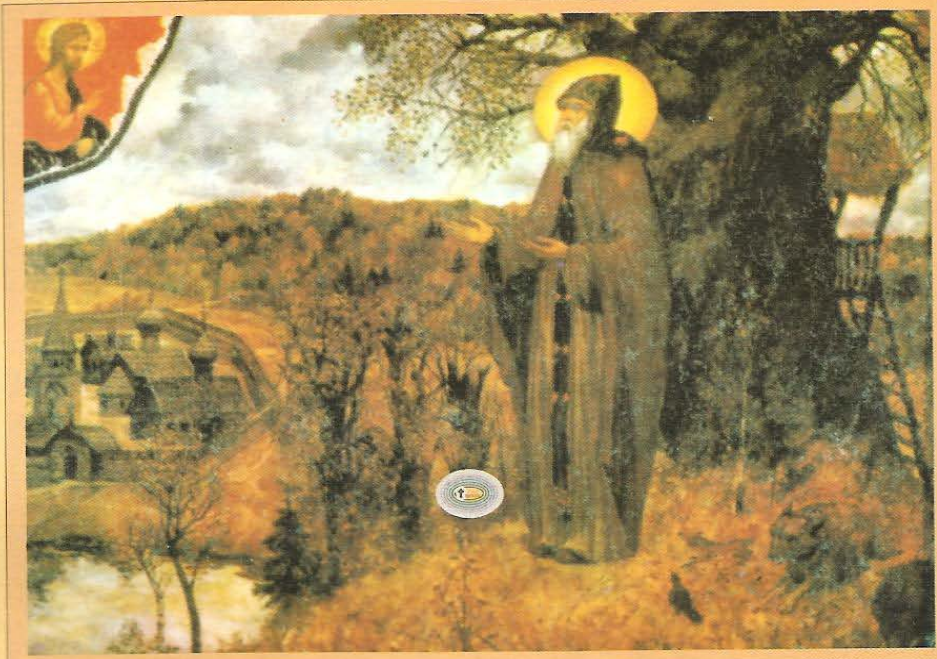

PATERICUL SOLOVETULUI

PATERICUL SOLOVETULUI

Tipărită cu binecuvântarea
PREA SFÎNȚITULUI PĂRINTE

JUSTINIAN
EPISCOPUL MARAMUREȘULUI
ȘI SĂTMARULUI

Editura
Anestis

CUVÂNT ÎNAINTE

la ediția rusă

Pe parcursul a cinci veacuri de existență, așezământul Solovățului ființează în părțile de nord ale Rusiei, ca un izvor al credinței și evlaviei, formând mulți robi adevărați ai lui Dumnezeu. Unii au dobândit mântuirea ostenindu-se în ascultarea misionară de luminători printre nemurile idolatre ale nordului, iar alți au slujit Domnului ca asceți, retrăgându-se în pustie; în cele din urmă au fost și dintre aceia care, imitând pe întemeietorii Solovețului, precuvioșii Zosima și Savatie, au pus început altor așezăminte monahale, care au dăinuit până în zilele noastre, fiind ajutate și influențate de către călugării mănăstirii Soloveț. Ca să nu mai vorbim despre miile de călugări care, luându-și crucea, au urmat Dumnezeiescului Purtător de Cruce și au dobândit fericirea veșnică, deși necunoscuți de lume, aflându-se ei într-o smerenie deplină și izolare totală.

Până în momentul de față nu s-a făcut nici cea mai mică încercare de a se aduna și a se uni la un loc relatările despre nevoitorii Solovețului, care s-au deosebit prin virtuțile lor. Aceste relatări scrise de martorii apropriați, contemporani evenimentelor și persoanelor în cauză, sau de însăși mâna pustnicilor, continuau să se transmită de la o generație la alta, constituind o moștenire duhovnicească scumpă acelor care și-au propus ca scop al vieții lor mântuirea sufletului, luând ca pildă faptele înaintașilor.

Scopul nostru este să supunem atenției binevoitoare a cititorului ceea ce s-a păstrat în documentele scrise despre cei mai de seamă părinți ai Solovețului. Povestirile noastre încep cu întemeietorii monahismului în Solovăț și continuă, peste veacuri, până în zilele noastre.

Sămânța sfântă a ascezei, ce a fost semănată de mâna lui Zosima și Savatie pe insula nepopulată și sălbatică a Mării Nordului, nu a încetat să aducă roade până în zilele noastre. Nădăjduim ca aceasta, prin mila și binecuvântarea lui Dumnezeu, să rodească și în viitor.

Introducere

**Monahismul. Trăsăturile lui. Monahismul din
Solovăț. Punerea la încercare. Ascultarea.
Tunderea. Călugăria. Schima. Viața de toate zilele.
Utrenia. Liturghia. Trapeza. Vecernia. Pravila,
întâistătătorul. Locașul. Funcțiile.
Rânduiala slujbelor sfinte. Ascultările. Sfârșitul.**

Viața monahală, atât după menirea ei cât și după însușirile ei, este o viață lăuntrică și de mare preț. Cu toate că evenimentele exterioare, petrecute într-o mănăstire oarecare, atrag în principiu atenția povestitorului, însă pentru istoria monahală ele au o importanță secundară, deoarece scopul principal al vieții monahale este grija pentru mântuirea sufletului. Chemarea călugărilor nu constă în lupta cu dușmanii din afară, nici în succesele din viața materială și nici în activitatea în mijlocul oamenilor cu scopuri pur pământești, ci în lupta cu dușmanii lăuntrici ai mântuirii, luptă care se dă în lăcașul tainic al sufletului. Izbânzile din viața morală, lucrarea duhovnicească pe cea mai înaltă treaptă - iată în ce constă viața călugărului. Realizările pe acest tărâm rămân în mare parte cunoscute numai de Dumnezeu, Care pe toate le vede.

În primele veacuri ale erei creștine, când monahismul se dezvolta vertiginos în pustiurile Egiptului, el a uimit lumea prin modul de viață opus celei laice și mulți adunau mărturii despre pustnici și le descriau modul de viață. Din aceste descrieri se alcătuiau Patericele,

Lavsaiioanele, Grădinile duhovnicești. Vizitatorii pustnicilor erau oameni de bună credință care, venind la ei după un sfat, au consfințit în scris aceste cuvinte de învățătură, precum și faptele de evlavie ale părinților din vechime.

În timpul nostru, viața monahală e un fenomen obișnuit. Mulți nu consideră o mare ispravă aceea că oamenii, lepădându-se de legăturile familiale și sociale și de plăcerile vieții, se închid între pereții unui oarecare așezământ monahal; nu consideră nici un merit deosebit faptul că monahul petrece majoritatea timpului din cursul zilei la slujbele din Biserică și în rugăciune. Supunându-se rânduielilor aspre din mănăstire, în privința mâncării și a ascultării necondiționate față de egumen, urmând smerit chemării sale și nefăcând nimic deosebit, adeseori, monahul coboară în mormânt necunoscut de nimeni. Vizitatorii mănăstirilor vorbesc despre locașuri și așezările lor, impresii personale, uneori despre rânduielile slujbelor din Biserică, dar viața duhovnicească a călugărului le rămâne ascunsă. Chiar și călugării, fie din smerenie, fie că sunt ocupați cu diferite ascultări, nu scriu cronici despre mănăstirile lor; nu transmit urmașilor viața ascetică a fraților, și în felul acesta, luptele duhovnicești care se petrec în mănăstiri, rămân neobservate. Dacă în fiecare mănăstire s-ar aduna date despre călugării deosebiți și s-ar păstra în arhiva mănăstirii, atunci lista asceților ar fi mai deplină și mulți și-ar schimba părerile greșite despre monahism.

Dacă vom urmări viața unui călugăr din Soloveț, de la intrarea în mănăstire până la moarte, vom cunoaște că însăși viața lui obișnuită este o luptă duhovnicească. Numai hotărârea sinceră și fermă de a sluji întru totul lui Dumnezeu, pentru mântuirea sufletului său, poate determina pe cineva să se sălășuiască în pustia din insula Solovăț.

Această insulă e despărțită prin malurile Mării Albe de ținuturile locuite și, pe o întindere de cel puțin 40 verste, marea închide cu ghețarii ei pentru opt luni de zile comunicarea cu țărmul. Vegetația ei săracă, iarna de aproape opt luni, întunecoasă, cu ceață și umezeală, sunt neprielnice pentru viață, dar potrivite pentru folosul retragerii și înstrăinării de lume. S-ar părea, după toate acestea, că numai hotărârea

de a trăi aici ar fi de ajuns pentru ca cineva să dorească sincer să opteze pentru viața monahală. Totuși, nimeni nu e primit direct în rândul fraților; oricine vine la mănăstire locuiește la început în calitate de închinător, timp de un an. Aceștia nu sunt mai puțin de trei sute, fiind cazați în trei clădiri din afara mănăstirii sau din incinta ei, după trebuințele și posibilitățile diferitelor ateliere.

În cursul anului, cel care dorește călugăria, ostenindu-se în diferite ascultări, are timp: să reflecteze dacă e potrivit pentru viața monahală, să cunoască obștea în mijlocul căreia dorește să viețuiască, să-și aleagă un părinte duhovnic, căruia i-ar putea încredința viața sa duhovnicească. Dacă în decurs de un an dorința lui rămâne neschimbată, atunci conducerea mănăstirii îl cercetează mai îndeaproape și numai după câțiva ani îl primește în rândul fraților. Nimeni din cei veniți nu e tratat preferențial. Toți deopotrivă consumă aceeași hrană, într-o sală aparte de cea a călugărilor, poartă aceeași îmbrăcăminte, sunt cazați în odăi comune și, la îndemnul iconomului, toți, fără excepție, ies la lucru. Se ține seama însă de starea fizică a fiecăruia: celor mai slabi li se dau îndeletniciri mai ușoare. Prin aceste ascultări, pe de o parte ies la iveală cei ușuratici, care nu corespund vieții monahale, iar pe de altă parte, muncile variate și nu prea plăcute învață sufletul să fie supus și smerit.

Toți călugării, care au trecut cu folos etapa de noviciat, își amintesc cu umilință de ea. După o lungă perioadă, nevoitorul se învrednicește de o chilie separată și va fi îmbrăcat rasofoar. La aceasta ajunge după multe osteneli ascetice și munci grele pe care le primește cu dragoste și bucurie. Puțini sunt aceia care se învrednicesc de tundere în monahism mai înainte de împlinirea a zece ani de la intrarea în mănăstire.

Ziua tunderii e o zi de biruință duhovnicească, atât pentru cel ce se tunde cât și pentru ceilalți frați, deoarece e cu neputință să nu se bucure călugării văzând că se adaugă la numărul lor un adevărat rob al lui Dumnezeu. De acum poate să se veselească cel tuns în monahism, căci s-a învrednicit după atâtea osteneli de împlinirea dorințelor sale sincere. Și inima celui de față se va umili privind la această slujbă, prin care, cel ce va deveni călugăr, lepădându-se de lume și de toate plăcerile ei,

primind voturile fecioriei, sărăciei și ascultării, se hotărăște să ia asupra lui jugul lui Hristos. Ca și pruncul născut din nou în tainele botezului, care se încredințează nașului pentru povățuirea lui în adevărurile de credință și evlavie, tot așa și cel tuns în monahism în fața altarului și al Sfintei Evanghelii, ca și din mâna lui Hristos se aduce ca fiu părintelui duhovnic, cel care îl va învăța pe dânsul nevoințele ascezei.

Din ziua tunderii în monahism începe împlinirea obligatorie a voturilor depuse, cu care cel care a dorit călugăria se îndeletnicește din prima zi a intrării sale în mănăstire; îndeosebi se insistă pe votul ascultării de stareț și de obște spre călăuzirea tuturor gândurilor și a puterilor fizice și sufletești până la sfârșitul vieții. Majoritatea călugărilor de aici, care îndeplinesc felurite ascultări, își găsesc odihna numai pe patul de boală sau în mormânt. Cinul preoțesc și diferitele funcții din mănăstire sunt primite de călugări nu fiindcă le doresc, ci în virtutea votului ascultării. Luându-și rămas bun de la lume, puțini sunt aceia care pleacă pe continent, numai în cazuri excepționale, când nevoia și folosul obștii îl silesc să părăsească mănăstirea pentru un timp oarecare.

Tunderea în schima mare o primesc numai cei înaintați în vârstă, istoviți de muncă sau bolnavi pe moarte; dar chiar și acei schimnici care se află în locuințe strâmte, se ocupă cu sârguință de câte un lucru oarecare : unul, punându-și ochelarii, lucrează cu acul; altul împletește o mreajă nouă sau o repară pe cea veche; cei mai neputincioși rup funiile vechi pentru calafaturi la corăbii.

În mănăstire, încă în liniștea nopții, răsună glasul clopotului care cheamă la rugăciunile de dimineață. Viața de zi cu zi a călugărului din mănăstirea Solovăț presupune o continuă alternare a rugăciunii cu munca și invers. Noaptea e sublimă în mănăstirea cea ferecată din toate părțile cu zăvoare grele. Peste tot e liniște, iar în întunericul adânc, strălucește în mijloc, asemeni unei stele, luminița slabă a unei candelă ce arde neîncetat la icoana străpunsă de gloanțele vrăjmașului, a Maicii Domnului. Dar iată că noaptea s-a înjumătățit: în toiul liniștii, cu un ceas înainte de începerea utreniei, răsună în curte și pe holuri sunetul

zglobiu al clopoțelului deșteptător, ca un glas de trâmbiță a arhanghelului, cel care va deștepta în ziua de apoi pe cei adormiți. La sunetul clopoțelului încă nu începe forfota în mănăstire, căci călugării sculându-se acum din așternut după o odihnă de scurtă durată în urma ostenelilor din ziua trecută, își împlinesc pravila de chilie și-I încredințează lui Dumnezeu, în cele mai mici amănunte, gândurile și simțămintele lor pentru ziua care vine.

Slujba de dimineață începe de obicei la ora trei, de sărbători chiar la două și la unu noaptea. Cu puțin înainte de binecuvântarea preotului, apar călugări din toate părțile, cei mai mulți îndreptându-se spre biserica preacuvioșilor Zosima și Savatie, căci după tradiția existentă aici, fiecare socoate de datoria sa, înainte de toate, să se închine la sfintele moaște ale sfinților făcători de minuni și să ceară binecuvântarea și ajutorul lor pentru ziua care începe. Frații care se ostenesc în diferite ascultări, în mare parte rămân în biserica Preacuvioșilor pentru miezonoptică. Egumenul și preoții slujitori, afară de cei bolnavi, sunt datori să participe la toate slujbele din catedrală. De la slujba de dimineață nu are voie să lipsească nimeni, de aceea călugărul ce răspunde de deșteptare, la începutul miezonopticii, închinându-se în fața icoanelor și primind binecuvântarea egumenului, cercetează cu privirea mai întâi clerul, apoi, ocolind toată biserica, vede dacă toți sunt la slujbă. Dacă lipsește cineva, merge a doua oară să-l deștepte, iar cei care n-au venit până la sfârșitul dumnezeieștii slujbe sunt semnalați egumenului, lămurind pricina absenței fiecăruia. După cântarea troparului "Dumnezeu este Domnul", șeful brutăriei și al bucătăriei, făcând, după cum se obișnuiește, închinăciuni la sfintele icoane, ia binecuvântarea de la egumen ca să pregătească hrană pentru obște și, luând foc de la candela de la icoana hramului, pleacă la bucătărie să aprindă plitele la care se va pregăti mâncarea. Când se încep catismele, călugării, frații și închinătorii, de asemenea, pleacă din biserică, fiecare la ascultările primite și așa își petrec toată ziua. Rămân în biserică pentru a continua rugăciunile numai preoții slujitori, călugării bătrâni și cei bolnavi. Numai acelor călugări

mai mari în funcție li se permite să asiste și la liturghia matinală, dacă nu se produc abateri față de ascultare.

Slujbele din cadrul mănăstirii durează mai mult decât în celelalte Biserici. Aici, toate stihirile și sedelnele se cântă prelungit, după îndemnul canonarhului, și se citesc în timpul utreniei două sau trei cuvinte de învățătură. După sedelnele din catismă, se citește, în zilele obișnuite, tâlcuirea Evangheliei din ziua respectivă, aparținând Fericitului Teofilact al Bulgariei; în postul mare se citesc învățături din Efrem Sirul, în săptămâna lăsatului sec de carne și a patimilor, din Zbornice, iar la sărbători din diferiți sfinți părinți. La canon, până la cântarea a 6-a se face citire din proloage sau din sinaxar, după rânduială. Scara se citește la ceasurile din Postul mare.

În zilele obișnuite, utrenia durează trei ore, iar în postul mare, după săvârșirea ei, se oficiază litie în pridvor pentru frații cei adormiți. După utrenie, urmând una după alta, se oficiază de la trei pînă la cinci liturghii matinale, așa că iubitorul de rugăciune poate să se găsească în biserică de la miezul nopții pînă la amiază. Liturghia târzie se face pe la ora nouă și la ea participă egumenul cu toți preoții slujitori fără excepție. La utrenie, ca și la vecernie, dar mai ales la liturghie, se face cu osârdie și respect deosebit pomenirea părinților și a fraților răposați și a tuturor ctitorilor mănăstirii, ale căror nume sunt înscrise în pomelnice. Această pomenire se face de ieromonahii și călugării preacuvioși. În catedrala mănăstirii, această datorie de cinste o săvârșesc patru bătrâni, iar în celelalte biserici din mănăstiri și schituri câte unul. La sfârșitul liturghiei se stropesc cu agheasmă mesele acoperite din trapeză, iar în bucătărie toată mâncarea; în același chip se sfințesc în brutărie aluatul sau făina din care se va coace prescuri pentru a doua zi.

După liturghia târzie o dată cu prânzul se săvârșește în fiecare zi slujba panaghiei. Înaintea canonarhului, care citește cu glas tare, psalmul 144, merg solemn din catedrală la trapeză mai întâi clericii, după care urmează ieromonahul care duce pe un taler adânc o prescură mare, pregătită în cinstea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, prescură ce

se taie în bucăți mai mici și se împarte obștii întregi; egumenul cu frații ce sunt în urma lui, încheie această procesiune solemnă.

Înainte de a începe masa, întreaga obște cântă rugăciunea domnească "Tatăl Nostru", după care egumenul, sau în lipsa acestuia ieromonahul de rând, binecuvântează mâncarea și băutura. Prânzul frătesc este alcătuit întotdeauna din patru feluri, dintre care la mâncărurile de dulce întâietatea o are batogul sărat - bucate nu așa dorite de cei nedepriși, dar care pentru locuitorii din regiunea mării constituie cea mai gustoasă mâncare, recomandată de însăși pronia dumnezeiască ca bază a hranei și a sănătății. În timpul verii se pescuiește îndeajuns scrumbie din care se pregătește ciorbă, iar în decembrie și ianuarie se pescuiește sub gheață. Din iazurile de pe insulă, deși în număr mare, se prinde foarte puțin pește, de aceea cel mai des la mesele frățești se prepară ciorbă din batog uscat cu făină. Prânzul se compune din griș cu lapte, iar la sărbători se servește și pâine albă. Mâncarea de post constă în ciuperci, poame și legume ce cresc pe insulă. Prânzul călugărului are o oarecare solemnitate care acționează binefăcător asupra minții și a inimii. Trapeza se găsește lângă catedrala Adormirii Maicii Domnului. Toți pereții și toate bolțile sunt înfrumusețate cu scene din patimile Domnului, fericirile evanghelice și chipuri de preacuvioși părinți în icoane foarte mari. Cam patru sute de călugări și frați stau la mesele lungi. Peste tot domnește o liniște adâncă, întreruptă de glasul sonor al celui care citește din viața și faptele sfântului din ziua respectivă sau sfătuirile mișcătoare ale dulce-cuvântătorului Efrem Sirul, care îndeamnă la înfrânare și pocăință. La terminarea prânzului se săvârșește înălțarea panaghiei, după rânduiala consfințită în statutul mănăstirii, cu cântări sfinte. După masă, călugării revin la ascultările lor. La masă călugărilor nu li se dă niciodată vin. Numai la sărbători, fraților mai în vârstă li se servește câte un pahar de vin, cu binecuvântarea egumenului, la camera chelarului. De hramul mănăstirii și la praznicele împărătești, vinul se servește la chilia egumenului. Clima rece, iernile lungi, cețile umede, furtunile puternice dinspre mare, mâncarea sărată și muncile neconținute care acționează istovitor asupra trupului, scuză îndeajuns o astfel de îngăduință față de neputințele omenești.

La ora patru după-amiază, se săvârșesc, una după alta, două vecernii, binecuvântarea pentru vecernia târzie făcându-se la ora șase, iar iarna la ora cinci, după terminarea lucrului la toate ascultările. De aceea, la slujbele de seară iau parte toți călugării și închinătorii, care au muncit în cursul zilei. La pavecerniță, după tradiție, în mănăstirile de obște se citesc canoanele către Preadulcele Iisus și Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu. După pavecerniță se ia la trapeză cina, la care se aduc trei feluri, după care, rămânând în trapeză, frații ascultă rugăciunile înainte de somn cu pomenirile respective. Fiecare din slujbele dumnezeiești se țin cu bunăcuviință și fără nici-o grabă, de aceea și în zilele obișnuite din săptămână toate slujbele bisericești durează câte 7-8 ore.

Pravila călugărească în unele mănăstiri se săvârșește în Biserică, dar în mănăstirea Soloveț, ca și în Athos, se săvârșește de către fiecare călugăr în chilia sa. Aici, la rugăciunile de seară, la un loc cu călugării participă și închinătorii de un an, iar pe timpul verii toți închinătorii care vin în mănăstirea Soloveț. Pe lângă metanii și rugăciunea minții, orice călugăr și frate este dator să citească în fiecare zi un număr de catisme, cu pomenirea la slavă a fraților vii sau morți și a rudelor. Unii au în obișnuință să citească neîntrerupt câteva capitole din Evanghelie și Apostol și diferite canoane și acatiste. Numărul, măsura și timpul rugăciunilor din chilie depind de râvna către Dumnezeu a călugărului și de voința și hotărârea părintelui duhovnicesc.

De multe feluri sunt ascultările pe care, laolaltă cu lucrarea cea duhovnicească, le fac călugării din Soloveț. Așezarea mănăstirii Soloveț mai deosebită decât a altor locașuri, pe o insulă singuratică și neroditoare, într-o zonă maritimă neproductivă și puțin locuită, departe de orașele comerciale, îi pune pe călugări în situația să-și câștige cu propriile lor mâini cele trebuincioase trupului. Aici nu se seamănă nici nu se secără, dar, cu toate acestea, nevoia a îndemnat la alte ocupații, pe cât de multe, pe atât de dificile. După ascultările din mănăstire, ne putem face o imagine exactă despre îndeletnicirile și viața locuitorilor de aici. Prima ascultare e funcția egumenului, care de obicei e arhimandrit și este ales de Sfântul Sinod, adesea dintre egumenii sau obștile altor

mănăstiri, dintre cei care s-au arătat vrednici de a primi răspunderea acestei funcții. Egumenul e părintele, capul și conducătorul mării sale familii duhovnicești: părinți monahi diferiți după grad, caracter, vârstă, stare și cultură, dar care s-au încredințat pe sine pentru Dumnezeu și mântuirea lor conducerii lui părintești și care și-au lepădat voia proprie, pentru voia părintelui lor. În mâinile egumenului se găsește toată administrația, toate depind de el; cele mai mici și cele mai mari se fac după porunca și îndemnul lui, toți caută la el cuvânt de folos și povață în toate lucrurile mănăstirești și toate sfaturile lui le primesc cu încredere copilărească, fără să le ispitească cercetându-le. De aceea, însuși egumenul trebuie să fie un om duhovnicesc cu duh înalt și puternic și cunoștințe temeinice în Sfintele Scripturi, dar și din înțelepciunea sa omenească să știe statutul și regulile monahale, să fie cel mai iscusit călugăr și să se împodobească cu înțelepciune și experiență. Grea și istovitoare este munca egumenului. Nu e de mirare că mulți gustând din dulceața liniștii de chilie și a vieții în ascultare, cu spaimă privesc la înălțimea acestei chemări și se feresc de o cruce atât de grea și îndurerată.

După funcția de egumen urmează funcțiile de iconom, casier, superintendent, eclesiarh și de duhovnic. În toate aceste funcții, egumenul împreună cu obștea, alege călugării bătrâni, mai înțelepți și cu mai multă trezvie. Aceștia sunt recunoscuți în funcții prin ordine de la Sfântul Sinod din Moscova. Aceste persoane oficiale, dimpreună cu egumenul, formează soborul mănăstiresc și poartă titlul de bătrâni sobornicești, ținând ședințe oficiale în acest sobor. Sub conducerea egumenului se cercetează și se hotărăsc treburile de căpătâi din administrația mănăstirii.

Iconomul este ajutorul principal al egumenului și se îngrijește de gospodărirea mănăstirii în toate domeniile de administrare.

Casierul are la dispoziția și în administrarea sa sumele bănești, tot inventarul și materialele gospodăriei mănăstirii.

Superintendentul e dator să mărturisească pe frați în timpul posturilor. Este doctorul sufletelor și învățătorul care îndrumă viața

duhovnicească a turmei sale, de aceea chilia lui este deschisă și ziua și noaptea pentru toți acei care au nevoie de sfat și povață despre războiul minții și diferitele ispite ce se întâlnesc în viața fiecărui călugăr. Următoarea ascultare e rânduiala slujbelor duhovnicești, care se oficiază de ieromonahi și ierodiaconi în decurs de șase săptămâni. Toți ieromonahii și ierodiaconii, afară de cei care se ocupă de cancelarie, de pictură, suflarea cu aur, etc., ce sunt scutiți de ascultările de obște, sunt obligați să meargă regulat la toate slujbele din biserică, iar în chilii, să se ocupe cu râvnă și sârguință de citirea Sfintelor Scripturi și a cărților folositoare de suflet. Arareori ieromonahii și ierodiaconii sunt trimiși de egumen la pescuit, la cositul fânețelor de prin împrejurimile mănăstirii și la culesul poamelor și ciupercilor.

Mai trebuie precizat că ascultarea de prim cântăreț (la strană) poate fi îndeplinită de un ieromonah sau ierodiacon, care cunoaște foarte bine tipicul bisericesc și cântarea de bază bisericească. Pe lângă fiecare cleric, locul întâi îl deține cântărețul sau șeful cântăreților; lor le urmează cântăreții, dintre care jumătate sunt ieromonahi și ierodiaconi, toți având ureche muzicală; apoi vin citeții, canonarhii, paracliserii și deșteptătorul.

În afara acestor ascultări bisericești mai sunt și alte funcții și ascultări în mănăstire, cum ar fi: economi, chelari, magazioneri, căpitan de corabie, bibliotecari, poștași, clopotari, achizitori, mecanici (cu diplomă de atestare), pictori, litografi, aurari, argintari, sculptori în lemn, șlefuitori în piatră, ceasornicari, lumânărari, vopsitori de stofe și pânze de in, arāmari, lăcătuși, prescurari, brutari, legători de cărți, parchetari, dulgheri, droșcari, căruțași, meșteri de sănii, rotari, lemnari, zidari, sticlari, pescari, fierari, croitori, cizmari, tăbăcari, frânghieri, torcători, ploscari, piuari, tăietori în piatră, pietrari, cărămidari, sobari, tencuitori, marinari, fochiști, morari, smălțuitori, topitori de grăsime, tăietori de lemne, grădinari, trapezari, bucătari, fierbători de sare, spălători, vânători, topitori de smoală, cărbunari, grăjdari, văcari, ciobani și alți care înfăptuiesc lucruri mărunte. Traiul de obște din mănăstirea Soloveț se asigură prin mijloace proprii. Fiecare ocupație în parte se numește

ascultare; în fiecare ascultare, mai marele sau cel mai iscusit este numit șef și conduce lucrările și lucrătorii care i s-au încredințat, iar el, la rândul lui este sub controlul sau răspunderea iconomului. Unele ocupații se împlinesc de mai multe persoane. De pildă, în croitorie și cizmărie, lucrează până la 70 de oameni; în marinărie până la 60 de oameni, pe corăbii, goelete și bărci; în timpul iernii, vreo 30 de copii torc cânepă pentru mreje și năvoade; vara până la 40 de oameni pescuiesc; în fierărie funcționează până la 10 hornuri. Nu mai vorbim de cositul fânețelor de lângă mănăstire, la care, alături de ceilalți, lucrează și egumenul. Se poartă mare grijă ca nu cumva să rămână cineva fără îndeletnicire sau să facă ceva cu de la sine putere. La ascultările manuale există obișnuința plină de evlavie ca la începerea lucrului să se adreseze rugăciuni de ajutor lui Dumnezeu, iar dacă lucrarea se face în colectiv, fiecare din cei prezenți se adresează celui mai mare cu cuvintele: “blagosloviți, părinte”, și primind răspunsul: “Dumnezeu să te binecuvânteze”, își face semnul crucii și se apucă de lucru, săvârșindu-l cu rugăciunea minții, ca și cum s-ar afla în fața lui Dumnezeu.

Fericiți sunt călugării care, după rânduiala vieții de obște, tăindu-și voia lor, își orânduiesc viața cu smerenie și cu râvnă evanghelică, într-o neconținută lucrare și rugăciune. Pentru toate faptele lor, ei nu-și așteaptă răsplata în lumea aceasta. Când moare un călugăr, trei lovituri în clopotul mare anunță obștea despre moartea fratelui lor; rămășițele pământești, înfășurate în rasă, se duc la biserică, unde, până la prohodire, se citește din Psaltire și dacă cel repausat are rang preoțesc, din Evanghelie. După slujbă, dându-i-se celui mort ultimul sărut, acesta este dus în cimitir și se coboară în groapă în dangăt mare de clopot, prin care se exprimă bucuria Bisericii că cel repausat, întrerupându-și cursul vieții, se duce la loc de odihnă. Întorcându-se în Biserică și săvârșind o litie, egumenul dimpreună cu toată obștea fac câte 12 metanii, spunând rugăciunea: “odihnește, Doamne, sufletul adormitului robului Tău”, și acest canon este dator să-l îndeplinească fiecare călugăr timp de 40 de zile, repetând rugăciunea de mai sus. Numele celui repausat se înscrie în pomelnicele din toate bisericile spre veșnică

pomenire și, în aceeași măsură, fiecare dintre frați îi scrie numele în pomelnicul său personal, pentru a-l pomeni la pravila de la chilie. Deasupra fiecărui mormânt străjuiește câte o cruce mare din lemn, semn că cel răposat, ducându-și crucea, a fost de la naștere și până la moarte un adevărat ucenic al lui Iisus Hristos și a trecut de la viața pământească la cea veșnică nădăjduind în răsplata ce i se cuvine din partea Răscumpărătorului și Mântuitorului.

Ascetismul

(Privire generală)

*“Ei, de care lumea nu era vrednică, au
rătăcit în pustiu, și în munți, și în
peșteri, și în crăpăturile pământului.”*

(Evr.11, 38)

În fruntea asceților din Soloveț strălucesc preacuvioșii părinți **Savatie, Zosima și Gherman**. Ei sunt întemeietorii și organizatori mănăstirii; sunt primii locuitori ai insulei Soloveț, până atunci nelocuită, care au aprins lumina strălucitoare a credinței și a evlaviei pe meleagurile de nord ale țării. Faptele lor sunt înscrise pentru totdeauna în istoria mănăstirii Soloveț și amintirea lor se cinstește cu sfințenie în Biserica Pravoslavnică. Pilda de viață ascetică a fondatorilor Solovețului a atras mulți urmași, care căutau o liniște deplină, de sihăstrie în nordul îndepărtat, în condiții aspre de viață, care sporesc și mai mult ascetismul. Înflorind în insula Soloveț, viața monahală a preacuvioșilor Savatie, Zosima și Gherman a format numeroși asceți, vrednici de pomenirea urmașilor. Influența acestor minunați părinți a fost deosebit de binefăcătoare asupra mediului înconjurător, iar viața lor constituie o pildă de învățătură pentru toți.

Pe lângă asceții care au luminat în mănăstirea Solovețului, aici s-au călugărit și au sporit duhovnicește pururea pomeniții ierarhi ai Bisericii Ruse: patriarhii Iosaf I și Nikon, mitropoliții Isidor al Novgorodului, Ilarion al Pscovului, Ignatie al Tobolscului, Rafael al Astrahanului, Iov al Novgorodului; arhiepiscopii Marchel al Vologdăi și Varsanufie al

Arhangheiskului. Patriarhul Nikon, care a lăsat în istoria noastră bisericească o imagine de neșters, e tuns în monahism de preacuviosul Eleazar, întemeietorul Schitului Anzersk, care i-a fost primul loc de nevoință ascetică. Aici, în decurs de patru ani, Nikon s-a întărit pentru faptele mărețe ce le-a săvârșit la cârma Bisericii și a deprins răbdarea, care-i va fi de trebuință în destinul său nestatornic. Astfel că influența duhovnicească a mănăstirii Soloveț nu s-a mărginit numai la ținuturile din apropiere, ci s-a răspândit în toată țara.

Preacuviosul Savatie, întemeietorul Solovețului, făcătorul de minuni

Viața în mănăstirea Kirilo-Beloozersk. Trecerea în mănăstirea Valaam. Întâlnirea cu Gherman. Sosirea în insula Soloveț. Semnele prevestitoare. Presimțirea sfârșitului. Înotul spre râul Vaga. Întâlnirea cu egumenul Natanael. Împărtășirea. Convorbirea cu Ioan. Sfârșitul și înmormântarea. Aducerea moaștelor. Cinstirea lui.

Primul loc de nevoințe călugărești al preacuviosului Savatie a fost mănăstirea Kirilo-Beloozersk. Petrecându-și viața în post, rugăciune și priveghere, el a fost o pildă pentru toți călugării. Prin ascultare de egumen, iubire de frați și împlinirea cu sârguință a ascultărilor din mănăstire, el și-a câpătat respect și dragoste din partea celor care-l cunoșteau; dar, nesuferind slava lumească, smeritul călugăr și-a pus în gând să plece din mănăstire, într-un loc mai tăinuit. A ajuns până la el vestea că pe lacul Neva (acum Lagoda), pe insula Valaam, se află o mănăstire într-un loc pustiu cu hramul Schimbării la față a Mântuitorului, în care călugării, dobândind cele trebuincioase pentru viață din osteneala mâinilor, se oselesc prin viețuirea lor aspră. Savatie s-a rugat de egumen și obște să-l lase să plece acolo unde-l trăgea pe el inima și, primind blagoslovenia lor, s-a mutat în mănăstirea Valaam.

Dar sufletul lui smerit nu și-a găsit nici aici liniștea; prin faptele sale curând i-a întrecut pe toți, având iarăși parte de slava și uimirea confrăților săi.

Savatie a început să caute un loc și mai tainic. S-a bucurat nespus sufletul său iubitor de pustie, când a aflat că în nordul îndepărtat, în

mare, este o insulă nelocuită - Soloveț, care-i destul de departe de mal. Starețul și obștea, iubindu-l pe Preacuviosul, nu doreau să se despartă de el și îl rugau să nu-i părăsească. Savatie, petrecând cu dâșii puțină vreme, n-a putut totuși să se împotrivească dorinței tănuite a sufletului său și, rugându-se lui Dumnezeu, a plecat noaptea din mănăstire și și-a îndreptat pașii spre insula Soloveț.

Ajungând la malul mării, Preacuviosul a primit de la locuitorii de aici amănunte despre ținta călătoriei sale. I-au spus că insula e departe de mal și drumul spre ea, pe o mare neliniștită, e destul de periculos. Insula se întinde cam pe o sută de verste și are lacuri cu pește, apă de băut, munți, păduri, dar e nelocuită, din cauza depărtării de mal. Din când în când este vizitată de pescari care, după ce își sfârșesc treburile, o părăsesc. Orice noutate îi alimenta din ce în ce mai mult dorința lui Savatie. Preacuviosul înțelegea că anume acolo, în insula Soloveț își va câștiga liniștea deplină și însingurarea. Înțelegând dorința călugărului, locuitorii de pe țărm îi arătau neajunsurile vieții de pe insulă: "Cu ce te vei hrăni și îmbrăca acolo? Cum vei putea să trăiești la o asemenea depărtare de oameni?" Dar bătrânul își puneă toată nădejdea în Dumnezeu. În curând pronia dumnezeiască i l-a arătat și pe viitorul confrate pentru insula Soloveț. Venind până la râul Vaga, Savatie l-a găsit pe călugărul Gherman, ce locuia lângă un paraclis aflat aici, care i-a adeverit toate cele auzite de bătrân de la locuitorii de pe țărm. Atunci amândoi s-au înțeles să ajungă pe insulă și pentru aceasta au procurat o luntre, alimente și unelte ce le vor fi de folos în insula pustie. Drumul pe apă a fost liniștit; se vedea că Dumnezeu a binecuvântat gândul călugărilor. Cu ce bucurie au privit ei insula aceea nepopulată; cu cât entuziasm au ieșit la mal! La o verstă de mal, în apropiere de un lac, au găsit un sălaș pe care l-au socotit a fi bun de locuit. Aici au înfipt o cruce; au făcut o chilie și s-au stabilit în ea. Dobândindu-și hrana săracăcioasă din munca lor, petreceau în rugăciune neîncetată și dădeau slavă lui Dumnezeu.

Pentru ai mângâia pe pustnici, Domnul le-a descoperit prin semne minunate însemnătatea ce o va căpăta în viitor insula Soloveț. Locuitorii

de pe țărm au început să-1 pizmuiască pe preacuvioșii părinți, ei socotindu-se moștenitorii întregului țărm și a tuturor insulelor din marea Albă. Și iată că un pescar, după ce s-a sfătuit cu nevasta lui și cu toată casa, a venit pe insulă și s-a stabilit nu departe de chilia călugărilor. Preacuvioșii Savatie și Gherman nu au întrerupt rânduiala lor călugărească. Odată într-o zi de duminică, sfârșindu-și pravila de chilie, părintele Savatie a ieșit să cădească crucea pe care o ridicaseră când au poposit pe insulă. Deodată a auzit un plâns tare, ca și cum cineva ar fi bătut. De spaimă gândind că aceasta-i o nălucire, preacuviosul s-a întors la chilie relatându-i tot confratelui său. Gherman, ieșind din chilie, a auzit și el țipete și vaiete; ajungând la locul de unde se auzeau acestea, el a găsit o femeie plângând, care i-a povestit următoarele: “când am plecat după bărbatul meu, m-au întâmpinat doi tineri plini de lumină și, apucându-mă, m-au bătut cu niște bețe, spunându-mi: <<Plecați din acest loc! Vouă nu vi se cade să locuiți aici, fiindcă, după voia lui Dumnezeu, acest loc este destinat numai călugărilor.>> După aceea, tinerii s-au făcut nevăzuți”. Întorcându-se la chilie, Gherman i-a povestit cele auzite lui Savatie și amândoi au dat slavă lui Dumnezeu. Însăpăimântat de vedenie, pescarul și-a luat toată familia și toată averea și s-a întors în satul său, unde trăise până atunci. Din ziua aceea, nimeni dintre mireni nu a mai îndrăznit să se sălășluiască pe insulă.

S-au scurs câțiva ani de viață pustnicească a preacuvioșilor în această insulă pustie. Sufletul preacuviosului Savatie și-a găsit aici odihnă și pacea deplină după care tânjea cu atâta ardoare și statornicie. Când Gherman a plecat pe râul Onega, spre a procura cele necesare pentru trai, părintele Savatie a rămas pe insulă de unul singur, în fața Atotvăzătorului Dumnezeu, care l-a întărit pe el în răbdare, rugăciune și fapte duhovnicești. Fiind mângâiat de arătarea îngerilor se nevoia neîncetat cu rugăciunea minții și cu fiecare zi tot mai mult sporea întru dorirea vieții veșnice.

Presimțind că i s-a apropiat sfârșitul, preacuviosul Savatie a dorit să se împărtășească cu Sfintele Taine și pentru aceasta, suindu-se într-o luntre, a plecat spre țărm. După două zile a ajuns la mal și s-a îndreptat

spre biserica de pe râul Vaga, unde tocmai slujea egumenul Natanael, venit în vizită la dreptmăritorii creștini. După rânduiala lui Dumnezeu, egumenul tocmai se ducea la un bolnav să-l împărtășească și l-a întâlnit pe pustnicul din Soloveț în drum spre Vaga. Și de această întâlnire s-au bucurat amândoi: Savatie se mângâia că a găsit ce căuta, iar Natanael privea cu veselie la căruntețele și la fața luminată de post a preacuviosului, despre care auzise atât de multe. “Te rog, părinte, i se adresă preacuviosul Savatie, dezleagă-mi păcatele pe care le voi mărturisi, cu puterea ce-ți este dată de la Dumnezeu, și mă învrednicește să mă împărtășesc cu Sfintele Taine, căci de mult doresc să-mi îndulcesc sufletul cu această hrană Dumnezeiască. Hrănește-mă cu dânsa acum. Hristos Dumnezeu mi te-a scos în cale ca să-mi ierți păcatele făcute de mine în toată viața mea: cu cuvântul, cu lucrul și cu cugetul”. La care Natanael i-a răspuns: “Dumnezeu să te ierte pe tine, frate” și tăcând puțin, a zis printre lacrimi cu uimire: “O, dacă aș fi avut eu păcatele tale, preacuvioase!” Savatie i-a zis: “sfârșitul vieții mele s-a apropiat, te rog ca îndată să mă învrednicești de Dumnezeiasca Împărtășanie”. Egumenul l-a rugat pe preacuviosul să meargă până la biserică și să aștepte acolo până dimineața, când se va întoarce de la cel bolnav. “Părinte, zise Savatie, nu lăsa pe mâine, pentru că nu știm nici dacă azi vom mai fi în viață, dară-mi-te ce va fi mai târziu, de unde să știm?”. Natanael a împlinit dorința Preacuviosului, l-a împărtășit și, sărutându-se frățeste, l-a rugat să-l aștepte în biserică până ce se va întoarce. Mult și fierbinte s-a rugat Preacuviosul, mulțumind lui Dumnezeu pentru Sfânta Împărtășanie și pentru toate milele Lui făcute cu dânsul, după care, intrând în chilie, a început să se pregătească pentru plecarea din această viață.

În ziua aceea a ajuns la mal, aproape de Biserică, venind cu marfă multă, un negustor din Novgorod, pe nume Ioan. El a găsit la chilie pe preacuviosul Savatie care, intrând cu el în discuție, îl învăța dragostea pentru neagoniseală, milostenie și alte fapte bune. Ioan voia să-i propună bătrânului să-i dea ceva din averea sa, dar preacuviosul nimic nu a vrut să ia și i-a spus: “fiul meu, rămâi aici până dimineața și vei vedea mila

la Dumnezeu și cu bine vei pleca în drumul tău”. Ioan n-a vrut să rămână până a doua zi și a început să se gătească de plecare; dar, deodată, s-a pornit o furtună, care a stârnit apele mării și ale râului; negustorul a rămas să înnopteze împotriva voinței sale. A doua zi vântul s-a liniștit și Ioan a venit la Preacuviosul la chilie să primească binecuvântare pentru călătorie. Bătând de câteva ori la ușă, el n-a primit răspuns, iar când a intrat în chilie, l-a văzut pe Preacuviosul îmbrăcat cu hainele de călugăr și cu cădelnița lângă el. Ioan i-a spus : “iartă-mă pe mine, robule al lui Dumnezeu, că am intrat la tine; te rog să-mi dai binecuvântarea, ca să plec în calea mea”. Dar n-a primit nici un răspuns. Gândind că preacuviosul doarme, apropiindu-se de el, Ioan l-a atins cu mâna și atunci abia a înțeles că sufletul lui sfânt a plecat la Tatăl Ceresc. Chiar atunci s-a întors de la cel bolnav și egumenul Natanael care, găsindu-l pe preacuviosul mort, a început printre lacrimi să-i sărute trupul lui cel sfânt. Amândoi își aminteau cum unul l-a împărțășit, fiind în drum, cu Sfintele Taine, după rânduiala, iar celălalt s-a învrednicit, după aceeași rânduiala dumnezeiască, de sfătuirile cele dinainte de moarte ale Preacuviosului Savatie. Sfârșitul lui s-a petrecut la 27 septembrie 1435. Tot ei au săvârșit, după datina bisericească panahida pentru cinstitul trup al preacuviosului și l-au înmormântat. Moaștele preacuviosului Savatie au fost aduse în mănăstirea Soloveț, pe când era egumen preacuviosul Zosima și au fost îngropate în pământ în altarul catedralei cu hramul Adormirii Maicii Domnului unde au rămas până în anul 1566. Atunci, la 8 august, moaștele preacuviosului Savatie au fost strămutate într-un altar lateral, înălțat anume pentru făcătorii de minuni. La sinodul de la Moscova, din vremea mitropolitului Macarie, în anul 1547, s-a luat hotărârea ca memoria preacuviosului Savatie să fie cinstită la 27 septembrie, dimpreună cu alți sfinți naționali. În prezent, moaștele Sfântului se află în biserica Zosima-Savatie, într-o raclă frumos împodobită.

Preacuviosul egumen Zosima, făcătorul de minuni din Soloveț

Originea. Chemarea tainică spre călugărie. Întâlnirea cu Gherman. Sosirea la mănăstirea Soloveț. Vedenia. Zidirea mănăstirii. Iarna în singurătate. Ajutorul minunat. Zidirea bisericii Schimbarea la față. Egumenii Pavel și Teodosie. Preacuviosul egumen Zosima. Minunea cu prescura. Extinderea mănăstirii. Strămutarea moaștelor preacuviosului Savatie. Jignirile locuitorilor de la țărm. Călătoria lui Zosima la Novgorod. Proorocia și vedenia. Dialogul dinainte de moarte. Alegerea unui alt egumen. Sfârșitul. Înmormântarea. Cinstirea.

La împlinirea unui an de la moartea preacuviosului Savatie, continuatorul tradiției lui în insula pustie a Solovețului, a devenit preacuviosul Zosima. Dacă preacuviosul Savatie a fost primul care a început viața de monah în insula Soloveț, de post și rugăciune, atunci pe preacuviosul Zosima trebuie să-l recunoaștem ca fiind întemeietorul vieții de obște din Soloveț.

Preacuviosul Zosima era de baștină din regiunea Novgorodului, satul Toluria, lângă lacul Onega. Părinții lui, Gavriil și Varvara, l-au crescut în duhul evlaviei și cu deprinderi bune. Încă de tânăr, Zosima era smerit, liniștit și blând și, învățând carte, îi plăcea tare mult să citească cărți sfinte. Când s-a făcut mare, n-a voit să se căsătorească, ci, ascultând de o poruncă a inimii, a părăsit casa părintească și s-a retras într-un loc pustiu. Aici, departe de lume, asemeni unui sihastru, s-a adâncit în rugăciune, post și cugetare la cele înalte. În curând, Pronia

Dumnezeiasca i-a aratat calea vieții. Cunosând pe călugărul Gherman, care locuia cu Savatie în insula Solovețului, Zosima a auzit de la el cum că această insulă cu păduri și lacuri este potrivită pentru viața monahală și cea pustnicească. În inima tânărului călugăr s-a trezit dorința să ajungă urmașul nevoițelor precuviosului Savatie; de aceea l-a rugat pe părintele Gherman să-l ia și pe el la Soloveț. Între timp, părinții după trup ai precuviosului Zosima au murit. În mormântându-i și împărțind averea la săraci, părintele Zosima și Gherman s-au îndreptat spre insula Soloveț. Sfârșindu-li-se cu bine călătoria, ei au ajuns pe insulă în apropierea unui lac cu apă dulce. Înjghebându-și un bordei din crengi, pustnicii au petrecut toată noaptea în priveghere, rugându-L pe Dumnezeu să le binecuvânteze dorința lor. Domnul i-a mângâiat, învrednicindu-i de o vedenie proorocească: dimineața, când precuviosul Zosima a ieșit din bordei, a văzut o lumină neobișnuită, care strălucea de jur împrejur, și la răsărit, pe cer, o biserică mare și frumoasă. Uimit de această vedenie, pustnicul a intrat grăbit în bordei, iar părintele Gherman, văzându-l schimbat la față, l-a întrebat dacă n-a văzut ceva neobișnuit. Atunci precuviosul Zosima i-a povestit tot ce a văzut. Pe lângă cele spuse, părintele Gherman și-a mai amintit de minunata alungare a mirenilor din insulă, încă de pe când era cu Savatie, ca și despre proorocia că aici vor locui mulți călugări, ceea ce îl făcu să spună precuviosului Zosima: “nu te înspăimânta și fi cu trezvie, căci mie mi se pare că prin tine Domnul va aduna o mulțime de monahi”. Relatările părintelui Gherman despre Savatie, încă pe când acesta mai era în viață, l-au mângâiat pe Zosima și astfel, cei doi s-au hotărât să zidească o mănăstire. Rugându-se lui Dumnezeu, pustnicii s-au apucat să defrișeze pădurea, pentru a avea lemn de construcție. Au ridicat chilii și le-au împrejmuit cu gard. Cu mâinile lor își dobândeau hrana, lucrând și semănând pământul. Aceste osteneli trupești nu le slăbeau câtuși de puțin rugăciunea.

Totuși, pustnicii au trebuit să treacă prin multe încercări, până ce și-au văzut mănăstirea locuită de călugări. Părintele Gherman a plecat pe țărm și a întârziat acolo ceva timp. Dar când a vrut să se întoarcă pe insulă, n-a mai

putut să vâslească în direcția cuvenită, din cauza timpului furtunos de toamnă. O furtună puternică a iscat valuri înalte pe mare și a îngrămădit multă gheață, astfel încât orice legătură cu insula Solovețului a fost întreruptă. Așa se face că părintele Gherman a iernat pe țărm, iar preacuviosul Zosima a rămas singur pe insulă.

Numai Unul Dumnezeu, Care călăuzește cele ascunse și tainice, cunoaște încercările și nevoințele preacuviosului Zosima în timpul acelei ierni. Îl întârea nădejdea neclintită în Domnul Căruia îi era credincios “din pântecel maicii lui” (Ps.70, 7). Cu multe ispite l-a încercat urătorul a tot binele, duhul rău, care se străduia să-l înspăimânte cu diferite năluciri. Dar viteazul ostaș al lui Hristos se apăra cu semnul crucii și cu rugăciunea, din care făcea o armă de neînvins, încât strădaniile vrăjmașului rămâneau zadarnice. La războiul duhovnicesc s-a mai adăugat și grija pentru hrană în acest loc atât de îndepărtat de locuințele omenești. Iarna era lungă și nemiloasă; proviziile pregătite din vară s-au sfârșit. Preacuviosul nu-și închipuia cu ce avea să se hrănească până la vară. Părintele Zosima nu dispera, ci se mângâia cu nădejdea în pronia dumnezeiască, de la care primise atât de multe binefaceri. Deodată, s-a pomenit că au venit doi străini la el și i-au adus unele merinde: pâine, făină și unt. Aceștia i-au spus: “Ia, părinte, îndrăznește, iar dacă Dumnezeu va porunci, vom mai veni la tine”. Uimit, preacuviosul nu i-a întrebat de unde sunt, iar ei au plecat și nu s-au mai întors. Era limpede că această cercetare era de la Dumnezeu și că Domnul Se îngrijea de alesul Lui.

La sfârșitul iernii, Gherman a venit cu pescarul Marcu, care dorea și el să împartă cu preacuvioșii singurătatea. De asemenea, a adus mâncare îndeajuns și mreje pentru pescuit. În curând, Marcu a primit tunderea în monahism și a fost primul ucenic al preacuvioșilor. Pilda lui a fost urmată de mulți alți locuitori de pe țărm, care, ajungând pe insulă, își ridicau chiliile aproape de cea a preacuvioșilor Zosima și Gherman și își dobândeau cele necesare traiului prin muncă proprie. Văzând că s-au înmulțit ucenicii, preacuviosul Zosima a ridicat o bisericuță din lemn cu hramul Schimbării la față a Domnului în acel loc unde s-a produs

arătarea minunată a unei biserici în văzduh. Lângă bisericuța a făcut o trapeză și a zidit o locuință; în felul acesta s-a întemeiat mănăstirea Soloveț, păstrată până astăzi din mila lui Dumnezeu, necăutând la toate încercările prin care au trecut. Terminând mănăstirea, preacuviosul Zosima a trimis un călugăr la Novgorod, la arhiepiscopul Ioan, cu rugămintea să numească un egumen și să binecuvânteze sfințirea hramului. Arhiepiscopul l-a numit pe ieromonahul Pavel care, la sosirea sa a și sfințit biserica cu hramul Schimbarea la față a Domnului. Numai că, nesuportând lipsurile vieții din pustie, s-a întors degrab la Novgorod. Tot așa s-a întâmplat și cu urmașul lui - egumenul Teodosie. Atunci frații din mănăstire au hotărât în adunarea obștii să nu-și mai ia egumen din alte mănăstiri, ci să-și aleagă unul din mijlocul lor.

Aducând la îndeplinire hotărârea lor, ei au trimis către arhiepiscopul din Novgorod solie cu rugămintea ca să-l cheme la el pe părintele lor - Zosima, pentru a-l hirotoni preot și a-l face egumen, cu toate că bătrânul s-a împotrivit mult hotărârii lor. Arhiereul așa a și făcut. Chemându-l la el printr-o scrisoare, l-a convins pe preacuviosul să primească preoția și egumenia. Primind pentru obștea sa daruri bogate de bani, haine, vase, alimente, preacuviosul a fost slobozit cu mare cinste de vlădică pentru a merge la Soloveț. La întoarcere, frații l-au heretisit pe egumen, căci era mult îndrăgit. Semnele de binefacere din partea lui Dumnezeu au sporit și mai mult cinstirea preacuviosului stareț de către obște. Când a săvârșit pentru prima dată Sfânta Liturghie, fața lui a strălucit de lumină, iar biserica s-a umplut de o mireasmă plăcută. După săvârșirea dumnezeieștii slujbe, preacuviosul a binecuvântat cu o prescură pe unii dintre negustori, dar, din neatenție, când au intrat în biserică, au scăpat-o pe jos. Trecând pe alături călugărul Macarie, a văzut un câine care se muncea să apuce ceva de jos, dar nu putea din pricina flăcării ce se ridica de acolo. Apropiindu-se, Macarie a văzut că aceasta era prescura pe care o pierduseră negustorii. Ridicând-o de jos, a adus-o bătrânului, povestind tuturor arătarea minunată de care se învrednicise.

Înmulțindu-se numărul fraților, biserica a devenit strâmtă. Preacuviosul Zosima a zidit o altă biserică, cu mult mai mare decât cea

veche și i-a pus hramul Adormirii Maicii Domnului; de asemenea a făcut multe chilii și a lărgit mănăstirea. Mai mult chiar, pentru binecuvântarea mănăstirii, el s-a învoit să aducă moaștele preacuviosului Savatie, care se săvârșise din viață pe malul râului Vaga și fusese înmormântat lângă biserica din partea locului. Bătrânul s-a hotărât la acestea în urma scrisorii pe care au primit-o de la călugării mănăstirii Kirilo-Beloozersc. “Noi am auzit-scriau călugării-de la trimișii din părțile voastre despre insula Soloveț că la început a fost nelocuită, din cauza greutăților drumului pe mare, dar acum, cu voia lui Dumnezeu și prin mijlocirea Prea Sfintei Sale Maici și cu ostenele voastre a fost ridicată o mănăstire în cinstea Schimbării la Față a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și că s-au adunat mulți frați și cu toții s-au așezat și potrivit în chip minunat. Dar voi sunteți lipsiți de un bun, -anume l-ați uitat de tot pe preacuviosul Savatie, care a trăit mai înainte de voi în locul în care vă aflați și s-a săvârșit din viața aceasta în post și rugăciune, - asemenea preacuvioșilor părinți din vechime, -fiind desăvârșit în virtuți. Căci L-a iubit pe Hristos din tot sufletul său, s-a înstrăinat de lume și s-a învrednicit de un sfârșit fericit. Unii dintre călugării mănăstirii noastre, fiind prin trecere în Novgorod, au auzit povestirea iubitorului de Dumnezeu Ioan, cum că lui i-a fost dat să-l vadă pe preacuviosul Savatie pe râul Vaga, primind de la el îndrumări duhovnicești și murind, l-a îngropat pe dânsul împreună cu egumenul Natanael. A mai povestit Ioan fraților noștri că el și fratele lui Teodor au fost izbăviți de înec cu rugăciunile lui. Am auzit, de asemenea că la mormântul lui s-au mai făcut și alte semne și minuni. El a plăcut lui Dumnezeu și noi suntem martorii vieții lui virtuoză, fiindcă acest fericit părinte a viețuit nu puțină vreme cu noi la mănăstirea Kirilovsk. De aceea vă și dăm acest sfat duhovnicesc: nu vă lipsiți de un asemenea dar, grăbiți-vă să-l aduceți la voi pe preacuviosul și fericitul Savatie, ca moaștele lui să se afle acolo unde s-a ostenit mulți ani”. O asemenea scrisoare se potrivea de minune cu dorința lui Zosima și a fraților lui din Soloveț. Pregătind corabia, ei au pornit sub vânt bun spre țărmul mării. Ajungând la râul Vaga și deschizând mormântul preacuviosului

Savatie au găst moaștele lui neputrezite, până și hainele lui erau întregi, iar în aer s-a răspândit o mireasmă dulce. În cântări sfinte, călugării au adus racla pe corabie și cu vânt prielnic au ajuns cu bine la mănăstire. Pentru început, cinstitele moaște au fost puse în pământ, dincolo de altarul bisericii Adormirii și deasupra lor a fost ridicat un paraclis. Mulți dintre cei bolnavi, venind aici cu credință, se vindeau cu rugăciunile preacuviosului. Părintele Zosima se ruga în fiecare noapte singur în paraclis și adesea zorile îl găseau aici rugându-se. Negustorul Ioan, care a participat la înmormântarea lui Savatie, și cu fratele său Teodor, având către dânsul o dragoste deosebită, i-a pictat chipul și împreună cu alte daruri i l-a oferit egumenului Zosima. Primind cu evlavie și sărutând chipul întemeietorului Solovețului, părintele Zosima a așezat icoana în paraclis, rugându-se preacuviosului cu următoarele cuvinte: “cu toate ca ai sfârșit viața vremelnică cea în trup, nu te îndepărta, însă, de la noi cu duhul; îndrumă-ne pe noi la Hristos Dumnezeu, povățuindu-ne a păzi poruncile Lui, ca purtându-ne crucea, să-I urmăm Stăpânului nostru. Având îndrăzneală către Hristos și Prea Curata lui Maică, fii rugător și mijlocitor nouă, nevrednicilor, care trăim în această mănăstire și pe care tu o conduci. Fii ajutătorul și ocrotitorul obștii noastre în fața lui Dumnezeu, ca noi, prin rugăciunile tale, să petrecem netulburați de duhuri necurate și oameni răi, preamărind pe Prea Sfânta Treime: pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul Sfânt”.

Așezarea călugărilor în insula pustie, întemeierea și dezvoltarea mănăstirii a atârnat mânia multor oameni lacomi și răi. Mulți dintre locuitorii Careliei, de asemenea dintre coloniștii boierilor și slujbașilor lor, ajungând pe insulă pescuiau în lacuri iar celor de la mănăstire le interzicea să prindă pește, întrucât ei se considerau stăpânii și proprietarii insulei Soloveț. Iscându-se ceartă între ei, îi jigneau pe părintele Zosima și pe călugări cu cuvinte de ocară, făcându-le diferite supărări; încă îi mai amenințau și cu distrugerea mănăstirii și alungarea călugărilor. Preacuviosul egumen s-a hotărât să plece la Novgorod, la arhiepiscopului Teofil, să-i ceară ajutor și apărare. Sosind la Novgorod, preacuviosul Zosima a fost primit cu bunăvoință de arhiepiscop, care l-a

sfătuit să-și facă cunoscute trebuințele sale boierilor mai mari care cârmuiau orașul. Zosima a trecut pe la fiecare dintre ei și i-a rugat să nu permită distrugerea mănăstirii; toți oamenii înstăriți ai orașului i-au făgăduit sprijinul lor. Dar, dintre toți boierii Novgorodului, în vremea aceea, se distingea prin bogăție și influență Marta Borețkaia. Coloniștii și slugile ei pricinuiau adesea mari neajunsuri mănăstirii Soloveț. Auzind de egumenul din Soloveț și având un cui împotriva lui, în urma celor auzite de la casnicii ei, ea a poruncit să-l alunge cu necinste de la casa sa. Cu răbdare și umilință, preacuviosul a îndurat această rușine, spunând ucenicilor săi ca o proorocie: “va veni vremea când locuitorii casei acesteia n-au să mai umble prin curtea ei; ușile casei se vor încuia și n-au să se mai deschidă; curtea aceasta se va pustii”.

Văzând bunăvoința boierilor față de mănăstire, arhiepiscopul i-a adunat la sine și din nou le-a înșirat toate relele pricinuite mănăstirii de oamenii veniți de pe aiurea și i-a convins să dea ajutor mănăstirii. Egumenul a primit de la boierii binevoitori multe daruri pentru nevoile mănăstirii, dintre care amintim: vase bisericești, veșminte sfinte, aur, argint, pâine, și altele. În curând avea să se căiească și Marta pentru că l-a urgisit pe Preacuvios și, dorind să-și micșoreze vina, l-a poftit să ia masa la dânsa acasă. Părintele Zosima a răspuns invitației fără mânie și când a intrat în casa boieroaicei, a fost primit cu cinste de însăși stăpâna casei și de întreaga sa familie și pus la loc de cinste. Toți mâncau și se veseleau, desfătându-se lumește, numai Preacuviosul, din obișnuință, ședea tăcut și abia gusta din cele ce i se aduseseră înaintea. Uitându-se la oaspeți cu uimire, a lăsat privirile în jos. Privind și a doua și a treia oară, el a văzut una și aceeași imagine: șase dintre cei mari ședeau fără cap. Înțelegând ce înseamnă această arătare, preacuviosul a lăcrimat și oftând, n-a mai putut să guste nimic din cele oferite, cu toate că oaspeții îl îndemneau stăruitor. După prânz, Marta și-a cerut iertare de la părintele Zosima, dăruind mănăstirii mult pământ.

Când Preacuviosul a ieșit din casă, ucenicul lui, Daniel, l-a întrebat ce anume îl tulburase și de ce îi curgeau lacrimile în timpul mesei. Părintele Zosima a tălmăcit vedenia sa, arătând că cei șase boieri vor fi

decapitați, rugându-l pe acesta să nu spună nimănui nimic. La puțin timp de la întoarcerea Preacuviosului în mănăstire, s-a împlinit proorocia din timpul prânzului referitoare la pustiirea casei. Smerind pe locuitorii Novgorodului, marele cneaz Ioan al III-lea a poruncit ca cei șase boieri să fie decapitați, adică tocmai acei boieri cu care luase prânzul preacuviosul Zosima și pe care îi văzuse fără cap. Marta Borețkaia a fost trimisă în surghiun. Averea ei a fost prădată, casa și curtea au rămas pustii.

Ajungând la adânci bătrâneți și simțind apropierea sfârșitului, preacuviosul Zosima a început să se pregătească pentru trecerea la veșnicie. Și-a făcut un sicriu la care se uita adeseori cu lacrimi, amintindu-și de moartea sa. Când s-a îmbolnăvit, a chemat pe toți frații și le-a spus: “Tată eu plec din această lume, iar pe voi vă dau în grija milostivului Dumnezeu și a Prea Curatei Maicii Sale; spuneți pe cine doriți să aveți egumen în locul meu?” La aceste cuvinte ucenicii și-au arătat dragostea față de învățătorul lor. Printre lacrimi, toți spuneau egumenului lor care era pe moarte: “noi dorim să fim îngropați cu tine, părintele nostru, dar lucrul acesta nu-i în puterile noastre. Acel care ți-a vestit ție plecarea din viața acesta, Hristos Dumnezeul nostru, El ne va da prin tine un îndrumător care ne va povățui spre mântuire. Fie peste noi binecuvântările și rugăciunile tale; precum te-ai îngrijit de noi întru această viață, nu ne lăsa pe noi orfani nici după mutarea ta la Dumnezeu”. Preacuviosul le-a răspuns: “eu v-am spus, copii, că vă încredințez pe voi în mâinile Domnului și ale Prea Curatei Lui Maici; deci, dacă în privința egumenului, vă lăsați în nădejdea lui Dumnezeu, a Prea Curatei Maici și în mine, smeritul, atunci fie-vă vouă egumen Arsenie; el e în stare să conducă mănăstirea și obștea frățească”; și cu aceste cuvinte părintele Zosima a trecut stăreția în mâinile evlaviosului călugăr Arsenie. “Tată, eu te pun pe tine, frate, ziditorul și conducătorul acestei sfinte mănăstiri și a întregii obști adunate aici din dragoste către Dumnezeu. Ai grijă să nu se piardă ceva din așezămintele mănăstirii, cum sunt rânduielile slujbelor bisericești, hrana și băutura la trapeză și alte obiceiuri mănăstirești, pe care eu le-am întocmit; fie ca toate acestea

să rămână întregi și nezdruincinate. Domnul să călăuzească pașii voștri spre împlinirea poruncilor Lui, pentru rugăciunile Prea Curatei Doamne și Stăpânei noastre Fecioara Maria, ale tuturor sfinților și ale plăcutului Său, preacuviosul Savatie. Domnul nostru Iisus Hristos să vă păzească pe voi de sfaturile celui viclean și să vă întărească întru dragoste frățească. Deși mă despart de voi cu trupul, întorcând ce suntem datori firii, dar cu duhul voi petrece neconținut cu voi. Veți ști că eu voi afla îndrăzneala înaintea Domnului prin aceea că mănăstirea se va mări și se vor aduna mulți frați. Acest loc va înflori duhovnicește și de cele de trebuință nu veți duce lipsă”.

Spunând toate acestea fraților, le-a dat cea de pe urmă sărutare, i-a binecuvântat și cu mâinile întinse s-a rugat pentru mănăstire, pentru turma sa duhovnicească și pentru sine. În sfârșit, făcându-și cruce a spus: “pace vouă”. După aceea, înălțându-și ochii ce se stingeau, a zis: “Stăpâne, iubitorule de oameni, învrednicește-mă pe mine să stau de-a dreapta Ta, când vei veni cu slavă să judeci vii și morții și vei răsplăti pe fiecare după faptele lui”. După acestea preacuviosul Zosim s-a culcat pe patul său și și-a dat sufletul lui Dumnezeu, pentru Care s-a ostenit în întreaga sa viață. Aceasta s-a petrecut pe 17 aprilie 1478. Săvârșind slujba de prohodire, călugării și-au îngropat starețul în sicriul pe care singur și l-a făcut, lângă altarul bisericii Schimbării la față, după care au ridicat deasupra mormântului un paraclis unde au pus și sfinte icoane.

Toți credincioșii care își îndreptau rugăciunile către preacuviosul primeau ușurare în supărările pe care le aveau și chiar tămăduire de boli. Soborul din Moscova, care s-a ținut în timpul mitropolitului Macarie, în 1547, a rânduit ca, dimpreună cu alți sfinți părinți, să se cinstească și amintirea preacuviosului Zosima în ziua morții lui, 17 aprilie. La 8 august 1566, sfintele lui moaște, alături de cele ale cuviosului Savatie, au fost aduse într-un pridvor anume înălțat în cinstea acestor făcători de minuni. În vremea noastră, moaștele preacuviosului Zosima se găsesc într-o raclă frumos împodobită, în biserica Zosima-Zavatieva.

Preacuviosul Gherman, făcătorul de minuni de la Soloveț

Originea. Simplitatea și evlavia. Vizitarea insulei Soloveț. Viața de lângă paraclisul de pe râul Vaga. Întâlnirea cu Preacuviosul Savatie. Petrecerea pe insula Soloveț împreună cu preacuvioșii Savatie și Zosima. Ostenelile pentru mănăstire. Sfârșitul. Strămutarea sfintelor moaște în mănăstire. Arătarea preacuviosului.

Preacuviosul Gherman a fost de loc din orașul Totima. Părinții lui erau oameni simpli și evlavioși, din care pricină Gherman în copilărie n-a învățat nici măcar să citească, rămânând tot restul vieții neștiutor de carte. Dar mintea și inima lui, chiar și fără școală și cărți au fost învățate după asprele rânduiri ale moralei și evlaviei creștine. Încă din tinerețe, se străduia să-I placă lui Dumnezeu și se îngrijea de mântuire; iar când a ajuns în floarea vârstei, s-a dedicat pe deplin slujirii lui Dumnezeu, făcându-se călugăr. Zvonurile că insula Soloveț este foarte potrivită pentru viața pustnicească l-au atras și pe el pe malul Mării Albe și, în vara anului 1428, se pare, împreună cu pescarii, a vizitat aceste locuri ale viitoarelor sale nevoițe pustnicești. Cu toate că această insulă răspundea năzuințelor lui sufletești, de liniște adâncă, el nu s-a hotărât să locuiască singur acolo. La sfârșitul verii, Gherman s-a întors cu pescarii pe litoralul Pomoviei și, stabilindu-se acolo, se ostenea în post și rugăciune la paraclisul de pe râul Vaga.

Dar cunoscând și iubind tot mai mult insula Soloveț, preacuviosul Gherman s-a făcut tovarășul primilor locuitori ai acesteia: preacuvioșii

Savatie și Zosima. Plecând din mănăstirea Valaam în căutarea unui loc mai singuratic, monahul Savatie, cuprins de focul dragostei dumnezeiești și al smeritei înțelepciuni, s-a îndreptat spre marea Albă cu dorința de neclintit să ajungă pe insula Solovețului. Pe râul Vaga el s-a întâlnit cu preacuviosul Gherman, de la care a aflat și mai multe despre viața pustnicească de pe insulă. Pregătindu-și o luntre, merinde și unelte pentru lucrarea pământului, călugării au ajuns pe insulă și și-au înjghebat o chilie la o verstă de mal. Aici au fost mângâiați cu o arătare dumnezeiască, care proorocea lucruri ce aveau să se întâmple mai târziu pe insulă. Aici s-au sălăjluit mai apoi un pescar cu soția sa. Într-o duminică, cuviosul Savatie a auzit un plânset și strigăte, iar atunci când cuviosul Gherman s-a îndreptat spre locul unde se auzea plânsetul, a întâlnit o femeie care, cu lacrimi, i-a povestit că doi tineri luminoși au bătut-o, poruncindu-i să părăsească insula, pentru că după voia lui Dumnezeu e rânduită numai pentru călugări. După întâmplarea aceea, pescarul și soția sa au plecat de pe insulă.

Traiul de obște al preacuvioșilor Gherman și Savatie a durat câțiva ani. Acesta s-a sfârșit prin moartea preacuviosului Savatie, care s-a petrecut în lipsa lui Gherman, pe când era plecat după alimente pe râul Onega. După moartea lui Savatie, Gherman a găsit un alt râvnitor pentru viața pustnicească în persoana tânărului Zosima, pe care l-a convins cu povestirile sale despre insula Soloveț. Pustnicii au venit în 1436 pe insulă și s-au instalat aproape de lacul cu apă dulce. Preacuviosul Zosima și-a ridicat pentru sine o chilie, iar numai la o jumătate de verstă de el, Gherman și-a făcut un bordei. Din acest moment preacuviosul Gherman devine locuitorul insulei și tovarășul de rugăciune al preacuviosul Zosima, precum și un ajutor plin de râvnă în întemeierea mănăstirii. Deși era un om necărturar, dar convins că viața marilor pustnici e plină de învățătură, mai târziu Gherman a poruncit clericilor să scrie toate câte a văzut el, în timp ce era în viață preacuviosul Savatie, ca și tot ce s-a petrecut cu el în viața de pe insulă și despre alte întâmplări din viața fericitorilor părinți. Astfel de însemnări, multe la număr, le-a folosit

ucenicul preacuviosului Gherman, Dositei, când a scris viața preacuvioșilor Zosima și Savatie.

Mai bine de 50 de ani a pustnicit pe insula friguroasă, străduindu-se cât mai mult să fie de folos mănăstirii. Și în timpul vieții lui Zosima și după moartea acestuia, umbla de multe ori pe țărm pentru trebuințele mănăstirii. Iubind prea mult mănăstirea, nu se uita niciodată la primejdia care venea din partea mării, adeseori înșelătoare, și nici la greutățile inerente bătrâneților lui neputincioase. Moartea însăși l-a surprins în timpul slujbei pentru mănăstire. Pe timpul lui Arsenie, succesorul lui Zosima, preacuviosul Gherman a fost trimis la Novgorod, pentru treburi mănăstirești. Simțindu-și sfârșitul, pe când se afla la mănăstirea Sfântului Antonie Râmleanul, spovedindu-se și împărtășindu-se cu Sfintele Taine, în pace și-a încredințat sufletul lui Dumnezeu.

Ucenicii lui i-au purtat trupul spre mănăstirea Soloveț, dar din cauza drumurilor desfundate l-au lăsat pe malul râului Sviri, lângă capela din satul Havronina. După patru ani, pe când era egumen Isaia, frații au hotărât să aducă sicriul preacuviosului Gherman în mănăstirea Soloveț. Săpând în pământ și descoperind mormântul, cei trimiși au găsit moaștele neputrezite. Sicriul a fost întâmpinat în mănăstire cu multă evlavie și l-au îngropat aproape de altar, în partea dreaptă a bisericii Sfântul Nicolae, în rând cu moaștele preacuviosului Savatie. Mai târziu, pe locul unde a fost înmormântat preacuviosul Gherman a fost ridicat un paraclis, iar în anul 1860 o biserică din piatră, care îi poartă numele.

Tradiția consemnează știrea despre arătarea Preacuviosului Gherman preotului Grigorie din vechea Totima, după care, în anul 1602, acest preot a compus un tropar Preacuviosului, pictând chiar o icoană, unde este înfățișat împreună cu Sf. Zosima și Savatie. Cei care atingeau acesta icoană se tămăduiau de boli grele.

Cinstirea preacuviosului Gherman se face local din anul 1692 în mănăstirea Solovățului, la 30 iulie, potrivit gramatei de bincuvântare a lui Ioachim, patriarhul Moscovei și a toată Rusia.

Preacuviosul Elisei Sumleanul

Timpul viețuirii. Lipsa de informații. Boala. Schima. Ispita. Furtuna. Sosirea în Suma. Sfârșitul. Mormântul Preacuviosului.

Preacuviosul Elisei a trăit și s-a nevoit în mănăstirea Solovățului într-o perioadă apropiată de cea a preacuviosului Zosima și se pare că a fost confratele lui în luptele ascetice. Durata de timp în care s-a nevoit în mănăstire a fost destul de îndelungată fiindcă despre minunile pe care le-a săvârșit preacuviosul Zosima asupra lui Elisei se amintește de către egumenul Vasian, care a stărețit după 40 de ani de la moartea lui Zosima, despre ale cărui minuni a aflat de la un bătrân confrate într-o ascultare cu Elisei. Din viața lui Elisei ne este cunoscută numai o faptă săvârșită de el înainte de moarte, în care s-a exprimat clar marea evlavie a bătrânului și ajutorul dintru înălțime, care l-a luminat pe el prin mijlocirea preacuviosului Zosima.

Patru frați: Elisei, Daniel, Filaret și Savatie se trudeau, cu binecuvântarea starețului, pe râul Vaga, la cotul Zoloța, la 60 de verste depărtate de mănăstire. Într-o zi, pe când ei dregeau mrejele, Daniel, fie prin descoperire de la Dumnezeu, fie după alte semne exterioare, a început să-i spună lui Elisei: “Zadarnic te muncești, frate, cu repararea acestor mreje, n-ai să apuci să prinzi cu ele pește, căci ți s-a apropiat moartea și pescuitul pentru tine a luat sfârșit”. La auzul acestor cuvinte pe Elisei l-a cuprins spaima și frica. El a început să se mâhnească și să se întristeze, nu pentru că se temea de moarte, ci pentru aceea că nu fusese tuns în schima cea mare. În locul acela nu se afla nici un schimnic care ar fi putut să săvârșască asupra lui rânduiala tunderii în monahism. Tristețea sporea în sufletul bătrânului până la sleirea puterilor. Frații, miloși, îl mângâiau sfătuindu-l să se lase în voia lui Dumnezeu, Care pe

toți îi vede și-i ocrotește în chip nevăzut, Care vede și nevoile lor și va împlini orice dorință care izvorăște din tot sufletul și dintr-o inimă curată. Până la urmă, văzând că bătrânului i se face pe zi ce trece tot mai rău, l-au sfătuit să-și pună singur peste el schima cea mare, rostind cuvintele: “vrednic este”, chemând în ajutor mijlocirea în rugăciune și binecuvântarea preacuvioșilor Zosima și Savatie. Sfatul a fost primit și împlinit. A sosit noaptea și bolnavul era culcat în așternut liniștindu-se și frații care vegheau la căpătâiul lui au ațipit. Când s-au deșteptat din somn, bolnavul lipsea din chilie. Pornind în căutarea lui, l-au întâlnit venind din pădure fără schima. La întrebările fraților, el le-a răspuns: “o mulțime de draci au intrat în chilie și au tăbărit peste mine cu multă furie, târându-mă afară și rupându-mi de pe mine schima. Dar preacuviosul Zosima m-a izbăvit de dânșii”. Schima au găsit-o aruncată într-un copac. Atunci bătrânii au hotărât să-l ducă pe Elisei în Suma (la 60 de verste depărtare), unde se găsea un ieromonah. L-au suit pe cel bolnav în luntre și au pornit în jos pe râul Vaga. Râul era foarte periculos pentru navigație, din cauza multor pietre subacvatice și a curentului puternic al apei. Totuși bătrânul îi încuraja spunând: “Nu vă temeți, aici cu noi este părintele nostru Zosima”. Plutind pe râul Vaga fără necazuri și ieșind în mare, au ajuns la adăpostul râului Virma. Bolnavului i se făcea din ce în ce mai rău și se tânguia că va fi lipsit de schimă. Din nou s-a făcut noapte; pe Virma bătrânii au schimbat luntrea și au luat în ajutor niște vâslași. Tocmai când se aflau în mijlocul golfului Suma, s-a stârnit o furtună puternică. Valurile ereau cât munții de înalte, pânzele corăbiei s-au rupt, iar catargul s-a frânt. Valurile smulgeau cu furie vâslele din mâinile luntrașilor și deasupra s-a lăsat un întuneric atât de mare, încât abea de se vedeau unul cu altul. Toți erau deznădăjduiți. Lopătarii cârteau și-i învinuiau pe călugări, bolnavul însă nu-și pierdea cumpătul, pe el liniștindu-l vedenia din altă lume. “Nu vă temeți și nu vă mâhniți - le spunea celor din corabie, abia trăgându-și sufletul - eu îl văd pe părintele nostru Zosima cu noi în corabie; el ne ajută nouă. Toate acestea s-au întâmplat din pizma celui rău care a vrut să-mi piardă sufletul, dar Dumnezeu, pentru rugăciunile preacuviosului Zosima îl va rușina pe potrivnic”.

Degrad furtuna a început să se liniștească, pe mare s-a tăcut tacere, valurile s-au micșorat, înotătorii s-au văzut în cheiul la care nu mai nădăjduiau să ajungă, aflându-se în voia stihilor pe timp de noapte, fără catarg și vâsle. Ajunși la mal, bătrânii au constatat cu spaimă că bolnavul murise și bucuria li s-a schimbat în plângere. Cu lacrimi amare strigau către preacuviosul Zosima: "Preacuvioase părinte, prin ce greutate am trecut noi, ce nevoi am îndurat pe mare, nădăjduind la rugăciunile tale; și iată că toate-s de prisos; ce speram să primim n-am primit!" Dar trecând puțin timp, cel mort a început să se miște, s-au deschis buzele lui și a început să vorbească clar și pe înțeles. Adus în curtea mănăstirii, el a fost tuns în schima cea mare și s-a învrednicit de împărtășirea cu Sfintele Taine ale Trupului și Sângelui lui Hristos și, cerându-și iertare de la toți, iarăși a adormit în Domnul. Trupul său a fost îngropat în latura de sud a altarului Bisericii Sfântul Nicolae. Mulți ani s-au scurs iar numele lui a fost uitat de mulți. După aproape o sută de ani, atenția pentru cel repausat a fost stârnită prin aflarea sicriului în care se afla și în curând aveau să urmeze arătările preacuviosului și tămăduirea celor bolnavi prin atingere de moaștele lui.

Pentru a se încredința de adevărul celor petrecute, în anul 1668 a fost trimis la ostrovul din Suma stolnicul țarului, Alexandru Sebastianovici Uitrovo, care, după cercetarea cazului, a ridicat deasupra mormântului preacuviosului un paraclis. A doua cercetare a preacuviosului Elisei a urmat în anul 1710, după decretul episcopului Rafael al Novgordului și a lui Tirs, arhimandritul din Solovăț.

În prezent, mormântul Preacuviosului Elisei se găsește sub altarul noii Biserici din lemn. Deasupra mormântului este pusă o raclă nouă din lemn cu chipul Preacuviosului pictat pe scândura de sus. Se fac către el rugăciuni și panahide atunci când credincioșii, o dată cu numele lor, doresc să-i pomenească pe morții lor. După liturghie, locuitorii Sumei socot de datoria lor să treacă pe la paraclis, ca să se închine preacuviosului. Tot așa procedează când ies la pescuit pe mare, cerându-i rugăciunile și binecuvântarea. Arătări și vindecări se fac și acum pentru aceia care vin aici cu credință. Pomenirea Preacuviosului Elisei se face în iulie, în ziua a 14-a.

Fericitul Teodorit, luminătorul loparilor

Originea. Educația. Tunderea. Ierodiaconia. Pelerinajul pe la mănăstiri. Întoarcerea. Propăvăduirea la lopari. Ieromonah. Egumen. Arhimandrit. Întemnițarea. Vizita la Țarigrad. Sfârșitul.

Fiind de origine din Rostov, Teodorit a plecat din casa părinților săi la mănăstirea Soloveț și, după un an, când abia împlinise 14 ani, a primit tunderea în monahism și a fost rânduit sub ascultarea înțeleptului bătrân, părintele Zosima. Teodorit a slujit în mănăstire 15 ani și deprinzând multă înțelepciune duhovnicească, se întărea prin toate faptele cele bune. Atunci el a fost hirotonit, de arhiepiscopul Novgorodului, ca ierodiacon și, petrecând încă un an cu bătrânul său, și-a cerut de la el învoire ca să viziteze și alte mănăstiri. Mai întâi de toate, el și-a îndreptat pașii către preacuviosul Alexandru Svirski, care l-a primit cu multă bucurie, adresându-i-se, când la întâmpinat, pe nume. După aceea, mergând și pe la alte mănăstiri, s-a așezat în mănăstirea Kirilo-Beloozersk, unde l-a întâlnit pe bătrânul Serghie și pe alți sfințiți părinți. Petrecând doi ani în mănăstirea Kirilovsk, el s-a retras în pustia care înconjoară această mănăstire, întâlnindu-l aici pe Porfirie, fostul stareț al mănăstirii Serghiev între anii 1521-1534, pe Artemie, Ioasaf și alți pustnici cu o trăire aleasă, deacum îmbătrâniți în ostenele pustnicești. Viețuind aici aproape patru ani de zile, el a primit o scrisoare de la învățătorul său duhovnicesc, prin care, acela, simțindu-și sfârșitul apropiat, îl chema la sine. Nici greutatea drumului și nici distanța cea mare nu l-au împiedicat pe Teodorit să se întoarcă la sfătuitorul său, ca să-l

îmbrățișeze și să-l sărute în căruntețile lui stințite, ca apoi să-l slujească timp de un an până la fericitul lui sfârșit. După aceasta Teodorit s-a hotărât să îmbrățișeze misiunea de apostol, astfel că s-a îndreptat în delta râului Cola, în pământul loparilor sălbateci. El a cunoscut limba acestora încă de pe când se afla la mănăstirea Solovăț, unde, așa cum rezultă din viața preacuvioșilor Zosima și Savatie, mulți străini din vecinătate, precum iijorii, ciudii, loparii, caianii, murmanii veneau în mănăstirea preacuvioșilor, se botezau și se călugăreau.

Loparii erau cei mai întunecați dintre închinătorii la idoli. Ei se închinau la idoli din piatră, la lilieci, la șerpi și la diferite reptile, mâncau ce era mai spurcat și mai mizerabil, nu cunoșteau viața din sate și orașe, trăind în familii aparte. Aceștia erau oameni simpli la care sămânța cuvântului dumnezeiesc ar fi putut aduce roade bune. Teodorit a tradus câteva rugăciuni din slavonă în limba loparilor și i-a învățat adevărurile de credință. În această misiune de iluminare și creștinare a loparilor, i-a venit în ajutor bătrânul Mitrofan. Timp de douăzeci de ani s-a ostenit Teodorit în această lucrare sfântă. Plecând la Novgorod, el a fost hirotonit ieromonah și a fost un timp oarecare duhovnicul mitropolitului; întorcându-se din nou la lopari, el a întemeiat o mănăstire, dar a fost silit de unii dintre călugări să părăsească mănăstirea, fiindcă nu se împăcau cu regulile aspre de viețuire monahală întocmite de el. La plecarea lui a lăsat printre lopari aproape două mii de suflete botezate.

Plecând în regiunea Novgorodului, el a fost timp de doi ani egumen la o mănăstire. După aceea, fiind chemat la Moscova, a fost numit arhimandrit la mănăstirea Spaso-Eftimiev din Suzdal. În calitate de arhimandrit, Teodorit a păstorit această mănăstire până în anul 1554. La uneltirile complicilor eretici ai lui Bașkin, a fost întemnițat timp de doi ani în mănăstirea Kirîlo-Beloozersc. Eliberat din închisoare, a petrecut câțva timp în mănăstirea din Iaroslav, de unde, în anul 1558, a fost chemat la Moscova și trimis de țarul Ioan Vasilievici cel Groaznic la patriarhul Țarigradului, într-o misiune legată de problema încoronării. Întorcându-se din călătoria sa, Teodorit a adus țarului o epistolă de

răspuns de la patriarh, pentru care i-au fost dăruiați 300 de arginți și o șubă din piei de samur. Fiind neiubitor de argint, Teodorit și-a oprit numai 25 de arginți și când țarul i-a trimis șuba, el a vândut-o, banii obținuți împărțindu-i săracilor, iar el retrăgându-se spre liniștire în mănăstirea Priluțk din gubernia Vologda. De aici a făcut două vizite loparilor creștinați de el.

După mulți ani de nevoințe și osteneli duhovnicești a adormit în pace somnul de veci la locul tunderii sale, în mănăstirea Solovăț, și a fost înmormântat în partea de sud a catedralei Schimbării la față. Deasupra mormântului s-a păstrat până în zilele noastre pe o lespede albă din piatră următoarea inscripție: “Anul 7079 (1571), august în 17 zile s-a pristăvit robul lui Dumnezeu, sfințitul arhimandrit al mănăstirii Spaso-Eftimiev din Suzdal, călugărul sfințit Teodorit, tuns în monahism în Solovăț”. Pentru misiunea lui de creștinare, Biserica i-a acordat titlul de fericit.

Preacuviosul egumen Filip, mai apoi mitropolit al Moscovei și a toată Rusia

Originea. Educația. Slujirea la curte la 5 iulie 1537. Retragerea din Moscova. Ascultarea. Călugăria. Sihăstria. Egumenia. Îmbunătățirea gospodăriei din mănăstire. Clădirile. Zidirea catedralei Adormirea Maicii Domnului. Punerea temeliei catedralei "Schimbarea la față". Administrarea comunelor. Pildă de călugărie. Alegerea ca mitropolit. Înscăunarea. Amintiri despre mănăstirea Soloveț. Dialogul cu țarul. Mângâierea celor suferinzi. 21 martie și 21 iulie, anul 1568. Procesul. Judecata din 8 noiembrie. Ultima mângâiere a țarului. Închiderea în temniță. Dizgrația Colâcevișilor. Închiderea în mănăstirea Ortoci. Rugăciunea înainte de moarte. Sfârșitul mucenicesc. Pedepsirea clevetitorilor. Aducerea sfintelor moaște în mănăstirea Soloveț. Cinstirea. Aducerea sfintelor moaște la Moscova.

În mănăstirea Solovățului a primit o aleasă formare duhovnicească și a fost călugărit marele luminator al Bisericii Ruse, pe care a împodobit-o cu cununa de martir, Sfântul Filip, mitropolitul Moscovei. În această mănăstire el nu numai că a deprins nevoințele duhovnicești, dar mulți ani la rând, fiind cel mai iscusit și mai încercat, a îndrumat și pe alți călugări pe calea mântuirii în calitate sa de egumen. De aceea, pe bună dreptate, mănăstirea Solovăț îl socoate printre asceții săi vrednici de o desebită dragoste și cinste.

Acest mare bărbat al Bisericii se trăgea din casa Colâcevicilor, fiind de viță de nobili. Tatăl lui era omul apropiat al marelui cneaz Vasili

Ivanovici, iar mama, Varvara, se distingea prin evlavie și iubire de săraci. La 11 februarie 1507 li s-a născut primul copil pe nume Teodor. Părinții au purtat o grijă deosebită pentru educația fiului lor și îndată ce a împlinit vârsta de 7 ani au început să-l învețe carte, după obiceiul din vremea aceea, de pe cărți bisericești. La școala, unde a fost dat să învețe, copilului i-a plăcut îndeosebi lectura duhovnicească și de la o vârstă destul de fragedă s-a arătat nespus de cuviincios.

După moartea marelui cneaz Vasile Ivanovici, Teodor a intrat în slujbă la soția acestuia, Elena. Starea lui era minunată: regenta îl mângâia, iar prințul Ioan al IV-lea îl considera ca pe unul dintre prietenii săi apropiați. Dar inima lui Teodor nu era stăpânită de dorința de slavă și strălucire lumească, căci el nu era chemat pentru lume. La 5 iulie 1937, în duminica a treia după Cincizecime, venind la catedrală, a auzit citindu-se din Sfânta Evanghelie: “nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urâ și pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi și pe celălalt îl va disprețui” (Matei 6,24). Desigur, aceste cuvinte Teodor le auzise nu numai o dată, dar acum ele au avut o influență binefăcătoare asupra lui și inima i s-a umplut de iubire dumnezeiască. Atunci, el a hotărât să se lepede de tot ce e lumesc, să se retragă în pustie și acolo să-I slujească lui Dumnezeu.

Teodor și-a pus în gând să fugă pentru totdeauna departe de lume și de plăcerile ei. Tot cugetând încotro să meargă i-a venit în minte mănăstirea Solovăț, care se afla pe o insulă sălbatică în Marea rece a Nordului, despărțită de lume chiar prin natură. Și-a amintit și de faptele întemeietorilor ei - preacuvioșii Savatie, Zosima și Gherman, care au dus creștinismul și în părțile îndepărtate ale nordului, într-acolo s-au îndreptat toate gândurile tainice ale evlaviosului Teodor. Pregătindu-se pentru o cale lungă, el s-a închinat la Sfintele moaște din Moscova, rugându-se : “Doamne Dumnezeule, Mântuitorul meu și Ocrotitorul vieții mele, îndreptează-mă pe calea Ta, ca să merg după adevărul Tău”. Apoi așteptând momentul potrivit, în mare taină, ca să nu-l știe nimeni, a îmbrăcat în locul veșmintelor scumpe de curtean un caftan sărăcăcios, precum purtau oamenii din popor, și a plecat din Moscova, îndreptându-se

spre nord, rătăcind pe cărări pustii și necunoscute de el. Teodor a ajuns la lacul Onega, în unul din numeroasele sate de pe litoral - Huji, în care s-a oprit să facă un popas, dar, poate, și ca să-și piardă urma; el a fost găzduit din toată inima de un bun sătean pe nume Subeta. Drumul lung până la insula Solovăț și, desigur, lipsa mijloacelor ca să-și poată continua călătoria, l-au determinat pe Teodor să se folosească de ospitalitatea lui Subeta. Dar nedorind să fie povară aceluia care l-a găzduit, a preferat să-și câștige pâinea muncind cu propriile-i mâini, împlinind cu sârguință orice lucrare i se cerea. În curând, Teodor i-a câștigat încrederea gazdei și acesta i-a încredințat păzirea oilor sale. În asemenea îndeletniciri a petrecut destul timp. Modul de viață a schimbat înfățișarea străinului care se deprinsese cu munca la țară, neobișnuită până atunci pentru el, încât cu greu mai recunoșteai pe curteanul de altă dată în ciobanul din sat. A sosit toamna și furtunile, mai târziu și ghețarii, care au întrerupt comunicarea cu insula Solovăț pentru toată iarna. Luându-și rămas bun de la stăpânul său, Teodor s-a îndreptat către țința călătoriei sale. În acest timp, părinții lui, căutându-l mult și fără folos peste tot, îl plângeau ca pe un mort.

Egumenul din Solovăț și obștea l-au primit cu dragoste pe străin. Neluând în seama sângele lui nobil, a fost orânduit printre ascultătorii ce se osteneau în mănăstire. Teodor își împlinea cu supunere toate îndatoririle încredințate lui și neslăbind în râvnă, a petrecut un an și jumătate în ascultări grele. “Era uimitor să vezi- relata un cronicar al vieții sale - cum acest tânăr, fiul unor oameni de neam nobil, educat în desfătări și odihnă, se dedea la munci grele: tăia lemne, lucra pământul în grădină, căra pietre, ridica greutăți în timpul pescuitului și toate le făcea cu tragere de inimă, ba chiar și la moară lucra cu sârguință. Se întâmpla ca el să sufere de la oameni mai puțin înțelepți înjosiri și bătai, dar, imitându-L pe Hristos Dumnezeu, toate le îndura cu smerenie și nimeni nu știa al cui este și de unde vine. În același timp, Teodor urmărea cu atenție viața călugărilor din Solovăț, și-i uimea pe toți prin hotărârea cu care căuta să-i urmeze, tăind de la sine plăcerile lumești; în sfârșit, aprinzându-se din ce în ce mai tare de focul dumnezeieștii

iubiri, el a căzut la picioarele egumenului și al obștei cu rugămintea să-l numere și pe el în turma de oi cuvântătoare.

Cunoscându-i din purtare bunele lui intenții, egumenul și călugării au primit cu dragoste rugămintea lui. Teodor a fost tuns și s-a numit Filip. Noul călugăr a fost dat sub ascultarea nașului său de călugărie, Ieromonahul Ioan, om de înaltă trăire duhovnicească, care fusese în tinerețile sale ucenicul preacuviosului Alexandru Svirski. Filip s-a instalat în chilia evlaviosului bătrân, deprinzând de la el toată virtutea. Ziua o petrecea în post și ascultare, iar noaptea în rugăciune, uitând adeseori de somn. Ioan se bucura mult pentru ucenicul său, prezicând către frați viitorul lui: "Acesta va fi egumen în mănăstirea noastră". Printre altele, Filip a fost numit supraveghetor al fierăriei mănăstirii; îndeplinea aici diferite munci grele, petrecea mai tot timpul în fața focului, care îi aducea în minte focul gheenei. Dacă era trimis la brutărie, nu lenevea nici aici, ci cu bucurie căra apă și lemne, venind la slujbele dumnezeiești după prima bătaie a clopotelor. Domnul a preamărit smerenia ostenitorului: în catedrala Schimbării la față a Domnului și acum se vede icoana Maicii Domnului, "Chipul Pâinii", care i s-a arătat lui Filip pe când făcea ascultare la brutărie, aceasta însemnând că nu înălțimea slujirii, ci împlinirea cu inimă curată a ceea ce ni s-a încredințat ne apropie pe noi de Dumnezeu; în sfârșit, a fost pus să facă ascultare în biserică și ca paracliser aici de asemenea el s-a învrednicit de lauda, cinstea și dragostea tuturor.

Dar Filip se temea fie și de umbra slavei omenești, de aceea, în sufletul lui smerit, s-a născut dorința de liniștire în pustie. Astfel, el s-a retras din mănăstire în adâncul insulei, într-o pădure sălbatică, de nepătruns. Acolo, sleindu-și trupul și biruindu-și cugetele viclene, s-a consacrat întru totul rugăciunii prin convorbire neîncetată cu Unul Dumnezeu. Prelungă și grea a fost asceza lui. Deși se obișnuise să cugete la Dumnezeu în liniștea pustiei, el s-a întors la mănăstire, ca să se nevoiască cu ceilalți frați. Evlaviosul egumen se mângâia având un asemenea ucenic și apropiindu-și-l, și l-a făcut locțiitorul său în diferite sectoare ale administrației. Filip era mâna lui dreaptă și sprijinul

bătrâneților lui. Cu dragoste sfioasă de fiu supus și ascultător, îl ajuta pe bătrân în boală și îl mângâia în necazuri. În anul 1548, simțindu-și sfârșitul aproape și văzând calitățile lui Filip, Alexei îi dădu de înțeles acestuia că dorința lui ar fi să-i transmită egumenia. Filip însă nici nu dorea să audă de funcția care i se propunea; nici îndemnurile lui Alexei, nici rugămințile fraților nu aveau asupra lui nici un efect. Lăudând în sinea sa smerenia celui ales, egumenul dorea mai aprig să învingă împotrivirea lui. Atunci, i-a chemat la sine pe călugări și tot vorbindu-le despre bătrânețile și neputințele sale, i-a întrebat: “pe cine ați dori voi să aveți egumen?” Toți, într-un glas, au răspuns că nimeni nu se poate asemăna cu Filip ca trăire, pricepere și înțelepciune. Atunci Filip n-a mai putut să se împotrivească alegerii unanime.

Egumenul l-a trimis pe el cu câțiva frați la Novgorod, la arhiepiscopul Teodosie, cu o epistolă despre care aceasta fusese înștiințat din timp. “De ce nu-l văd pe el printre voi?”- i-a întrebat arhiereul, când i s-au prezentat singuri cu epistola, fără Filip. La întâlnirea care a avut-o cu Filip, arhiepiscopul Teodosie a apreciat la acesta o minte ascuțită și luminată și o bogată practică duhovnicească. Hirotonindu-l preot, i-a înmănat și o cârjă de egumen. Primind de la arhiereu diverse obiecte de cult, iar de la mireni milostenie bogată, cei din Solovăț, împreună cu noul egumen s-au întors la mănăstire.

Bătrânul egumen Alexei și întreaga obște a mănăstirii l-au întâmpinat solemn pe Filip pe punte și făcând drumul crucii până la catedrală, l-au invitat înăuntru, poftindu-l să se așeze pe locul său. După ce s-a citit gramata arhiepiscopului, noul egumen le-a dat fraților primul cuvânt de învățătură și le-a propus preoților și diaconilor să se pregătească de dumnezeiasca slujbă. La 17 august 1548, Filip a slujit prima sa liturghie cu întreg soborul. Dar nici acum nu se hotărî să ia asupra sa toată răspunderea și văzându-l pe Alexei că se simțea mai bine, l-a rugat pe bătrân să păstorească mai departe obștea, promițându-i supunere deplină. Măcar că era împotriva voinței sale, Alexei a luat din nou conducerea, iar Filip s-a retras în pustia lui iubită și cu mult mai aspră ca înainte a fost înstrăinarea lui. Așa s-a mai scurs un an și jumătate până ce Alexei

s-a sleit de puteri. Filip a fost din nou chemat la conducerea mănăstirii. Înmormântându-l pe bătrân, la dorință celorlalți călugări, Filip a luat din nou asupra-și cărmuirea lor, nevoindu-se cu și mai multă asprime, dând prin aceasta o pildă demnă de urmat nu numai prin cuvânt, ci și prin faptă, depășind prin nevoințe pe oricare dintre frați.

Egumenia lui Filip a durat optsprezece ani, socotind din ziua când a fost numit, până ce a fost chemat la mitropolia Moscovei și a toată Rusia și s-a întipărit în memoria obștii mănăstirii Solovăț; acolo cu adevărat aveau să strige pietrele, dacă oamenii cumva ar fi tăcut; întru toate s-a întipărit pecetea unei clarviziuni înțelepte în ceea ce privește buna organizare a obștii prezente și viitoare. Stăpân gospodar, conducător blajin, povățuitor înțelept în lucrarea duhovnicească - iată calitățile principale ale Sfântului Filip în calitate de egumen.

Pe timpul acela treburile mănăstirii se aflau într-o stare dificilă: numărul fraților se mărise iar mijloacele pentru întreținere erau modeste; la acestea se adăuga și faptul că după incendiul din 1538, mănăstirea nu reușise încă să se refacă. Sursa principală de venit a mănăstirii era extragerea sării și asupra acestui lucru și-a îndreptat Filip atenția, ridicând numărul instalațiilor la șase. Buna voire a țarului Ioan Vasilevici s-a manifestat prin aceea că din anul 1548 permitea vânzarea a 10 mii puduri de sare (în loc de 6 tone), fără taxe, și din banii câștigați, s-au făcut cumpărăturile necesare mănăstirii.

Amenajând curtea de vite la 10 verste de mănăstire, pe insula Muxalima, Filip a îmbunătățit hrana obștii, iar în pădure a înmulțit numărul cerbilor, ca din pielea lor să se facă îmbrăcăminte și încălțăminte pentru călugări. Pregătindu-se să ridice clădiri din piatră, în locul celor din lemn care arsese, el a înălțat o fabrică de cărămidă. A arătat locul de unde trebuie să se taie lemn pentru fabrică și mănăstire, cu scopul nu numai de a tăia copacii, dar să și curețe locul, pentru a da posibilitatea să crească altă pădure. Se făceau drumuri prin păduri, dealuri și mlaștini, contribuind astfel la popularea insulei; în mănăstire, a fost înființată și o moară, dar ca să poată să aducă cu roțile ei o cantitate suficientă de apă, egumenul a ales dintre cele 52 de iazuri ale insulei,

pe cele mai potrivite ca loc și calitate a apei și, unindu-le prin canale, a îndreptat apa spre mănăstire, unde a săpat un iaz mare, care e cunoscut până azi sub numele de lacul sfânt și care asigură mănăstirea cu apă potabilă. Pentru a indica intrarea în golf, în adâncimea căruia se afla mănăstirea Solovăț, egumenul a rânduit să se facă un terasament și pe el să se înalțe niște cruci înalte. El a zidit în portul insulei Zaiat un chei de piatră cu casă de oaspeți și o trapeză, iar în mănăstire a ridicat clădiri cu două sau trei etaje pentru chilii.

Cu toate multele griji, Sfântul Filip nu s-a îndoit niciodată de mila și ajutorul lui Dumnezeu, astfel că în 1552 a început să ridice catedrala mănăstirii cu hramul Adormirii Maicii Domnului și un altar lateral cu hramul Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul, precum și o trapeză destul de încăpătoare. Neavând suficiente mijloace pentru a înfăptui aceste construcții, egumenul s-a adresat din nou țarului Ioan al IV-lea, cerându-i ajutor. Acesta a fost destul de darnic față de mănăstirea Solovăț. El a dăruit mănăstirii în anul 1550 plasa Kolejâma, cu sate cu tot și cu moșii, iar în anul următor, satul de pe litoralul Soroțc, unde la început fusese îngropat preacuviosul Savatie, lângă biserica Sfânta Treime. Pentru ridicarea catedralei Adormirii Maicii Domnului au fost chemați cei mai iscusiți meșteri din Novgorod. În anul 1557, la praznicul Adormirii, Filip a avut fericirea să sfințească catedrala. Sfârșind cu aceasta, neobositul egumen a anunțat obștea despre intenția sa de a începe o nouă catedrală închinată Schimbării la Față a Domnului. Unii dintre frați s-au hotărât să-i prezinte egumenului temerile lor, spunându-i: “Părinte, mănăstirea suferă și-așa destule neajunsuri, visteria este săracă, suntem departe de orașele mari! De unde vom lua aur pentru a ridica catedrala aceasta?”. “Fraților, le-a răspuns el, nădejdea în Dumnezeu nu este zadarnică; dacă îi va fi plăcută Lui lucrarea noastră, El în chip minunat ne va da din bogățiile Sale și casă în numele Lui cel Sfânt vom înălța negreșit”.

Catedrala Schimbării la Față a Domnului a fost începută în anul 1558. Filip se străduia la construcția acestei catedrale cu o râvnă deosebită. Toate se făceau sub supravegherea lui neobosită. Cu mâinile sale a luat

parte la ridicarea acestui sfânt locaş şi prin propriul îndemn stârnea râvna lucrătorilor. Ţarul a fost ctitorul acestui sfânt locaş, în anul 1558 donând pentru construcţie 1000 de ruble, iar în anul 1559 a uşurat transportul sării şi cumpărarea diferitelor resurse pentru mănăstire, fără taxă. Cu toate că Filip nu sfârşise încă de construit biserica, el a procurat din timp unele obiecte care aveau să le slujească: vitralii pentru ferestre, vase de cult, cărţi, veşminte, icoane, materiale scumpe, sfeşnice din argint, cădelniţe, iar în pridvor, în partea de răsărit a săpat pentru sine mormântul.

Sfântul Filip trebuia să se ocupe şi de ordinea interioară în conducerea plaselor. În acel timp, mănăstirea Soloveţ avea în proprietate multe plase şi dispunea de o gramată care îi dădea dreptul conducerii mănăstirii să judece toate treburile în afară de crime. Prima grijă a egumenului era să întocmească corespunzător cu cerinţele timpului, administrarea plaselor. El numea dintre bătrânii mănăstirii un vechil, un chelar şi un delegat, asigurând întreţinerea lor din încasările obşteii. Alcătuia reguli noi pentru procedura de judecată şi strânsul obligaţiilor. În măsurile de bună rânduială prescrise de Sfântul Filip pentru întreţinerea unei bune moralităţi la sate se putea vedea cunoaşterea nevoilor locuitorilor, precum şi grija pentru bunăstarea lor. El se străduia să înlăture lenea, dorea ca toţi să fie încă de mici copii deprinşi cu munca, având fiecare o preocupare. Desrădăcinând din viaţa oamenilor şi alte vicii, ca beţia şi jocurile de noroc practicate pe atunci, el le-a interzis, ameninţându-i cu pedepse aspre, până la alungarea din satele mănăstirii.

În optica egumenului totul era prevăzut: ce lucrări şi când trebuiau împlinite, cu ce seminţe urmau să fie însămânţate câmpurile; în toate satele era permis țăranilor să dobândească sare timp de 160 de nopţi şi pentru aceasta li se eliberau 600 de stânjeni de lemne. Iată în ce amănunte intra grijuliul egumen, ştiind că va da socoteală pentru fiecare suflet încredinţat lui. Făgăduind că îi va mulţumi pe cei nedreptăţiţi, el a propus ca fiecare să-i prezinte personal nemulţumirea sa, neameninţând pe nimeni cu pedepse grele.

În lăuntrul mănăstirii, Sfântul Filip a introdus meserii necesare obștii pentru întreținerea numărului mare de frați, care primeau, potrivit rânduielilor de trai în comun, hrană și haine. Pentru îngrijirea medicală a călugărilor bolnavi, precum și a închinătorilor și meșteșugarilor, egumenul a ridicat o bolniță, unde ei aflau odihnă pentru ostenelile lor și mângâiere în suferințe. Din dragostea ce o nutrea față de pustnicie, voind să ușureze și altora nevoințele ascetice, el a zidit o sihăstrie în adâncul pădurilor, iar pe insula Iepurelui a ridicat un schit cu chilii și cu un paraclis.

Egumenul le era pildă tuturor și, cu toate multele griji și greutatea din activitatea lui, el nu slăbea în nevoințele călugărești și chiar ascetice. Ca și mai înainte, își istovea trupul prin post, omorând în sine orice senzație cât de mică de poftă și plăcere. Cuvântul lui era îndulcit cu sarea povețelor și a ungerii duhovnicești, el încă mai continua să caute înțelepciunea în tăcerea adâncă și, pe măsură ce se elibera de treburile sale, îi plăcea să se adâncească în desimea pădurii, într-un loc care și acum este cunoscut sub denumirea de “Pustia lui Filip”. Aici, în singurătate, se deda la post, rugăciune și cugetare la Dumnezeu. Așa trecând de la o lucrare la alta, ridicându-se de la o virtute la alta, mișca inimile mult mai bine decât cu cuvântul, cu puterea dragostei cu mult mai mult decât cu autoritatea. Iată o pildă de înaltă trăire duhovnicească a fraților sub îndrumarea lui Filip. În 1561, o puternică furtună pe mare a sfârșit 15 luntrei aparținând mănăstirii, pline cu var, înecându-se mulți oameni. Dintre ei, călugării Vasian și Iona, mirenii Ioan și Longhin au fost preamăriți de Dumnezeu prin neputrezirea moaștelor și cu darul facerii de minuni.

Vestea despre înțelepciunea și binefacerile egumenului din Solovăț s-a răspândit în toată Rusia. De peste tot locul curgeau milosteniile, din partea țarului și a poporului pentru amenajarea mănăstirii. Dar cele mai bogate daruri și contribuții erau neînsemnate în comparație cu acelea ale Ionovilor. Groznâi era cel mai râvnitor colaborator, datorită deosebitei simpatii ce o avea față de Sfântul Filip.

Stimându-l pe egumenul din Solovăț, țarul îl chema la Moscova pentru probleme bisericești însemnate. Sunt cunoscute călătoriile lui în capitală - una, în anul 1550 în legătură cu alcătuirea codului de legi și alta, în anul 1551, în legătură cu sfatul pentru deschiderea eparhiei din Kazan și preacinstirea sfinților din Biserica Rusă. La sfântul egumen erau trimiși cei rătăciți de la credință, pentru îndrumare și povățuire, chiar și cei căzuți în dizgrație, care atrăseseră asupra lor mânia țarului.

În 1554, după hotărârea adunării sobornicești, a fost trimis în mănăstirea Solovăț fostul egumen al lavrei Troița, Artemie, învinuit de complicitate cu ereticul Bașkin. Filip a fost sfătuit să-l țină pe Artemie într-o detenție strictă; să-i numească un duhovnic de nădejde, să-l povățuiască și să-l înțeleptească, să-i trimită cărți numai dintre acelea pe care le va desemna adunarea, iar despre purtarea lui să fie înștiințată conducerea eparhială a locului, adică episcopului Novgorodului. Mai târziu, a fost trimis în Solovăț, Silvestru, duhovnicul lui Ioan cel Groaznic, în călugărie cu numele Spiridon, care aici și-a săvârșit viața în sfințenie și fiind mult prețuit de Filip, care nu lua aminte la dizgrația țarului.

Dar toată viața sfântului Filip, atât de activă - educația în casa părintească, slujirea la curtea țarului, retragerea din lume, sărăcia și ascultarea de bunăvoie în mănăstire, slujirea ca egumen - toate aceste activități atât de deosebite între ele au fost numai o pregătire. Cunoscându-l pe Sfântul Filip încă din anii de copilărie și cinstindu-l în calitate de egumen, țarul îi pregătea cea mai înaltă treaptă în ierarhia Bisericii Ruse - mitra albă de mitropolit, în timp ce Pronia dumnezeiască îi împletea cununa de mucenic.

Mitropolitul Macarie a păstorit Biserica Rusă timp de 21 de ani și s-a stins din viață în decembrie 1563. I-a urmat Atanasie, dar nu a stat la cârma mitropoliei mai mult de doi ani, la 16 mai 1566, retrăgându-se la mănăstirea Ciudov. După el a fost ales arhiepiscopul din Kazan, Gherman, dar a petrecut numai două zile în palatul mitropolitan, căci pentru discuțiile semețe ce le-a avut cu Ivan cel Groaznic, a fost alungat din scaun. Alegerea lui Ivan s-a oprit asupra lui Filip. Cu o gramată

specială l-a chemat la Moscova “pentru sfat duhovnicesc”. Aceasta chemare nu l-a uimit pe egumenul din Solovăț, pentru că mai fusese chemat la Moscova și cu alte ocazii, dar călătoria ce avea s-o facă îi părea istovitoare acum. La bătrânețe (avea 60 de ani), Filip, desigur, nu dorea să se expună neplăcerilor prilejuite de călătoriile îndepărtate. Dacă el ar fi știut că în viața aceasta nu îi va mai fi dat să-și vadă mănăstirea unde atât de pașnic s-au scurs zilele lui, întristarea i-ar fi fost și mai amară. Vestea despre plecarea egumenului i-a mâhnit mult pe frați. Dar el își mângâia turma cu Hristos, sfătuindu-i pe dâșii să-și pună nădejdea în Domnul, în ajutorul Maicii Domnului și în mijlocirea preacuvioșilor Zosima și Savatie; să se îngrijească de mântuirea lor și să respecte tradițiile mănăstirești. Pentru ultima dată sfântul Filip a slujit Sfânta Liturghie în mănăstirea Solovăț, i-a împărțășit pe călugări cu Sfintele Taine și, după o masă de despărțire, a urcat în corabie.

Sfântul Filip s-a îndreptat în calea sa către capitală prin Novgorod. Auzind de sosirea egumenului din Solovăț, oamenii îi ieșeau în întâmpinare cu daruri și cuvinte de bunvenit. Auzind de mânia țarului, ei îl rugau pe Sfântul Filip, zicându-i: “Părinte, fii mijlocitorul nostru înaintea țarului și pentru țara ta”. Petrecând câteva zile la catedrala Sfânta Sofia, egumenul și-a urmat apoi drumul. Țarul l-a întâmpinat cu mare cinste și pe ocolite a început să lege cu dânsul o discuție despre scopul chemării lui la Moscova. Prietenește i-a mărturisit greutățile întâmpinate în alegerea întâistătătorului, i-a înfățișat în cuvinte din Sfânta Scriptură situația Bisericii aflată fără de păstor și în încheiere l-a anunțat că după voia lui împărătească și a adunării sinodale, Filip trebuie să fie mitropolit. Această discuție s-a purtat în prezența arhierilor și a boierilor; și cu toții l-au recunoscut ca vrednic să ocupe scaunul de mitropolit a toată Rusia. Smerit, egumenul s-a mirat mult și, printre lacrimi, i-a spus lui Ivan: “Nu, milostive țar, nu mă despărțiți pe mine de pustia mea, nu pune pe mine povară ce nu aș putea duce. Dă-mi drumul, pentru Dumnezeu, te rog, dă-mi drumul și nu încredința cetății celei mici povara celei mari”. Țarul însă era de neînduplecat și a poruncit

atunci arhierilor și boierilor să-l convingă pe egumen să nu se împotrivească chemării dumnezeiești și voinței țarului.

Filip s-a învoit să primească demnitatea de mitropolit, dar cu condiția să fie lichidată “opricina”. Suspicios, țarul despărțise de la pământul Rusiei un lot mare numit “opricina” și îl încredințase drujinei sale personale, care nu avea nimic cu “zemșcina”. Filip a anunțat că dacă nu se va desființa opricina și nu se vor uni din nou pământurile Rusiei, el nu va fi niciodată mitropolit. O astfel de discuție a lui Filip cu arhierii n-a putut să-i placă lui Ivan, ba și opricinicii, de la bun început, au intrat în vrăjmășie cu denunțatorul lor. De data aceasta, țarul și-a mai înmuiat mânia și a poruncit, așa cum este consemnat într-o gramată, “ca arhierii, arhiepiscopii și episcopii să-i spună lui Filip să nu-i mai amâne cererea și să nu se amestece în treburile curții și ale opricinei”.

Sfântul Filip a cedat în fața voinței țarului și a fost sfințit mitropolit al Moscovei și a toată Rusia la 25 iulie 1565. Primind din însăși mâinile țarului cârja de arhipăstor, în cuvântarea sa l-a rugat pe țar să fie milostiv și blând, să nu asculte de clevetitori și lingușitori și să ia aminte că “pentru un monarh, dintre toate biruințele cea mai bună pe care o va avea asupra supușilor săi va fi iubirea copleșitoare”. Toți cei cu inimă bună erau încântați, chiar și Ivan părea să fie mișcat; l-a felicitat bucuros pe Filip, dând o masă în palatele împărătești. Prima grijă a noului mitropolit a fost să hirotonească un episcop pentru eparhia din Poloțk, înființată în anul 1563. Primul episcop din Poloțk s-a săvârșit din viață înainte de a se urca Filip în scaunul mitropolitan, în locul lui a fost numit episcopul de Suzdal, Atanasie, care mai întârziase în Moscova, aflându-se pe lângă mitropolit, slujind împreună, la 10 decembrie, pentru a sfinți pridvorul catedralei Bunavestire, în prezența țarului și a țarevicilor. Sfântul Filip a aflat că în orașul Poloțk numărul preoților nu era îndeajuns, astfel că el a trims din Novgorod treizeci și trei de preoți și diaconi.

Cu toate că avea o activitate rodnică, Filip nu s-a despărțit însă cu sufletul său de pustia îndrăgită. Pentru sufletul său smerit și iubitor de Dumnezeu, viața această zgomotoasă era destul de greu de suportat; în

ceasurile de răgaz, își zicea: “Ce s-a întâmplat cu tine, sărmăne Filipe! Oare îți era puțin conducerea mănăstirii? Tu ai dorit și mai mult; privește acum pe ce ai schimbat partea ta cea binecuvântată! De la așa o liniște la ce ostenești te-ai dedat; de la așa o liniște neînvințită, în ce prăpastie s-a îndreptat corabia sufletului tău! Dar ce-a trecut nu mai poți să întorci cu nimic, făcă-se, dar, voia lui Dumnezeu. Savatie și Zosima, nu mă lipsiți pe mine de ajutorul vostru, nu îngăduiți ca eu să-mi uit voturile!”.

În curtea mitropoliei, el a ridicat și înfrumusețat în chip minunat o catedrală în cinstea Făcătorilor de minuni din Solovăț, în care îi plăcea să se roage cu deosebită râvnă în ceasurile de mahnire. Scumpe erau pentru el toate cele care îi aminteau de mănăstirea Solovățului. Cu ce bucurie l-a întâmpinat pe ieromonahul Spiridon, care venise de acolo și adusese pentru țar și mitropolit părțile din moaștele sfinților și agheazmă, dar și cu știrea că biserica Schimbării la Față e terminată și sfințită. În anul 1568, sfântul Filip a dat însărcinări ca iazul să fie terminat, căci în timpul aflării sale în Solovăț nu reușise să fie săpat.

Nu în *zadar* sufletul sfântului Filip tânjea după viața pașnică din Solovăț. Deasupra capului lui se adunau nouri negri; în ianuarie, țarul s-a mutat din Kremlin în palatul său întărit de oprinici și a nimerit cu totul în mâinile acestor călăi; în această tăcere apăsătoare, toți sperau că se va auzi glasul salvator al lui Filip. Nădejdea ce și-au pus-o în acest bărbat drept nu le-a fost deșartă. La început, în cuvântări către episcopi, mitropolitul îi îndemna să aibă duh de jertfă și își exprima dorința ca ei într-un singur gând să încerce a liniști sufletul agitat al țarului. Dar între ei nu s-a realizat o înțelegere deplină și nici nu s-au găsit dintre aceia care să fie hotărâți ca împreună cu Filip să se expună cu mărire de suflet primejdiei, primind asupra lor mânia țarului. Filip însă nu s-a înfricoșat și, chiar și fără sprijin din partea lor, a împlinit singur această faptă de bărbăție care l-a și preamărit pe el. El nu scăpa nici un prilej să-i vorbească țarului, mai întâi confidențial, iar apoi și cu martori, demascând fărădelegile săvârșite de opricinici în numele țarului.

Iată una dintre aceste discuții din care rezultă limpede caracterul țarului și al mitropolitului. Mitropolitul îi amintea lui Ivan că, fiind

investit cu puterea cea mare, trebuie să-L cinstească pe Dumnezeu în mod deosebit: cu smerenia care i se cuvine unui bărbat, cu blândețea care-i specifică dumnezeirii; căci împărat cu adevărat se socotește acela care are stăpânire de sine, nu se supune poftelor sale, își strunește mintea, și nicidecum acela care, prin purtările lui, tulbură împărăția.

Țarul a răspuns cu mânie: “ce ai tu, călugăre, de te amesteci în sfatul nostru împărătesc? Oare nu știi că ai tăi doresc să mă înghită?”

- Nu te amăgi în zadar cu spaime neîntemeiate - îi răspunse Filip - după alegerea sfântului Sinod și cu îngăduința ta, eu sunt păstorul Bisericii lui Hristos, de aceea noi trebuie să ne îngrijim împreună de bunăstarea și pacea creștinilor pravoslavnici.

- Un singur lucru îți spun, cinstite părinte, să taci - a strigat țarul - iar apoi pe noi binecuvântează-ne după dorința noastră.

- Tăcerea noastră - a continuat arhiepiscopul - acoperă de păcat sufletul tău și pricinuieste moarte tuturor; un cârmaci rău distruge toată corabia. Dacă noi vom urma voinței noastre omenești, ce vom răspunde în ziua venirii Domnului, eu și acești fii pe care mi i-a dat?”. Pe lângă acestea, Sfântul Filip i-a amintit țarului cuvintele Domnului despre dragostea dintre credincioși.

Țarul s-a liniștit treptat și a răspuns cu un citat din Sfânta Scriptură: “Stăpâne sfinte! S-au sculat asupra mea prietenii mei și cei apropiați departe de mine au stătut și cei ce-mi voiau mie rele căutau sufletul meu”.

- Împărate, - îi vorbea sfântul cu bărbăție - deosebește adevărul de viclenie; primește-i pe cei cu sfat bun, iar nu pe cei lingușitori. E păcat să nu mustri pe cei ce păcătuiesc și pe cei ce au zdruncinat unitatea împărăției! Tu ești pus de Dumnezeu să-i judeci pe oameni, iar nu să faci din tine un tiran. Demască-i pe cei care grăiesc către tine neadevărul și înlătură-i de la tine ca pe niște mădulare bolnave, dar pe oamenii tăi păstrează-i în unire. Dumnezeu sălășluiește numai acolo unde este dragoste nefățarnică și deplină”.

- Filipe, a strigat din nou țarul, nu te împotrivi împărăției mele, ca nu cumva să te ajungă și pe tine mânia mea, sau renunță la rangul tău!

Stantul cu blăndețe îi răspunse: “Eu nu m-am folosit pentru atingerea acestui scop nici de rugăminți, nici de mijlocitori și nici de mită. De ce m-ai lipsit pe mine de pustie și de părinți? Dacă stăruiești în a încălca legile, fă ce vrei, dar acum când a sosit ceasul pentru mine ca eu să dau dovadă de bărbăție, nu există scuze ca să mă retrag!”.

După asemenea confruntări, țarul era de obicei mâhnit și îngândurat. Opricinicii mânioși, Maliuta Scuratov și Vasili Ujreaznoi știau să se folosească de starea aceasta sufletească a țarului și ațâțau și mai mult mânia acestuia asupra viteazului demascator. Opricinicii i-au înfricoșat pe toți. Unii dintre dregătorii de prim rang veneau la mitropolit și cu lacrimi cereau apărare. Filip îi întârea pe cei mâhniți și îi liniștea ca un părinte iubitor de copii: “fiii mei, să nu vă mâhniți. Dumnezeu nu va îngădui să fim ispitiți peste puterile noastre și nu ne va lăsa să pierim până în sfârșit! Aici vă sunt pregătite vouă cununi. Aici și mie îmi e rânduită o faptă fericită! Apostolul îmi spune: dacă veți privi la față, veți săvârși păcatul. David mă înarmează pe mine zicându-mi: am vestit înaintea împăraților mărturiile Tale și nu m-am rușinat. Voi sunteți acum aleșii lui Dumnezeu. Iată securea șade la rădăcină, dar nu vă înspăimântați, luând aminte că nu fericirile pământești, ci pe cele cerești ni le-a făgăduit nouă Dumnezeu. Eu mă bucur că pot să sufăr pentru voi; voi sunteți răspunsul meu înaintea lui Dumnezeu, voi sunteți cununa mea de la Dumnezeu”.

În aceste cuvinte se auzea vocea marilor bărbați ai Bisericii lui Hristos. Prin ele s-a pronunțat un suflet curat și sfânt, care se pregătea să sufere pentru adevăr. La puțin timp după acesta, pe 21 martie, în duminica din mijlocul postului, când mitropolitul se afla în catedrala Adormirii pe locul arhieresc, a intrat în biserică Ivan cu opricinicii săi. Țarul și suita lui erau cu cușme negre și înalte și sutane negre de sub care se iveau culorile aprinse și aurii ale caftanelor. Țarul s-a apropiat de arhieru așteptând binecuvântarea. De trei ori a aplecat capul, dar Sfântul Filip parcă neluându-l în seamă, nu-și abătea privirile de la icoană. În final, boierii au prins glas, spunând: “Sfinte părinte, țarul Ivan Vasilievici a toată Rusia cere binecuvântarea ta”.

Privind la Ivan, mitropolitul a răspuns: “Majestatea voastră! Pe cine ați pizmuit denaturând rangul de țar? Nu te-am rugat să pui capăt unei asemenea purtări, dar mai ales să-i îndepărtezi pe lingușitori? De când soarele luminează pe cer nu s-a pomenit ca binecredincioșii țari să-și tulbure propria împărăție! Dreptatea țarului stă în judecată, după cuvântul Scripturii, iar tu faci nedreptate poporului tău, atunci când ar trebui să fii pildă de bună cuviință. Cât au de suferit pravoslavnicii! Tătarii și păgânii păstrează legea și justiția, dar la noi acestea nu mai sunt; peste tot întâlnim îndurare, numai în Rusia nu este milă nici față de oamenii nevinovați. Noi aici aducem Domnului jertfă nesângeroasă, dar în afara altarului se varsă sânge de creștin nevinovat. Mă întristez nu pentru cei care, vărsându-și sângele nevinovat, s-au asemănat cu sfinții mucenici, nu, ci sufăr pentru sărmanul tău suflet. Cu toate că ești preacinstit de toți, dar ești un om de nimic și Domnul le va cere pe toate din mâna ta.”

Ivan proferă amenințări, lovind cu toiagul în podea, amenință cu mâna, spunând: “Filipe, poți tu oare să te împotrivești împărăției noastre? Vom vedea cât ești tu de statornic în tăria ta!”

- În zadar, țarule, - îi răspunse dreptul - te gândești să mă înspăimânți, supunându-mă la chinuri; eu sunt străin și trecător pe acest pământ, ca și toți părinții noștri; eu lupt pentru dreptate și nici un chin nu mă va sili să tac”.

Moartea lui Filip era de acum hotărâtă, cu toate că țarul Ivan nu se grăbea să pună mâna pe el. S-au deschis mari posibilități pentru clevetitori. Chiar și în biserică, în timpul întâlnirii fatale, citețul catedralei i-a adus sfântului părinte învinuiri ticăloase. Mai târziu, el s-a căit și a recunoscut cu lacrimi că a procedat astfel de frică și pentru că fusese pus la cale. “Hristos să fie milostiv cu tine, iar tu, la rândul tău, iartă-l pe acela care te-a îndemnat la rău”, îi răspunse mitropolitul.

Din momentul acesta, Ivan evita să mai dea ochii cu mitropolitul. Simțind acest lucru, imediat după neînțelegera cu țarul, Filip s-a mutat din Kremlin pe ulița Nikola, la mănăstirea Sfântul Nicolae cel Vechi, unde a și trăit până la sfârșitul arhipăstoririi sale. Evenimentele din 28 iulie l-au mâniat la culme pe țarul Ivan. Mitropolitul slujea la mănăstirea

Novodeviciievskă, săvârșind calea crucii în prezența țarului. Drumul crucii a ajuns la sfintele porți, iar mitropolitul s-a oprit pentru citirea Sfintei Evanghelii; când s-a întors către popor ca să spună “Pace vouă”, deodată a văzut un opricinic în spatele țarului îmbrăcat în taftă tătarească. Sfântul, în aceeași clipă i-a spus lui Ioan: “nu ți se cuvine ție, împărate, să îngădui obiceiul agarenilor, să stea în timpul Evangheliei cu capul acoperit.

- Cum așa ? Cine a îndrăznit? - a întrebat Ivan.

- Cineva din drujină (suita) ta, i-a răspuns Filip.

Țarul s-a uitat, dar între timp, cel vizat a reușit să-și ia taftaua. Atunci, Ivan, în mânia sa, l-a numit pe Filip mincinos și răzvrătit și s-a jurat să-l demaște pe el în toate.

Au început cercetările. Pe boierii prieteni mitropolitului i-au luat sub pază și i-a supus la chinuri, dar în felul acesta n-a obținut nici o învinuire la adresa sfântului bărbat. După aceea i-a trimis în mănăstirea Solovăț pe neprietenii lui Filip: episcopul Pafnutie și arhimandritul Teodosie, cneazul Vasile Temkinâm, diaconul Pirov și un convoi militar. Cei trimiși împărțeau călugărilor bani, făgăduințe și mai pe urmă amenințări, dar toate erau în zadar; nimeni nu se încumeta să dea mărturie mincinoasă. Atunci Pafnutie, recurgând la viclenie, l-a ademenit pe egumenul Paisie, iar la rândul său, Paisie a atras vreo câțiva călugări și cu toții s-au grăbit la Moscova, ca să uneltească împotriva sfântului fel de fel.

Țarul a poruncit să se adune în catedrala Adormirea Maicii Domnului boierii și episcopii la judecată deschisă împotriva mitropolitului. În fața acestei adunări, Filip a apărut îmbrăcat în veșminte arhieresti. După citirea acuzațiilor, s-au oprit să-l asculte pe cel învinuit, dar mitropolitul, socotind că e inutil să se apere, s-a adresat țarului cu următoarele cuvinte: “Împărate! În zadar crezi că eu mă tem de tine sau de moarte. Aflându-mă în pustie încă din copilărie, eu mi-am păstra până acum cinstea și fecioria. Astfel eu voi să-mi sfârșesc viața și să-mi încredințez sufletul Domnului, Judecătorul meu și al tău. Prin moarte doresc să las după mine amintirea că am murit ca un mucenic, fiind nevinovat, decât a

unui om care ar putea să spună că, pentru a supraviețui, mitropolitul a răbdat judecată strâmbă și umilințe.”

Spunând acestea, mitropolitul a început să-și scoată de pe el veșmintele, dar țarul l-a oprit, spunându-i că trebuie să aștepte hotărârea judecătii și să nu-și fie sieși judecător.

Peste trei zile, la 8 noiembrie, l-a rugat să slujească Sfânta Liturghie în catedrala Adormirii Maicii Domnului. Când, îmbrăcat în veșminte arhieresti, Sfântul Filip se afla în fața altarului, s-au deschis cu mult zgomot ușile catedralei și cu o gloată de opricinici a pătruns boierul Alexei Danilovici Basmanov. Acesta a poruncit să se citească sulul pe care îl ținea în mâini. Terminând de citit, opricinicii s-au năpustit cu ură asupra sfântului, rupând de pe el sfintele veșminte. Mitropolitul nu s-a tulburat, ci încet și liniștit s-a adresat către popor: “fiilor, întristat este sufletul meu că trebuie să mă despart de voi, dar eu toate le îndur pentru Biserica lui Hristos. A sosit clipa când ea se va văduvi, iar pe păstori, ca pe cei vânduți, îi va scoate din rang”. Aruncând pe el o dulamă murdară și ruptă de călugăr simplu, opricinicii l-au scos din catedrală, bătându-l peste spinare, l-au suit în car și l-au scos din Kremlin. Ulița îngustă a lui Nicola a fost închisă de gloate, așa că tristul convoi se mișca greu. “Fiilor, - spunea către dânșii- am făcut tot ce mi-a stat în puteri, și dacă n-ar fi fost dragostea pe care v-o port, nici o singură zi n-aș fi rămas aici; nădăjduiți în Domnul!”

Pe sfânt l-au dus la mănăstirea Arătarea Domnului, iar oamenii tulburați s-au împrăștiat pe la casele lor.

A doua zi, l-au dus pe Filip la mitropolie în aceeași batjocură. Aici se afla țarul împreună cu episcopii și opricinicii. Aici dreptul l-a întâlnit și pe succesorul său, în persoana egumenului din Solovăț, Paisie, care clevetise la adresa sa. A privit cu compătimire pe omul orbit de ambiție, amintindu-i că sămânța rea nu aduce roade bune. Pe Filip l-au făcut vinovat de multe crime și printre altele și de vrăjitorie. Dreptul stătea între denunțătorii săi ca “un miel între lupi” și pentru ultima dată și-a înălțat glasul :

“Preacinstite împărate! Pune capăt fărâdelegilor tale! Adu-ți aminte de țarii de dinaintea ta, strămoșii tăi: ei făceau mult bine și pentru aceea noi îi pomenim și după moarte, iar asupra acelor care au dorit să stăpânească cu răul și minciuna și acum mai atârnă blestemul. Înțelepțește-te, urmează-i pe monarhii sfinți; moartea e neîndurătoare și cu țarul, ca nu cumva el să se înalțe, ci să ia aminte când se urcă pe tron că este pământ și pulbere și iarăși se coboară în aceeași pulbere și pământ”.

Țarul a făcut semn opricinicilor și ei l-au dus pe Filip într-o temniță îngustă, murdară și umedă, l-au încătușat la mâini și la picioare și l-au pus în butuci, împovărându-l cu lanțuri grele de fier. Un braț de paie îi servea de așternut. Paznicii cei răi au vrut să-l extermină prin nemâncare. După o zi sau două, țarul a trimis sfetnici să vadă ce se petrece cu cel întemnițat. Spre uimirea lor, l-au găsit pe Filip fără de butuci, stând în rugăciune iar când i s-a relatat acest lucru lui Ivan, țarul a exclamat: “Vrăji, dușmanul și trădătorul meu a făcut vrăji!”.

Interzicând să se vorbească despre aceasta, Ivan a poruncit să închidă cu cel întemnițat și un urs flămând. Dimineață, singur s-a dus acolo și s-a încredințat că sfântul se află nevătămat în rugăciune, iar ursul stătea tolănit într-un ungher. Nici de data aceasta nu s-a înmuiat inima țarului, rostind din nou cuvintele: vrăji, vrăji! după care a plecat nu înainte de a porunci să-l mute pe întemnițat în mănăstirea Sfântul Nicolae cel vechi. Această mănăstire a servit la întemnițarea Sfântului Filip și pentru întreținerea lui s-au stabilit câte patru altâni pe zi.

Ivan și-a revărsat mânia asupra neamului Colâcev; până la a zecea rudă, unul după altul au murit în chinuri și pedepse. Unul dintre ei se bucura de o dragoste deosebită din partea lui Filip. Acesta era nepotelul lui, fiul fratelui mai mic. El a murit numai din cauză că era ruda celui întemnițat. După bătaii înfiorătoare, i-au tăiat capul și apoi l-au adus lui Ivan. Țarul a poruncit să i se arate capul lui Filip, spunând : “iată capul rudeniei tale, vrăjite tale nu i-au fost de ajutor”. Sfântul Filip a luat darul groaznic cu un respect deosebit, a pus capul însângerat dinaintea sa, a făcut o închinăciune înaintea acestuia până la pământ și cu lacrimi

a sărutat capul, spunând: “Fericiți sunt acei ce i-ai ales și i-ai primit, Doamne, pomenirea lor din neam în neam”, și l-a înapoiat celui ce i l-a adus.

Poporul continua să se îmbulzească de dimineața până seara în jurul mănăstirii Sfântului Nicolae. Atunci Ivan a poruncit să-l ducă pe întemnițat din Moscova în mănăstirea Tversk-Oroci. Tare anevoioasă i-a fost călătoria Sfântului Filip. Slab apărat de gerul iernii, în îmbrăcămintea săracăcioasă, el suferea de foame, precum și de neîncetate jigniri din partea supraveghetorului Stepan Kobâlin. A ajuns la noul său loc de întemnițare pe jumătate mort. Mucenicia lui se apropia de sfârșit. Dreptului îi mai rămăsese să primească cununa de mucenic.

În decembrie 1569, Ivan cel Groaznic a pornit cu drujina (oșteni ce-i asigurau securitatea țarului) spre Novgorod. Drumul trecea prin Tver. Înainte de a intra în oraș, Ivan l-a trimis pe cel mai fioros dintre opricinicii săi - Maliuta Scuratov - la Filip, chipurile, să-l binecuvânteze! Filip însă l-a recunoscut pe oaspetele înfricoșător și a înțeles de ce anume a venit, dar nu și-a manifestat uimirea și nici nu și-a pierdut liniștea sufletească. Maliuta s-a apropiat de el și plecându-se cu vicleșug, i-a spus : “Sfinte Stăpâne, dă binecuvântare țarului pentru a merge în Novgorod.” Filip i-a răspuns: “împlinește ceea ce ai de împlinit și nu profana cele sfinte”. Apoi, îndreptându-și privirea către sfânta icoană, a rostit ultima sa rugăciune de pe pământ: “Stăpâne Doamne, Atotțiitorule, primește sufletul meu cu pace; trimite din slava ta cerească înger de pace, care să mă ducă pe mine la Dumnezeuirea în Trei ipostasuri, pentru ca să nu mă oprească în cale, cu puterile lui, căpetenia întunericii. Nu mă rușina în fața îngerilor Tăi și numără-mă pe mine în ceata celor aleși, că binecuvântat ești în veci. Amin!“.

În aceeași clipă, Scuratov i-a astupat Sfântului gura cu o pernă, sufocându-l. Apoi, grăbindu-se să iasă din chilie, a început să-i certe pe stareț și pe comisar (supraveghetor), spunând că Filip a murit din cauza căldurii prea mari din chilie. Cu toții erau înspăimântați. Opricinicul a poruncit să se sape o groapă adâncă în spatele altarului bisericii și acolo

au coborât trupul dreptului, care nici nu se răcise, astupându-l cu pământ. Aceasta s-a întâmplat la 23 decembrie 1569.

De îndată ce sufletul celui drept s-a mutat în cereștile locașuri, ca să primească de la Hristos cununa mucenicească, judecata lui Dumnezeu n-a întârziat să vină asupra prigonitorilor și clevetitorilor sfântului. Câteva zile mai târziu, Maliuta Scuratov a fost grav rănit; asprul comisar Kobâlin a fost tuns în monahism împotriva voinței sale și închis în insula de piatră. Iubitorul de slavă, Paisie, a fost trimis la Valaam. Monahii din Solovăț, care au slujit ca martori mincinoși, au fost trimiși pe la diferite mănăstiri, iar în drum spre acestea, unii dintre ei au murit din cauza unor boli grele, alții și-au ieșit din minți. Dintre episcopii aserviți lui Ivan, Pimen din Novgorod a fost trimis în Tula, murind în închisoare, iar Filotei din Riazan a fost lipsit de arhierie. Ivan cel Groaznic nu și-a mai găsit liniștea până la sfârșitul vieții sale, fiindu-și singur sieși pedeapsă.

În anul 1591, în timpul țarului Teodor Ivanovici, moaștele Sfântului Filip au fost mutate la mănăstirea Solovăț, unde se află și în prezent, în pridvorul catedralei Schimbarea la Față, păstrându-se și acum inscripția pe o tablă albă din piatră: anul 7078, s-a săvârșit mitropolitul Filip în Tver, la 23 decembrie, în anul 7099 moaștele lui Filip sunt mutate la mănăstirea Solovăț și îngropate în ziua de 8 august”.

În acest mormânt, pregătit chiar de Filip, s-au odihnit moaștele lui timp de 55 de ani. Alături de această placă, se găsește altă inscripție funerară, care indică mormântul bătrânului Ioan, învățătorul lui Filip într-ale călugăriei: “anul 7076 s-a săvârșit robul lui Dumnezeu, călugărul Ioan Samini, ianuarie ziua a 10-a”.

Din ziua în care moaștele lui Filip s-au mutat în Solovăț, cei din partea de nord a Rusiei aleargă și cer neconținut mijlocirea sfântului către Dumnezeu. În mineiele din 1636 aflăm despre cinstirea lui, cinstire care i se face până acum alesului lui Dumnezeu. În anul 1646, în timpul țarului Alexei Mihailovici s-a dat poruncă să fie descoperite cu solemnitate sfintele lui moaște, iar la începutul anului 1652 s-a hotărât să fie mutate în catedrala Adormirii Maicii Domnului din

Moscova. Mitropolitul din Novgorod, (viitorul patriarh a toată Rusia) Nikon, care a petrecut câțiva ani la schitul Anzersk din mănăstirea Solovăț, la începutul călugăriei sale, a fost trimis cu o suită numeroasă în insula Solovăț. Ajungând acolo, după rugăciune, mitropolitul a pus în mâna sfântului scrisoarea în care țarul Alexei Mihailovici cerea iertare pentru strămoșul său, Ivan cel Graoznic, scriind în încheiere: “O, sfinte părinte! Sfinte Stăpâne Filipe, păstorul nostru, ne rugăm ție nu respinge rugăciunile noastre, ale păcătoșilor, vino la noi cu pace, țarul Alexei dorește să te vadă și să se închine sfintelor tale moaște”.

După trei zile de post, a început mutarea sfintelor moaște, care au fost întâmpinate cu mare alai în Moscova la 3 iulie de însuși țarul. Pelerinajul celor simpli era nespus de mare. La aducerea lor în catedrala Adormirii, sfintele moaște au fost așezate pe locul de unde Sfântul l-a înfruntat pe țar și a fost în mod rușinos depus din treapta arhieriei. Timp de zece zile, cât moaștele s-au aflat în mijlocul catedralei, s-au produs multe tămăduiri minunate. În ziua a 17-a s-a oficiat o slujbă în cinstea alesului lui Dumnezeu, iar în ziua a 19-a sfintele lui moaște au fost așezate într-o raclă de argint în partea dreaptă a iconostasului, într-un colț unde se află și astăzi, fiind cinstite cu evlavie de poporul rus. Pomenirea lui se face la 9 ianuarie și 5 octombrie, iar mutarea sfintelor moaște la Moscova se prăznuiește la 31 iulie.

Fericiții Ioan și Longhin

Viața virtuoasă. Scufundarea. Dobândirea trupurilor. Începutul mănăstirii Iarenga. Minunile. Apartenența mănăstirii Iarenga de mănăstirea Solovăț. Aducerea sfintelor moaște în catedrala nouă.

Fericiții Ioan și Longhin s-au ostenit în mănăstirea Solovăț sub conducerea sfântului egumen Filip. Ei și-au petrecut viața în post aspru, rugăciune continuă și cercetare a cugetului, împlinind cu tragere de inimă voința egumenului lor. Dreptarul după care ei se povățuiau erau spusele Apostolului: "orice a-ți face lucrăți din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni" (Coloseni 3,23). Nu au fost oameni cu școală, dar cunoșteau adevărurile primare ale creștinismului, iar din contemplarea măreției firii luau învățătură pentru mintea lor simplă și inima lor curată. Ei priveau marea nesfârșită, dar cu mintea se înălțau la Creator, Care a pus hotar mării; cerul înstelat îi ajuta să-și înalțe gândurile la Dumnezeu, care le-a creat pe toate într-o deplină armonie. Astfel, acești oameni simpli, în liniștea chiliei, se ridicau de la o virtute la alta, până când Domnul a binevoit să-i cheme la Lumina Sa cea neînserată într-un mod aparent atât de nefiresc. Întorcându-se în anul 1561, cu corăbiile încărcate de materiale de construcție, au fost surprinși de o furtună puternică, înecându-se în apele mării. Sfintele lor trupuri au fost găsite neputrezite pe malul Kareliei, la 120 veste de mănăstirea Solovăț, în delta râului Sosnovca și au fost înmormântați în satul Iarenga. Vestea minunilor care se săvârșeau la moaștele lor au atras atenția câtorva călugări, care și-au zidit aici chilii. În felul acesta a luat ființă mănăstirea Iarenga. În anul 1622, în această mănăstire care se afla lângă sat, în apropierea mării, s-a ridicat o biserică cu hramul Sfântului

Nicolae, făcătorul de minuni; de asemenea s-au construit chilii, o trapeză și un paraclis.

Biserica era îndeajuns de înzestrată cu icoane, cărți, lumânări, clopote, prin purtarea de grijă a starețului de la Valaam, Trifon, și a lui Ermolae Telov. Sfintele slujbe erau oficiate de ieromonahul Matei. În anul 1625, călugărul Ilie Telov îi scria patriarhului Filaret despre minunile care se făceau la moaștele Dreptilor. După aceasta, mitropolitul Novgorodului, Macarie, i-a scria lui Gherasim, egumenul mănăstirii Sfântul Nicolae din Karelia, ca împreună cu fiul boierilor Solonov să întreprindă o cercetare mai amănunțită cu privire la moaștele fericiților Ioan și Longhin și la minunile pe care acestea le săvârșeau. Informațiile cuprinse în scrisoarea monahului Ilie s-au dovedit a fi adevărate și timp de 60 de ani s-au înfăptuit minuni la aceste sfinte moaște. Dintre acestea cele mai cunoscute au fost : cea cu Măria, care de trei ani era îndrăcită; apoi cu tânărul sătean care suferea de epilepsie; precum și cu Eftimie, care de jumătate de an suferea de stomac și a fost chemat în Iarenga prin arătarea lui Ioan și Longhin. În anul 1636, mănăstirea Iarenga, cu tot pământul și averea satului Iarenga, la inițiativa patriarhului Ioasaf și prin întărirea cu gramata țarului Mihail Teodorovici, au fost date în stăpânirea mănăstirii Solovăț. Țarul scria: “dăruit de noi cimitirul Iarenga de lângă mare, unde se află moaștele făcătorilor de minuni Ioan și Longhin”.

Mitropolitul Novgorodului, Atanasie, amintea arhimandritului Rafael, care administra mănăstirea Solovăț, că, la cererea patriarhului Ioasaf, țarul le-a dăruit lor Iarenga de la malul mării, unde se află moaștele făcătorilor de minuni Ioan și Longhin, și îl îndruma să ridice și să sfințească o biserică nouă în numele făcătorilor de minuni din Solovăț, Zosima și Savatie, deoarece sfinții din Iarenga, Ioan și Longin s-au ostenit în timpul vieții lor în mănăstirea Solovăț. “ Îndată ce ai să zidești biserica - a adăugat mitropolitul - și vei aduce în ea moaștele făcătorilor de minuni Ioan și Longhin, te rog să dai răspuns în care loc al bisericii le vei așeza”. Biserica din lemn a fost înălțată de succesorul arhimandritului Rafael, egumenul Vartolomeu, care mai târziu, în anul 1636, a fost

transferat la mănăstirea Nutăni din Novgorod. La 2 iulie 1638 aici au fost depuse moaștele sfinților, fericitul Ioan în dreapta, iar fericitul Longhin în partea stângă a bisericii. Mănăstirea Iarenga s-a aflat sub administrarea mănăstirii Solovăț până în anul 1764, când a fost închisă. În prezent, sfintele moaște ale lui Ioan și Longhin se găsesc în biserica din satul Iarenga. Cinstirea sfinților se face la 3 iulie.

Preacuvioșii Vasian și Iona

Hărnicia și ascultarea. Scufundarea. Aflarea moaștelor. Minunile. Începutul mănăstirii Pertominsk. Construirea catedralei Schimbarea la față a Domnului. Ieromonahul Iacob. Sfințirea catedralei. Vizita la mănăstire a lui Petru I. Catedrala din piatră a Adormirii Maicii Domnului.

Preacuvioșii Vasian și Iona au fost contemporanii egumenului Filip, care mai târziu a devenit mitropolitul Moscovei și a toată Rusia. Ei s-au format duhovnicește prin purtarea de grijă a acestui sfânt bărbat. Sfântul Filip se străduia să înrădăcineze în călugării de sub ascultarea sa duhul hărniciei și al ascultării, fiind pentru ei pilda tuturor virtuților care sunt necesare unui adevărat călugăr. Ucenicii lui, preacuvioșii Vasian și Iona, prin moartea lor, au dat mărturie de credincioșie față de tot ce i-a povățuit el. Ei au murit făcând ascultare.

Zidind în mănăstire catedrală din piatră, sfântul egumen avea nevoie de materiale de construcție pe care le aducea de la țărmul mării cu corăbiile mănăstirii. În anul 1561, pluteau spre mănăstire 15 corăbii încărcate cu var din delta râului Dvina, dar în cale s-a stârnit o furtună mare și aceste corăbii au fost înecate. Mulți dintre cei ce se aflau pe corăbii s-au înecat și printre ei au fost și preacuvioșii Vasian și Iona, care conduceau corăbiile. Valurile mării au aruncat trupurile dreptilor în partea de est a golfului Unska. După potolirea furtunii, locuitorii din împrejurimi au ieșit la pescuit în golful Unska. În apropierea locului unde se găseau trupurile preacuvioșilor, acei oameni au văzut zburând

în aer multe ciori, care parcă erau izgonite de o putere nevăzută. Trupurile lor erau întregi și nestricate.

Locuitorii au hotărât mai întâi să ducă moaștele la ei în sat și să le îngroape lângă biserică. Dar când au pus moaștele în luntre și au pornit spre satul lor, un întuneric a înconjurat luntrea, astfel ei au pierdut direcția și au ajuns din nou în locul unde au fost găsite moaștele sfinților. În noaptea următoare, preacuvioșii Vasian și Iona li s-au arătat acestora zicând: “puneți-ne pe noi în loc pustiu, în pădure, sub pinul cel mare, dar să nu ne duceți în satul vostru; scoțându-ne din apă, oare din nou doriți să ne aruncați în apă? Dacă va fi voia lui Dumnezeu, El și pe locul acesta va ridica o biserică”. Atunci pescarii și-au amintit că satul lor e așezat pe un loc umed, astfel că au făcut după dorința preacuvioșilor. Ei au îngropat moaștele sub un pin și deasupra mormântului lor au pus o cruce de lemn.

În anul 1599 a venit pe apă în golful Unska starețul mănăstirii Troițka-Serghieva, Mamant, și a fost reținut acolo de un vânt puternic ce-i bătea împotriva. Pe când dormea i s-a arătat lui doi bărbați și întrebându-i de unde sunt și cum îi cheamă, unul dintre ei s-a numit Vasian și celălalt Iona; ei au povestit despre înecul lor, i-au arătat locul unde sunt îngropați și l-au rugat să ridice pe mormântul lor un paraclis. Pe dat de 12 iunie starețul a ridicat un paraclis pe mormântul lor și a pus o cruce, după care s-a stârnit vânt prielnic și a plecat în calea sa.

Mult timp s-a scurs după acesta. Minunile și arătările preacuvioșilor au preamărit, în toată partea de nord, locul acela unde se găseau ei înmormântați, astfel că marinarii socoteau de datoria lor să meragă la paraclis să se închine și să lase acolo un dar din ostenele lor, bani și lumânări. Dar iată că a venit în satele din golful Unska și un stareț dintr-o mănăstire rusească și locuitorii i-au povestit despre Vasian și Iona, sfătuindu-l să se așeze lângă paraclis. Starețul a ținut seama de sfatul lor și, închinându-se lui Dumnezeu, și-a ridicat nu departe de paraclis o chilie și s-a așezat în ea.

Milosteniile credincioșilor ce veneau să se închine și ale marinarilor care căutau adăpost în timp de furtună, satisfăceau cu prisosință

trebuințele de viață ale pustnicului, iar singurătatea locului și slava preacuvioșilor, degrab au atras și pe alți călugări. Primul conlocuitor a fost starețul Savatie, mai apoi Dionisie și după câțva timp li s-au alăturat ieromonahul Efrem și doi mireni, Cozma cu fiul său. Pustnicii s-au hotărât să ridice deasupra sfinților o biserică și s-au apucat să taie pădurea. O împrejurare neașteptată le-a venit în ajutor pentru această indelenicire: vântul a mânat spre acel loc două corăbii cu oameni care făcuseră juruință să meargă la Solovăț. Credincioșii, ieșind la mal, au văzut pregătirile pentru construcții și cu multă râvnă s-au apucat de lucru.

În locul paraclisului a fost ridicată o biserică din lemn și s-au pregătit toate cele necesare pentru sfințirea ei și pentru slujbele dumnezeiești. Ieromonahul Efrem a plecat la arhiepiscopul din Vologda să-l roage să-i dăruiască un antimis și cărți pentru biserica nouă. După ce a primit tot ce a cerut, pe când se întorcea spre mănăstire a fost prins de polonezi și omorât. În acele vremuri tulburi și de grea cumpănă, aceeași soartă au avut și Cozma cu fiul său. Ei strângeau ajutoare pentru biserică în împrejurimile lacului Onega și în județul Kargorolisk au fost uciși de letoni. Unii dintre viețuitori, neavând mijloace de trai au plecat în diferite părți. A rămas în pustie numai Savatie. Biserica a fost nesfințită timp de cinci ani.

În sfârșit, la mormântul preacuvioșilor a venit ieromonahul Iacov. El s-a îngrijit de sfințirea bisericii ridicate în cinstea Schimbării la Față a Domnului și a făcut o raclă la locul de înmormânare al sfinților. Curând s-au adunat aici și alți iubitori de liniște pusticească, iar mănăstirea întemeiată de ei s-a numit mănăstirea Petrominsk, a lui Vasian și Iona.

Petru I, fiind surprins de o furtună în drum de la mănăstirea Solovăț spre Arhanghelsk și-a găsit adăpost în mănăstirea Petrominsk. Petrecând aici trei zile, el a meșterit o cruce din lemn cu o inscripție în limba rusă și alta în limba olandeză. "această cruce a pus-o căpitanul Petru în anul 1694". Crucea a fost dusă la mal și după aceea în Arhanghelsk.

Acum, moaștele preacuvioșilor Vasian și Iona se odihnesc într-un loc neștiut, în catedrala din piatră a Adormirii Maicii Domnului, sfințită în anul 1691. Aflarea moaștelor Preacuvioșilor se cinstește la 5 iunie.

Pustnicii Andrei, Damian, Adrian, Sava și Nestor

Întâlnirea cu Andrei. Relatarea vieții lui de pustnic. Damian. În vizită la pustnici. Singurătatea. Punerea temeliei mănăstirii. Adrian. Sava. Nestor.

În timpul egumenului Antonie (1605-1612), Vasile Kenozereț, iubitor de însingurare în locurile pustii ale insulei, a povestit lui Iosif, părintele său duhovnicesc, întâlnirea cu un pustnic ciudat, pe nume Andrei: “Mi s-a întâmplat să mă îndepărtez de mănăstire într-atât, că am pierdut drumul și am rătăcit prin pădure fără hrană și apă. Deodată, în depărtare, mi s-a părut că văd o umbră de om. M-am luat după ea, dar umbra s-a ascuns în desiș; eu am continuat să alerg și am ajuns la o cărare îngustă chiar și pentru o persoană. Pășind prin această trecere, am zărit un deal și acolo se vedeau urme de om desculț. În deal se observa o crăpătură mică. Făcând o rugăciune, am pătruns într-o peșteră întunecoasă. Făcându-mi cruce, am întins mâinile și am pipăit un om și plin de spaimă am spus din nou o rugăciune, la care locuitorul peșterii mi-a răspuns:”Amin!”. Eu am căzut la picioarele lui.”De ce ai venit aici și ce îți trebuie?” - m-a întrebat necunoscutul. “Iartă-mă pe mine, părinte sfinte, m-am rătăcit, de aceea am venit aici; te rog fie-ți milă de mine și arată-mi calea înapoi spre mănăstire”. Pustnicul m-a condus într-o altă peșteră care avea o fereastră în partea de miază-zi, prin care lumina pătrundea înăuntru. Atunci am putut să-l văd pe necunoscut: era gol, cu barbă mică, iar trupul lui era negru. În peșteră se aflau patru pluguri; pe ele erau puse două scânduri și două coveți; în una era apă, iar în cealaltă iarbă înmuiată. Pustnicul mi-a dat să mănânc iarbă și să beau apă.

Gustând din ceea ce mi-a dat el, m-am simțit vioi și plin de putere. Atunci i-am cerut bătrânului să-mi spună câte ceva despre viața lui.

“Eram muncitor în mănăstirea Solovăț; numele meu este Andrei, -și-a început povestirea pustnicul - aici am lucrat la extras de sare în Sosnova. Egumen pe acele timpuri era Varlaam (1571-1581) mai târziu mitropolit al Rostovului. În curând s-a trezit în mine conștiința păcatului; s-a născut în mine o dorință puternică să las totul și să slujesc lui Dumnezeu. Fără a mai amâna, am plecat în pustie unde am găsit locul acesta. Am săpat o peșteră și m-am așezat în ea. Am îndurat și foame și sete; mă hrăneam cu poame și ciuperci; de multe ori am îndurat năvălirile dracilor, bătaii, ocări, boli; mă luptam cu cugetele mele de parcă erau fiare sălbatice. Nu o dată mă tânguiam că am plecat în pustie și că izolarea mea este neroditoare. De multe ori chiar părăseam peștera, cu gândul să revin în lume. Dar atunci se auzeau tunete, începea ploaia și eu eram nevoit să mă întorc în peșteră. Aici răcoarea liniștită mă întărea. Altă dată mă ridicam să plec din peșteră în toiul iernii, dar gerul aspru nu mă lăsa să fac nici măcar cinci pași. Trei ani de zile a durat această luptă grea. După trei ani de ispitiri grele pentru mine, m-a cuprins o liniște adâncă, toate atacurile chinuitoare au luat sfârșit. Atunci a venit la mine cineva în chip de lumină și mi-a grăit: <<întărește-te și nu părăsi calea către Dumnezeu, care ți-a fost arătată>>. Acela mi-a dat această iarbă, spunându-mi: “hrănește-te cu ea și bea apă din lacul acesta”. Și iată că de 38 de ani mă hrănesc cu această iarbă”.

Ascultând această poveste, eu am căzut la picioarele bătrânului, cerându-i să se roage pentru mine. După aceea, Andrei m-a scos din peșteră, arătându-mi calea spre mănăstire și, binecuvântându-mă, mi-a zis: <<mergi în pace și nimănui să nu-i spui ceea ce ai auzit de la mine, câtă vreme sunt în viață>>. Am plecat și mi-a părut că până la mănăstire nu era mai mult de o jumătate de verstă. La puțin timp după aceea, Vasile, împreună cu un alt ucenic al lui Iosif, Damian, au pornit în căutarea peșterei lui Andrei; dar trecând o săptămână întregă, n-au găsit nici pădurea deasă, nici dealul și nici peștera.

Povestea i-a mers la suflet lui Damian. El își dorea o viață de pustnic, voia să aibă convorbiri cu asceții din pustie, pe care numai Dumnezeu îi știa; de aceea a și petrecut 40 de zile în locurile pustii ale insulei în

căutarea acelui iubitor de viață pustnicească. În stârșit, cu puterile sleite, de-abia răsuflând, s-a culcat sub un copac. Aici l-au găsit călugării din Solovăț, l-au pus pe năsalie și l-au dus în curtea mănăstirii; l-au chemat pe părintele duhovnic. “Ce-i cu tine, Damiane?”- l-a întrebat duhovnicul.” Mă iartă pe mine, părinte, din clipa din care am plecat din mănăstire, nici măcar n-am văzut pâinea, ci m-am hrănit numai cu iarbă”. Atunci i-au dat lui pâine și Damian și-a revenit.

Din nou s-a trezit în el dorința să-l caute pe pustnic. După o rugăciune fierbinte către Dumnezeu și către preacuvioșii Zosima și Savatie, el a ieșit din mănăstire și de data aceasta a întâlnit o mulțime de pustnici care se nevoiau în insula Solovăț și Anzersk: aceștia erau bătrânul Efrem, negrul și mireanul, Nichifor novgorodeanul, apoi Alexei Kalujneanul, Iosif și Tihon moscoviții, Teodul riazaneanul, Porfirie, Trifon, Iosif cel mic, Sebastian și mulți alții. Cu dragoste fierbinte s-a lipit de ei Damian și a început să-i cerceteze și să le aducă cele de trebuință din mănăstire. Când murea unul dintre ei, atunci îl îngropa cu propriile sale mâini. În toiul unor astfel de osteneli l-a întâlnit pe pustnicul Nichifor. “Cercetează-ne, Damiane, ca și tu să fii cercetat de Dumnezeu”, i-a spus pustnicul și a dispărut.

Damian l-a găsit în pustie pe Timotei, care în vremuri tulburi, și-a părăsit casa părintească din Alexin, a venit pe o insulă din Arhanghelsk, plutind pe o luntre mică, și-a înjghebat o cociabă și s-a așezat în ea. Ca și Andrei, se hrănea cu ierburi.

Damian dorea să urmeze pilda pustnicilor; și-a făcut o chilie și s-a așezat în ea, în vederea dobândirii liniștii. Dar aici l-a încercat o grea ispită. Odată, fratele ce-i slujea lui Damian, venind în vizită la acesta, a făcut rugăciunea, dar nu a primit răspuns. Călugărul a deschis ușa și l-a găsit pe Damian tare umflat și abia de mai respira. L-a luat pe pustnic și l-a dus în bolnița mănăstirii, unde jumătate de an s-a aflat sub îngrijirea bătrânilor experimentați. Dar numai ce și-a revenit, că el s-a hotărât să caute alt loc retras unde să se liniștească. S-a suit într-o luntre mică, plecând spre Onega pe mare, unde s-a și stabilit. Aici, vânătorii de

animale l-au bătut foarte tare, dar făcându-se bine, pustnicul a plecat de aici dincolo de lacul Boldo, aproape de insulă, pe muntele Iuriev, unde și-a făcut o chilie în care a petrecut 7 ani. Damian (în schimă Diodor), a început să ridice aici un locaș în numele Prea Sfintei Treimi și punând temelie, a murit la 27 noiembrie 1633.

Afară de acești pustnici din pădurile sălbatice ale Solovățului, tradiția mai consemnează pe mulți alți călugări care își căutau mântuirea în cele mai aspre locuri. Printre aceștia a fost Adrian, care locuia în mijlocul insulei aproape de lac, la două verste de chilia pe care o ridicase egumenul Irinarh și petrecuse o viață aspră de ascet; aici el și-a găsit sfârșitul și a fost îngropat în pustie. Mireanul Sava, care era dintre cei ce se nevoiau în mănăstire, s-a retras în pădurea din Solovăț, ostenindu-se vreme de 15 ani, cu purtarea de grijă a lui Dumnezeu. După moarte, pe când era egumen Rafael, el a fost îngropat aproape de chilia lui Damian (1633-1636). Lângă chilia lui Sava a pusticit monahul Nestor, petrecând zi și noapte în post și rugăciune. După moarte el a fost de asemenea îngropat aproape de pustia lui Damian.

Sosirea în mănăstire. Plecarea în pustie. Relatările pustnicului.

Nichifor, fiul unui protopop din Novgorod, a venit la mănăstire încă de tânăr. Lui îi plăcea viața de monah. De aceea el se ruga de egumen să-l tundă în călugărie, dar frumusețea și tinerețea lui îl împiedicau pe egumen să-i împlinească această dorință. Acest refuz a întărit în tânăr dorința de a deveni călugăr. Cei ce veneau din Novgorod i-au adus o scrisoare de la părinții lui, în care aceștia îl rugau să se întoarcă repede acasă. “Transmiteți părinților mei, le spunea el acelor care i-au adus scrisoarea, că noi nu ne vom mai vedea în viața aceasta; ne vom mai vedea în lumea de dincolo”.

Nichifor continua să se ostenească pentru mănăstire, împreună cu alții, păstrând un post aspru; niciodată nu se culca; pentru a se odihni aștepta puțin. În ceasurile de răgaz îi plăcea foarte mult să citească din viața lui Marcu Oracenshii. Chipul acestui pustnic a pătruns adânc în sufletul lui și l-a determinat să aleagă viața de pustnic. Odată, când erau toți de față, Nichifor a sărit de pe scaun, și-a făcut semnul crucii, și-a scos brâul și sandalele și, numai într-o cămașe cenușie a fugit în pădure, petrecând în pustia din insula Solovăț 12 ani în post, rugăciune și metanii. *Abia atunci un pustnic l-a tuns în călugărie.* Apoi petrecând încă trei ani în nevoința ascetice, el s-a săvârșit din viață în anul 1605, în duminica Floriilor.

Au existat pustnici ale căror nume sunt cunoscute numai de unul Dumnezeu. Un călugăr din Solovăț, mergând prin insulă pentru treburile

mănăstirii, obosind, a dorit să se odihnească sub o stâncă abruptă. Vrând să se culce la pământ, el și-a făcut o cruce și a rostit cu voce tare rugăciunea lui Iisus. Deodată, din înălțime, dintre dărâmături, el aude: “Amin!”. “Cine ești, cu nedumerire îl întreabă călugărul, ești om sau duh?” “Sunt un om păcătos, îi răspunse cel nevăzut, și plâng pentru păcatele mele.” “Care îți este numele și cum ai venit aici?” “Numele meu și cum am ajuns aici știe numai Dumnezeu”. “Ești singur aici?” “Mai locuiesc împreună cu mine încă doi bătrâni; a mai fost și un al treilea, dar a plecat la Domnul, noi l-am îngropat”. “Cu ce vă hrăniți?”. “Adu-ți aminte, frate, de cuvintele Domnului: nu numai cu pâine se va hrăni tot omul, ci și cu orice cuvânt care vine de la Dumnezeu. El îl hrănește și încălzește pe omul lăuntric. Amintește-ți cum în timpurile de demult bărbați preacuvioși și femei locuiau în munți, în crăpături și în prăpăstii. Dumnezeu Ziditorul îi hrănea pe aceștia; acum oare nu-i tot Același Dumnezeu? Dacă dorești să afli cu ce-mi hrănește Stăpânul trupul acesta neputincios, gustă asta”. Spunând aceste cuvinte, el i-a aruncat o bucată de ceva și călugărul a luat și a mâncat. “Iată cu ce mă hrănește Stăpânul meu”, a spus pustnicul.

Călugărul a început să-l roage, să-i spună câți ani are, de când se află aici și cum și-a petrecut timpul. “Eu sunt aici de mai bine de zece ani, îi răspunse pustnicul; în primul an de ședere aici am avut mult de pățimit de pe urma înfricoșăților draci, căci îmi apăreau sub chipul unor tâlhari, mă speriau, mă băteau fără milă, târându-mă afară din chilie, îmi cereau ca să plec de pe insulă și să merg la mănăstire. Chinuindu-mă groaznic, abia de mă lăsau viu. Atunci au venit la mine doi bărbați îmbrăcați în haine luminoase cu o prescură în mâini. Ei mi-au zis: <<scoală, frate, și însemnându-te cu semnul crucii, fă rugăciunea lui Iisus; nu te teme de uneltirile vrășmașilor, îmbărbătează-te și te întărește și Dumnezeu te va ajuta; gustă din această prescură și te vom mai cerceta>>. Numai ce am gustat din prescură, că m-am și simțit pe dată sănătos și vesel. În primul an ce a urmat, pe când atacurile dracilor erau prea dese, bătrânii aceia mă cercetau, mă povățuiau la lucrarea din sălașul meu și mă întăreau. În anul următor atacurile dracilor s-au făcut mai neputincioase,

iar acum, prin harul lui Hristos, eu sunt apărat din orice atac din partea lor. Dar bătrânii câte-o dată mă cercetează și acum aducându-mi prescuri și pâine.”

Când călugărul și-a luat rămas bun, pustnicul l-a rugat pe frate să-i aducă într-o anumită zi tămâie. Călugărul i-a făgăduit, dar n-a reușit să-i îndeplinească dorința în ziua dată, iar apoi când a venit nu l-a mai găsit pe pustnic. În anul următor călugărul iarăși a venit la locul acela unde vorbise cu pustnicul, și, ostenit, s-a culcat să se odihnească. Într-o vedenie, în somn, i-a apărut pustnicul spunându-i: “Acum tu în zadar ai venit”, și i-a dat lui o prescură.

Numărul acelor care căutau o viață pustnicească devenea din ce în ce mai mare, și deoarece ei se osteneau fără îndrumarea părinților duhovnicești, cei iscușiți în războiul lăuntric, puteau să cadă în cursele dracilor; de aceea pentru cei ce doreau singurătatea s-a ridicat un adăpost pentru viața de sihăstrie prin purtarea de grijă a lui Eleazar Anzersceanul.

Preacuviosul Irinarh, egumenul Solovăţului

Virtuţile. Egumenia. Pustnicia. Gramata ţarului. Preacuviosul Eliazar din Anzersk. Sfârşitul. Arătarea sa lui Vitalie, lui Veniamin şi lui Marchel. Vindecarea lui Ioan. Ajutorarea locuitorilor din Dvinsk, Varzuga şi Suma.

Preacuviosul Irinarh a primit tunderea în monahism în mănăstirea Solovăţ, unde, cu multă râvnă, îi urma în viaţa virtuoasă pe preacuvioşii Zosima şi Savatie. Înaltele sale calităţi sufleteşti l-au făcut cunoscut ţarului şi “lumina” a fost pusă în “sfeşnic” (Mt.5.15). După moartea egumenului Antonie, Irinarh a fost desemnat egumen al mănăstirii Solovăţ. Câte griji şi osteneli îl aşteptau pe preacuviosul Irinarh! Smerit şi blând, totdeauna cufundat în dumnezeiasca cugetare, preocupat de nevoinţele călugăreşti, în acelaşi timp, din porunca ţarului, lua măsuri faţă de primejdia din afară, din partea Suediei şi Danemarcei, întărind mănăstirea pe care a adus-o în situaţia de apărare. În ostrogurile (locuri închise sub cerul liber) din Suma şi Kemsk, se ridicară noi întărituri; numărul militarilor care erau întreţinuţi de mănăstire se mărise la 1040.

Grija pentru apărarea mănăstirii în exterior, el o îmbina cu cea privind creşterea duhovnicească, lăuntrică. Fiind însuşi pildă de ascetism, el se străduia să menţină în călugării de sub asculatarea lui un duh de adevăraţi monahi. Ţarul Mihail Teodorovici, înţelegând pe deplin bunele intenţii ale egumenului, în gramata sa din 1621, îi recomanda să se îngrijească neconţinut de aceasta în linişte şi priveghere. “Îndată ce va ajunge la voi gramata noastră, - îi scria ţarul - voi, închinătorii lui

Dumnezeu, introduceți o supraveghere strictă și nu îngăduiți acelor care umblă după voile lor, doresc să trândăvească și înclină către preocupări lumești, să țină băuturi spirtuoase, să iasă din mănăstire sau să stârnească certuri; urmăriți cu strictețe ca frații și cei de sub ascultare să viețuiască după rânduiala sfinților părinți, iar nu după poftele lor, și cu tragere de inimă să meargă la biserică. Fie ca cei începători să se afle în ascultare deplină față de voi, închinătorii noștri, egumen și stareți cunoscuți, iară din voile lor nimic să nu facă, iar în mănăstire să nu se îngăduie nici o fărădelege”.

Sub îndrumarea duhovnicească a preacuviosului Irinarh s-au format câțiva robi adevărați ai lui Dumnezeu. Printre aceștia se afla Eliazar, întemeietorul schitului din Anzersk. Fericitul egumen nu numai că l-a binecuvântat să ridice în insula Anzersk un schit pentru iubitorii de pustie, dar i-a dat din destul mijloace pentru construcția lui, scriindu-i despre aceasta patriarhului Filaret. Patriarhul a trimis o gramată pentru înălțarea locașului, iar țarul materiale pentru noul așezământ.

Pregătindu-se pentru obștescul sfârșit, preacuviosul Irinarh a cerut să fie eliberat de îndatoririle sale și ultimii doi ani i-a petrecut într-o tăcere deplină. El a murit la 17 iulie în anul 1628. Moaștele lui se odihnesc într-un loc necunoscut în paraclisul ce îi poartă numele.

Arătările de după moarte ale preacuviosului Irinarh confirmă faptul că el s-a făcut rugător pentru cei în nevoi și suferințe. Monahul Vitalie, îndrăgit de preacuvios, tare s-a mai mâhnit și s-a întristat la moartea acestuia, dar a fost mângâiat printr-o vedenie minunată: la patruzeci de zile, obștea făcea pomenire în trapeză. În noaptea premergătoare, într-un somn ușor, călugărul Vitalie l-a văzut în vis chiar pe egumenul Irinarh care, cu fața luminată, cu epitrahil și cu o cădelniță în mână, mergea cădind printre frați. Ieromonahul Veniamin, deasemenea jelindu-l în lacrimi, își aducea aminte de egumenul repausat și atunci când, după o rugăciune îndelungată s-a trântit în pat, i s-a părut că a intrat în chilie chiar preacuviosul Irinarh, și binecuvântându-l, i-a spus: fiul meu, de ce te tânguiești pentru mine? Eu am aflat milă la Hristos, Stăpânul meu și Dumnezeul nostru, și acum sunt liniștit; tu, deci, nu te mai mâhni, ci

bucură-te pentru mine și îngrijește-te de mântuirea ta”. După aceste cuvinte, precuviosul s-a făcut nevăzut, iar inima lui s-a umplut de bucurie.

În anul 1636, pe vremea egumeniei lui Vartolomeu, Marchel, mai târziu egumen al Solovățului și arhiepiscop al Vologdăi, fiind în afara mănăstirii la ascultare, a văzut în vis catedrala Schimbării la față, a mănăstirii, și se făcea că el se afla lângă peretele dinspre apus, iar din dreptul ușilor împărătești o scară ducea până sus în turlă. Coborând această scară, egumenul Irinarh s-a îndreptat către egumenul Vartolomeu, a luat cârja din mână și i-a zis: “destul, frate, aceasta nu mai este treaba ta”; apoi, privind la Marchel, a rostit: “vino de ia această cârjă”. Marchel s-a apropiat, a luat cârja și visul s-a sfârșit.

În anul 1642, în martie, Ioan Emilianov, lucrător smerit în fierăria mănăstirii, după o rugăciune îndelungată în camera sa, adormind, a văzut în vis cum s-a târât un șarpe și l-a mușcat de mână. Într-adevăr, la deget se vedea o rană, mâna a început să se umfle într-atât, încât nu o mai putea mișca. În a treia noapte, Ioan iarăși a văzut în vis cum au intrat la el doi bătrâni; pe unul din ei l-a recunoscut îndată, acesta era precuvisul Irinarh, iar celălalt, ce avea un vas și o periută în mână, a rămas necunoscut. Binecuvântându-l pe bolnav, Irinarh a luat de la însoțitorul său periută și a stropit mâna umflată a lui Ioan. Deșteptându-se cel bolnav, a găsit pânza cu care își oblojise mâna, udă. În curând Ioan s-a făcut sănătos și a preamărit pe slujitorul lui Dumnezeu.

Precuviosul Irinarh nu o dată i-a ajutat pe locuitorii din nordul aspru în lupta lor cu natura. Un asemenea ajutor au primit de la el locuitorii orașului Dvinsk, în anul 1629, pe când pescuiau pe mare. O furtună puternică a împins corăbiile lor pe mare, unde au și navigat printre ghețari mai multe zile. Aflați în necaz, aceștia se rugau stăruitor lui Dumnezeu să-i izbăvească de la moarte. Când s-a așternut noaptea, unuia dintre cârmaci i s-a arătat în vis un bătrân în veșminte preoțești, împodobit cu o barbă albă și lungă, cu crucea în mână, care i-a spus: “Sculați-vă, închinați-vă lui Dumnezeu, chemând în ajutor pe făcătorii de minuni din Solovăț și Domnul îndată vă va arăta vouă milă”. După aceea, el i-a

însemnat pe toți cu semnul crucii și l-a întrebat: "cine este și de unde?", el le-a răspuns: "eu sunt egumenul Irinarh al mănăstirii Solovăț". Deșteptându-se, cârmaciul s-a uitat în jurul său, dar n-a văzut pe nimeni.

În aceeași noapte, preacuviosul s-a arătat și pe altă corabie, poruncindu-le să nu se întristeze, ci să nădăjduiască în mila lui Dumnezeu; le-a spus că se numește Irinarh și cu cârja sa le-a arătat drumul spre insula Anzersk. Vedenia aceasta i-a întărit pe pescarii desnădăjduiți. De îndată, vântul schimbându-și direcția, a dus vasul la mal unde pescarii au găsit pe gheață o mulțime de animale marine, întorcându-se acasă cu o pradă bogată. Celălalt vas a ajuns și el cu bine în insula Anzersk, și deși pescarii n-au prins nimic, s-au întors cu bine acasă, salvându-și viețile primejduite.

La fel, locuitorii din Varzuga se aflau pe mare primăvara pentru a vâna animale acvatice și neavând izbândă, se întorceau acasă. Întâlnind un ghețar mare, au târât vasul pe el și s-au culca liniștiți. Unuia dintre ei i s-a arătat bătrânul și i-a zis: "Sculați-vă! Dumnezeu vă va da vouă vânat din belșug". Deșteptându-se pescarul a văzut lângă corabie un bătrân, pe care întrebându-l cine este, a spus că se numește Irinarh, egumenul din Solovăț. Într-adevăr, treziți de cel ce avusese vedenia, pescarii au găsit pe ghețar o mulțime de animale marine. Vânzându-le, ei s-au întors acasă, laudând pe slujitorul lui Dumnezeu.

Locuitorii ostrovului din Suma, pescuind pe mare cu 15 vase, au acostat pe un ghețar de lângă insula Anzersk, pe care urcând vasele, s-au așezat să doarmă. Cel rânduie de pază, ațipind puțin, deodată a auzit o voce: "de ce dormi? Sculați-vă și trageți-vă vasele ceva mai departe". Deșteptându-se, el a văzut înaintea sa un bătrân înalt, care și-a zis sieși Irinarh, cel din Solovăț, după care s-a făcut nevăzut. Dar somnul l-a doborât din nou pe paznic. Bătrânul iarăși i-a apărut și a strigat: "sculați-vă, căci vasele vă vor fi distruse de gheață". Între timp pe mare s-a stârnit o furtună puternică. Atunci paznicul s-a grăbit să-și deștepte tovarășii, care cu greu au reușit să tragă vasele mai departe de ghețar; unele unelte erau de acum măturate de valurile mării.

Preacuviosul Eliazar, întemeietorul schitului Troițko-Anzersk

Originea. Călugăria. Sihăstria pe insula Anzersk. Ispitirile. Schima. Începutul schitului. Nevoințele. Întâmplările minunate. Ridicarea unei biserici din lemn. Ctitoria lui Eliazar. Prietenia cu preacuviosul Irinarh. Cum se face cunoscut țarului. Gramata țarului din 1633. Ucenicii lui Eliazar. Grija pentru înălțarea unei biserici din piatră. Schitul în purtarea de grijă a patriarhului Nikon. Practica vieții duhovnicești a lui Eliazar. Sfârșitul. Arătările și minunile. Povețele date călugărilor despre tundere, pravila de chilie, împărtășirea cu Sfintele Taine, înmormântare. Sfaturi în Sfântul și Marele Post. Starea schitului la moartea lui Eliazar. Ctitorii Nicodim și Roman. Includerea în mănăstirea Solovăț. Ctitorul Spiridon. Aflarea moaștelor preacuviosului Eliazar. Egumenul Melchisedec. Starea actuală a schitului.

Preacuviosul Eliazar se cinstește ca unul care a îmbunătățit cu mult viața pustnicească din insula Solovăț. Până la el, pustnicii își petreceau viața în singurătate prin locuri tănuite pe care ei și le alegeau, dar, odată cu întemeierea schitului, aceștia s-au adunat în el, astfel încât schitul Troițko-Anzersk a devenit vatra în care se formau iubitorii de viață ascetică.

Preacuviosul Eliazar s-a născut în orașul Kozelsk, gubernia Kaluga, la sfârșitul veacului al XVI-lea. Părinții lui se trăgeau din familia Sevriucovilor, negustori de profesie și se deosebeau mai ales prin evlavie. Încă din tinerețe Eliazar a arătat înclinare către viața călugărească.

Părinții lui fiind buni credincioși nu s-au opus dorinței arzătoare a fiului lor, astfel că i-au dat binecuvântarea părintească spre aceasta. Venind în mănăstirea Solovăț, Eliazar a fost primit în rândul fraților de preacuviosul egumen Irinarh, împlinind cu râvnă și tragere de inimă diferite ascultări în catedrala Schimbării la Față. Prin post aspru și rugăciune neîntreruptă, cu luare aminte față de sine însuși, fratele a dobândit simpatia obștii și dragostea egumenului, fiind tuns în monahism.

Necăutând mărirea lumească și luptând pentru o formare virtuoasă, primind binecuvântarea preacuviosului Irinarh, Eleazar a lăsat mănăstirea și s-a retras în insula Anzersk, pe care o desparte la nord de insula Solovăț o strâmtoare de patru verste. Pe atunci insula era nepopulată; aici acostau din când în când corăbiile din marea Albă și călugării din mănăstire care se îndeletniceau cu pescuitul și vânatul animalelor marine. În mijlocul insulei se înălța un munte abrupt, care acum se numește Golgota. În timpul verii, din vârful acestui munte se deschide o largă panoramă spre întinsul necuprins al mării, spre o parte însemnată din insulele Solovăț și Muxamalisk, spre malul litoralului și insulele Jigjini. Toată insula Anzersk, cu dealurile sale acoperite cu pădur de pini și brazi, cu iazurile de diferite mărimi, se așterne la picioarele privitorului.

Eliazar, fiind atras de locurile acestea, s-a așezat lângă lacul numit Kruglâi. Prima sa grijă a fost să înfigă în pământ o cruce de lemn, pe care a lucrat-o chiar el, după care și-a făcut o chilie lângă ea. La început, viața numai în vecinătatea animalelor și a păsărilor marine a fost pentru pustnic deosebită de grea. De multe ori a suferit atacuri din partea diavolilor. Astfel, aceștia i se arătau în chip de oameni cunoscuți sau în chip de ostași, pedestrii sau călăreți, uneori înarmați, și se năpusteau asupra lui Eleazar cu gând să-l omoare, spunându-i neconținut: “De de ai venit aici? Acesta-i locul nostru și nimeni până acum n-a răzbit aici”. “Nu-i al vostru, le grăia lor pustnicul, e al lui Hristos Dumnezeuul meu și El dorește ca eu să locuiesc aici”, după care zicea: “să învie Dumnezeu...”, și cu această rugăciune izgonea pe vizitatorii

nepoftiți. Câteodată ei luau diferite chipuri feroase, scrâșnind din dinți și urlând; alteori se întâmpla ca din senin, să se audă deasupra chiliei tunete sau împușcături de multe arme. Dar Dumnezeu îl mângâia pe pustnic cu diferite vedenii îmbucurătoare: într-o zi, pe când se afla în chilie, i s-a arătat lui Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și i-a spus: “Îmbărbătează-te și te întărește, Domnul este cu tine; scrie pe pereții chiliei: Hristos este cu noi și ne ocrotește”. Dându-i o trestie și o metanie, Împărăteasa Cerului s-a făcut nevăzută. Altă dată, el a auzit cântându-se: “Te voi înălța pe Tine, Doamne Dumnezeul meu, deoarece m-ai sprijinit și nu s-au bucurat de mine vrăjmașii mei” și s-a mai auzit apoi: ”fie numele Domnului binecuvântat de acum și până-n veac”.

Pentru a-și câștiga hrana necesară, cât și pentru a avea o anumită îndeletnicire, pustnicul dăltuia cești din lemn, pe care le lăsa apoi lângă mare, pe chei. Găsind aceste cești, marinarii le luau cu plăcere, lăsând în schimb pâine sau alte alimente. După un timp, în anul 1616, Eleazar s-a întâlnit în pustie cu un nevoitor la fel ca și el, ieromonahul Tirs din Solovăț, de la care a și primit tunderea în schimă. O dată cu primirea schimei, pustnicul și-a înmulțit ostenele, mutându-se cu chilia în altă parte, lângă golful mării, la locul numit Troițk, care se adâncește în insulă cu două verste. Aici a găsit un paraclis vechi pe care l-a reparat cu propriile lui mâini. Rucodelia din chilie era, ca și altă dată, cioplirea ceștilor.

Puțin câte puțin, vestea despre pustnicul din Anzersk s-a răspândit pe litoralul mării Albe, iar în jurul său s-au strâns câțiva iubitori de pustie. Eleazar nu s-a încumetat să se despartă de oamenii care, asemenea lui, căutau mântuirea sufletului. Astfel au format o mică obște de viețuitori în pustie.

Preacuviosul Eleazar a rânduit pentru asceți un dreptar vechi pentru viața pustnicească. Fiecare dintre pustnici avea chilie separată, aflată la mare depărtare una de cealaltă. Ei petreceau în post și rugăciune, practicând diferite îndeletniciri manuale, pentru ca în felul acesta să se poată întreține. Pustnicul nu primea pe nimeni la el și nici nu se ducea să vadă pe nimeni, decât atunci când se adunau la rugăciune în comun.

Aceasta se făcea ori în paraclis, ori în chiliea preacuviosului Eleazar. De cu seară slujeau vecernia, citeau din psaltire, cântau condace Domnului nostru Iisus Hristos și Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și mărturiseau părintelui gândurile și păcatele lor; dimineața oficiau litia, utrenia, ceasurile, după care călugării se retrăgeau să se liniștească în chiliile lor. Preacuviosul Eleazar era pildă de asceză pentru toți ucenicii. Își chinuia neconținut trupul cu post, priveghere și mătănii, purta pe el lanțuri de fier, tăia lemne și căra apă. Timpul liber care îi rămânea, el îl folosea la transcrierea cărților vechi: “pentru scrierea multor cărți dumnezeiești”. Se spunea despre el în cartea schitului: “scria diferite povestiri, a transcris cu mâna sa trei cărți din Țvetnic, a tâlcuit pravila de chilie a cinului monahal, iar pentru obștea sa a scris un îndreptar, cuprinzând buna rânduială și cuviință a așezămintelor din schit”.

Cum își tăia voile sale preacuviosul ne-o arată următoarea povestire din scrierile consacrate viații lui: “s-a întâmplat ca el să poftască să mănânce pește; pentru aceasta îl pune dinainte și, fără să se atingă de el, se dojenea pentru neînfrânare. Hrana rămânea neatinsă în chilie până ce se strica și după aceea pustnicul se îmbia: <<mănâncă acuma, dacă poștești>>”.

Nesuportând asemenea pustnici care s-au lepădat de lume, vrăjmașul înmulțea ispitele asupra preacuviosului. Egumenul Solovățului, respectându-l foarte mult pe Eleazar, nu o dată a venit la el pentru sfătuire duhovnicească și l-a invitat de nenumărate ori la el în mănăstire, prin slujitorii săi. Odată i-a apărut un astfel de slujitor cu calul înhamat la sanie, s-a apropiat de fereastră, a transmis închinăciune de la egumen și l-a invitat să meargă la mănăstire. Eleazar a început să se pregătească de drum, făcându-și canonul de dimineață mai înainte de timpul obișnuit. A observat însă că cel trimis după el ieșea mereu în timpul slujbei, astfel că l-a întrebat: “De ce ieși așa de des din chilie?” “Mă uit la cal, fiindcă nu stă prea liniștit”, i-a fost răspunsul înainte de drum. Eleazar a dorit să guste ceva și să-l ospăteze și pe cel trimis, și înainte de a începe să mănânce, din obișnuință, a început să spună rugăciunea Domnească, iar când a pronunțat: “și nu ne duce pre noi în ispită, ci ne

izbăvește de cel viclean”, pretinsul oaspete a dispărut. Însăimântat, pustnicul s-a uitat pe geam, dar nici în curte nu era nici urmă de vizitii. Abia atunci a înțeles că a fost o cursă de la diavol și a mulțumit lui Dumnezeu că n-a îngăduit celui rău să rădă de el.

Alteori, vrăjmașul neamului omenesc ridica împotriva preacuviosului tot felul de oameni răi. Astfel, într-o zi, el i-a îndemnat pe locuitorii litoralului să-l prade pe pustnic, spunându-le că la el se află mari bogății. Acești oameni s-au dus pe insulă și s-au apropiat de chilia sărăcăcioasă a preacuviosului, care, prevăzând intențiile acestora, a cerut ajutorul lui Dumnezeu. Cei răi, ca ieșiți din minți, se învârtteau fără nici un rost de jur împrejurul chiliei. Făcându-i-se milă de ei, preacuviosul Eleazar a ieșit afară la ei și i-a întrebat: “Pentru ce ați venit, copii, și ce doriți?” Dar nefericiții de ei nu răspundeau nimic și continuau să se învârtască. Atunci pustnicul s-a rugat la Dumnezeu să-i dezlege pe cei veniți din legăturile nevăzute; și rugăciunea pe dată a fost auzită. Trezindu-se tâlharii și-au venit în fire și căindu-se, s-au rugat de bătrân să-i ierte. Iertându-i preacuviosul i-a sfătuit ca niciodată să nu râvnească la bunurile altuia, după care le-a dat drumul acasă.

Deși se ferea de slava oamenilor, el s-a făcut cunoscut până la curtea țarului. Pe vremea țarului Mihail Feodorovici, aflându-se la Moscova pentru treburile mănăstirii, egumenul Irinarh a fost primit de mama țarului, Marta Ivanovna. Discutând cu el, aceasta l-a întrebat: “Este adevărat că pe insula Anzersk locuiesc pustnici?” Pentru că egumenul i-a răspuns afirmativ, mama țarului i-a propus să ridice pentru ei o biserică, dând chiar în acest scop o sută de ruble. Pustnicii Anzerskului de mult își doreau să ridice pentru ei un locaș al Domnului, dar, neavând mijloace suficiente, nu știau cum să începă lucrul. Acum ei au văzut că Pronia dumnezeiască le poartă de grijă, sugerând un asemenea gând mamei țarului.

O altă împrejurare a fost și mai favorabilă pustnicilor din Anzersk, pentru a-și îndeplini dorința cât mai curând. Un bătrân, Alexandru Bulatnicov, viitorul succesor al chelarului Avramie Palițan, al lavrei Troițko-Serghieva, stimat de țar și de toată familia lui, îl cunoștea

personal pe preacuviosul Eleazar. Împreună cu egumenul Irinarh l-a înștiințat pe patriarhul Filaret despre întemeierea schitului Anzersk, precum și de faptul că pustnicii nu au și ei o biserică a lor unde să se slujească. Prin gramata din 18 martie 1620, patriarhul poruncea egumenului Irinah să trimită dulgheri la schit ca să ridice biserica cu hramul Prea Sfintei Treimi, cu un altar lateral închinat preacuviosului Mihail Malein, promițând că va trimite icoane, vase, veșminte, cărți și toate cele necesare pentru slujirea dumnezeiască. Din partea sa, țarul, printr-o gramata de la 20 ianuarie 1621, poruncea pustnicilor din Anzersk să primească să fie întreținuți de cei din mănăstirea Solovăț, dar ei să nu se amestece în administrarea averilor mănăstirii, ci să fie în ascultare față de egumen și de soborul de bătrâni din mănăstirea Solovăț. Samavolnicii și fărădelegi să nu facă, mireni la dâșii să nu primească și să se ferească în orice chip de certuri și de tulburări.

O dată cu zidirea bisericii, pustnicii, care la început își lăsau mai greu chiliile, se adunau din ce în ce mai des la rugăciunile comune. Slujbele dumnezeiești le săvârșea ieromonahul Varlaam, care în calitate de ctitor, se bucura de o anumită autoritate asupra locuitorilor schitului. Eliazar se ferea însă de șefie, rămânând în continuare mentorul spiritual și povătuitorul obștei. Numai că, în curând, în anul 1624, din voința țarului, probabil, sau a patriarhului, el a fost nevoit să preia și conducerea schitului, a cărui stare s-a deteriorat însă odată cu pierderea protectorului și prietenului său, Irinarh, egumenul Solovățului.

Darurile duhovnicești de care s-au învrednicit cei doi pustnici reies și din următoarea împrejurare. Când a sosit ceasul de pe urmă pentru Irinarh, aflându-se în schitul său, Eliazar a spus fraților săi: “prietenul și împreună lucrătorul meu în Domnul, egumenul Irinarh, astăzi se mută la Domnul; eu trebuie să mă grăbesc către mănăstire, cu toate că n-am să-l mai prind în viață”. Iar Irinarh, fiind pe patul de moarte, grăia către obștea Solovățului: “Eleazar, fratele meu duhovnicesc, pornește astăzi din schitul său către noi, dorind ca să ajungă înainte ca eu să mor, dar Dumnezeu voiește ca el să nu mă mai găsească în viață”.

În timpul lui Macarie, noul egumen al Solovățului, printr-o gramată din 7 februarie 1628, s-a întărit obștea din schitul Anzersk, formată din 12 frați, poruncindu-se, în același timp, distribuirea, prin mănăstirea Solovăț, a veniturilor din regiunea Dvinsk, astfel: pentru îmbrăcăminte două ruble de persoană, iar pentru întreținere, câte trei sferturi de funt de făină de secară, un sfert de ovăz, malț, jumătate de crupe și făină de ovăz, pentru trebuințele bisericești - un pud de ceară, trei găleți de vin roșu, zece funturi de tămâie, făină pentru prescuri și cinci ruble pentru procurarea lemnului. Astfel, prin purtarea de grijă a țarului Mihail Feodorovici, nevoile materiale ale pustnicilor erau asigurate. Disponibilitatea țarului față de schitul Anzersk s-a amplificat o dată cu petrecerea unui eveniment fericit în familia sa.

Discutând cu Alexandru Bulatnicov, țarul și-a exprimat mahnirea că nu are un moștenitor și a adăugat: "Cine ar putea să se roage Domnului, ca să se dezlege sterpiciunea noastră ?" "Este un sihastru în imperiul tău a cărui rugăciune Domnul o va asculta". Și i-a povestit atunci fapte din viața preacuviosului Eliazar. Bincredinciosul țar s-a bucurat de această veste și a trimis să fie chemat la el acest pustnic. Preacuviosul Eleazar s-a prezentat la țar. Chiar din prima discuție cu el, țarul i-a destăinuit motivul pentru care îl invitase. Mângâindu-l pe țar, pustnicul i-a grăit: "După credința pe care o aveți, Domnul Dumnezeu nu vă va lăsa fără moștenitor al tronului". Țarul a primit aceste cuvinte ca pe o proorocie și l-a oprit pe bătrân în mănăstirea Ciudov până când cele prezise de el se vor împlini. Degrabă, Domnul l-a mângâiat pe țar cu un fiu, Alexei (anul nașterii 1629). Nașterea țareviciului a copleșit curtea împărătească de veselie și s-au organizat tot felul de solemnități. Pustnicul din Anzersk, care petrecea la mănăstirea Ciudov n-a fost uitat nici el. Chemându-l la el, țarul i-a propus cinstiri și ranguri, dar smeritul sihastru a refuzat toate propunerile ispititoare, voind să-și sfârșească viața în liniștea pustiei.

Prețuind pe ctitorul Anzerskului, țarul a voit să întărească existența schitului și, printr-o gramată din 31 iulie 1633, a declarat schitul Anzersk independent față de mănăstire și a îngăduit pustnicilor să-și aleagă

egumen din mijlocul lor, iar obștea să fie compusă din 12 persoane și doi mireni pentru tăiatul lemnului. Cei care se făceau vinovați cu ceva să nu mai fie trimiși în mănăstirea Solovăț pentru îndreptare, ci să fie aduși pe calea cea bună după cum socotesc ceilalți de cuviință. Egumenului din Solovăț i se puneă în vedere să nu se mai amestece în conducerea schitului, să nu trimeată acolo egumeni, să nu pricinuiască pustnicilor nici o supărare și să nu-i oprească pe cei din mănăstire care doresc să treacă la schit. La fel, voievodului din Dvinsk îi poruncea printr-o gramată specială din 31 iulie 1633, să trimeată la schitul din Anzersk cantitatea necesară de alimente cu căruțele și corăbiile statului, ocolind mănăstirea Solovăț.

Cu toate acestea, invidia și pizma oamenilor răi pricinuiău celor din schit nu puține necazuri și supărări. La 13 iulie 1634 navigau spre insulă niște răufăcători, cu gândul să prade schitul, dar, în același timp, spre golf înainta o corabie dinspre litoral, astfel că hoții, înfricoșându-se au fugit. La plângerea preacuviosului Eleazar, printr-o gramată din 31 ianuarie 1638, țarul îi poruncea voievodului din Suma să asigure paza schitului, ferindu-i de tâlhari și răuvoitori.

În acest răstimp, obștea schitului, s-a mărit cu vreo câteva persoane remarcabile. În anul 1634 a venit la schit Nicodim, care a devenit ucenicul preferat al lui Eleazar, iar după moartea acestuia, a ocupat locul de ctitor. Aici s-a îndreptat, din dorința de asceză aspră, preotul moscovit Nichita. În curând el a primi tunderea în monahism cu numele de Nikon. Sufletul înflăcărat a lui Nikon se călea în pustia din Anzersk, în vederea viitoarele ostenele la cârma bisericii, mai întâi ca mitropolit al Novgorodului, iar mai apoi ca patriarh a toată Rusia, în fiecare zi Nikon practica postul aspru și rugăciunea, citea Psaltirea, canoanele către Domnul Iisus Hristos și Maica Domnului și făcea câte o mie de metanii. Dar numai pentru puțin timp i-a fost dat noului ascet să fie pildă de învățătură pentru obștea schitului. Probabil, Pronie Divină îl îndruma către o slujire mai înaltă, astfel că Nikon a trecut în pustia Kojeezersk.

Biserica de mai înainte a devenit neîncăpătoare pentru obștea ce se înmulțise. Astfel că preacuviosul Eleazar s-a decis să ridice un lăcaș

din piatră, cu hramul Arătarea Maicii Domnului, care avea să măsoare cinci stânjeni. Mijloacele bănești erau suficiente și numai în cazuri extreme se recurgea la binefacerile locuitorilor de pe litoral. Pustnicii înaintară țarului o rugămintă nouă, de a li se îngădui înălțarea unui locaș din piatră și, în curând, aveau să primească aprobarea. Binecredinciosul țar, luând parte activă la lucrarea care se începuse întru slava lui Dumnezeu, a dispus ca voievodul dvinean, cneazul Lvov, să disponibilizeze din veniturile vamale suma de 200 de ruble pentru această ctitorie, iar pustnicii din Anzersk să se roage lui Dumnezeu pentru odihna sufletului părintelui său, patriarhul Filaret. Țarul a mai poruncit lui Lvov să trimită la schit constructori și lucrători iscusiți în meseria de pietrari. Prin gramată din 12 ianuarie 1638 i se poruncește lui Vartolomeu, egumenul Solovățului, să livreze de la fabrica mănăstirii pentru lucrările de construcție cărămidă și var, cu plata din mijloacele ce aparțineau schitului Anzersk.

Dar bunele intenții nu aveau să se împlinească prea curând. Egumenului Vartolomeu al Solovățului nu-i plăceau planurile lui Eleazar, și de aceea a scris la Moscova că ctitorul din Anzersk a început o construcție care depășește mijloacele bănești de care dispune și că mănăstirea nu are materiale de construcție. Cu toate că Vartolomeu s-a retras de la conducerea mănăstirii, totuși construcția bisericii din piatră s-a amânat pe un termen nedeterminat.

Preacuviosul Eleazar a avut de îndurat multe necazuri și neajunsuri. Cu toate acestea el nu s-a descurajat și nici nu a renunțat să reia lucrarea începută. Urcându-se pe tron după moartea tatălui său, Alexei Mihailovici și-a amintit de pustnicul din Anzersk care proorocise cândva nașterea lui și a dorit să-l vadă. Necăutând la bătrânețile sale, preacuviosul a plecat în capitală unde a fost întâmpinat de țar cu mare cinste. Acesta i-a înmănat o gramată semnată chiar de el, la 11 februarie 1646, prin care poruncește să se construiască o biserică din piatră, înștiințând în scris pe marele cneaz Lvov asupra costului construcției. Acum se părea că toate piedicile erau înlăturate. Totuși, egumenul Ilie nu s-a apucat de construcție până ce n-a primit din parte voievodului din Dvinsk, cneazul

Romanoski, confirmarea poruncii țarului. Între timp, mănîindu-se pe Eleazar, el a reușit să-l țină cîtva timp înțemnițat la mănăstirea Solovăț.

În sfârșit, sihastrul a avut mîngâierea nu numai să vadă reușita zidire a locașului, dar chiar personal să conducă lucrările de construcție, participînd la toate ostenelile obștii. Astfel, într-o primăvară, pentru că nu s-au adus din mănăstirea Solovăț destule materiale de construcție, muncitorii au rămas fără lucru. Neuitîndu-se la ghețarii care pluteau pe mare, Eleazar cu câțiva oameni s-a îndreptat pe o corabie spre mănăstire, încărcată cu cărămidă și var. Corabia naviga la întoarcere printre ghețari. Pericolul era foarte mare, dar preacuviosul, neslăbind în rugăciune și nădăjduind în Dumnezeu, a luat cârma corăbiei în mâinile sale, salvându-i pe toți de la pieire. Prin sînguința lui Eleazar și a ucenicilor lui, biserica de piatră din schit, trapeza și chiliile pentru pustnici au fost terminate; numai că sfințirea s-a făcut după moartea preacuviosului.

În timp ce pustnicul din Anzersk se istovea sub povara grijilor și a anilor, ucenicul lui de altădată, Nikon, mitropolitul Novgorodului, ulterior patriarh a toată Rusia, îi era de mare ajutor și mîngâiere. Ținînd minte schitul Anzersk, căci acolo primise tunderea în monahism, aproape fiecare gramată adresată conducerii Solovățului Nikon o sfârșea adăugînd: “pentru Dumnezeu și la rugămințile noastre, miluiți și-i ocrotiți pe stareții din Anzersk” sau “purtați de grijă stareților din Anzersk, ctitor și obște, căci noi pe cît ne stă în puteri, vom fi bucuroși să vă ajutăm”. Nikon se străduia să împlinească orice rugămintă a fostului său avvă, Eleazar. Astfel, într-o gramată din anul 1651, mitropolitul scria către arhimandritul Ilie : “rugându-se în genunchi către Treimea Cea de viață începătoare în pustia Anzerskului, starețul Eleazar și obștea vă roagă să-i îngăduiți starețului Chiriac transferul de la mănăstirea Solovăț și îndată ce această gramată va ajunge la voi, permiteți lui Chiriac, starețul bolniței, să treacă în pustia Anzerskului”.

Ajungînd patriarh, Nikon, cu mai mare dragoste ajută schitul din Anzersk. Printr-o gramată din 29 aprilie 1655, el făcea cunoscut că împăratul a poruncit să se mărească indemnizația pentru schitul Anzersk, și să se dea cîte un pud de tămâie, trei puduri de ceară, cinci găleți cu

vin, patru puduri făină de grâu pentru prescuri; ctitorului și fraților să li se adauge câte o rublă și să se dea un avans de bani la un număr de cinci călugări veniți de curând. În afară de acestea, însuși patriarhul a făcut o milostenie, dându-i lui Eleazar două ruble, iar celorlați 11 câte o rublă. Alteori, patriarhul a trimis la schit argint pentru ferecat icoanele în cantitate de 7 funți, 80,5 galbeni și 250 ruble în bani, 11 nisetri pentru frați și un morun pentru Eleazar, cerând ca ei să-l pomenească la rugăciunile lor, atât în biserică, cât și la chilii.

Preocupat de atâtea griji pentru înzestrarea schitului, preacuviosul se apropia, în același timp, de sfârșitul vieții, pregătindu-se pentru veșnicie. Practica vieții sale duhovnicești și-a așternut-o în manuscrise pe care le-a păstrat pentru luarea aminte a acelor care-și caută și poartă de grijă de mântuirea lor.

“Odată, mă aflu înaintea icoanei lui Hristos Mântuitorul și cu lacrimi rugându-mă, grăiam: <<Stăpâne Hristoase, Împăratul și Ziditorul meu! Ce-ți voi da eu în schimb pentru mila Ta către mine? Nici un bine nu pot face înaintea Ta>> - și văd că parcă un porumbel s-a atins de fața mea, șoptindu-mi: “Lui Dumnezeu adu-i lacrimile tale” și s-a făcut nevăzut. După care sufletul meu s-a veselit foarte.

“Atunci când s-a săvârșit din viață fratele nostru Tihon, un alt frate, tot Tihon, a luat două din cărțile ce-i aparținuseră celui repausat. A sosit ceasul rugăciunii de seară. Se adunaseră în biserică numai patru frați. Deodată eu văd deasupra capetelor călugărilor puterea lui Dumnezeu în chip de porumbei, dar Tihon nu avea această putere. M-am mirat mult, neputând înțelege această taină. Dar degrabă, cel vinovat a venit la mine și cu umilință, căindu-se de fapta lui, și-a cerut iertare”.

“Când pe mine mă asupreau multe scârbe, așa încât eram aproape de gândul să părăsesc schitul Anzersk, de multe ori auzeam un glas șoptit: <<nu te teme, Domnul este cu Tine>> sau <<întru răbdarea voastră veți mântui sufletele voastre>> (Luca 21, 19) sau <<datori suntem noi, cei tari, să purtăm slăbiciunile celor neputincioși...>>(Romani 15, 1). Nu dădeam atenție acestor vedenii, ca să nu cad în cursele vrăjmașului. Dar necredința mea a dispărut după următoarea vedenie: mă aflu în

chilie și priveam pe tereastră. În acel moment am fost surprins de o vedenie: mi s-a părut că în partea dinspre miază-zi a tunat odată înfricoșător și s-au auzit cuvintele din Evanghelie, care mustrau: “O, neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi ? Până când vă voi suferi pe voi?” (Matei 17, 178).

Tot în aceeași perioadă, destul de tristă pentru mine, am avut următoarea vedenie: mă aflu parcă într-o vale nespus de frumoasă. De mine s-a apropiat cineva și, arătând spre cer, mi-a spus: <<Privește!>>. Uitându-mă, am văzut pe tot cerul o rază luminoasă, asemenea curcubeului. Puțin după aceea, necunoscutul din nou mi-a zis: <<Ridică-ți din nou privirea către cer!>>. Eu m-am supus și am văzut înconjurat de lumină chipul Domnului Iisus Hristos, al Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, pe Ioan Botezătorul și pe doi Apostoli. În sfârșit, tânărul purtător de lumină m-a mai atenționat odată : “Privește încă o dată la cer!” Mi-am ridicat din nou privirea și am văzut Icoana Necreată a Mântuitorului Hristos, de o mărime de neînchipuit. După aceea, necunoscutul m-a mustrat pentru necredință și prea puțină răbdare pentru Acela, Care toate le-a suferit pentru noi și s-a făcut nevăzut.”

“Odată, așa cum obișnuiam la chilie, după rugăciunea scurtă a lui Iisus, făceam metanii, după care am început să citesc o rugăciune către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, grăind: <<Prea Sfântă Doamnă, Stăpână, Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-mă pe mine, păcătosul!>> - și iată că fără de veste, îmi apare în față Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu în strălucirea slavei cerești, având trei stele luminoase: una pe frunte și două pe umeri. Împărăteasa cerului mi-a grăit:<<Eliazar, nu conțeni a mă chema pe Mine în rugăciunile tale și Eu te voi ajuta până la ieșirea sufletului tău>>.

“În postul mare, într-o zi din cursul săptămânii, în timpul Sfintei Liturghii, eu m-am învrednicit s-o văd pe Împărăteasa Cerului stând cu umilință în fața chipului său, lângă preotul cel din stânga, cu fața la biserică. Când împreună cu ceilalți doi clerici am ieșit în mijlocul bisericii și am început să cântăm: <<de Tine se bucură, Prea Fericită, toate făpturile pământești>>, Stăpâna s-a desprins din locul său și a stat înaintea noastră, până ce am terminat de cântat.

În altă zi, în biserica Prea Sfintei Treimi, Împărăteasa Cerului mi s-a arătat așa cum era pictată pe icoana din Smolensk, ținând pruncul pe brațul stâng și mi-a grăit: <<Eliazar, păziți poruncile lui Hristos și ridicați în numele meu un locaș>>. Cu aceste cuvinte, vedenia a luat sfârșit.

În aceeași biserică mi-a apărut apostolul Pavel, cu icoana Maicii Domnului în mâna dreaptă și mi-a spus: “Eliazar, când intrați în biserică, închinați-vă cu frică și cutremur la icoana lui Hristos Mântuitorul; spune-le despre aceasta și celorlalți frați”.

“Odată mi-a venit un gând: oare fac eu ceva din cele plăcute Dumnezeuului meu, și ce înseamnă osteneala și rugăciunile mele? Apoi, ridicându-mă, am început să mă rog cu o râvnă neobișnuită: “Stăpâne, Dumnezeule, Părintele Atotțiitorule, înțelepțește-mă pe mine cum să preamăresc Preasfânt Numele Tău !” După această rugăciune, am auzit un glas din ceruri: “roagă-te în fiecare zi, spunând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pe pământ pace, întru oameni bunăvoire... Domnul este scăparea noastră din neam în neam... Învrednicește-ne, Doamne, în ziua aceasta fără de păcat să ne păzim noi”.

Relatările sale despre arătările minunate, precuviosul le-a întărit cu iscălitura sa astfel: “păcătosul bătrân Eleazar”.

La 13 ianuarie 1656, schitul Anzersk avea să fie lipsit de ctitorul și întemeietorul său, Eleazar. Sfârșitul a venit după o boală nu prea grea, urmare a bătrânețelor și a muncii istovitoare depuse. Pe patul de moarte, bătrânul mai vorbea cu ucenicii săi, îndemnându-i să ducă o viață virtuoasă, să nu schimbe rânduiala și datinile evlavioase ale schitului, făgăduindu-le ajutor îmbelșugat de la Dumnezeu. În sfârșit, pustnicul a numit pe succesorul său în purtarea de grijă a obștei în persoana ucenicului și tovarășului său de nevoie, Nicodim, și împărtășindu-se cu Sfintele lui Hristos Taine, și-a dat sufletul lui Dumnezeu.

Semnele și vindecările minunate ale celor suferinzi dovedeau că precuviosul Eleazar a aflat milă de la Dumnezeu. Cândva, unul dintre călugări, pe nume Onufrie, căzuse într-o așa mâhnire, încât i se întunecase mintea. În clipa cea mai grea a suferinței sale, i-a apărut lui

preacuviosul, a făcut o rugăciune pentru el și deodată bolnavul s-a vindecat.

Ieromonahul Ismael din Anzersk, căzu odată la o boală așa de grea, că nu mai putea ieși din chilie. Aflându-se într-o cumplită istovire a adormit și i s-a părut că preacuviosul Eleazar iese din paraclisul său și se apropie de chilia lui. Cel suferind, deșteptându-se și uitând complet de boala sa, s-a ridicat din pat și în grabă a alergat la fereastră, ca să se încredințeze de vedenie, dar n-a văzut pe nimeni. Din acel moment el s-a simțit pe deplin sănătos.

Tot din acest schit era și monahul Macarie, care fiind iscusit la pictură, și-a propus să zugrăvească chipul lui Eleazar, dar nu știa cum arăta preacuviosul. Întristat fiind de acest lucru, după pravila de seară, s-a culcat în pat și a adormit. Deodată l-a văzut pe preacuviosul înaintea sa, grăindu-i: “Tu, frate, doreai să mă vezi și iată, eu acum stau înaintea ta”. Călugărul înspăimântat s-a trezit și l-a văzut pe preacuviosul aievea. Atunci Macarie, căzând în genuchi, i s-a închinat și el s-a făcut nevăzut. Reținându-i trăsăturile feței, călugărul a putut să-l picteze pe preacuvios.

Într-o zi, Isaia, ctitorul din Anzersk, bărbat virtuos, a trebuit să plece la mănăstirea Solovăț. Deși era iarnă, strâmtoarea care desparte insula Anzersk de Solovăț nu avea ghețari, de aceea a pornit, împreună cu un frate, pe o luntre nu prea mare. La întoarcere, ei au fost surprinși de o avalanșă de ghețari, pe care vântul îi adusese dinspre mare. Ghețarii uriași au înconjurat luntrea și au purtat-o în largul mării. Călătorii înspăimântați au sărit din luntre pe gheață și au început să alerge la mal. Între timp, Isaia s-a împiedicat și era cât pe ce să moară. În momentul acela, i s-a arătat lui Eleazar și l-a salvat de la moarte. Până la malul insulei Anzersk, unde se îndreptau călătorii, nu era atât de aproape, dar șuvoiul de ghețari îi mâna în direcție opusă; spre nefericirea lor s-a făcut și noapte. Fiind sleiți de puteri, nefericiții s-au adresat lui Dumnezeu cu rugăciuni fierbinți ca să-i salveze de la necaz; și atunci au început să-l cheme în ajutor pe preacuviosul Eleazar. Și iată, la lumina slabă a lunii, ei au văzut că la capătul celălalt al ghețarului stă preacuviosul Eleazar și conduce ghețarul spre malul insulei Anzersk.

Bucuroși, călugării au vrut să se apropie de el și să i se închine, dar el s-a făcut nevăzut. Între timp, ghețarul a ajuns la malul insulei Anzersk iar călătorii au ieșit cu bine la mal.

Pentru ca să avem o imagine cât mai completă despre felul cum înțelegea preacuviosul Eleazar călugăria și cum îi conducea și pe alții către virtuțile vieții monahale, socotim de folos să extragem unele pasaje din sfaturile sale către călugării noi începători. În aceste sfaturi, preacuviosul, de la început, dădea o învățătură generală de credință și morală, precum și pentru pocăință. După aceea, el atrage atenția călugărului asupra voturilor pe care le-a depus și menționează rânduiala tunderii mici, insistând cu amănunte asupra faptului că monahul nou începător trebuie să se încredințeze spre ascultarea starețului (sau celui mai în vârstă). Mai departe expune detaliat ispitele din timpul nopții și dă diferite sfaturi care se referă la păstrarea neprihănirii trupești. Apoi se dau povețe cu privire la nălucirile de noapte.

La preacuviosul Eleazar sunt și îndrumări mai puțin obișnuite referitoare la petrecerea împreună cu un alt frate în chilie. În altă parte a scrierii se dau extrase din învățăturile Sfântului Efrem Sirul, Isaac Sirul și de la mulți alți sfinți părinți.

Scrierile preacuviosului Eleazar ne fac cunoștință cu tradiția și pravila vieții monahale din epoca sa. Astfel, cel ce caută călugăria, - se specifică în sfaturile sale - vine la mănăstire, cade la picioarele egumenului și-l roagă atât pe el, cât și obștea cea în Hristos, să-l numere și pe el în turma cea cuvântătoare. Egumenul îi poruncește să rămână în mănăstire și să se ostenească împreună cu ceilalți muncitori, urmărind râvna și credința lui. Văzând la aceasta bunele intenții și sfătuindu-se cu obștea, egumenul îi stabilește ziua în care urmează a fi tuns. Cu bucurie în Domnul, ucenicul primește acest cuvânt. Acesta este dus într-o chilie aparte și i se poruncește să petreacă toată noaptea fără să doarmă. Egumenul alege dintre frați pe un bătrân în stare să-l călăuzească pe cel începător. Cel ales dintre bătrâni îl roagă pe egumen să nu-i dea o povară atât de mare, recunoscând că el însuși are nevoie să fie sub ascultarea cuiva. Egumenul îi face observație pentru neascultare, iar bătrânul i se

supune. El ia binecuvântarea de la egumen, grăind: “cu stintele tale rugăciuni, Domnul să ne mântuiască și să ne păzească de cursele diavolului și să ne călăuzească pe calea adevărului”. Atunci îl aduce în Biserica pe cel ce se pregătește pentru tundere, scoate de pe el hainele de mirean și paracliserul îl îmbracă în rasă.

În fața ușilor împărătești se pune tetrapodul pe care se așează Evanghelia și foarfecele, iar pe noul începător îl aduce din partea stângă a ușilor împărătești cu Evanghelia în mâini. Sărutând Evanghelia, frații îl întreabă pe noul monah, care este numele lui după cinul îngeresc; acesta își spune numele, iar frații, la rândul lor, îl îndeamnă: “Mântuiește-ți sufletul și roagă-te pentru țar”. Călugărul răspunde: “Dumnezeu să ne mântuiască și să ne miluiască”. Atunci se ia din mâinile călugărului Evanghelia. Egumenul cheamă pe bătrân și luându-l de mână dreaptă pe noul începător, îl încredințează spre ascultare bătrânului, cu cuvintele: “Primește, frate, sub ascultare pe fratele acesta care s-a sfințit de la Sfânta Evanghelie și căruia nu numai păcatele îi sunt șterse, ci și numele lui din lume șters este, căci acum este scris în ceruri numele lui din cinul cel îngeresc; și cum este el acum curat, tot așa să-l înfățișezi și în fața lui Dumnezeu; învață-l pe el rugăciunea lui Iisus, ascultarea și toată buna cuviință din mănăstire; iar tu frate, să-l ai pe bătrân în chipul lui Hristos, locuiește la el și să-i fi ascultător până la sfârșitul lui; în nimic să nu-l contrazici și întotdeauna să ai în minte tunderea, după cum te-ai făgăduit lui Dumnezeu. Dacă vei fi bun, vei avea milă de la Dumnezeu, iar de la noi binecuvântare și pe bătrânul tău rugător pentru tine la Dumnezeu. Dacă vei începe să viețuiești nu după rânduiala cinului monahicesc, vei primi toate pedepsele din mănăstire care se cuvin celor fărădelege”.

După această povățuire, bătrânul și noul începător iau de la egumen blagoslovire și merg la Făcătorii de minuni și acolo, făcând cu el obișnuitul început și otpustul, îl duce la chilia sa, unde îi grăiește: “vrednic este” și împlinind toate cele ce se cuvin după cinul monahal, citește împreună cu călugărul ceasurile și cădește icoanele. După aceea îl învață rugăciunea lui Iisus și îl îndrumază după dumnezeieștile scripturi să învețe călugăria, să-și păstreze sufletul curat pentru

Dumnezeu, să i se supună (bătrânului) și să aibă dragoste duhovnicească întru toate; îi arată locul din chilie unde se cade să-și împlinească canonul, unde să stea și altele. La sunetul vestitorului, bătrânul îl conduce pe noul începător și primind blagoslovenie de la egumen, îl întreabă unde i se cuvine monahului să stea. Începutul îl face dimpreună cu el, deseori veghează asupra lui sau stă împreună cu el, explicându-i în amănunte toate cele despre cinul monahal. După liturghie, merge cu el la trapeză, îl așează între cei noi începători și, la indicația chelarului, îl așează la masă și-i dă o părticică din prescură; îi spune apoi să șadă liniștit, rugându-se neîncetat, să bea și să mănânce din ceea ce se servește la masă numai cu binecuvântarea bătrânului. El îl povățuiește pe călugăr ca în drum spre catedrală și de la catedrală să nu se oprească în cale, cu nimeni să nu intre în vorbă, nimic să nu rostească, să-și caute de drumul său și culionul să-l poarte lăsat cât mai jos peste ochi.

Întorcându-se la chilie, îl învață pe el rânduiala din chilie și-i îngăduie să se odihnească. Bătrânul ia de la casier îmbrăcăminteă cuvenită și împlinește cu noul începător canonul de rugăciune și metanii și toată rânduiala de la chilie până ce acesta se deprinde cu toate. Pentru știutorii de carte se recomandă următoarea rânduiala din chilie: Canonul de pocăință către Iisus Hristos, canonul către Născătoarea de Dumnezeu, către îngerul păzitor, către Sfinții făcători de minuni, pavecernița, miezonoptica și din Psaltire câte patru catisme pe zi, 300 de metanii, și de 600 de ori rugăciunea lui Îisus: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!" și o sută de rugăciuni către Născătoarea de Dumnezeu: "Stăpână, Născătoare de Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul!"; se mai fac rugăciuni pentru țar și familia lui, pentru armată, mitropolit, egumen, părintele duhovnicesc și părintele de chilie și pentru toată obștea, pentru cei trimiși să slujească și în ascultare, pentru cei care zac în neputințe și care fac milostenie, pentru cei care ne fac rău și pentru cei care ne miluiesc, pentru rudenii și pentru toți dreptmăritorii creștini.

Începutul acestei pravile se cuvine a se face astfel: "Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește" (o închinăciune); "Cel

Ce m-ai făcut, miluiește-mă “ (o închinăciune); “Fără de număr Ți-am greșit, Doamne, iartă-mă (o închinăciune); “Vrednică ești...” Slavă... acum și pururea, Doamne miluiește (trei închinăciuni). Doamne, binecuvântează. Doamne Iisus Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, pentru rugăciunile Prea Curatei Maicii Tale, ale Sfântului înger păzitorul meu, ale preacuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri Zosima și Savatie și pentru ale tuturor sfinților, miluiește-ne pe noi. Amin”.

Slavă Ție Dumnezeul nostru, slavă Ție pentru toate (de trei ori). Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește, că n-am făcut nici un bine înaintea Ta, ci mă izbăvește de cel viclean și să fie întru mine voia Ta și voi deschide gura mea cea nevrednică, ca să laud sfânt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin! Pe urmă: Împărate Ceresc, Prea Sfântă Treime până la Tatăl nostru; Doamne miluiește, de 12 ori, Veniți să ne închinăm. Psalmul 50. Crezul.

Celor care nu știu carte li se cade a face în fiecare zi: rugăciunea lui Iisus de 300 de ori, 300 către Prea Sfânta Născătoare și 300 închinăciuni pentru sănătatea țarului și a altora. Bătrânul trebuie să se îngrijească de cel ce nu știe carte, ca să-l învețe rugăciunea lui Iisus, să facă otpustul și să spună: “Vrednică ești...”. Totdeauna el trebuie să-l aibă în grija sa pe cel încredințat lui ca pe propriul suflet, să-i urmărească viața, să-l îndrume și întru nimic să nu-i îngăduie să se abată, pentru că așa cum se va deprinde de la început, așa va rămâne. Fără învoirea bătrânului nu trebuie să primească nimic și nici să-i dea cuiva ceva, nici să învețe și nici să vorbească cu cineva. Când Domnul îl vrednicește să se împărtășească, atunci frații se iartă unul pe altul, merg la sfinții făcători de minuni, fac obișnuita metanie, își cer iertare de la sfinți și sărută moaștele lor. În timpul liturghiei, paracliserul pune tetrapodul și pe el icoana Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și frații își iau iertare câte unul de la egumen, pe urmă sărută chipul Mântuitorului și icoana Prea Curatei Maici, făcând două metanii înainte de a săruta și a treia după ce sărută icoana și se apropie de Sfintele Taine câte doi. Când vine egumenul între ușile împărătești cu Sfânta Împărtășanie, fac trei metanii

până la pământ și se împărtășesc cu capul descoperit. După Împărtășanie iau prescură cu capetele acoperite, se spală pe față și pe mâini deasupra vasului și se șterg pe mâini.

Referitor la înmormântarea monahului, în regulamentul mănăstiresc se spune că toți frații trebuie să participe, dacă nu-i împiedică ceva urgent. Începutul se cuvine a se face după tradiție, în felul următor: îl sărută pe cel mort pe buze și se ating de icoana care este pusă deasupra lui. După înmormântare se fac metanii, zicând următoarele cuvinte: "Pomenește, Doamne, sufletul robului tău, fratele nostru (numele) și-i iartă lui toate câte a greșit în viață fiind; ca un Iubitor de oameni miluiește-l și iartă-l pe acesta, izbăvește-l pe el de chinurile iadului și-l fă pe el părtaș Cereștii Împărății, iar sufletelor noastre să le fii făcător de bine. Slobozește, Doamne, sufletul robului Tău, monahul (numele) și învrednicește-l să viețuiască în slava Învierii Tale cu sfinții Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!"

Viața călugărului este un continuu post și o neîncetată rugăciune. Perioada Postului mare se evidențiază din vechime printr-o îndoită asceză. Înainte de începutul Postului, în săptămâna brânzei, egumenul adresează obștei următoarele cuvinte de învățătură: "Preacuvioși părinți, bătrâni și întreaga obște, rugăm pe cuvioșiile voastre, vine Dumnezeiasca Patruzecime - Sfântul și Marele Post; ni se cade să ne pregătim de o lucrare duhovnicească în Post, lăsând la o parte faptele rele și păcătoase și de suflet pierzătoare și îmbrăcându-ne în hainele luminii și, astfel pregătiți fiind, să mergem către mântuire prin post și înfrânare. Domnul și Dumnezeuul nostru Însuși a postit 40 de zile, neavând păcat, ca să ne dea nouă pildă. Dar oare, ce vom face noi păcătoșii, care cu mulțime de păcate am greșit înaintea lui Dumnezeu? Trebuie ca noi să fim treji, să ne înfrânăm de la tot ce-i rău, să-L rugăm pe milostivul Dumnezeu pentru iertarea noastră și să ne îngrijim pentru sufletele noastre. Și voi, cinstiți părinți și frați, pentru Dumnezeu, petreceți Postul mare în curățenie, înfrânare și în virtuți, mărturisindu-vă păcatele cu sinceritate părinților duhovnicești și rugați pe Bunul Dumnezeu în Biserică și la chilii pentru mulți ani cu sănătate și mântuirea

sufletului suveranului nostru binecredincios, iubitorului de Hristos țar și marelui cneaz (numele) a toată Rusia, a binecredincioasei sale soții și mare cneghină (numele) și a binecredincioșilor lor copii (numele), cneșilor și boierilor lui și pentru toți dreptmăritorii creștini, ca Domnul să dăruiască toate cele de folos suveranului, țarul nostru, și întregii sale împărății. Dar și pentru greșelile noastre rugați pe Domnul, ca și pe noi mult milostivitul Dumnezeu să ne izbăvească din veșnicele chinuri. Iar cine dintre voi ține mânia sau vrajbă față de cineva, în numele lui Dumnezeu, vă implor să-l iertați, pentru ca și noi să dobândim iertarea păcatelor noastre, iertând fraților noștri. Dacă noi nu vom ierta, atunci nici noi nu vom dobândi iertare: "cu ce măsură vom măsura, cu aceea ni se va măsura și nouă". La cântările bisericești, străduiți-vă să mergeți de la început și să ascultați cu atenție. Dar și pe noi, păcătoșii, pomeniți-ne la sfintele voastre rugăciuni, iar noi vă binecuvântăm". După obicei frații răspund cu toții: "cât ne va sta în putință, cinstite părinte, trebuie ca după îndemnul tău și ajutați de rugăciunile sfinților să împlinim toate acestea", și cu toții se închină egumenului.

După moartea lui Eleazar, timp de 21 de ani, schitul din Anzersk a fost condus de ucenicul său, Nicodim, în duhul învățătorului său. Indemnizația în bani și în natură despre care le vorbea schitenilor patriarhul Nicon în 1655, a fost întărită de gramata țarului, afară de o mică însemnare în cartea de registru a schitului, făcută la anul 1710: atunci când datorită împotririlor din Solovăț s-au produs tulburări în cele ale credinței, iar din cauza aceasta mănăstirea a suferit chiar o blocadă, în vremea aceea și schitul Anzersk a avut mari pagube din partea celor de la conducere, astfel că se pustiise. Pustnicii care viețuiau pe atunci au fost până la unul izgoniți, iar lăcașurile Domnului furate, încât numai pereții goi rămăseseră și toate obiectele bisericești și cărțile de cult au fost duse de diferiți oameni în diferite locuri. Unele dintre cărți au fost păstrate, dar s-au pierdut multe dintre ele..., încât multă vreme mănăstirea Solovățului a dus lipsă de obiecte bisericești și de cărți de cult".

Înapoierea bunurilor schitului Anzersk a fost posibilă numai după reprimarea răzmeriței din Solovăț. Pricină a acestei triste stări a fost, probabil, pocăința monahului Mitrofan, care fugise din mănăstirea Solovăț în timpul împresurării. El a spus că vinul și peștele pentru mănăstirea Solovăț în timpul asediului le furniza schitul Anzersk.

În anul morții lui Nicodim (1667), prin decretul patriarhului Iosaf, au fost luate de la schitul Anzersk icoanele, vasele bisericești, cărțile, veșmintele, gramatele adresate și bani în sumă de 494 ruble. Dar la rugămintea lui Roman, ctitorul schitului, țarul Feodor Alaxeevici a poruncit ca toate cele luate să fie înapoiate și să se continue ajutorarea în bani și în natură a schitului. În anul 1685, pe când Roman se afla la Moscova, a fost încărcat cu multe daruri din partea țarului pentru așezământul din Anzersk.

Până atunci schitul era independent de mănăstirea Solovăț și această autonomie a lui nu odată a fost întărită de gramatele țarului. Dar în anul 1682, prin decretul arhiepiscopului Atanasie al Novgorodului, schitul a trecut în subordinea arhimandritului din Solovăț, poruncindu-se acestuia să-i guverneze cu strictețe pe pustnici și toate ale schitului să le administreze după chibzuința sa. În anul 1698, arhiepiscopul Atanasie a desființat funcția de casier al schitului pe motiv că s-a învechit clopotnița și clădirea pentru chilii, iar țarul Petru I a poruncit în anul 1700 ca, în loc de plata în bani și natură pentru 17 persoane și trebuințe bisericești, să se plătească ficcăruia la sfârșitul anului câte 145 ruble, 26 copeici și 4 bani. De aici se vede că schitul nu era într-o stare prosperă.

Autorul biografiei preacuviosului Eleazar, se jeluia pe la anul 1705 că amintirea întemeietorului schitului aproape că s-a șters, iar mormântul său este cercetat de foarte puțini. Nu se știe care ar fi fost soarta schitului, dacă n-ar fi apărut un bărbat care să reînnoiască viața pustnicească în schitul Anzersk, să reînvie memoria întemeietorului său și să facă un nou adăpost pentru pustnicii de pe muntele Golgota. Acesta a fost Iov, în schimă cu numele Iisus, în lume, preot de mir: Ioan Ivanov, duhovnicul țarului, despre care vom vorbi mai jos. În vremea ctitorului Spiridon a fost zidită o nouă biserică din lemn și refăcută

biserica Troițka din piatră, dar despre viața duhovnicească din această perioadă nu cunoaștem nimic.

În 1757, pe când se săpa șanțul pentru temelă paraclisului închinat preacuviosului Eleazar, printre cele patru morminte s-a găsit unul a cărei lespede de sus și coloană erau întregi: trupul nestricat, numai hainele putreziseră, iar din moaște răzbătea o mireasmă plăcută. Monahii din Anzersk au considerat că acest mormânt este al lui Eleazar, întemeietorul schitului și au dat de știre imediat arhiepiscopului din Arhanghelsk, Varsanufie. Printr-un act din 16 august 1758, Înalt Preasfințitul a dat dispoziție atât ctitorului Melchisedec, cât și obștei ca sicriul cu moaștele începătorului schitului să fie așezate într-un mormânt nou, săpat în interiorul paraclisului. Acest mormânt să fie acoperit cu grinzi sau cu o cupolă din piatră și să fie pusă pe ea racla trimisă de Înalt Preasfințitul, urmând să fie înconjurată cu gratii și acoperită cu un giulgiu. Când se vor muta moaștele să se înalțe cântări de laudă preacuviosului Eleazar.

Mai târziu, în locul paraclisului de lemn ridicat în anul 1757 pe mormântul preacuviosului Eleazar, a fost construit unul din piatră, iar acum, în veacul nostru, racla a fost schimbată cu una din aramă argintată.

În anul 1762, episcopul Ioasaf al Arhangheiskului, făcând o vizită turnei sale, a trecut și pe la schitul Anzersk. El l-a hirotosit egumen pe ctitorul Melchisedec și a dorit pentru totdeauna să întărească acest titlul pentru stareții din Anzersk. Ioasaf a rânduit să se citească acatistul Maicii Domnului în fața icoanei făcătoare de minuni a Prea Sfintei Treimi. În anul 1764, schitul Anzersk este anexat din nou la mănăstirea Solovăț, numărând un ctitor și 12 călugări. Acum, cu binecuvântarea starețului, pot veni aici călugării din Solovăț care caută mai multă liniște pentru suflet. Săvârșind slujbele în fiecare zi după tipic și rânduiala bisericească, ei îndeplinesc, în același timp, și pravila individuală a călugărilor; la vecernie trei canoane către: Preadulcele Iisus, Maica Domnului, Îngerul păzitor, precum și acatiste și rugăciunile înainte de culcare și pomeniri însoțite de metanii pentru ctitorii și binefăcătorii Solovățului. Afară de acestea, fiecare călugăr mai face și pravila de chilie cu metanii și rugăciunea lui Iisus.

Întemeietorul schitului Golgota-Raspiatsk

Originea. Preoția. Vizitatorii. Iubirea de săraci. Viața la curte. Vizitarea închisorilor. Însingurarea în casă. Boala. Clevetirea. Retragerea în mănăstirea Solovăț. Ascultarea. Ispitirile. Mutarea în schitul Anzersk. Numirea în funcția de ctitor. Sfătuirea obștei. Rânduiala la schit. Îngrijirea bolnavilor. Schima. Arătarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Mutarea la Golgota. Întemeierea schitului. Zidirea bisericii. Donații de la rudele țarului. Scrisoarea țarinei Maria. Atacul tâlharilor. Înmulțirea schitenilor. Faptele lui Iov. Așezământul schitului. Arătarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Minunile. Boala. Iertarea. Sfârșitul. Învmormântarea. Starea schitului după moartea lui Iov. Alipirea la schitul Anzersk. Anexarea la mănăstirea Solovăț. Zidirea unei biserici din piatră. Starea actuală a schitului.

Iov s-a născut în Moscova pe vremea țarului Mihail Teodorovici, în anul 1635 și la naștere a primit numele de Ioan. Despre părinții lui și educația primită în casa acestora nu se cunoaște nimic, afară de faptul că și pe tatăl său îl chema tot Ioan. După tradiție, el provenea dintr-o familie de preoți, de mic fiind educat în evlavia moralei creștine și având o creștere aleasă. La atingerea vârstei maturității a fost hirotonit preot. Odată cu primirea preoției, râvna înnăscută a lui Ioan pentru o viață virtuasă s-a arătat într-o lumină deplină. În fiecare zi oficia slujbele dumnezeiești și deseori rămânea la strană și cânta în așa fel încât cântările

lui, datorită deosebitelor sale calități native, erau pline de umilință și-ți mergeau la suflet.

Slujirea preotească profundă și plină de vibrație a lui Ioan atrăgea la Biserică pe mulți credincioși care, după slujbă, se grăbeau să-l viziteze casa, ca să ia binecuvântare și să-l cunoască mai îndeaproape. Nefiind iubitor de slavă lumească, el primea aceste vizite fără tragere de inimă și arareori satisfacea curiozitatea acelor care doreau să-l vadă acasă.

Desăvârșindu-se în virtuți, părintele Ioan împlinea, în afară de cele ale preoției, pravila călugărească și canonul de rugăciune și se simțea în lume de parcă ducea o viață de monah. Adeseori, în post și singurătate, încuindu-se în dormitorul său, îngenunchiat în rugăciune către Dumnezeu, își petrecea astfel nopțile până la revărsatul zorilor. În timpul rugăciunilor de noapte, adesea, printre lacrimi, Ioan se ruga: "miluiește-mă, Dumnezeule, pe mine păcătosul; iartă-mă Doamne" și altele.

Dimineața, singurătatea lui era întreruptă mai înainte de mergerea sa la Biserică. Se întâmpla ca, fiind rugați de unii dintre vizitatori, enoriașii lui Ioan să-l anunțe, înainte de începerea dumnezeieștii slujbe, despre oaspeții care au venit să-l cerceteze, pentru binecuvântare și povățuire. Nevoit să iasă la insistențele neîncetate ale vizitatorilor, părintele Ioan îi primea pe aceștia cu fața posomorâtă, dar discuta cu ei cu o dragoste sinceră de păstor, care se îngrijea de păstoriții săi. Întărind pe fiecare în virtute creștină, el știa să discute potrivit cu starea socială, rangul și părerile fiecăruia. De regulă, cu vârstnicii discuta despre cugetarea lui Dumnezeu, cu tinerii despre pericolul poftelor și plăcerilor, cu părinții, despre educația copiilor în frica de Dumnezeu și așa mai departe. Toate sfaturile le întemeia pe Sfânta Scriptură și le întărea cu pilde din istoria bisericească și viețile sfinților.

Uneori îi plăcea să-și cerceteze prietenii și cunoscuții, altădată se ducea în vizită la cineva fără a fi chemat, dar oriunde se ducea era primit cu respect, iar învățătura lui era ascultată cu plăcere. De altfel, vizita neașteptată la câte unul din prietenii săi avea totdeauna și un scop de binefacere. De pildă, îndată ce afla că în una din familii au izbucnit certuri și neînțelegeri, se grăbea într-acolo și se străduia să readucă

liniștea. Dacă i se întâmpla, ca împăciutor, să jignească pe cineva, deși nu în mod intenționat, el își recunoștea greșeala și își cerea iertare de la cel jignit.

Pentru un succes mai mare în slujirea pe tărâmul preoției, pentru binele sufletelor încredințate lui, părintele Ioan folosea diverse mijloace și își lua unele măsuri de precauție. Astfel, el apărea în mijlocul mulțimii ascunzându-și cinul, fiind îmbrăcat în haine de mir. Această situație îi ușura mult convorbirile îndeosebi cu oamenii săraci, de la care afla nevoile lor, acordându-le apoi ajutoare, după puterile sale. Era tare mulțumit dacă în felul acesta rămânea necunoscut. Ajutându-i pe cei care se aflau în lipsuri mari, Ioan avea, totodată, posibilitatea să le cunoască gândurile și simțămintele, iar sfaturile lui să fie binevenite.

Ușile casei la milostivul Ioan erau întotdeauna deschise și pentru frații mai mici. Deseori, el oferea masă celor săraci și cu dragoste se așeza între ei, hrănindu-i trupește și duhovnicește. Despărțindu-se de acești oaspeți scumpi, Ioan îi dăruia fiecăruia dintre ei ce putea. Îi cereau ajutor și persoane din alte straturi sociale, și nu în zadar. Dacă era păgubit cineva din cauza unui incendiu, părintele Ioan îi ajuta cu bani, ca să-și refacă gospodăria. Dacă se întâmpla ca cineva, din cauza bolii sau altor nevoi, să ajungă în pragul sărăciei, acela primea de la el milostenie, deajuns ca să se întrețină pe o perioadă mai lungă. Pe timp de secetă, locuitorii săraci împrumutau de la părintele Ioan semințe de semănat sau alte lucruri de gospodărie care se aflau la el în casă, uneori chiar mâncare gătită pentru familiile lor înfometate. O mare parte din veniturile sale, milostivul Ioan, le întrebuița făcând milostenie, el mulțumindu-se cu puțin. Deseori, din milostivire, intervenea pe lângă unele persoane de stat, pe care le cunoștea, în favoarea celor ce sufereau pe nedrept, iar mijlocirea aceasta nu rămânea fără succes.

Vestea despre faptele bineplăcute lui Dumnezeu ale lui Ioan s-a făcut repede cunoscută printre locuitorii capitalei. Vizitatori de pretutindeni se îndreptau spre casa lui. Asemenea vizite obosindu-l, în anumire răstimpuri nu mai primea pe nimeni, iar pe cei săraci îi miluia prin slujitorii lui de încredere.

Cu toate că părintele Ioan se ferea de slava lumii și căuta însingurarea, dar “nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă” (Matei 5,14). Pronia divină a rânduit ca părintele Ioan să se ridice la o treaptă cu mult mai înaltă în slujirea lui Dumnezeu și oamenilor. Vestea despre viața virtuoasă a părintelui Ioan a ajuns până la urechile lui Petru I. La porunca țarului, părintele Ioan a fost chemat pentru început să slujească la o biserică de la curte, iar mai apoi rânduit și ca duhovnic al țarului și al membrilor curții imperiale.

Printr-o evlavie deosebită, părintele Ioan a câștigat bunăvoința tuturor persoanelor înalte din stat. Folosindu-se de bunăvoința țarului, părintele Ioan dispunea de mai multe mijloace spre a împlini pornirile miloase ale inimii sale, rămând în continuare un părinte darnic pentru cei orfani, un hrănitor la bună vreme pentru cei flămânzi, un mângâietor râvnitor pentru cei amărâți, grabnic ajutor și mijlocitor pentru toți cei din nevoi.

De o deosebită grijă din partea lui se bucurau cei întemnițați pentru crime și diferite datorii. Când mergea în vizită la aceștia, se deghiza; trăsura o lăsa mai departe de închisoare, iar el ajungea acolo pe jos. Intrând la deținuți, îi saluta cu dragoste părintească, lua loc lângă ei și cu împreună pătimire, îi întreba despre cauzele care au dus la întemnițarea lor și, cercetând conștiința fiecăruia, îi mângâia cu nădejdea în Domnul. La despărțire, totdeauna părintele Ioan avea grijă să-i miluiască după puterile sale.

Celor reținuți pentru datorii, nu arareori le dădea bani, ca să-și plătească datoriile, iar în zilele de Paști, de Crăciun, cât și în săptămâna cu hărți, vizitându-i pe deținuți, îl săruta pe fiecare părintește, ospătându-i cu hrană gătită din vreme. Pentru că în oraș începuse să se răspândească vestea despre faptele părintelui Ioan, atunci el a început să viziteze temnițele numai în timpul nopții. Când au ajuns la el clevetiri ale oamenilor, păreri greșite și bănuitoare la adresa lui, el a renunțat pentru o vreme să mai cerceteze temnițele, fără însă a înceta a face bine acestora prin oamenii cinstiți și de bună credință pe care îi cunoștea.

Astfel că părintele Ioan din nou s-a închis în casa sa cu scopul de a se îndeletnicii pentru tot restul vieții cu cugetarea la Dumnezeu. În

afara slujbelor bisericești el nu se ducea nicăieri și nici nu primea pe nimeni la el, nici chiar pe cei apropiați. Dacă cineva avea nevoie de un sfat sau o povață de la părintele Ioan, acesta putea să i se adreseze numai în scris, răspunsul dându-l în același mod. O asemenea corespondență el nu refuza niciodată.

Astfel, în ostenele și fapte duhovnicești, părintele Ioan a atins, fără să se observe, o vârstă înaintată.

Odată, el a simțit că sănătatea i s-a deteriorat, mai ales că a cunoscut unele crize dureroase și chiar leșinuri. A căzut la pat și aproape trei luni de zile a stat culcat, fără să se miște. Dar Domnul, cercetându-l în boală, pentru răbdarea lui blajină, i-a redat sănătatea de odinioară. Această boală a fost un preludiu a alteia care avea să-l cuprindă pe dreptul bătrân.

Revenindu-i sănătatea, bătrânul a renunțat la singurătate și a început să primească pe toți cei care veneau la el. Din nou au început să apară mulți vizitatori. În discuțiile cu aceștia, pe care-i învăța frica de Dumnezeu și bunacuvință, el își petrecea zile și nopți întregi. Când se despărțea de câte un vizitator, el își lua rămas bun oftând adânc și cu o oarecare tristețe, de parcă ar fi știut că nu se va mai întâlni cu el niciodată. Ceasul încercării pentru Ioan a sosit pe neașteptate spre sfârșitul vieții lui. Deși nevinovat și îmbunătățit prin virtuți creștine, bătrânul a fost învinuit de dușmanii lui că ar fi avut legături cu un tâlhar, pe nume Grișca Talițkim, fapt pentru care l-au denunțat țarului Petru I. Dând crezare acestui denunț, împăratul a poruncit pe dată ca bătrânul de șaiszeci de ani să fie trimis la arhiepiscopul Kolmogorului, Atanasie, cu un act în vederea tunderii în monahism la mănăstirea Solovăț. Supunându-se întru totul și văzând în aceasta o chemare a Proniei dumnezeiești, părintele Ioan s-a îndreptat pe calea hărăzită lui.

În anul 1701, la 13 martie, bătrânul se afla deja la Kolmogor, unde s-a prezentat la Prea Sfîntul Atanasie cu gramata din partea țarului. Primindu-l frățeste, bunul arhipăstor l-a condus chiar el în mănăstire Solovăț, emitând chiar un act în care scria că Ioan să fie tuns și dat sub ascultarea unui bătrân îmbunătățit. Bland și nădăjduitor în Pronia Divină, părintele Ioan s-a prezentat la egumenul mănăstirii, arhimandritul Tirs

care i-a propus tunderea în monahism, după porunca țarului. "Hristos Dumnezeu Proniatorul, - îți răspunse părintele Ioan - m-a adus la sfinția ta, rânduind mântuirea mea prin tine. De aceea, ce îmi vei porunci mie, nevrednicul, aceea voi face". Și s-a închinat noului său păstor. "Binecuvântat este Dumnezeu, care te întărește pe tine în fapte bune; iată pentru tine loc de mântuire" - a zis arhimandritul. Bătrânul s-a înclinat încă o dată până la pământ în față arhimandritului, rugându-l să-l învrednicească de tundere. La 3 aprilie, smeritul bătrân a fost tuns în monahism în Biserica catedrală, de către arhimandritul Tirs, primind numele de călugărie "Iov", fapt despre care a fost înștiințat și țarul.

Noul călugăr a fost dat pentru ucenicie bătrânului monah Iona. Predându-se în întregime spre ascultare bătrânului, Iov a început să se ostenească pe măsura puterilor lui, fiind călăuzit de dorința fermă de a-i placea întru toate Domnului Dumnezeu. Astfel că prin post, priveghere de noapte, supunere și smerită ascultare a uimit întreaga obște.

Călugărul cu care i-a fost rânduit noului ostenitor să locuiască într-o chilie, mărturisea că acest prețios rob al lui Hristos nimic nu gusta în afară de pâine și apă, drept pentru care obștea l-a numit pe părintele Iov, postitorul. Pentru început, l-au trimis pe părintele Iov să facă ascultare la bucătărie obștii. Răvniitor, călugărul se ostenea cu plăcere în această ascultare; venea la lucru înaintea celorlalți; cu mâinile sale despica lemne și cu umerii săi de bătrân le urca pe scările înalte spre bucătărie. Cu aceeași râvnă împlinea și alte munci grele. De la bucătărie, unde el s-a ostenit mult timp, părintele Iov a fost trecut la altă ascultare și anume, la trapeza mănăstirii. Și în această ascultare el s-a ostenit cu aceeași tragere de inimă și smerenie ca și în celelalte.

Dar vechiul vrăjmaș al oamenilor, dorind pierzarea sufletelor omenești, văzând faptele aleșilor lui Dumnezeu, nu doarme, ci se străduiește în fel și chip să-i abată pe ei de la calca mântuirii. Astfel, pe când petrecea el în smerenie în aceste ascultări, nu odată i se arătă lui urătorul binelui, ispititorul, care, în chipul medicului cunoscut de el din lume, îi vorbea, vezi Doamne, cu compătimire: "Dragule! Se cuvine să te îngrijești de sănătatea ta, ca nu cumva istovind trupul cu munca și

înfrânările, să slăbești sub jugul care ți l-ai luat pentru Hristos. Dumnezeu nu cere istovire prin muncă și post peste puteri, ci caută inimă curată și smerită. La bătrânețile tale tu lucrezi în haine de lucru asemenea unuia ce se află în robie, fără ca să fi fost obișnuit dinainte cu asemenea munci. Nu trebuie să muncești în felul acesta, numai pentru faptul că ești ieromonah. E prea destul pentru tine că renunțând la slava și cinstea de care te bucurai în lume, ai ajuns într-o așa mizerie, osândindu-te la munci istovitoare numai pentru hrană. Eu mă mir cum de poți să primești o hrană atât de sărăcăcioasă, după mâncările gustoase cu care erai servit. Îngrijește-te ca bolile tale să nu se înmulțească peste măsură; atunci nici eu n-am cum să-ți mai ajut și vei muri înainte de vreme. Dacă nu vei da ascultare sfatului meu, are să-mi pară rău de tine”. “E bine să nu-ți cruți trupul, ca el să nu se aprindă de poftă, - îi răspundea părintele Iov cunoscutului său imitar - și cu toate că trupul e istovit, dar puterea lui Dumnezeu în neputințe se săvârșește, Sfântul Apostol spunea și mai bine: “nu sunt vrednice pătimirile veacului acestuia, față de slava mult râvnită ce se va arăta nouă. Postul este maica fecioriei, pleacă-ți urechea la acestea.” Auzind asemenea răspuns, vrăjmașul îndată dispărea.

Prin aceste fapte, sufletul părintelui Iov se întărea din ce în ce mai mult în asceză. În momente de adâncă sârguință, el își amintea cuvintele sfântului Apostol: “nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui ce strânge oaste”(II Tim.2,4). Moșia care-i rămăsese a împărțit-o săracilor și obștii, el rămânând absolut sărac, ca să poată să-l slujească neîmpiedicat Celui Ce pentru noi S-a jertfit pe Sine, lui Hristos Dumnezeuul nostru. După multe încercări în ostenele vieții monahale, egumenul mănăstirii și obștea l-au recunoscut pe noul tuns drept călugăr desăvârșit și într-un gând l-au eliberat de ascultările mănăstirești; i-au îngăduit apoi să petreacă de unul singur în chilie și să-și caute mântuirea. Petrecând în pace în liniștea chiliei sale, părintele Iov practica neîncetat rugăciunea lui Iisus, citea Sfintele Evanghelii, Apostolul, Psaltirea, viața precuvioșilor Zosima și Savatie, dar nu neglija nici lucrul de mână. Hrana care o primea de la trapeza obștii era

foarte puțină și se mulțumea cu aceea, fără să-și mai pregătească nimic altceva.

Vestea despre călugărul din Solovăț s-a răpândit pretutindeni, ajungând din nou la urechile țarului, încredințându-se că totul a fost o minciună la adresa fostului său duhovnic. Petru I a dorit să-l readucă la curtea împărătească la slujirea cea dintâi, dar, gârbovit sub povara anilor și a ostencilor, Iov a cerut să i se permită să rămână în Solovăț.

Dorința de o și mai mare asceză a pus stăpânire pe el definitiv. În 1702, primind binecuvântarea arhimandritului Tirs, el s-a mutat în schitul Anzersk. În schit, bătrânul s-a dăruit cu și mai mare râvnă faptelor de asceză. Socotindu-se printre ceilalți nevoitori ai schitului ca un ascultător venit de curând, el slujea la toți, dar mai cu seamă se străduia să-i ajute pe cei neputincioși. Cu toate acestea, slujbele din Biserică și pravila din chilie nu le neglija niciodată.

La puțin timp după sosirea lui Iov în schit, s-a săvârșit din viață ctitorul din Anzersk. Arhiepiscopul Kolmogorului, Varnava, cunoscând viața smerită și asceza părintelui Iov, a propus arhimandritului Tirs al Solovățului să-l ridice la rang de ctitor al schitului Anzersk pe părintele ieromonah Iov. Pentru aceasta a fost chemat la mănăstirea Solovăț. Ascultând de le egumen voința arhipăstorului, Iov a primit numirea în această funcție considerând-o ca pe o ascultare. S-a rugat apoi să-l învrednicească de tundere în schimă, dar acestei dorințe egumenul i-a răspuns cu refuz.

Primind binecuvântarea egumenului pentru funcția de ctitor, el s-a îndreptat spre schit. La puțin timp, arhimandritul Tirs l-a chemat din nou pe părintele Iov împreună cu unul dintre frații schitului Anzersk. Binecuvântându-l definitiv în această funcție, arhimandritul a grăit către ctitor: "Îți predau schitul Anzersk în numele Prea Sfintei Treimi, păstrează-l cu atenție; precum sunt rânduite toate așa să și rămână, statutul bisericesc să nu-l schimbi și pe toate să le faci după rânduiala sfinților părinți". Starețul, cerându-și iertare de la egumen și de la bătrânii Solovățului, împreună viețuitorii săi, s-a întors din nou la schit. Aici, adunând în biserica schitului întreaga obște, Iov a îngenunchiat

înălțând o rugăciune către Prea Sfânta Treime, apoi și către preacuviosul Eleazar, ca întâistător și ocrotitor al schitului, după care, plecându-se către frați, le-a rostit următorul cuvânt de învățătură: "Vă rog pe voi, frații mei prea iubitori, ca împreună să ne dăm silința să moștenim Împărăția Cerului cu post și rugăciune, să ne îngrijim pentru mântuirea sufletelor noastre; să părăsim tot ce-i rău și-i calea vrăjmașului, mai bine zis: desfrâul, hoția, bârfele, vorbele deșarte, certurile, bețiile, îmbuibările și ura dintre frați; să ne depărtăm și să ne ferim de unele ca acestea, fraților, ca să nu întinăm sufletele noastre, ci să mergem pe calea Domnului Care ne călăuzește pe noi către Patria cerească. Îl vom îndupleca pe Dumnezeu cu plânsete și lacrimi, cu post și priveghere, ca să aflăm milă la Domnul. Să urâm plăcerile lumii, amintindu-ne de cuvintele Domnului: "Dacă vine cineva la Mine și nu urăște pe tatăl său, și pe mama și pe copiii, și pe frați, și pe surori, chiar și însuși sufletul lui, nu poate fi ucenicul Meu" (Luca 14,16). Noi, fraților, lepădându-ne de lume, să ne lepădăm și de lucrurile rele din ea. "Niciunul - zice Domnul - care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu" (Lucă 9,62). Cum vom fugi de chinurile veșnice, petrecând viața noastră în trândăvie? Nouă, fraților, care ne numim călugări, ni se cuvine în fiecare zi să plângem și să ne căim de păcatele noastre. Pocăința este calea care duce către Împărăția Cerurilor; aici nu se vor apropia cei vicleni. Drept este, că, această cale este plină acum de amărăciune, dar după aceea va fi veselă." Ascultând acest cuvânt, schitenii s-au închinat părintelui Iov și s-au dus fiecare la chilia lui.

Pe noul său tărâm de slujire, părintele Ioan își amintea cuvintele Domnului: "și oricui i s-a dat mult, mult i se va cere" (Luca 12,48); astfel că el își înmulțea ostenele și făptuirile. El neîncetat spunea rugăciunea lui Iisus, dar se ostenea și trupește. Primul venea la slujbele bisericești și la alte ascultări și pleca ultimul.

Iov a voit să păstreze pomenirea despre întemeietorul și despre toată binefăcătorii schitului Anzersk. Este cunoscut că primul autor al vieții lui Eleazar a fost Macarie, tovarășul lui Iov. Acest călugăr l-a descris pe

Iov în cartea de înregistrare a schitului Amzersk, ca fiind bărbat minunat ce "petrecea în trupul său pe pământ ca un înger fără trup", adăugând: "acest fericit Iov era cu frică de Dumnezeu și era plin de Duhul Sfânt; el, în râvna sa, aprinzându-se în Domnul, se îngrijea să pomenească sufletele celor adormiți la dumnezeiasca proscomidie, și cu tragere de inimă se îngrijea să găsească cele împrăștiate și să adune la un loc toate cele risipite și, înțelept de Dumnezeu, să restabilească spre pomenire cele de mult uitate, începând cu talerele din altar și sfintele potire din argint, cu crucile mari (care se întrebuințau la diferite procesiuni), până la cele de pe sfânta masă, de la cronici cu însemnări pe ele, dar mai cu seamă de la cărțile sfinte ce erau dăruite de binecredincioșii țari, de patriarhul Nikon sau de alți rob ai lui Dumnezeu. El a încerca să se încredințeze din izvoare autentice de proveniența acestora și a tuturor daniilor care s-au făcut în folosul Bisericii Prea Sfintei Treimi. Depunând multă stăruință, el a reușit să reconstituie numele celor morți cu mult timp în urmă și a poruncit să fie trecute într-o carte ca, pentru sufletele celor adormiți care au plecat la Domnul să se aducă jertfa nesângeroasă a lui Hristos, iar cei vii să fie pomeniți pentru sănătate".

Pe neobservate, obștea schitului a început să se mărească astfel că, într-un timp scurt, s-au adunat cam 30 de oameni. În linii generale, regulamentul schitului era următorul: fiecare din cei veniți să fie primit, indiferent dacă e bogat sau sărac lipit pământului, cu condiția să fie avertizați de greutățile din viața monahală. Noul începător trebuia să umble în hainele sale până ce se deprindea cu viața monahală; după care este îmbrăcat în rasă. Fratele trecea un examen sever prin toate ascultările; dacă se arată vrednic, era primit în monahism prin tunderea în mantie, iar cei mai destoinici erau tunși în schimă. Pe toți îndecobște, dar mai cu seamă pe cei începători, părintele Iov i-a învățat ascultarea față de Dumnezeu, fără de care, spunea el, nu este mântuire; ascultarea este cea dintâi dintre virtuți.

Afară de pravila din biserică și cea din chilie, schitenii depuneau și o muncă fizică. În toiul nopții, bătrânul obișnuia să treacă pe la chiliile

fraților și să le amintească de privegherea de noapte. Când gasea pe cineva rugându-se, se depărta cu bucurie de chilia aceluia, dar unde găsea pe cineva vorbind, bătea în ușă și, depărtându-se cu mâhnire în suflet, aștepta până dimineață, pentru a-l dojeni pe fratele acela între patru ochi. El însuși îngenunchea toată noapte și se ruga în chilie, uneori până în zori, iar când se trăgeau clopotele, sosea primul la biserică la doxologia de dimineață.

Purtarea exterioară a călugărului, după înțelesul bătrânului, era următoarea: când merge să țină mâinile la piept; la întâlnirea cu un altul, trebuie să se salute cu o plecăciune; fața să fie umilă, ochii binevoitori, vorbirea duiasă, dragostea pentru Dumnezeu nefățarnică, ascultarea față de altul fără cârtire; începerea lucrului totdeauna să se facă cu binecuvântarea celui mai mare, iar la săvârșirea unei greșeli din neputare de grijă se cuvenea să se ceară iertare și să fie îndreptat.

Schitenii care doreau o viață și mai singuratică, se retrăgeau, cu binecuvântarea părintelui Iov, la chiliile din pustie, rămânând în continuare în purtarea de grijă a bătrânului care, adeseori îi cerceta și îi îndemna la osteneli ascetice, dându-le chiar de lucru. Având darul clarviziunii, bătrânul îi dojenea pe pustnici pentru greșelile lor, mai înainte ca ei să-și ceară iertare de la el.

Amintindu-și odată că Domnul nostru Iisus Hristos, spălând la Cina cea de Taină picioarele ucenicilor Săi, le-a grăit: "precum v-am făcut Eu vouă să faceți și voi" (Ioan 13,15), părintele Ioan a început cu suspine amare să se dojenească: "Nemernicule, cât de sus ești ridicat! Porți o cinste îndoită, de ctitor și de preot, dar nu ai smerenie pentru a-L urma pe Hristos Mântuitorul". Din acea clipă el a început să-î viziteze pe cei bolnavi și să le slujească lor, le spăla și oblojea rănilor cu mâinile sale, unora le ungea părțile bolnave cu ulei sfințit și de multe ori se tămăduiau. La aceste fapte de dragoste și de îngrijire a aproapelui său, el nu a renunțat până la moarte.

În anul 1710, starețul Iov a fost chemat la egumenul Solovățului, de arhimandritul Tirs, fiind învrednicit pentru viața sa aspră de ascet de tunderea în schimă, cu numele de Iisus, în amintirea lui Iisus Navi, conducătorul evreilor.

Ieroschimonahul Iisus adeseori se retăgea pentru liniștire în locuri pustii, iar uneori mergea la pustnici pentru convorbiri duhovnicești, încredințând, în lipsa lui, grija schitului ucenicilor săi: schimonahul Matei și monahul Macarie. Astfel, pe 18 iunie, într-o zi de miercuri, bătrânul a vrut să-i facă o vizită unui pustnic pe care-l respecta, ierodiaconul Paisie, care locuia la șase verste de schitul Anzersk, undeva lângă muntele înalt numit Golgota, proslăvit prin aceea că aici petrecuse preacuviosul Eleazar. După o convorbire, ctitorul a dorit să petreacă câțva timp cu viețuitorul în pustie, astfel că Părintele Paisie i-a dat lui o chilie separată. Precum era obișnuit, de cum s-a lăsat seara, Iisus a început rugăciunea care a durat până la miezul nopții, citind psalmi cu genunchii plecați. Obosind, el s-a așezat puțin și, într-un vis ușor, a văzut în chilia sa o lumină neobișnuită și în strălucirea acestei slave cerești pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu și împreună cu ea pe preacuviosul Eleazar din Anzersk. Cuprins de o cuvioasă frică, el s-a sculat din locul său și a făcut o metanie până la pământ. După aceea a auzit glasul Împărătesei Cerului: „acest munte de acum înainte se va numi Golgota; pe el se va zidi o mare biserică din piatră a Răstignirii Fiului Meu și se va întemeia un schit de către tine și doi ucenici de-ai tăi: schimonahul Matei și monahul Macarie. Schitul se va numi Răstignirea; se vor aduna la tine o mulțime de monahi și se va preamări numele lui Dumnezeu. Eu însămi voi cerceta muntele și voi petrece cu voi în veci”. Cu aceste cuvinte vedenia a luat sfârșit; dar în același moment s-a auzit alt glas: „Sfințește muntele Gologota și pune pe el o cruce!” Binecredinciosul bătrân mult s-a mai minunat de vedenie și de cele auzite și a povestit toate acestea diaconului Paisie. Paisie a încrustat pe crucea făcută de ctitor cu mâinile sale toate cele auzite de la Iisus *(Această cruce de dimensiuni mari este aurită, O perioadă s-a aflat în fața Sfintei Mese din biserica de pe Golgota, iar acum se găsește pe peretele din altarul lateral, al Adormirii, într-o cutie de sticlă, deasupra mormântului bătrânului Iisus)*.

La 29 iunie, de ziua sfinților Apostoli Petru și Pavel, ieroschimonahul Iisus, împlinind voia lui Dumnezeu, împreună cu ucenicii săi Matei și Macarie s-au îndreptat din schitul Anzersk spre muntele Golgota. Aici,

sfințind apa și stropind cu ea muntele, au înfipt o cruce pregătită din timp, cu o inscripție și, după puțin timp au ridicat un paraclis pentru rugăciune și priveghere de noapte. După sfințirea muntelui și înălțarea crucii, pustnicii au oficiat o slujbă de laudă Domnului Dumnezeu și Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu.

Din acest moment, ctitorul a început să se îngrijească de întemeierea unui nou așezământ pe muntele Gologota. În anul 1713, el s-a îndreptat cu ucenicul său Macarie către arhiepiscopul Kolmogorului, Varnava, să ceară binecuvântarea pentru zidirea unei biserice și a unui schit pe muntele Golgota. Printr-o scrisoare din 15 iulie 1713, arhipăstorul a binecuvântat zidirea a două biserici din piatră, una pe muntele Golgota, - Răstignirea Mântuitorului - alta sub munte, pe locul unde s-a arătat Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, în cinstirea Adormirii Ei. Cu același înscris, îngăduia să se ridice un schit, numindu-l Răstignirea, iar muntele - Golgota. Fericitul bătrân s-a bucurat de o deosebită înțelegere din partea arhipăstorului, dar pe parcurs a întâmpinat diferite piedici și greutăți în ridicarea bisericilor din piatră, astfel că a fost nevoit să-l roage iarăși pe arhipăstor să-i permită a ridica în locul celor două biserici de piatră una din lemn cu o trapeză în vârful muntelui. Preasfințitul Varnava, printr-un nou act din 1714, a binecuvântat construirea pe munte a unei bisericuțe cu hramul Tăierea cinstului cap al Sfântului Prooroc, Înaintemergătorul și Botezătorul Ioan.

După ce a primit ultima gramată, bătrânul a transmis ctitoria schitului Anzersk altuia și împreună cu alți ucenici a trecut să locuiască pe muntele Golgota. Stabilindu-se aici, el a început să construiască schitul. În curând ucenicii lui Iisus au ridicat pe Golgota o biserică de lemn, care, spre mângâierea tuturor, a fost sfințită de arhimandritul Tirs, purtând hramul Răstignirii Domnului, potrivit gramatei din 15 mai 1715.

Petru I, auzind că Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu se arătase fericitului bătrân, precum și despre zidirea noului schit al Răstignirii pe Golgota, cu o bunăvoință neobișnuită față de fostul său duhovnic, l-a miluit cu daruri îmbelșugate. Astfel, la puțin timp, a urmat porunca țarului către magaziile de pâine ale statului din Arhanghelsk să livreze

pâine pentru întreținerea fraților din schitul Golgota. În anul 1714, când s-a început zidirea schitului, a sosit din partea țarinei o donație de obiecte prețioase, haine și cărți, toate cu mențiunea: pentru schitul Golgota. O donație destul de valoroasă a fost sfânta icoană a Adormirii Maicii Domnului, ferecată în argint și poleită în aur și în ea montată o răcliță cu multe părticele de sfinte moaște. Țarina Parascheva Feodorovna, văduva țarului Ioan Alexeevici, a donat pentru ridicarea bisericii de pe muntele Golgota o sută de ruble, iar principele Menșicov a dat o sută de carboave. Deși au fost mulți binefăcători, purtarea de grijă deosebită pentru zidirea schitului de pe Golgota a avut-o principesa Maria Alexeevna, vestită pentru binefacerile sale. Iată scrisoarea adresată cu acest prilej către arhimandritul Tîrs:

“Prea cinstitei obști a Făcătorilor de minuni din Solovăț, părintelui arhimandrit. Cu toții ne silim ca harul Domnului, ca mila, pacea și dragostea spre necontenită bună sporire să se înmulțească. Scriu mai întâi către Prea Cuvioșia voastră, ca să aveți grijă de toate proviziile, de la cărămidă până la celelalte de trebuință pentru Sfânta Răstignire din schitul Anzersk, care ar fi de dorit să fie o biserică din piatră închinată Răstignirii Domnului; noi și acum vă rugăm: purtați de grijă acestui loc ales și preaslăvit de Dumnezeu, dar mai cu seamă se cere o grijă deosebită pentru cărămidă. Cu toate că la zidirea acestei biserici s-au ivit și piedici datorate schimbării viceguvernatorului, totuși, preamilostivul Dumnezeu, din dorința de a l Se preamări numele Său, va îndeplin cererile acelor care se tem de El și rugăciunile lor le va auzi și ve trimite ctitori către această Sfântă Biserică. El Însuși îi va conduce aici; numai Prea Cuvioșia voastră îngrijii-vă din timp spre a se face cărămidă, luând bani pentru cele ce mai aveți nevoie de la preacuviosul părinte Iisus. Repetându-ne, vă rugăm și vă îndemnăm să aveți purtare de grijă corespunzătoare și sânguincioasă pentru aceste nevoi, pentru care multmilostivul Dumnezeu vă va răsplăti, iar noi rămânem datori. În rest, ne încredințăm cinstitelor rugăciuni ale preacuvioșilor voastre.”

Țarina Maria, din orașul de reședință Moscova, anul 1715, luna martie, ziua a 15-a.

În anul 1718, asupra schitului de curând zidit s-au năpustit tâlharii. Bătându-i fără milă pe toți și alungându-i, ei au luat toate bunurile schitului și ale bisericii, care n-au mai putut fi recuperate. În acel ceas de grea cumpănă, fericitul bătrân se afla în chilie și se ruga lui Dumnezeu pentru nerisipirea obștii. Pustnicii care se împrăștiaseră, au revenit la schit la părintele lor duhovnicesc. Bătrânul i-a dojenit pentru lașitate și atunci călugării s-au jurat ca mai bine să moară decât să plece din schit, orice necazuri s-ar ivi.

Sub conducerea înțeleptului învățător, schitul și-a mărit din nou numărul viețuitorilor care aleseseră de curând viața pustnicească. Nimeni nu era lepădat; toți cei care veneau erau primiți cu dragoste. Numai că cel ce dorea să intre în schit era dator să-și ridice cu propriile sale mâini o chilie, ajutat fiind, după puterile lui, și de stareț.

În curând obștea număra cam 20 de frați, în afara pustnicilor care locuiau în locuri retrase, aflați sub conducerea părintelui Iisus, care veneau la schit în fiecare zi de duminică pentru a lua parte la slujbele bisericești și a se mărturisi la bătrânul lor duhovnic. Viața acestor pustnici se alcătua din lucrări duhovnicești și osteneli trupești. Chiar bătrânul ctitor, spre pilda celorlalți, de multe ori despica lemne, căra pe munte apă pentru bucătărie, frământa aluat pentru pâine în bucătărie. Odată, la sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului, chelarul a venit la stareț și i-a spus: "Părinte, n-are cine să aducă apă la bucătărie". Bătrânul s-a ridicat și a început chiar el să care apă de la iazul de sub munte. Văzându-l obștea pe ostenitor, au sărit cu toții și au adus apă din belșug. Același chelar a venit după o vreme oarecare, să se plângă iarăși bătrânului: "Părinte, poruncește unuia dintre frații cei trândavi, să pregătească lemne pentru bucătărie". "Eu sunt trândav, voi merge și voi pregăti" - îi răspunse fericitul. Deși se aflau la ora mesei, bătrânul a binecuvântat să se meargă la masă, iar el a luat toporul și a început să taie lemne. După masă s-au apucat și frații să pregătească lemne pentru folosința lor.

La chilie, fericitul bătrân Iisus, în orele de răgaz se îndeletnicea cu lucrul de mână. Dacă se întâmpla să câștige din munca sa ceva bani, el îi

împărtea în trei părți: o parte pentru necesitățile Bisericii, altă parte pentru trebuințele obștei, iar a treia parte o făcea milostenie la săraci. Provizii pentru ziua de mâine, virtuosul bătrân, nu-și făcea, nu punea deoparte nici bani și nici altele, iar în afară de câteva cărți duhovnicești, nu avea nimic altceva. De îmbrăcat se mulțumea cu două dulame, una din lână aspră pe care o lua direct pe trup și alta, mai veche pe deasupra celeilalte. Dojenelor pentru modestul lui mod de viață, bătrânul nu le dădea nici o atenție. Bătrânul își mai făcuse un obicei: îndată ce unul dintre frați se îmbolnăvea, el se ducea la bolnav, lăsând uneori ușa neîncuiată, îngrijea pe cel bolnav și nu pleca de acolo până ce fratele nu se făcea sănătos.

Dar cine poate enumera toate bunele fapte duhovnicești ale fericitului bătrân? Ele sunt pe deplin cunoscute numai unuia Dumnezeu, pentru Care au și fost săvârșite. La slujbele bisericesti de fiecare zi, Iisus mergea ca și mai înainte, venind înaintea celorlalți, iar la rugăciunile de la chilie, cu genunchii plecați petrecea nopți întregi. Când sosea Postul Mare, obișnuia să se închidă în chilie și petrecea tot postul în însingurare, rugându-se neîncetat. Din această izolare el nu ieșea decât în ajunul Învierii Mântuitorului Hristos.

Preacuviosul a alcătuit pentru ucenicii săi chiar un regulament, din care desprindem următoarele: "dacă cineva se hotărăște să locuiască cu mine, acum, dar și după mine, nu trebuie să consume: unt, lapte și pește, și în special să nu bea vin. Masa comună trebuie să fie alcătuită din legume, iar ulei să se folosească foarte puțin. La chilie să nu se păstreze lucruri personale; femeii să nu fie permise și nici copii să se țină în ascultare. Afară de pravila bisericască, fiecare să citească la chilie câte 5 catisme din Psaltire, de 500 de ori să zică rugăciunea lui Iisus și să facă 300 de mătânii.

Pentru o viață atât de plăcută înaintea lui Dumnezeu, bătrânul a fost dăruit cu darul deosebit al înainte vederii. Unii dintre ucenicii lui erau tare întristați și mai murmurau că era greu de adus apă pe munte dintr-un iaz care se găsea la o verstă depărtare. Atunci bătrânul, într-o seară, s-a rugat cu râvnă și cu lacrimi până la miezul nopții lui Dumnezeu și Prea

Sfintei Născătoare de Dumnezeu să-l ajute în această mare trebuința a schitului. La miezul nopții, el a căzut în uimire și a văzut atunci în chilie o lumină de negrăit în care i s-a arătat Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu în slavă cerească, cu preacuviosul Eleazar din Anzersk, însoțiți de doi îngeri. Bătrânul a căzut înaintea Împărătesei la pământ. Ea i-a spus: "Ridică-te! Rugăciunea ta a fost auzită; mâine ia-ți ucenicii și sapă pe munte o fântână (și îi arată chiar și locul), căci aici va fi apă din destul pentru tine și pentru frați". Revenindu-și în sine, fericitul bătrân a povestit ucenicilor săi despre această vedenie. Făcându-se ziuă, bătrânul s-a grăbit să meargă cu ei la locul arătat. Cu toții au început să sape o fântână și într-adevăr au dat de un izvor îmbelșugat de apă. Toți au văzut în această minune un semn deosebit al Proniei Dumnezeiești față de schit și s-au bucurat, slăvind pe Dumnezeu și pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, cântând într-un glas: "minunate sunt lucrurile tale, Doamne, toate într-o înțelepciune le-ai făcut". Când au terminat de săpat fântâna, bătrânul și obștea au săvârșit dumnezeiasca liturghie, iar după liturghie, plecându-și genuchii au mulțumit lui Dumnezeu; după care, în procesiune religioasă s-au îndreptat către izvor. După ce au sfințit fântâna, au stropit cu apă prin chiliile fraților și vârful muntelui, cântând condacul Sfântului Duh: "Astăzi revărsarea îmbelșugată a Sfântului Duh ne-a adunat pe noi și cu toții vom lua crucea Ta"... După ce procesiunea de sfințire a luat sfârșit, bătrânul nu a zăbovit să-i mângâie pe frați cu un cuvânt de învățătură, spunându-le și acestea: "Nu vă mârniți, fraților, nu slăbiți cu duhul, ci nădăjduiți în Dumnezeu. Domnul cu cuvântul Său atotputernic a adus dintru adâncuri izvoare de apă dulce pentru toți locuitorii pământului, credincioși și necredincioși; oare pe noi, robii Săi, ne va lăsa să însetăm? Amintiți-vă de făgăduința Lui: "mai curând își va uita mama pe copii săi, decât Eu pe voi!"

Într-o noapte au venit tâlharii cu gândul să-l prade pe bătrân, neștiind că el nu avea nimic ce să i se poată lua. Ascunzându-se într-un loc tănuț de lângă chilie, ei așteptau ca bătrânul să plece la Biserică la slujba de dimineață. Bătrânul nu dormea, ci își făcea pravila obișnuită și a simți venirea lor sau, mai bine zis, a cunoscut intențiile lor. Atunci, în

rugăciunea sa către Domnul, el a adăugat: "Doamne, trimite somn robilor Tăi, care se ostenesc în zadar, făcând voia celui rău". Rugăciunea sa a fost auzită și oaspeții nepoftiți au adormit lângă chilia bătrânului cinci zile și cinci nopți, până ce a venit bătrânul împreună cu frații, deșteptându-i cu cuvintele: "Până când veți pândi în deșert? - plecați la casele voastre". Trezindu-se, ei s-au ridicat, dar nu puteau să meargă, pentru că petrecuseră un timp bunicel fără să mănânce. Bătrânul i-a hrănit și i-a slobozit. Mai târziu, aflând că acești oameni sunt trași la răspundere pentru această faptă, el a făcut rugămintea să fie iertați de judecată. Printre altele, s-a grăbit să-și vândă ultimile cărți care se mai aflau la el, iar banii i-a împărțit la săraci, de teamă ca nu cumva să se repete neajunsul. Oamenii aceia, scăpați de la judecată, au venit la schitul Golgota și, cerându-și iertare și binecuvântare de la bătrân, au muncit în folosul obștii toată vară.

Altă dată au venit hoți la grădina de legume a bătrânului. Umplându-și sacii cu legume, i-au pus pe spate cu gândul să plece, dar nu s-au putut mișca din loc, astfel că au petrecut două zile și două nopți nemișcați sub povara grea a sacilor. Pe urmă au început să strige: "Părinte sfinte, slobozește-ne pe noi din locul acesta". La auzul acestora au venit câțiva dintre frați, dar n-au reușit să-i urnească din loc. La întrebarea fraților: "când ați venit aici?" ei au răspuns: "De două zile și două nopți ne aflăm aici". "Dar noi am venit tot timpul aici, de ce nu v-am văzut pe voi?" "Dar dacă și noi v-am fi văzut, demult ne-am fi cerut iertare de la bătrânul vostru". A venit și bătrânul și le-a spus hoților: "Voi toată viața petrecând în trândăvie, nemuncind, furați munca altora, de aceea vă veți petrece în deșert toți anii vieții voastre". Cu lacrimi în ochi hoții l-au rugat să-i slobozească, făgăduind ca niciodată nu vor mai face asemenea fapte. Bătrânul le-a spus: "dacă vă hotărâți să munciți cu mâinile voastre și din rodul muncii voastre să întrețineți și pe alții, atunci vă eliberez". Sub jurământ ei au făgăduit să-i împlinească întocmai porunca bătrânului. Atunci el a spus: "Binecuvântat este Dumnezeu, Care vă întărește pe voi să trudiți un an în acest schit pentru frați". După aceea, i-a slobozit prin rugăciunile sale din legăturile nevăzute și ei, într-adevăr, s-au ostenit în folosul schitului vreme de un an.

Unul dintre frați, fiind muncit de patima destrăbănării, a venit la preacuvios să ceară ajutor, cu gând să împlinească tot ce-i va porunci bătrânul. Acesta, sfătuindu-l să ducă o viață cumpătată, s-a atins cu cărja de trupul fratelui și din clipa aceea, patima trupească l-a părăsit și niciodată n-a mai suferit monahul acela din pricina ei.

Ani după ani se scurgeau și mult truditul bătrân, încercat în viața sa de atâtea nestatornicii, s-a apropiat de sfârșitul vieții pământești. Luminătorul vieții începea să se stingă în el; înaintând în vârstă, puterile au început să i se sleiască, preacuviosul pregătindu-se pentru mutarea la viața cea netrecătoare. Acum el își concentra mai mult atenția asupra propriei persoane, cu toate că nu înceta să se îngrijească, ca de obicei, de binele aproapelui. Adeseori se trezea cântând cu umilință, printre lacrimi: "Suflete al meu! Suflete al meu! Pentru ce dormi? Sfârșitul se apropie și vei să te tulburi". Uneori bătrânul se ducea până la mormântul său, săpat din timp și, stând deasupra, cugeta la moarte și la judecata lui Dumnezeu, vărsa lacrimi și ofta adânc.

Domnul nu numai că i-a descoperit robului Său credincios apropierea sfârșitului, dar i-a arătat și ziua în care acesta se va petrece. Fericitul bătrân, cu mult înainte de moartea sa, a vestit fraților că sfârșitul său va veni într-o zi de duminică, înainte de răsăritul soarelui.

Zăcând pe patul de boală, bătrânul i-a chemat pe ucenicii săi și, printre altele, le-a spus: "eu plec de la voi către viața veșnică, dar voi să petreceți pe mai departe în cele plăcute lui Dumnezeu și fiecare să rămână în îndeletnicirile pe care El Însuși le-a rânduit, nepărăsind schitul și păzind dragostea frățască întru Domnul".

Dar în curând, la boala grea a bătrânului, s-a adăugat și o altă suferință cu mult mai grea, febra. Sleindu-se cu totul sub povara ei, el nu înceta să repete ca pentru sine cuvintele: "să se facă voia Domnului cu mine; ce va vrea Domnul să se împlinească cu mine", și pe urmă se adâncea în rugăciune. Înainte de a se sfârși din viață, pustnicul a stat nemișcat trei zile și trei nopți și, pentru că abia i se mai simțea respirația, frații cu amarnice lacrimi așteptau grabnicul lui sfârșit.

Dar, spre mirarea și bucuria tuturor, după ce s-au scurs cele trei zile, pe neașteptate bătrânul și-a revenit, s-a ridicat din pat și s-a adresat fraților cu următoarele cuvinte: "viața mea e pe sfârșite, Însuși Domnul mi-a vestit aceasta. Voi trebuie să alegeți un îndrumător în locul meu din mijlocul vostru, iar eu îl voi întări și binecuvânta pe el". Mai trecând o zi după aceasta, fericitul bătrân a binecuvântat pe urmașul său ales de obște și anume, ucenicul său Macarie, căruia i-a încredințat obștea spre a-i purta de grijă.

Macarie, închinându-se părintelui său duhovnicesc până la pământ, i-a făgăduit să împlinească întocmai poruncile sale părintești.

Simțind o ușurare în boala să, ieroschimonahul Iisus s-a grăbit să slujească pentru ultima oară dumnezeiasca Liturghie, împărtășindu-și ucenicii cu Sfintele lui Hristos Taine. După liturghie, iarăși s-a simțit sleit de puteri, a căzut la pat, spre a nu-l mai părăsi niciodată. În clipele dinaintea morții a fost cuprins de o bucurie neobișnuită, care mărturisea despre grabnica lui trecere către cele veșnice.

Grija pentru ridicarea în schit a unei biserici din piatră nu-l părăsea pe fericitul bătrân nici chiar pe patul de moarte. În anul 1719, el îl rugase pe Gherman, ctitorul Anzerskului, ca în schimbul unei sume de bani, să se confecționeze cărămidă și alte materiale de construcții, care de-acum erau pregătite. Dar la un moment dat, lucrul s-a oprit, din pricina mutării lui Gherman la o altă mănăstire. Pe patul de moarte, Iisus l-a rugat pe ctitorul Anzerskului, pe nume Spiridon, să continue această lucrare, în care scop i-a și înmănat 146 de ruble, 1 altân și doi bani. Acești bani erau de ajuns ca să se termine ce se începuse. Fiind de acum pe moarte, în afara acestor bani, el a mai dat ieromonahului Filaret, monahului Proclu și fratelui Onisim câte o sută de carboave și 39 ruble pentru aceeași construcție.

Dis-de-dimineață, bătrânul i-a chemat la el pe toți ucenicii săi, sărutându-i pentru ultima oară și binecuvântând pe fiecare dintre ei, iar ucenicii, printre lacrimi amare, și-au arătat credincioșia față de el. Iertându-se cu toți, ieroschimonahul Iisus le-a zis: "Eu plec către Stăpânul meu, Domnul nostru Iisus Hristos, iar vouă vă las povățuitor

către Împărăția cerurilor pe părintele Macarie; de el să ascultați în calea virtuților. Și încă vă mai poruncesc vouă: după moarte, să nu-mi spălați trupul, iar hainele să nu mi le schimbați, ci în ce mă aflu îmbrăcat atunci, în acelea să mă așezați în sicriu. Însmormântarea să o faceți singuri, fără oameni mireni”. Când călugării l-au întrebat în hohote de plâns: “Părinte sfinte, ce va fi cu noi, rămânând orfani, fără tine? Noi dorim să murim împreună cu tine, căci tu ne erai călăuză către Hristos, iar acum ne părăsești”. Bătrânul le-a zis: “Mângâiați-vă, iubiții mei fii, căci eu mă despart de voi doar cu trupul, iar cu duhul voi rămâne toldeauna cu voi”; și cu aceste cuvinte, a trimis pe fiecare la chilia sa. Dintre toți, cel care-l îngrijea pe bătrân de când era bonav, nu s-a dus acasă când a ieșit de la bătrân, ci a rămas și a privit îndelung pe gaura cheii. Astfel, el a putut să-l vadă pe bătrân ce făcea în chilia sa; el s-a ridicat din pat, a mers în mijlocul chiliei unde a îngenunchiat și, printre lacrimi, a început să se roage lui Dumnezeu și Prea Curatei Lui Maici, chemând în ajutor pe toți sfinții, adeseori pomenind de schitul ridicat de el și de obște. După rugăciune, s-a întins din nou în pat, însemnându-se cu semnul crucii. Peste câteva minute iarăși s-a ridicat din pat și, în genunchi, cu mâinile îndreptate în sus, se ruga Domnului în felul următor: “Doamne Dumnezeul meu! Îți mulțumesc Ție că ai privit la smerenia mea și m-ai învrednicit să mă săvârșesc în credința pravoslavnică cea întru Tine, în mărturisirea și plinirea poruncilor Tale! Primește, Prea Bunul meu Stăpân, în pace sufletul meu și pe robii Tăi pe care i-ai adunat într-o singură turmă prin mine, păcătosul, ocrotește-i!” Scurtă a fost rugăciunea evlaviosului bătrân, după care din nou s-a culcat pe pat.

În aceste clipe, fața muribundului s-a schimbat în mod vizibil: concentrându-și privirea în sus, fața lui era luminată de o nespusă pace și bucurie. El stătea nemișcat în tăcere, dar sufletește parcă discuta cu cineva. Deodată, bătrânul a întrerupt tăcerea și a exclamat: “Binecuvântat este Dumnezeul părinților noștri! Dacă este așa, atunci nu mă mai tem și plec bucuros din lumea aceasta!” La aceste cuvinte, în chilie a apărut o lumină neobișnuită, s-a răspândit peste tot locul o mireasmă bine mirositoare și s-au auzit niște voci prea dulci ale unei mulțimi care

cântau, nu se știe de unde, cântarea psalmică: “Și voi intra în jertfelnicul lui Dumnezeu, la Dumnezeu Cel Ce mă veselește din tinerețile mele”(Os.42,4). În clipa aceea fericitul și-a îndreptat privirea în sus, și-a întins picioarele, mâinile și le-a încrucișat pe piept, iar sufletul său a zburat la locașurile cerești către care a tins neconținut în decursul călătoriei sale pământești.

“Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Lui”(Ps. 115,6). Acest cuvânt al lui Dumnezeu s-a împlinit și cu ieroschimonahul Iisus, pe care Domnul l-a învrednicit să se săvârșească la o vârstă atât de înaintată, în pace și liniște, după atâtea înfăptuiri duhovnicești, în duminica ortodoxiei, dimineață, înainte de răsăritul soarelui, la 6 martie 1720, precum prezisese bătrânul cu mult înainte de moartea sa.

Întorcându-se la chiliile lor de la bătrân, ucenicii au auzit dintr-o dată o cântare duhovnicească foarte plăcută și socotind că a început deja slujba de dimineață, s-au grăbit către biserică, dar, spre uimirea lor, au aflat-o închisă. Nedumeriți, au început să asculte cântarea mai cu atenție; li se părea că ea se aude din chilia muribundului. Toți s-au îndreptat într-acolo și l-au găsit întins pe pat pe preacuviosul, care tocmai își încredințase în pace sufletul în mâinile Domnului. Jalea ucenicilor era de nedescris; ei se tânguiau amarnic pentru despărțirea de părintele lor, dar și mai mult, fiindcă nu s-au învrednicit să vadă sfârșitul lui. Așezând trupul său în sicriu, ei l-au lăsat în chilie până la înmormântare.

Ucenicii n-au făcut cunoscută moartea fericitului bătrân, dar cu toate acestea vestea s-a răspândit cu ușurință atât în mănăstirea Solovăț, cât și în schitul Anzersk, astfel că, în scurt timp, schitul Golgota s-a umplut de vizitatori care au adus cu ei tămâie, lumânări de ceară, untdelemn și altele. Fiecare dorea ca cele aduse de ei să fie folosite la înmormântare. Călugării și mireni sosiți de curând, au înconjurat chilia și așteptau ca bătrânul să fie înmormântat, însă nu mulți dintre ei s-au învrednicit de aceasta. O ploaie torențială i-a silit pe cei aflați acolo să se împrăștie. Folosindu-se de acest răgaz, ucenicii au împlinit porunca bătrânului de a fi înmormântat fără oameni mireni.

Prohodirea s-a făcut în biserică, după trei zile de la moartea lui, miercuri, în săptămâna a doua a Postului Mare, după slujirea liturghiei darurilor mai înainte sfințite. Ceremonia religioasă au săvârșit-o ieromonahii Iachint, Filaret și Proclu, în prezența obștei schitului și a pustnicilor care s-au grăbit să-l petreacă pe părintele lor. Înainte de a i se da ultima sărutare bătrânului adormit, a fost dat citirii un testament duhovnicesc adresat obștei, care s-a găsit în chilie într-un plic sigilat. Mai înainte de toate, în testament, preacuviosul aducea laude lui Dumnezeu pentru toate binefacerile Lui pe care le-a cunoscut în vremea îndelungatei sale vieți; după aceea, exprimându-și întrecaga nădejde în înviere și viața veșnică, îi mângâia pe ucenicii lui, își lua rămas bun de la ei, mulțumea tuturor binefăcătorilor lui aflați în viață și, în sfârșit, îi înștiința pe toți că nu i-a rămas nici o avere.

Călugării din schit au scos pe brațele lor siciul cu trupul istovit al bătrânului și l-au depus în cripta din piatră, zidită sus pe munte, la o adâncime nu mai mare decât un arșin, iar deasupra criptei au pus o tăbliță de lemn cu inscripția: "Aici s-a săvârșit din viață la 6 martie 1720, preacuviosul Iov (în schimă Iisus), mai întâi ctitor la Anzersk și apoi la Golgota, născut în anul 1635. A intrat în monahism în anul 1701. În anul 1702 a trecut la schitul Anzersk ca să se liniștească. Ctitoria Anzerskului a preluat-o în anul 1706. S-a tuns în schimă în anul 1710. A venit să viețuiască la muntele Golgota în calitate de ctitor în anul 1714, dând plidă de o viață virtuoasă, cu cuvântul și fapta, în dragoste și în duh, în credință și neprihărirea inimii sale. De la nașterea sa a avut 85 de ani. În anul 1720, la 9 martie, a fost înmormântat aici".

Din ziua înmormântării sale, ucenicii au început să slujească la mormânt panahide și tot ei au zidit deasupra criptei un paraclis cu o placă pe care se afla înfățișat chipul bătrânului.

După moartea fericitului bătrân, toate lucrările de construcție ale schitului Golgota au luat o altă întorsătură. Ctitorul din Anzersk auzise că cel repausat ar fi poruncit părintelui său duhovnicesc ca, după moartea sa, banii rămași de la el, la fel și materialele de construcție să fie date schitului Anzersk, pentru zidirea unei biserici laterale cu hramul Prea

Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Bani au fost întrebuințați după dorința ctitorului, dar biserica zidită de el a ars în curând cu tot cu veșmântărie și cu toate bunurile care se găseau acolo. Nemaivând sprijin de nicăieri, ucenicii bătrânului au fost nevoiți în anul 1721 să părăsească schitul și să se închinovieze la mănăstirea Solovăț și la schitul Anzersk. La Golgota au mai rămas numai doi călugări iubitori de liniște: Ghenadie și Serghei. De la acești din urmă locuitori ai schitului a fost luată toată averea acestuia și podoabele bisericii de către conducerea mănăstirii Solovăț și predate schitului Anzersk. În sfârșit, printr-un act al Sf. Sinod, la 23 iulie 1723 (nr.496), schitul Golgota, având puțini viețuitori în el, a fost unit cu schitul Anzersk.

Dar muntele "Golgota", un loc sfânt, fiind preaslăvit prin arătarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, nu a rămas chiar pustiu. Călugări iubitori de pustie, singuri sau câte doi-trei, nu încetau să locuiască în schitul părăsit.

În anul 1764, schitul Golgota a fost înregistrat la mănăstirea Solovăț și, din acest moment, egumenii Solovățului au preluat sarcina îngrijirii schitului. În anul 1768, printr-un act al Sfântului Sinod, au fost înapoiate schitului Golgota obiectele de preț, în mare parte dăruite de persoane din familia țarului pe vremuri și anume: o Evanghelie, potire, cădelnițe, veșminte și altele, care până atunci se păstrasera în casa arhierescă din Arhanghelsk.

Până în anul 1826, schitul Golgota a fost locuit de călugării din Solovăț, care căutau o viață mai aspră, liniște și sihăstrie.

Biserica din lemn, ridicată de Iisus, ajunsese o ruină. Dar în anul 1826, schitul a fost repus în funcțiune prin purtarea de grijă a egumenului mănăstirii Solovăț, arhimandritul Dositei. Cu binecuvântarea Sfântului Sinod, la schitul Golgota a fost ridicată și sfințită, la 13 septembrie 1830, o biserică nouă din piatră cu hramul Răstignirea Domnului Iisus Hristos și lângă ea o bisericuță laterală cu hramul Adormirea Maicii Domnului. În această biserică, în partea stângă, se găsește cavoul fericitului bătrân, ieroshimonahul Iisus. Biserica din lemn, ridicată de el, a fost mutată sub munte, pe locul unde i s-a arătat pentru prima oară

în vedenie Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, mai bine zis, pe locul chiliei pustnicului ierodiacon Paisie. De atunci este numit neconținut câte un ieromonah pentru schit, din obștea Solovățului, în calitate de cititor și zece sau mai mulți călugări îi sunt încredințați spre ascultare acestuia. Monahii care pleacă să viețuiască acolo sunt dintre aceia care au predispoziție către o viață înfrânată și liniștită și numai la propria lor dorință ajung acolo.

Și cum se respectă cu strictețe regulamentul schitului, formulat de starețul Iisus în privința pravilei bisericești și a celei de chilie, a mâncării de post la trapeză, la care trebuie adăugat că reînțemeietorul schitului, arhimandritul Dosoftei, din cauza unor neputințe ale obștei, a dat binecuvântare ca la trapeză să se consume pește în acele zile care sunt dezlegate de Biserică.

În schitul Răstignirii de la Golgota se citește neîncetat Psaltirea, în biserica laterală a Adormirii Maicii Domnului, lângă cavoul întemeietorului. Citirea nu se întrerupe nici ziua și nici noaptea, afară de acele ceasuri când se oficiază slujba dumnezeiască în locaș; în restul timpului, la fiecare două ore, în schit se aud trei lovituri de clopot prin care se anunță schimbarea călugărului cititor. Scopul acestei citiri este ca neconținut să se slăvească numele lui Dumnezeu și să fie pomeniți la vii și la morți toți binefăcătorii schitului. Astfel, la fiecare sfârșit de catismă din Psaltire, se fac rugăciuni pentru sănătatea binecredinciosului monarh al Rusiei, a familiei imperiale, pentru Sfântul Sinod, obștea schitului, binefăcătorii și vizitatorii obștei și pentru toți dreptmăritorii creștini. În cadrul acestor rugăciuni se face și pomenirea morților, pentru odihna lor veșnică, în nădejdea învierii, cu credința în învierea Domnului.

În zilele de vară mii de pelerini se îndreaptă din mănăstirirea Solovățului spre Golgota, fără să se uite la primejdia care-i amenință la trecerea prin strâmtoarea primejdioasă dinspre insula Anzersk. Este mișcător să privești cum acești pelerini se aruncă la pământ în fața cavoului fericitului bătrân, cu ce dăruire slujesc panahide pentru odihna acestui mare bătrân, pomenind și sufletele celor răposați dintre rudeni și cei apropiați ai lor.

Iată cum descriu chipul bătrânului călugării contemporanii lui: era de statură mijlocie, statura trupului plăcută, fața era lată și netedă; pe obraji se observa o roșeață. Ochii îi avea deschiși și pătrunzători, privirea blândă; părul capului cărunț ca zăpada, fiind ondulat, se revărsa pe umeri; mustățile și nasul moderate; barba era deasă, de culoarea părului și destul de lungă.

Până acum au fost istorisiri despre călugării Solovățului care au viețuit în vremuri de demult, dar a căror pomenire s-a păstra până în prezent. Dar pe locul sfințit de virtuțile și faptele Preacuvioșilor Zosima și Savatie, cât și de următorii lor râvnitori, s-au aflat și în vremurile noastre robi adevărați ai lui Dumnezeu, care, străduindu-se pentru mântuirea lor, au pășit pe calea pe care au mers părinții din vechime. Ar fi neadevărat să spunem că acum nu mai sunt acele vremuri ca să poți plăcea lui Dumnezeu și că nu se mai află în lume sfinți asemenea celor din trecut și nici nu mai pot exista. Timpul nu ridică obstacole de netrecut acelor care doresc cu adevărat să se mântuiască; lucrarea mântuirii depinde de voința fiecăruia din noi și de hotărârea noastră. Harul Domnului care-i întărea pe nevoitori în trecut este și astăzi același. Și acum el este tot atât de nesecat și neschimbat pentru oameni, pe cât de neschimbat în esență Sa este Dumnezeu. Într-adevăr, pe de o parte, și acum sunt dintre aceia care fac voia lui Dumnezeu, iar pe altă parte, vom propune celor care doresc să se mântuiască, prezentarea unor nevoitori din veacul nostru, care sub ochii noștri și-au petrecut viața pământească în asprele osteneli ale cvlaviei creștine.

Pustnicul Teofan

Originea. Ascultarea. Pelerinajul în Modova. Viețuirea în Mănăstirea Neamțu. Reîntoarcerea la Kiev. Dosoftei. Sosirea la mănăstirea Solovăț. Așezarea în pustie. Revenirea în mănăstire. Viața în Suma. Iconomia. Povestea clopotarului. Retragerea pe malul Pomariei. Viețuirea în pustie. Reîntoarcerea în mănăstirea Solovățului. Viața din schitul Golgota-Raspiatsk. Povățuirea. Ispitirea. Viziunea. Boala. Moartea.

Teofan era de loc din pământurile Ucrainei, provenind dintr-o familie de țărani. La doisprezece ani, el și-a pierdut ambii părinți, rămânând orfan împreună cu fratele mai mic și cu o soră. La șaisprezece ani, Teofan s-a apucat să lucreze pământul. Odată, pe când se afla pe câmp, o lumină dumnezeiască i-a inundat sufletul, o umilință deosebită i-a umplut inima și în aceeași clipă a deshmănat boii, a lăsat pământul, plugul și, fără a-și lua rămas bun de la fratele și sora lui, mănăst de dragostea lui Hristos, a părăsit locurile de baștină.

Venind la lavra Pecerska din Kiev, el a fost primit în rândurile ascultătorilor. Aici, timp de șaptesprezece ani, a petrecut la diferite ascultări și a fost rânduit să-i slujească lui Dosoftei, ascet cunoscut, care era în al treilea deceniu de zăvorăre. Dosoftei nu ieșea nicăieri din chilie și nu primea pe numeni. Cei care doreau să primească binecuvântare și sfaturi de la el, comunicau prin fereastra chiliei sale. Darul deosebit a cuvântului se unea la el cu darul clarviziunii. El dezvăluia păcatele ascunse și îndemna la pocăință; atrăgea atenția asupra

unor eventuale necazuri și ispite. Oamenii au observat că atunci când dădea o prescură sau un tojiag, era vorba de o grabnică însănătoșire și prosperare, iar când oferea tămâie, prin aceasta el prevestea moartea. De la acest ascet a deprins Teofan viața călugărească.

În curând, în el s-a aprins dorința să meargă la locurile sfinte, marcate de evenimentele din timpul vieții pământești a Domnului Iisus Hristos. Când a cerut binecuvântarea bătrânului său pentru lungul drum ce îl plănuse, Teofan a primit următorul răspuns: "Nu ți se cade ție să mergi nici la Ierusalim și nici la Sfântul Munte. Ție ți se cade să faci alt drum: acum, dacă dorești, mergi în Moldova, aceasta va fi spre folosul tău". El i-a poruncit lui Teofan să meargă în Podol unde va întâlni doi călugări moldoveni și să vină împreună cu ei la el. Unul dintre acești călugări era Sofronie, prietenul marelui Paisie, care a devenit apoi arhimandrit, împlinind toate însărcinările care i le dăduse Paisie. Sofronie se pregătea să se întoarcă acasă și atunci Dosoftei l-a rugat să-l ia pe Teofan împreună cu el ca ucenic. Călugării moldoveni l-au luat cu plăcere pe Teofan, mai ales că s-au folosit de slujirea lui pe drum.

Nu ușoară a fost pentru Teofan această cale, fiind strâmtorați din partea turcilor și îndurând chiar diferite lipsuri, așa că tare s-a mai căit Teofan că a părăsit Kievul. Dar aproape de mănăstirea Neamțului i-a întâmpinat Cuviosul Paisie cu următoarele cuvinte: "Fiule Teofan! Nu ușoară ți-a fost calea, dar ea ți-a pregătit și o răsplătire pentru toate acestea". Fiind primit cu dragoste, Teofan a locuit mai întâi la mănăstirea Nemțului, pe urmă a mers și pe la alte mănăstiri, cercetând așezarea lor, văzând starea clerului și rânduielile monahale. Aceste pilde de viață călugărească au fost de mare folos pentru el. Dragostea acestora pentru sărăcie era desăvârșită; în chilii, afară de icoane, cărți și unelte pentru îndeletniciri manuale, nu se afla nimic. Călugării erau foarte smeriți, ferindu-se de mândrie și îngâmfare; străini de ură și certuri între ei; dacă din neatenție i se întâmpla unuia să jignească pe cineva, numaidecât se grăbea să se împace cu cel jignit. Cine nu dorea să-l ierte pe fratele care îl greșise, era izgonit din mănăstire. Mersul monahilor era smerit și plin de evlavie; privirile îndreptate spre pământ.

la întâlnirea unuia cu altul se salutau prin plecăciune; în biserică se găseau fiecare la locurile lor; vorbăria deșartă nu era îngăduită, nu numai în biserică, dar nici în mănăstire și nici în afara ei.

Părintele Paisie avea atunci sub ascultarea sa până la șapte sute de frați și când se adunau câte o sută sau o sută cincizeci, unul dintre frați citea o carte sau o istorioară folositoare de suflet. Dacă cineva începea să vorbească în deșert, îndată era oprit. În chilii ei copiau cărți, alții torceau, unii coseau culioane și camilăfci, făceau linguri, cruci și îndeplineau alte lucrări manuale. Toți erau sub supravegherea duhovnicilor; nimeni dintre ei nu îndrăznea nici măcar să mănânce un fruct oarecare, care erau așa de multe în locurile acelea, până nu își cerea voie; numai cu binecuvântare și cu toții împreună gustau roadele pământului, spre slava lui Dumnezeu.

Această viață i-a plăcut lui Teofan și el l-a rugat pe Paisie să-l lase să rămână în Moldova: "Du-te acum în Rusia", i-a spus Paisie, și mai slujește-l încă puțin pe bătrân, care în curând se duce către Domnul și, primind binecuvântarea lui, mergi de-ți caută mântuirea acolo unde îți va spune el. Și, binecuvântându-l, la despărțire a adăugat: "Fiule, Dumnezeu și Maica Domnului să te aibă în pază în toate căile tale; cred că Dumnezeu nu va îngădui să fii ispitit peste măsură și te va învrednici de partea aleșilor săi, cu rugăciunile preacuvioșilor părinți Antonie și Teodosie, făcătorii de minuni din Pecerska și ale bătrânului tău Dosoftei; să fie peste tine prin noi, smeriții, binecuvântarea Domnului. Transmite-i evlaviosului tău bătrân mulțumiri din partea noastră și nu ne uita pe noi, smeriții".

Aprovizionat de drum cu cele de trebuință, Teofan a ajuns cu bine la Kiev. Dosoftei își petrecea ultimele zile în pustia Kitaiului. Simțindu-și apropiatul sfârșit, pustnicul i-a spus ucenicului: "Fiul meu iubit, tu mult mi-ai slujit; iată, acum eu plec pe drumul părinților mei. După ce mă vei înmormânta să nu rămâi aici, ci pleacă spre nord; acolo, la mănăstirea Solovăț îți vei afla mântuirea". Teofan îi răspunde: "Părinte, eu am făgăduit să-mi petrec viața la peștera preacuvioșilor Antonie și Teodosie". "Fiule, i-a spus bătrânul, înaintea Domnului toți sunt egali,

aici Antonie și Teodosie, acolo Zosima și Savatie; ei au înaintea lui Dumnezeu același har, ca să mijlocească pentru fiii lor duhovnicești. Văd că Pronia lui Dumnezeu îți arată locul la nord și va rândui toate după dorința ta, pentru folosul și mântuirea sufletului tău și îți va ajuta să porți greutatea vieții pustnicești. Nu te împotrivi rânduielii Celui Preaînalt, iar ajungând acolo, ai grijă de tine. De cazii în ispită, nu te mâhni, ci cu bărbăție caută să te îndrepti”; în felul acesta și-a povățuit Dosoftei ucenicul înainte de moarte.

După 30 de ani de zăvorâre, el s-a săvârșit din viață în anul 1778 fiind în vârstă de 53 de ani. Abia după aceea s-a aflat că pustnicul Dosoftei era Fecioara Daria care provenea din familia boierească Tiapinâh din Riazan. De la doi până la nouă ani, ea a petrecut la chilia bunicii sale, monahia Porfirie din mănăstirea moscovită înălțarea Domnului. Când Porfirie a primit schima, pe Daria au luat-o acasă părinții ei, unde ea a petrecut până la vârsta de 15 ani. Ea a ieșit din mănăstire ca o călugăriță formată: miercurea și vinerea nu mânca nimic; carne, lapte și ouă nici măcar nu gusta; nu numai că nu se juca, dar fugea de orice relație cu oamenii. Odată, ducându-se cu surioarele sale în poiană la plimbare, s-a ascuns de ele. Zadarnice au fost căutările părinților. După trei ani de zile, sora Dariai și mama ei au mers la lavra preacuviosului Serghie și acolo au văzut un călugăr care aprindea lumânările și le-a izbit asemănarea acestuia cu sora care dispăruse. Ele l-au rugat atunci pe un ieromonah să-l cheme pe acest călugăr. Ieromonahul n-a mai transmis invitația, căci călugărul tânăr dispăruse deja din lavra preacuviosului Serghie. Trecând 20 de ani, acesta soră a venit la Kiev și a stat chiar de vorbă cu pustnicul Dosoftei, dar acesta nu și-a arătat fața, sfătuind-o să renunțe la a o mai căuta pe rudenia ei căci aceasta s-a ascuns pentru a-l sluji lui Dumnezeu. Când sora a venit la Kiev pentru a doua oară, Dosoftei nu se mai afla în viață.

Monahul Teofan nu a îndeplinit de la început porunca bătrânului său, ci a rămas să locuiască la Kiev. Săpându-și o peșteră, s-a gândit să locuiască în ea, dar nu i s-a îngăduit. Pe urmă, el s-a retras într-o pustie de lângă lavra, dar și aici i s-a interzis să locuiască. Văzând certarea lui

Dumnezeu pentru neascultarea lui față de bătrân, Teofan a părăsit Kievul îndreptându-și pașii spre mănăstirea Solovăț. El a ajuns în vremea păstoririi arhimandritului Ieronim și a trecut prin diferite ascultări, începând de la prescurărie. Aici s-a întâlnit cu monahul Clement, care ducea o viață pustnicească, adresându-se astfel trupui său: "eu te smeresc pe tine cu mâncăruri de post, cu foame și sete, ca tu să fii supus și să știi cum se cuvine să mergi în calea ta, purtând jugul tău".

În discuțiile lui Teofan cu Clement, câteodată vorba ajungea și la pustnicii care petrecuseră odinioară în mănăstirea Solovăț, cum erau ei cunoscuți numai de Unul Dumnezeu; cum petreceau în foame și sete, hrănindu-se cu mușchi și diferite poame, suferind fel de fel de strămtorări, frig și diferite atacuri din partea vrăjmașului mântuirii. Dar asceții lui Hristos, înarmându-se cu credință și rugăciune, biruiau cu bărbăție toate acestea. Asemenea discuții au aprins în Clement dorința de a duce și el o viață de ascet, astfel că a cerut de la bătrânul său binecuvântarea să mergă în pustie. Bătrânul, fiind încercat și văzând dorința lui de neclintit, dar cunoscând și răbdarea lui, l-a binecuvântat cu o rugăciune pentru sihăstrie. Cum cerbul se grăbește la izvoarele de apă, așa și el s-a îndreptat în locuri cât mai pustii, din interiorul insulei. Acolo sub munte, el și-a găsit un loc potrivit unde, săpându-și o peșteră a început să viețuiască în post și rugăciune.

Teofan se îngrijea de fostul său împreunăviețuitor și îi trimite toate cele necesare. Dar în curând, locul unde petrecea acesta a fost decoperit de unul din slujitorii mănăstirii care l-a înștiințat pe arhimandritul Ieronim despre pustnic. Arhimandritul a dat poruncă să fie adus la mănăstire și să fie rânduit din nou la prescurărie. Dar iubitorul de pustie nu și-a găsit astâmpăr, fiind ros de dorința să viețuiască în pustie. Odată cu sosirea primăverii, Clement a primit din nou binecuvântarea bătrânului să mergă în pustie. Teofan s-a mâhnit rămânând fără de tovarășul său și a plecat în taină din mănăstire în căutarea lui Clement. Negăsindu-și prietenul, și-a săpat un bordei în apropiere lacului Iagodna, care se afla la 10 verste de mănăstire și acolo s-a așezat să viețuiască. Noaptea pustnicul cânta psalmi și face metanii, iar ziua muncea,

ostenindu-se la strânsul rădăcinile pentru hrană. Vechea lui dorință de a se stabili în pustiu era acum împlinită; sufletul se simțea în pustie ca peștele în apă. Adeseori diavolul îl înfricișea pe Teofan cu diferite năluciri: câteodată se părea că vin la el fiare sălbatice sau zburau către dânsul mulțime de păsări răpitoare care scotea țipete puternice, alteori se arătau trupe de călăreți ale vrăjmașului, câteodată suferind de la aceștia chiar bătăi. Atunci, căzând cu față la pământ, el se ruga lui Dumnezeu, cerând ajutor și mijlocire iar Domnul îl ajuta pe el.

Pe Teofan nu-l părăsea nădejdea să-l găsească undeva pe Clement sau să se întâlnească cu alți pustnici și, în acest scop, el străbătea munții din vecinătate și pădurile. Odată el a găsit doi pustnici care petreceau de șapte ani într-o chilie. Rămânând acolo peste noapte, el a putut să cunoască rânduiala și rugăciunile lor: sculându-se la miezul nopții, unul dintre ei făcea metanii, iar celălalt, cu mâinile ridicate, se ruga pentru sine și pentru fratele său, după care se schimbau: primul trecea la rugăciune, iar celălalt frate făcea metanii. Altădată, mergând pe insulă, el i-a întâlnit pe cei care erau trimiși în căutarea lui și s-a întors în mănăstire împreună cu aceștia.

În curând, Teofan a fost trimis în Suma, pentru a supraveghea acolo gospodărirea Solovățului. Petrecerea în lume a schimbat starea sufletească a lui Teofan. Trei ani și jumătate el a petrecut în Suma în griji lumești și după aceea a fost trimis în Arhanghelsk după cumpărături. Succesorul lui Ieronim, arhimandritul Gherasim, l-a numit pe el iconomul mănăstirii. Aici, clopotarul mănăstirii i-a adus un salut de la tovarășul lui de călugărie. "Oare încă trăiește Clement?" - a întrebat Teofan cu oarecare frică. "Trăiește", - i-a răspuns clopotarul - și i-a povestit întâlnirea sa cu Clement. Fiind în schitul Anzersk și vizitând muntele Golgota, la întoarcere, clopotarul a cotit din cale și, culegând poame, s-a rătăcit și a hălăduit două zile prin insulă, iar în a treia zi, văzând un fum pe munte, s-a bucurat mult de această descoperire. Ajungând la munte, el a găsit o crăpătură mică, iar după aceea și ușa de la chilie, în care a intrat făcând rugăciunea obișnuită. Aici a întâlnit un pustnic stând în rugăciune. a luat loc și, la cererea lui, i-a povestit despre

viața sa. Atunci pustnicul a recunoscut din povestirea clopotarului pe vechea sa cunoștință, spunându-i că el este Clement, cel împreună viețuitor cu Teofan. La întrebarea clopotarului cum de a nimerit el acolo și cum a petrecut tot timpul acesta, Clement a început să-i vorbească:

“Ieșind din mănăstire, am plecat la mare. Aici, am găsit trei bărne, am făcut o plută și pe aceasta am ieșit în largul mării cerând ajutor: <<Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul meu !Tu îmi vezi dorința, că voind să-Ți slujesc numai Ție, fug de lume. Dacă-i după voia Ta să-mi mântuiești sufletul pe această insulă, oprește-mă aici, dar dacă mi-ai rânduit alt loc, du-mă într-acolo. Te rog pe Tine, Stăpânul meu, nu mă lipsi pe mine de Pronia Ta și să se facă întru totul voia Ta cea sfântă>>. Rugându-mă în felul acesta, am început să mă depărtez de mal. Vâslind cu un băț, îndată a bățut un vânt prielnic și în curând am ajuns în insula Anzersk. Căutând pe mal un loc potrivit pentru trai, am ajuns aici și mi-am făcut o colibă și iată deja al treilea an de când slujesc în liniște lui Dumnezeu”. “Spune-mi cu ce te hrănești, - a întrebat clopotarul- și dacă te supără pe tine duhurile cele necurate”. Pustnicul i-a arătat acestuia o rădăcină a unei plante din care își pregătea mâncare, iar despre atacurile drăcești, a spus că la începutul sosirii sale pe insulă, a păținit mult din cauza acestora. Uneori ei veneau sub formă de pescari și-l goneau pe pustnic de acolo, altă dată îi apăreau în chip de fiare sălbatice și năpustindu-se asupra lui, se pregăteau să-l sfășie. “Dar, ia spune-mi, - îl întreabă pustnicul - dacă trăiește părintele meu Teofan și cum se află?” “Trăiește și acum este achizitor” - răspunse clopotarul. Auzind acestea, Clement s-a lovit în piept, a căzut la pământ și în hohote de plâns i-a zis: “Vai mie, păcătosului! Aud cea ce nu doream; spune-i lui, pentru Dumnezeu, că el se prăpădește sufletește; transmite-i lui părerea mea de rău. Unde este viața lui ascetică de altă dată? Unde-i osârdia pentru virtuți și dorința către o viață pustnicească? Aflându-se în lume și în ispitele ei, el din ce în ce mai mult se afundă în grijile omenești. Iată, cei trei pustnici pe care i-a văzut casierul Ioan și care și-au încheiat călătoria cu pace, se odihnesc în Domnul; eu i-am înmormântat cu mâinile mele”.

Clopotarul a petrecut toată noaptea discutând cu Clement, iar dimineata, cerând de la pustnic binecuvântarea de drum, s-a îndreptat pe cale spre schit și s-a întors acasă.

Relatarea clopotarului l-a cutremurat adânc pe Teofan. Iată, prietenul său lucrează pentru mântuire, în timp ce el e preocupat de grijile lumești și nu are când să se gândească la suflet. Un simțământ de mâhnire și căință i-a cuprins inima și a început a căuta mijloace spre a-și îndrepta viața. Și degrab Domnul i-a deschis calea spre pocăință. Noul arhimandrit, Gherasim, dorind să facă ordine în mănăstire, i-a tras lui Teofan, care supraveghea lucrările din mănăstire, o certare aspră. Atunci, Teofan s-a hotărât să părăsească mănăstirea Solovăi, a luat o luntre mică și pâine și a plecat pe mare cu intenția să se stabilească pe țărm. Mai întâi adia un vânt liniștit, dar după aceea s-a iscat o furtună puternică. Văzând moartea cu ochii, Teofan a strigat: "Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine! Tu știi că m-am încredințat valurilor pentru Tine. Cer milostivirii Tale: dă-mi măcar timp pentru pocăință, deoarece valurile sunt gata să mă înghită și să nu-mi ducă sufletul în adâncul apelor, că nu-i gata să stea la judecata Ta înfricoșătoare". Valurile erau atât de mari, încât nu era cu putință nici să te ții de catarg și nici să tragi la vâsle. Teofan se întinsese pe fundul luntrii și în fiecare clipă își aștepta moartea. În felul acesta l-au purtat valurile pe mare timp de zece zile. În cele din urmă, el a fost aruncat la mal, unde, cu lacrimi, i-a mulțumit lui Dumnezeu Care l-a salvat de la pieire. La întrebarea țăranului care îl află în această stare: "de ce plânge?" Teofan și-a exprimat dorința să se așeze undeva în pustie și l-a rugat pe acesta, ca băștinaș, să-i arate un loc potrivit. Țăranul l-a dus într-un desîș de pădure, la o colibă, în care cel venit s-a așezat să locuiască.

Domnul curăță de păcate și îi ridică la treapta cea mai înaltă a desăvârșirii pe Aleșii Săi, pe diferite căi, potrivit cu starea sufletească a fiecăruia. Până acum, Teofan avea multe porniri bune, multe dorințe evlavioase, dar nu avea lepădare desăvârșită de propria sa voie și o ascultare de voia lui Dumnezeu; nu avea o hotărâre de neclintit pentru ascetism. De aceea, Domnul l-a înțelepțit trimițându-i multe nevoi și

ispite, ca să-i întărească buna sa dorință. Niște oameni care l-au găsit pe Teofan în colibă, l-au dus în Kemi și l-au închis sub pază, gândind ca la momentul oportun să-l trimeată în mănăstirea Solovăț. Văzând că paznicul doarme, Teofan a ieșit din locul de detenție și a fugit în pădure. Pe drum el s-a întâlnit cu niște oameni pe care i-a rugat să-i arate un loc singuratec, unde să nu-l găsească nimeni. Făcându-li-se milă de el, acești oameni au azvârlit pe el o haină veche, i-au dat de mâncare și l-au condus pe râu în sus, cam la vreo 30 de verste, unde i-au arătat o colibă a vânătorilor de animale sălbatice.

Dar liniștea pustnicească și aici i-a fost tulburată. Dând aici peste el, vânătorii de pe litoral au recunoscut în el pe Teofan, achizitorul mănăstirii Solovăț, s-au gândit că el a plecat din mănăstire cu bani și au vrut să-l jefuiască de bogățiile presupuse. Când Teofan a încercat să-i convingă că el nu deține nici un fel de bogăție asupra sa, vânătorii au incendiat coliba, l-au bătut și l-au chinuit cu foc; după aceea, legându-l cu o frânghie, îl târără pe sub gheață de la o copcă la alta, amenințându-l sau că îl vor duce la mănăstire sau că îl vor îneca în lac. Neobținând cele dorite, ei l-au lăsat pe pustnic pe jumătate mort. Venindu-și în fire, Teofan a mulțumit lui Dumnezeu pentru chinurile suferite din pricina păcatelor sale. Văzându-și coliba arsă, provizia de pâine și uneltele de muncă primite de la iubitorii lui Hristos, furate, s-a rugat cu lacrimi lui Dumnezeu, zicând: "Tu, Doamne, vezi suferințele mele, vezi nevoia mea, nu am cu ce să mă acopăr și să-mi ascund goliciunea, mă rog milostivirii Tale, ajută mie. Eu voi muri aici dacă aceasta e voia Ta, dar Tu, Doamne, ești puternic, întărește neputința mea".

Simțindu-se mai bine, el a plecat în alt loc, unde și-a înjghebat un foc, a adunat lemne și cu mare greutate și-a săpat o peșteră. Neavând pâine și nici unelte de săpat rădăcini, el a adunat mușchi și putregaie și le fierbea în apă într-un vas de mesteacăn și cu acestea se hrănea. Cu o astfel de mâncare pustnicul a slăbit și se aștepta din clipă în clipă să moară. După aceea, povestea el singur că foamea îl silea să mânânce o astfel de hrană, dar stomacul refuza să o primească. După ce înghițea mâncarea aceasta, îl apucau dureri atât de mari de pânțece, încât de

multe ori cădea la pământ și, luându-și rămas bun de la viață grăia: "Doamne, primește în pace duhul meu". Pe urmă, simțind înlăuntrul său puțină căldură, se scula și îl ruga pe Dumnezeu să-l întărească în neputințele sale. Teofan a dus-o în astfel de chinuri până în vară. Atunci, el și-a pregătit rădăcină, mușchi și diferiți poame și timp de cinci ani s-a întreținut cu această hrană. Locuitorii din vecinătate aflând de pustnic îi aduceau cele necesare traiului. Când Teofan a început să semene orz și secară pe un loc nu prea mare, pe care și-l alesese, atunci nu numai el s-a hrănit cu roadele strânse, dar mai rămăneau și pentru alții.

Rânduiala rugăciunii lui cuprindea și câte 2400 de metanii pe zi. Mulți locuitori de pe litoral, îndeosebi acei care locuiau în Kemi, nutreau pentru Teofan un mare respect și-l iubeau ca pe părintele lor duhovnicesc.

Teofan a locuit aici 24 de ani. Autoritățile locului priveau cu suspiciune faptul că Teofan învăța poporul și de aceea îl amenințau cu exilul. Și într-adevăr, a venit aici ieromonahul Iosif din Solovăț și, luându-l pe pustnic, l-a dus la mănăstirea Solovăț. Aceasta s-a petrecut în anul 1817 în timpul arhimandritului Paisie. Bătrânul venind noaptea la utrenie, în Biserica preacuvioșilor Zosima și Savatie, s-a lipit de moaștele lor și a început să asculte slujba cu umilință. Stranie era înfățișarea pustnicului: mic de statură, înnegrit de fum, pe cap purta un culion vechi, iar îmbrăcămintea lui era ferfeniță. Din mănăstirea Solovăț, Teofan avea să meargă pe insula Anzersk, la schitul Golgota. Aici veneau la el oamenii de pe litoral plângându-se că i-a părăsit și că ei sunt gata oricând să-l aducă înapoi la ei. Amenințându-i, Teofan încerca să-i alunge pe acești ispitori. Bătrânul împlinise deja 73 de ani. El nu mai putea să-și aducă pe munte nici apă, nici lemne, de aceea în toamnă i-au făcut o chilie sub munte în care s-a instalat să viețuiască. Și aici a suportat multe boli, a îndurat multe supărări din partea oamenilor, ispite și atacuri de la duhurile necurate. Câteodată, i se părea că aude aproape de chilie lui sunete de clopotei, timpane și bătăi din palme, alergări în jurul chilie și pocnete în pereți și geamuri. Atacurile dracilor se înmulțeau când își făcea pravila, dar pustnicul își continua rugăciunea. Cele necesare pentru

întreținere le primea de la mănăstire, dar îi mai purtau de grijă și credincioșii.

El întotdeauna dădea aceste sfaturi fraților care veneau la mănăstire: “Căutând fericirea veșnică, cum gândim noi oare să dobândim mântuirea, nelepădându-ne de poftele noastre ? Nimeni nu poate să slujească la doi domni: lui Dumnezeu și lui mamona”(Matei 6,24). Plângând cu lacrimi amare, el le spunea : “Priviți către Iisus Hristos, Stăpânul nostru! Pentru mântuirea noastră, câte chinuri n-a suferit, bătăi, scuipări, umiliri și chiar răstignirea pe cruce. Și când, sleit de puteri trupesti, cerând să bea, a zis: Mi-e sete! Ce a primit El? Nu numai că iudeii nu i-au dat nici o picătură de apă, dar i-au dat oțet amestecat cu fiere și, punând un burete în vârf de trestie, cu aceasta i-au potolit setea Mântuitorului! În schimb, noi ne desfătăm în plăceri! Următorii lui Hristos nu căutau mângâiere; de pildă, precuviosul Paramon, fiind chinuit de friguri, nu dădea trupului său nici o atenție. Iar noi bem și mâncăm fără de trebuință, fără să socotim acestea ca necuviincioase. Oare nu este la noi o trapeză comună? În ea noi mâncăm și bem pe satureate. Ce ne mai lipsește? Dar noi, venind în chilie, în loc să ne rugăm sau să citim cărți și, după un mic repaos, să ne îndeletnicim în liniște cu alte ocupații plăcute lui Dumnezeu, petrecem în trândăvie, făcând poftele trupului și îmbuibându-ne simțurile fără de nici o trebuință. Chemăm un frate sau doi și grăim în deșert toate câte am auzit și am văzut despre cineva; altul începe să-l bârfească pe unul dintre frați, iar ceilalți, ca să-i fie pe plac, dau afirmativ din cap; altul își împărtășește visele sale, că va cumpăra sau va merge în cutare loc și, în felul acesta fiecare vorbește deșertăciuni, în naivitatea lor, amăgindu-se unul pe altul. Aceasta-i oare dragostea duhovnicească dintre frați? Vai, nu numai că nu-i duhovnicească, dar este chiar vătămătoare de suflet. Mai bine am vărsa lacrimi din ochii noștri”.

Altor călugări, el le dădea următoarele sfaturi: “dacă noi am ieșit din lume, pentru a ne mântui sufletele și pentru a câștiga veșnicele bunătăți, atunci mântuirea e cu neputință fără de răbdare și fapte duhovnicești, fără de amărăciune și ispite, fără de foame și sete. Noi întotdeauna

căutăm ceea ce este plăcut, pentru cele care nu ne plac cârtim, mâncăm și bem fără măsură, neglijăm pravila duhovnicească. Aceasta nu este calea cea adevărată. Cel ce n-a gustat din cele amare nu poate să cunoască care sunt cele plăcute. Se vede că noi am uitat pentru ce am ieșit din lume; mai bine era pentru noi dacă rămâneam acolo, decât, venind la mănăstire și primind chipul îngeresc, să facem cele din lume. Mai bine este pentru noi să nu cunoaștem calea adevărului, decât cunoscând-o, să ne abatem de la ea. Mai bine este să nu depunem voturi, decât făgăduindu-ne, să nu le împlinim și să ne expunem la chinuri înfricoșate. Dacă eu aș fi înțeles așa cum înțeleg acum voturile monahale, atunci când am fost tuns în călugărie, eu niciodată nu aș fi primit tunderea deplină în monahism, temându-mă de răspunsul ce mi se va cere. Pentru mine ar fi fost de ajuns să rămân în rasă, făcând lucruri potrivite pentru rasofori, mulțumindu-mă măcar cu o mică răsplată și temându-mă să mă expun la o mare osândă. Iar acum toți se străduiesc să primească cât mai curând mantia; dar cel care a primit tunderea a făcut făgăduință să petreacă nemijlocit în mănăstire, să-i slujească lui Dumnezeu în sărăcie, înfrânare și ascultare. Noi acestea le uităm degrabă și petrecem într-o nepăsare cu mult mai mare decât odinioară. Să nu mai fim așa! Fiecare dintre noi ar trebui să se străduiască să pună început bun unei înfăptuiri virtuoză; căci răsplata de la Dumnezeu se gătește potrivit ostinelilor noastre. Să-I slujim lui Dumnezeu în această viață cu smerenie și cu blândete. El Singur zice: "Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea Mea; spre cei smeriți, cu duhul umilit și care se cutremură de cuvintele Mele!" (Isaia 66,2). Împliniți rânduielele date de părinții duhovnicești, fără de nici o amânare; țineți-vă de tradițiile părinților și nu încălcați rânduielele mănăstirii. Când vă întâlniți cu un frate, bateți o metanie; nu vă duceți în chiliile altora fără de trebuință; ascultarea care vi se dă împliniți-o cu smerenie; evitați prin toate mijloacele trândăvia; în Biserica Domnului stați cu atenție și tragere de inimă; sânguiți-vă pentru preadulcele Iisus din tot sufletul și alungați de la voi plăcerile lumești. Atunci Domnul va lumina ochii inimilor voastre și, înțelegând cursele vrăjmașului, veți părăsi poftete

rele și, plăcând Domnului nostru Iisus Hristos, vă veți învrednici cu adevărat să fiți împreună cu întemeietorii acestei mănăstiri, părinții Zosima și Savatie, în Împărăția Cerurilor, pe care s-o primim și noi cu toții din mila lui Hristos”.

Doi frați l-au rugat pe Teofan să-i pregătească pentru tunderea în monahism. Bătrânul s-a învoit, i-a deprins pe ei cu viața monahală și s-a rugat pentru dânsii. Odată, în timpul rugăciunii, duhul necurat arătându-i-se, i-a zis: “tu, bătrânule rău, te rogi pentru ucenicii tăi, dar ei nu vor fi întotdeauna așa cum sunt cu tine, va veni și timpul nostru”. “Dumnezeu nu va îngădui aceasta” - i-a răspuns Teofan. Altă dată, când el se ruga pentru ucenicii săi, diavolul i-a spus: “Tu pe ale tale le faci, iar eu pe ale mele; pe unul din două săgeți l-am răpus, altuia îi șoptesc la ureche”. Bătrânul s-a mâhnit și, chemându-i la el pe ucenicii săi, a găsit că ei aveau unele păcate; învățându-i și înțelepțindu-i, le-a dat drumul.

În timpul arhimandritului Paisie, în mănăstire s-au iscat unele neînțelegeri. Ucenicii l-au întrebat pe Teofan “cât timp va ține această tulburare și cine va fi arhimandrit?” Bătrânul a răspuns: “vrăjmașul diavol, a voit ca o perioadă să-i ispitească pe cei din mănăstire; cei ispitiți s-au dovedit nerăbdători. De aceea, mănăstirea va suferi batjocură, dar, în curând, cu rugăciunile Preacuvioșilor, acestea vor trece, iar mănăstirea se va proslăvi și mai mult. În mănăstire vor fi doi egumeni, asemenea lui Zosima și Savatie, care au duh smerit și în simplitatea inimilor o vor conduce, îngrijindu-se de mântuirea aproapelui; atunci mulți vor spori în virtuți”.

Încercându-l pe unul din ucenicii săi, Teofan l-a întrebat: “cum ții tu degetele pentru a face semnul Crucii?” Acela i-a arătat, împreunând trei degete și spunând: “așa, Părinte, cum ne învață Biserica ortodoxă, în toată Rusia; fiii duhovnicești ai Bisericii împreunează degetele pentru semnul Crucii asemenea mie”. Teofan a spus: “fiind în pustie, oamenilor nu le interziceam să se însemneze cu două degete, numai ca ei să mergă la Biserică, dar tu, ferește-te de adepții schismei. Când locuiam în Kiev, n-am văzut pe nimeni din Malorusia care să se închine cu două degete. Eu am fost și în Moldova, în mănăstirea Neamțului, la părintele Paisie.

Acolo erau mai mult de 700 de frați din diferite țări: moldoveni, sârbi, bulgari, unguri, greci, armeni, evrei, turci, ruși și ucranieni și toți se închinau cu trei degete; despre două degete acolo nici nu s-a auzit”.

Odată, Teofan a venit în mănăstirea Solovăț să se închine la moaștele Preacuvioșilor și să-și vadă ucenicii. Venind în Biserică, la utrenie, bătrânul s-a retras într-un colț și privea cum călugării se ating de sfintele moaște. Și iată că ochii lui duhovnicești au văzut pe preacuvioșii Zosima și Savatie stând lângă raclele cu moaștele lor; pe unii îi binecuvântau, iar de la alții își întorceau privirile. De aceea, bătrânul a poruncit ucenicilor săi ca în fiecare zi să se atingă de raclele Preacuvioșilor cu mai multă evlavie.

În sfaturile sale, bătrânul îi îndemna pe ucenicii săi să fie cu luare aminte și să fie cumpătați. Ca să-i încurajeze pe cei ce se temeau de greutatea în lucrarea mântuirii, le spunea: “sunt în timpurile de față pustnici care nu sunt cunoscuți de nimeni, dar sunt călugări adevărați și robi ai lui Hristos”.

Deseori veneau la bătrân la schitul Golgota și mireni care îi cereau sfatul. El îi îndemna să muncească fără lenevire, să nu cârtească și să meargă la rugăciune în Sfânta Biserică.

Istoria tuturor pustnicilor arată că, pe cât de mult reușeau ei să-și înrobească trupul și să se lepede de plăcerile lumești, pe atât de tare vrăjmașul mântuirii ridica asupra lor război. Odată, pe când Teofan își făcea pravila de rugăciune dimineța, i-au apărut înaintea doi draci cu chipuri înfiorătoare. “Vedeți, - strigau ei - că bătrânul acesta nu vrea să se îndrepte; îi vom distruge chilia și îl vom omora pe cel ce locuiește în ea”. Bătrânului i s-a părut că ei au început să sfărâme chilia, să spargă geamurile, să smulgă ușa și să strige: “acum nu va scăpa de noi!”. Bătrânul s-a speriat și a căzut la pământ, cerând de la Dumnezeu ajutor și izbăvire, și dracii degrab au plecat. Închinându-se, bătrânul s-a ridicat și a văzut chilia întreagă și neatinsă. Domnul îl mângâia pe pustnicul aflat în asemenea lupte prin cercetări pline de bucurie. În curând după aceasta, lui i-a apărut într-o vedenie în somn, o Femeie, strălucind în slavă, cu doi bărbați înveșmântați în lumină, care îl încurajau, spunându-i să nu

slăbească cu duhul și să nu se teamă de atacul dracilor. Nici nu se sfârșise viziunea, că îndată au apărut o mulțime de draci cu amenințări, să-l omoare pe pustnic. Dar văzând-o pe Aceea ce se arătase în vis, s-au cutremurat, răcnind: "amar nouă! Acoperitoarea lui a venit aici; dacă nu era Ea, de mult îl omoram pe acest călugăr", după care ei au dispărut. Această viziune din vis l-a mângâiat pe bătrân cu nădejdea în ajutorul Maicii Domnului. În fiecare zi el făcea câte o sută de metanii, înălțând rugăciuni către Maica Domnului.

Trebuie să amintim sfaturile pe care le dădea Teofan ucenicilor săi, îndemnându-i să devină călugări adevărați. "Turma mea în Domnul - le vorbea el - iubiți-L pe Dumnezeu din tot sufletul vostru; slujiți-L cu frică și dragoste; împliniți poruncile Lui; omorâți trupul prin muncă și înfrânare; voturile date la tundere, păstrați-le cu sfințenie; de plăcerile lumii și de ispitele ei, depărtați-vă; slăbiciunile trupesti, tăiați-le; nu trupului, ci lui Dumnezeu să-I slujiți; și să fie lepădarea voastră de lume numai de dragul preadulcelui Iisus. Iubiți-L pe Dumnezeu și toți vă vor iubi pe voi; cinstiți pe frați, ca ei la rândul lor, să vă cinstească pe voi. Socotiți-vă cei mai nevrednici dintre toți, ca Domnul să vă înalțe pe voi deasupra patimilor. Depărtați de la voi mândria, deoarece Domnul Se împotrivesc celor mândri, iar celor smeriți le dă har. Vă rog pe voi, fiii mei, când vă rugați, fiți atenți ca rugăciunea înălțată către milostivirea lui Dumnezeu să nu se întoarcă întru păcat. Privegheați, ca în timp ce socotiți că faceți rugăciunea, să nu liți departe de rugăciune și să nu vă osteniți fără de nici un folos, cu buzele spunând psalmi, iar cu mintea rătăcind prin alte părți. Faceți rugăciune în frică de Dumnezeu, pentru că rugăciunea este dialogul cu Dumnezeu, de aceea, rostind cuvintele rugăciunii, cu mintea să priviți către Dumnezeu. Adunându-vă în Biserică, socotiți că vă aflați înaintea lui Dumnezeu, cu buzele murmurând psalmi, iar cu mintea luând aminte la cele auzite. Aveți grijă cu cine vorbiți, în chiliile voastre niciodată să nu trândăviți, deoarece trândăvia păgubește și pe cei râvnitori, dar mai cu seamă pe voi, cei tineri. Cel tânăr, rămânând în chilia sa fără de lucru, cade ușor în lene și în moleșală și în acest timp cel viclean îi dă tot felul de gânduri, iar cel leneș nu se poate

împotrivi, și cade ușor, făcând voia vrăjmașului. Sfinții Părinții spuneau că cel ce șade în chilia sa în nelucrare, se luptă cu o mulțime de draci și totdeauna este biruit. Dar cine împlinește o ascultare sau se îndeletnicește cu lucrul de mână, se luptă cu un drac și-l biruiește pe acesta. Amintiți-vă de acel mare pustnic, care locuia cu ucenicul său. Dracii spuneau că niciodată nu se pot apropia de cel bătrân, iar pe ucenic nu-l găseau nicicum fără de lucru, deoarece el întotdeauna zidea ceea ce a dărâmat. Pe bătrân îl păzea harul lui Dumnezeu, iar ucenicul zidea un perete din piatră și pe urmă îl dărâma, ca să scape de trândăvie. Muncind în felul acesta, el se păzea de vrăjmașul spiritual. Voi, fiii mei, îndeletniciți-vă neîncetat la chilii cu rugăciunea și trezvia minții, urmându-i psalmistului: “văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clătesc”(Ps.15,8) și “ochii mei pururea spre Domnul; că El va scoate din laț picioarele mele”(Ps.24,16). Slavă Ziditorului meu, căci eu rostesc în minte rugăciunea lui Iisus fără de nici o osteneală. Sârguiți-vă și voi din tinerețe, să-L găzduiți în inimile voastre pe Iisus Cel preadulce, ca implorând acum pe Duhul Sfânt, să vă puteți mângâia la bătrânețile voastre. Dacă voi mă veți asculta, atunci veți vedea lumina lui Dumnezeu, care vă va călăuzi la toată faptă bună. Și încă vă mai spun că dacă păziți poruncile mele și veți asculta de sfaturile mele, veți fi nedespărțiți de mine și acolo unde îmi este pregătit mie să fiu. Dacă nu veți da ascultare cuvintelor mele, atunci eu nu sunt de vină, pentru că pe toate vi le-am spus”.

Spre sfârșitul vieții lui Teofan, oameni răi, căutând la el bani, l-au bătut, i-au smuls părul din cap și din barbă, i-au ars cu un tăciune tot trupul și au plecat lăsându-l abia viu. Trei zile a zăcut Teofan la pământ aproape mort, suferind de frig și de foame, iar până la săvârșirea lui din viață nu și-a mai revenit. Pentru cei ce îl vedeau acum, bătrânul se înfățișa straniu: fără barbă și fără păr pe cap, cu șira spinării fracturată și trupul bătut.

Clipa despărțirii se apropia. Odată, o lumină a inundat chilia lui, apărându-i ieroschimonahul Iisus din Golgota care i-a spus: “bucură-te,

frate, că degrab va sosi sfârșitul tău”. El a mai avut încă o vedenie, care-i vestea moartea, dar el vorbea cu tărie că va trăi până la vară. Pe bătrân nu-l speria gândul morții apropiate, ci chiar și-o dorea; ceea ce îl tulbura adeseori era gândul la înfricoșata judecată și înălțimea voturilor călugărești. El se liniștea cu gândul la milostivirea lui Dumnezeu către păcătoșii care se pocăiesc, mahnindu-se pentru viața săracă în fapte bune a unora dintre frați; se neliniștea și pentru ucenicii lui, ca nu cumva să fie atrași de pilde rele. Odată în vis, i-au apărut doi pustnici care muriseră, Antonie și Teodosie, care se osteniseră în insula Muskalim. “Pace ție de la Domnul, iubitul nostru frate - i-au spus ei bătrânului. Nu te mâhni pentru frații care locuiesc în mănăstire, în vremurile de azi sunt multe ispite și năvăliri, dar cel cu luare aminte de sine va dobândi mântuirea sufletului său. Cât despre ucenicii tăi, ei nu au nimic pustnicesc, fiind asemenea celorlalți”. Atunci Teofan i-a chemat și le-a poruncit să întărească postul și rugăciunea.

Starca lui Teofan s-a înrăutățit pe timpul iernii, de aceea în primăvară a fost luat în mănăstirea Solovăi. L-a cuprins febra, iar tot ce mânca îi dădea senzația de amar.

Deși se afla la pat, la el se perîndau mulți credincioși care-i tulburau și mai mult liniștea. Înainte de postul Sfântului Petru, pe când petrecea ultimele sale clipe, l-au trecut pe Teofan în chilă ucenicului său Antonie. Teofan a spus : “iată, fiul meu, ceasul sfârșitului meu se apropie, un ceas mai lung decât toate ceasurile din viața mea; el este foarte greu și înfricoșător, căci în el se voi descoperi cele tănuite ale noastre, înaintea cărora tremurau și cei drepti; el este o boală mai grea decât toate bolile, un timp plin de spaimă și de frică”. Bătrânul a început să se uite în jur, parcă înspăimântat de ceva, iar după aceea l-a rugat pe ucenicul său să cădească prin chilie cu tămâie.

Teofan a părăsit această viață și și-a încredințat sufletul lui Dumnezeu la 26 iulie 1819, la vârsta de 75 de ani. A fost înmormântat în lăuntru mănăstirii, aproape de paraclisul preacuviosului Gherman, în partea de răsărit. În vremea de acum, mormântul lui se găsește în Biserica preacuviosului Gherman, în fața catapetezmei, între icoana Maici Domnului și ușile împărătești.

Bătrânul Naum

Originea. Starea de orfan. Sosirea în insula Solovăț. Intrarea în mănăstire. Ascultarea. Îmbrăcarea în rasă. Transferul la schitul Anzersk. Exilul. Revenirea. Slujba la Sfintele Moaște. Al doilea exil. Sosirea în Kemi. Întoarcerea la mănăstirea Solovăț. Arhieriei la el în ospetie. Învățătura. Clarviziunea. Tămăduirea. O întâmplare minunată. Boala.

Bătrânul Naum, de origine corel, s-a născut în județul Kemsck, regiunea Arhanghelsk, aproape de lacul Kamenâi, în satul cu același nume, la 300 de verste de mănăstirea Solovăț. Părinții lui, Pahomie și Mavra erau săteni simpli și săraci. Ei au murit lăsându-l pe Naum singur din fragedă copilărie. Starea de orfan i-a fost cel mai bun învățător, pentru că în felul acesta a fost ferit de patimile proprii adolescenților, deprinzându-l cu răbdarea și munca, întărindu-l în legile moralei creștine și semănând în sufletul lui curat dragostea de Dumnezeu. Chemarea la viața monahală a avut-o de multe ori în viziunile sale din timpul somnului. "De foarte multe ori îmi apăreau în vis - povestea el - niște bătrâni blânzi, în haine de călugări, care mă chemau undeva la ei. Nu văzusem până atunci călugări, dar mergând pe la mănăstiri, am aflat cinul de care țineau vizitatorii tainici, care îmi apăreau și unde mă chemau ei".

Dumnezeiasca pronie l-a călăuzit pe orfanul Naum către calea care i se gătise. Un corel bogat pe nume Nemcikin, ținea în arendă în insula Solovăț un teren de vânat animale, lângă cheiul Rebolodsk, la 15 verste de mănăstire. În fiecare vară el se îndeletnicea cu vânatul animalelor marine, iar la începutul iernii se întorcea acasă. Din milă pentru consăteanul său rămas orfan, acesta l-a luat pe Naum să-l crească. În

vara anului 1791 l-a luat cu el pe insula Solovăț. El a muncit din toată inima în cursul verii, pentru binefăcătorul său și, când a venit iarna, n-a mai voit să se întoarcă cu el la locul lor de baștină, fiind copleșit de frumusețea și liniștea care domnea în mănăstire, aprinzându-se în el dorința de a rămâne pentru totdeauna printre călugări.

Naum a fost primit în calitate de închinător și se ostenea cu o dăruire neobișnuită în ascultările care i se încredințau. Totuși, în vara următoare, el a lucrat din nou pentru binefăcătorul lui, Nemcikin, plătind pentru el impozit către stat, iar iarna a revenit la mănăstire. Astfel de treceri de la ascultarea din mănăstire la vânatul particular a trebuit să le facă și în următorii ani, până ce conducerea mănăstirii s-a convins de înclinațiile lui spre viața monahală și a luat asupra sa plata pentru el a impozitelor către stat. Din acest moment, viața țăranului smerit a decurs în pace și fără tulburare în incinta mănăstirii.

Pe timp de vară, ca unui vânător iscusit, îi încredințau lui Naum vânarea animalelor marine în golful Sosnov, la nord de mănăstire. Se spunea despre el că dacă avea un vânat bogat, îmbinând grija pentru folosul mănăstirii cu pornirile sale muloase, el slobozea câteva din animalele prinse. În timpul iernii, el muncea la tăbăcăria mănăstirii, iar în timpul liber învăța carte, ceea ce nu făcuse în copilărie.

Mulți ani s-a nevoit el în aceste ascultări grele, neobservat de nimeni, fără nici o răsplată sau stimul, neavând măcar o chilie aparte pentru liniștire și rugăciune. În anul 1801, și-a petrecut vara pe muntele Sekirno, urmărind venirea corăbiilor engleze, din cauza ruperii relațiilor diplomatice cu Anglia. Dar niciodată n-a ieșit din gura lui un cuvânt de nemulțumire sau de cărtire, fiindcă el nu socotea că ar avea vreo vrednicie spre a fi luată în seamă. Calitățile principale ale caracterului său erau pacea sufletului, blândețea și nerăutatea.

Pentru călugării iscusiți, el trecea acum drept un om cu trăire înaltă. Astfel, bătrânul Teofan, care locuise în pustie 25 de ani, la întoarcerea sa în mănăstire a întrebat: "cine-i la noi Naum? Arătați-mi-l pe el; acesta își zidește un măreț palat". Cei doi călugări s-au întâlnit, dar discuția dintre ei a rămas o taină pentru toți ceilalți.

În anul 1819, la 28 de ani de la intrarea în mănăstire, lui Naum i s-a îngăduit de către arhimandritul Pavel să poarte rasă. Se bucurau cei lucrători de această numărare a lui în cinul monahal. În vremea aceea, el se afla la prescurărie. Când s-a întărit citirea Psaltirii la schitul Anzersk, în timpul arhimandritului Macarie, lui Naum i s-a atribuit această ascultare; în plus a fost numit în funcția de paraclicer și i s-au încredințat unele ascultări în conducerea schitului. Aici a primit și el un colțisor unde putea, noapte de noapte, să-și facă rugăciunea în fața icoanei Maicii Domnului și să îngenuncheze nestingherit. Avea cu sine numai două cărți: Psaltirea, din care își făcea rugăciunile, și Scara Preacuviosului Ioan Scărarul, din care învăța călugăria.

Viața lui Naum decurgea în pace și liniște în mijlocul micii sale turme din insula pustie. Dar, în curând, avea să-l încerce o ispită care, negreșit, i-a slujit spre slava lui. Pe vremea noului egumen, s-a făcut cunoscut că Naum locuiește în mănăstire fără bilet de voie din partea obștii satești și, astfel, s-a hotărât trimiterea lui la locul de origine. Nădăjduind în Pronia Divină, fără nici o cărtire, Naum s-a supus sorții lui; l-au îmbarcat pe o corabie, trimițându-l spre locurile natale, împreună cu alți călători. Vântul din sens opus i-a silit pe navigatori să se oprească în insula Zaiat. Trecu o zi, două, o săptămână, vântul nu-și schimba deloc direcția. Încă o săptămână - vântul același. Tulburați, corăbierii au înțeles că Naum este cauza nereușitei lor și au hotărât să-l ducă înapoi la mănăstire. În felul acesta el a revenit în insula Solovăi, iar corăbierii s-au întors acasă. Această întâmplare i-a mirat pe toți și a slujit ca un semn vădit de protecție a celui exilat, din partea lui Dumnezeu, fiind din nou primit la schitul său.

Iarăși în pace și în liniște a decurs viața călugărului în pustia Anzersk. Împărțind cu ceilalți toate greutatea, el adăuga, în același timp, bunele fapte izvorâte din jertfa monahală. Ca și mai înainte, îi plăcea să se retragă, pentru o cugetare nestingherită la Dumnezeu, iar în timpul nopților, se ruga cu lacrimi, străduindu-se cât mai mult să scurteze durata odihnei trupesti. Niciodată n-a făcut baie; n-a băut nici vin, nici bere de la mănăstire, nici măcar ceai, n-a purtat nici haine călduroase, nu avea

mei lenjerie de corp, mulțumindu-se cu o dulană ruptă și o rasă veche pe care, desigur, nu le-ar fi luat nici un sărac, dacă le-ar fi găsit aruncate în drum.

El obișnuia nu numai vara să se scalde în apa mării, dar foarte adesea și iarna, se dezbrăca și se tăvălea în zăpadă, sau se strecura într-o copcă sub gheață, netemându-se că va răci.

Rugăciunile sale fierbinți i-au înmuiat într-atât inima, că el vărsa lacrimi de umilință și în Biserică, în timpul sfătuirilor. "Tu plângi, părinte Naum, de ce nu pot plânge și eu?" - îl întreabă unul dintre călugării tineri. "Va sosi și vremea aceea, va sosi!" îi răspundea Naum, de-abia reținându-și lacrimile.

Totuși, Naum nu se bucura încă în acest timp de o atenție deosebită din partea celorlalți frați. El însuși evita orice prilej de cinstire din partea oamenilor, educând întru sine simțul smereniei înțelepte. Odată, într-o seară, pescarii au adus două luntii cu pește și pentru curățatul și săratul lui au ieșit toți. Naum a venit ultimul, fiind muștrat pentru această încetineală de supraveghetorul care l-a învinuit de lenevie și l-a amenințat cu alungarea din mănăstire. "Tu mai înainte mea vei pleca" - i-a răspuns Naum și, apucându-se de treabă, a curățat mai mult pește decât ceilalți. Peste un an, omul acela a părăsit mănăstirea Solovât pentru totdeauna.

În anul 1826 a fost numit egumen al mănăstirii Solovât arhimandritul Dosoftei, de la mănăstirea Kirilovsk din Novgorod. El era cu metania în Solovât și în timpul noviciatului său, el se ostenea împreună cu Naum să prindă pește, învățându-l pe acesta gramatica rusească. Noul egumen venind la schit, de-abia a recunoscut în bătrânul slab și prost îmbrăcat, într-o rasă ponosită, pe fostul său coleg, care vreme de 36 de ani, fără să cârtească s-a ostenit în folosul mănăstirii. Chemându-l în mănăstire, arhimandritul Dosoftei l-a eliberat de muncile obligatorii, încredințându-i citirea sinodicului în biserica preacuvioșilor Zosima și Savatie și aprinderea candelor în paraclisul preacuvioșilor Gherman și Irinarh. Timp de 27 de ani, ca o făclie nestinsă, s-a ostenit Naum în ascultarea care i-a fost încredințată la mormintele făcătorilor de minuni

din Solovăi, necăutând la anii săi înaintați, și neschimbându-și nici aici modul de viață. Biserica Preacuvioșilor niciodată nu se încălzea pe timpul iernii, dar Naum, chiar și pe gerurile cele mai mari, nu purta haine călduroase, ci se îmbracă numai cu o dulamă și o rasă. Câteodată, în semn de compătimire i se spunea: "părinte, ați înghețat", iar el, zâmbind, răspundea: "nu-î nimic, așa nu dormitez".

Fiind scutit de ascultările la obște, Naum nu-și îngăduia să petreacă timpul liber în trândăvie. Iarna spârgea lemne și făcea pentru mrejele de prins pește, plute din lemn. Adeseori chilă îi era atât de plină de aceste plute, că abia mai rămânea loc de trecere. Vara avea în grijă cinci loturi mici de grădină, situate în zone diferite, pe care singur le lucra. Cel mai apropiat era sub fereastra chiliei sale, iar cel mai îndepărtat la o verstă de mănăstire. Aici se ostenea în fiecare zi ca o furnică. Semăna orz și ovăz, sădea diferite legume și numai rarori gusta din roadele muncii sale, împărțind din ce avea fraților și carelilor care veneau la mănăstire. Conviețuitorii lui permanenți erau cocoșul și motanul; dintre aceștia, primul înlocuia ceasul și desigur, slujea ca un simbol al deșteptării și trezviei duhovnicești. Somnul lui Naum era de scurtă durată; ziua nu dormea niciodată, iar noaptea la numai un ceas de la cântările utreniei, îi deștepta pe vecinii săi, sunând dintr-un clopoțel care era atârnat pe hol. De așternut îi servea o scândură nu prea lată, iar în loc de căpătâi, avea un mănunchi de pelin. Aflându-se în osteneli permanente, Naum nu ținea posturi îndelungate, dar înfrânarea lui o puteai numi post permanent. Nepăstrând nimic la chilie de mâncare, el mergea în fiecare zi la trapeză la masa de prânz și cină, dar mânca foarte puțin. Când la masă se servea pâine albă, el lua doar o mușcătură din bucata sa, restul împărțind-o vecinilor săi, gest prin care își exprima dragostea față de frați.

Așa se ostenea Naum, apropiindu-se de sfârșitul vieții sale. Pronia Divină, care trimite binecredincioșilor creștini, pentru întărirea în virtuți, diferite ispite, l-a încercat și pe robul lui Dumnezeu cu o a doua exilare. În anul 1834 s-a efectuat recesământul pentru stabilirea impozitelor și guvernul a cerut verificarea permiselor de voie ale tuturor

celor care locuiau în mănăstire. Cu toate că acest permis exista, la verificare nu s-a găsit printre celelalte acte ale mănăstirii. Conducerea mănăstirii n-a dorit să facă intervenție la guvern pentru bătrânul care de 40 de ani se ostenea în mănăstire. Așa se face că, în săptămâna patimilor, Naum era condus pe o corabie spre a se îndrepta spre orașul Kemi, de care aparținea prin nașterea sa.

Ajunghând la Kemi, el nici nu se gândea să rezolve problema pentru care venise aici, ci, ieșind la mal, s-a îndreptat spre o Biserică pentru rugăciune și, înnoptând la o casă, la dangătul clopotului, s-a grăbit la rugăciunea din Biserică, tot așa procedând în toate celelalte zile. După ce a trecut Pastele, și-a căutat de lucru ca să se poată întreține. Cu toate că prietenii din mănăstire au pus mână de la mână și au adunat pentru el suma de 20 de ruble, pe care i-au trimis-o prin cineva, Naum n-a dorit să se folosească de avutul nimănui. Nu se străduia măcar să-și obțină permisul de învoire pentru care fusese adus aici. Cunoscând evlavlia lui, unii negustori bogați din Kemi au umblat pentru el obținând acel act formal care atesta permisiunea lui spre a intra în monahism în mănăstirea Solovăt. După două săptămâni însuși primarul satului l-a condus la mănăstire.

La 9 mai, când frații nu se mai așteptau, l-au văzut din nou pe Naum în mănăstire, iar bucuria și îmbrățișările nu mai conteneau. Astfel, Naum s-a întors la chilă sa îndrăgită, reluându-și îndelemnicirile de altă dată. El era nelipsit de la Biserică la toate slujbele și nimeni nu-și amintea ca să fi lipsit măcar o singură dată de la ele. Se mai întâmpla uneori ca el să întârzie la începutul utreniei, și atunci se numea pe sine leneș și nepăsător, adresându-și cuvinte de dojana: "Ai adormit și n-ai auzit buna vestire", cu toate că el era acela care, cu un ceas mai înainte de utrenie, îi deștepta pe alții din somn. Se întâmpla alteori ca, zăbovind la grădinile îndepărtate, să ajungă târziu la slujbele de seară. Dacă cineva în asemenea cazuri, glumind, îi atrăgea atenția, el îi răspundea zâmbind: "ei, și crezi că tu vei primi o plată mai mare decât mine? Nicidecum, deoarece Stăpânul și pe cei din urmă îi va răsplăti la fel ca și pe cei dintâi". Cu toate strădaniile bătrânului să se ascundă de lume și să rămână

necunoscut, pe el îl vizitau mai marii lumii acesteia. Doi arhieri - Ignatie Olonețki și Varlaam al Arhanghelskului, cu metania în mănăstirea Solovăț, i-au făcut o vizită la chilie. Prea Sfințitul Ignatie, privind la mănunchiurile de pelin și plutele pentru mreje, i-a spus bătrânului: "iată tu, părinte, lucrezi fără încetare, iar eu îmi petrec viața în lenevie și nelucrare"; la care Naum a răspuns: "Nu-i așa, Prea Sfințite Stăpâne! Lucrul pe care-l împlinești tu e cu mult mai mare și mai plăcut lui Dumnezeu; și pe mine mă bucură, îndeosebi, că tu ai început să-i înveți pe preoți noștri limba carelă, ca ei, la rândul lor, să-i poată învăța pe conaționali mei în acesta limbă, căci numai puțin dintre ei cunosc limba rusă. Aceasta e foarte bine, căci până la tine nimeni nu a procedat așa".

În timpul unei asemenea convorbiri, a cântat cocoșul de după lemne și Preasfințitul Ignatie l-a întrebat: "La ce-ți folosește cocoșul?" "E de mare folos pentru suflet, stăpâne, să trăiești cu el; atunci când cântă noaptea, îți aduce aminte de Apostolul Petru care și-a revenit la cântatul cocoșului și a plâns pentru păcatul lui". Prea Sfințitul l-a iubit foarte mult pe bătrân și a mai venit și cu alt prilej, ca să-și ia rămas bun. Preasfințitul Varlaam nutrea o simpatie deosebită față de bătrân și îi trimitea prescuri și scrisori, rugându-l să-i ajute cu rugăciunile sale să păstorească turma care i se încredințase.

Naum mai avea și darul vorbirii, dar povețele lui erau scurte și simple, luate din viața de zi cu zi; pline de putere și de duh, ele aveau o mare influență asupra aceluia care căuta sincer un sfat de la el: "chilia este tot o pustie", le spunea Naum celor care tânjeau după o viață pustnicească. Cu toate că trăia într-o obște numeroasă, el, în afară de chilia lui, nu știa alta, căci nu se ducea la ceilalți frați, iubindu-i pe toți laolaltă, fără să nutrească vreo simpatie deosebită pentru unul din frați: fiind permanent preocupat de mântuirea sa, părea a fi indiferent față de rest. Cu o asemenea dispoziție, desigur, și între oameni, te poți simți ca în pustie.

"Citește Psaltirea, numai Psaltirea", îi sfătuia el atât pe cei învățați, cât și pe cei neînvățați și nu-i lăuda pe cei ce citiseră multe cărți. Se

vedea că el era cu totul pătruns de învățătura Sfinților Părinți despre Psaltire care era expusă în introducere la ediția Cărții Psalmilor.

Celor care se găseau în ascultare și nu puteau participa la slujbele bisericești, Naum le spunea: "Dacă cugetați la Dumnezeu atunci împlinirea cu sârguință a oricărui lucru echivalează cu o rugăciune în biserică: și una și alta la fel sunt de plăcute înaintea lui Dumnezeu, iar nouă de mare folos". Pe oamenii angajați, care locuiau lângă mănăstire și lucrau de dimineață și până-n noapte, el îi învăța ca, atunci când se scoală de dimineață din somn, să facă o rugăciune către Dumnezeu și un număr oarecare de metanii. Probabil că la fel a procedat și bătrânul în primii trei ani de viațuire în mănăstire. Tuturor călugărilor și mirenilor care îl întrebau cum să se mântuiască, de obicei, el le spunea: "întreabă-ți conștiința, ascultă de ea și ea te va îndrepta pe calea mântuirii".

Felicitându-i cu dragoste pe cei tunși în călugărie, el îi îndruma ca, o dată cu tunderea părului, să se lase de toate dorințele și poftele trupesti și sufletești, - "ochii să-i întoarceți de la vorbăria deșartă și bârfe, pântecelul de la neînfrânare; mâinile de la lucruri rele, iar picioarele să știe doar două drumuri: la Biserică și la ascultare; dar mai ales să vă păziți mintea și inima de la cugete păcătoase, căci numai astfel îl vom preamări pe Dumnezeu cu sufletele și trupurile noastre".

Naum socotea viața de călugăr superioară celei de mir; pe cea dintâi o considera împărătească, iar pe cea de a doua viață de rob. "Călugării au două împărății: ei împărătesc aici și, după moarte, nădăjduiesc să împărătească și dincolo", spunea Naum, când îi vedea pe călugări desprinși de grijile lumești și departe de momelile și prilejurile de a păcătui, aflându-se în locuri liniștite, slujind lui Dumnezeu în rugăciuni smerite.

Îndurând în viața sa multe neajunsuri și strâmtorări, Naum avea o înclinație deosebită de a-i mângâia pe cei istoviți de povara necazurilor și ispitelor. "Nu te mâhni, frate, prin nevoi și ispite ajungem în împărăția Cerurilor", Măhnirile el le asemuia furtunilor care, pentru puțin timp, vuiesc, dar în curând se preschimbă în liniște și tihnă.

Pline de învățătură erau poveștile lui pentru cei munciți de poftă trupestă. Pentru a-i zidi, Naum a povestit cu ce preț a câștigat el nepătimirea. “Odată au adus la mine o femeie care dorea să îmi vorbească. Nu mult a durat dialogul meu cu vizitatoarea și un cuget pătimăș a pus stăpânire pe mine și nu-mi dădea răgaz nici ziua, nici noaptea și nu pentru o zi-două, ci aproape trei luni m-a chinuit această patimă cumplită. Dar ce nu făceam? Nu-mi ajuta nici scăldatul în zăpadă. Odată, după slujba de seară, am ieșit în curtea mănăstirii ca să stau lungit în zăpadă. Spre nefericirea mea, au închis porțile. Ce era de făcut? Am alergat în jurul mănăstirii către cea de-a doua, a treia poartă; peste tot era închis. Am alergat la tăbăcărie, dar nici acolo un locuia nimeni. Eram numai în dulamă, iar gerul mă pătrundea până la oase. Cu greu am rezistat până dimineța și de-abia am ajuns viu la chilia mea, dar patima nu se potolea. Când a început postul, am mers la duhovnic și cu lacrimi în ochi i-am povestit nevoia mea, primind pentru aceasta canon. Numai atunci, din mila lui Dumnezeu, am dobândit mult dorita pace.

Curățându-și sufletul prin post și rugăciune, Naum s-a învrednicit de vedenii și a câștigat darul clarviziunii. Odată, înainte de utrenie, se îndrepta spre paraclisul Preacuviosului Gherman cu un felinar în mână, pentru a aprinde candela, învrednicindu-se să-l vadă pe însuși Preacuviosul mergând în mantie și cu potcap, de la catedrală către paraclisul său. Îndată după el a intrat și Naum, dar n-a mai văzut pe nimeni; înțelegând pe cine a văzut cu proprii săi ochi, îi îndemna pe toți să vină în fiecare zi la raclele Sfinților Părinți și să le sărute. Din multele viziuni avute de Naum, prezentăm cititorului numai unele dintre ele.

În anul 1847, primăvara era destul de friguroasă, iar în iunie, din cauza vânturilor nordice, marea în jurul insulelor Solovăț mai era încă acoperită de gheață, astfel că pelerinii, care veneau la mănăstire încă de la începutul lunii mai, nu apăruseră. Odată, era pe 9 iunie, arhimandritul Dimitrie, în timpul canonului către Preacuvioși, aflându-se la raclele lor, se ruga plângând pentru credincioși. Observând lacrimi la egumen, acesta încet l-a întrebat: “pentru ce plângi, frate?” “Cum să

nu plâng”, a răspuns arhimandritul, se vede că pentru păcatele mele Dumnezeu nu trimite căldură, iar credincioșii suferă pe mare, se istovesc și, poate chiar se întorc acasă, fără să ajungă la Precuvioșii Părinți. “E de-ajuns, frate, nu te mai tângui, i-a spus Naum, arătându-i cuvintele cântării a 3-a din Canonul Precuvioșilor, “mângâiați-ne în necazuri, nevoi și tulburări”; apoi a continuat: “vezi, lor le este dată puterea să-i ajute și să-i mântuiască pe cei care suferă în nevoi, ei poartă de grijă închinătorilor lor, care, cu credință și cu dragoste, doresc să ajungă la moaștele lor; iată, vei vedea că mâine vor fi aici toți credincioșii”. Pe urmă a adăugat: “cum e în Anzersk ? E cam strâmt; arhondaricul nu-i așa de mare și chiliile sunt puține; probabil că nici pâinea nu ajunge; trebuie să se trimită iarna mai multă pâine”. Arhimandritul asculta cu uimire cuvintele bătrânului care s-au adevărat întocmai. Nu mai puțin de două mii de credincioși s-au pornit cu corăbiile din Arhanghelsk, călătorind cu greu printre ghețari până au ajuns la insula Anzersk. Acolo arhondaricurile și chiliile din cele două schituri erau îndesate de oaspeți. S-a mai ivit și o altă împrejurare neplăcută; pelerinii rămăseseră fără pâine; rezervele sărace ale schitenilor s-au terminat în două zile, iar ca să trimită la mănăstire după pâine, nu aveau posibilități. Atunci s-a găsit unul mai curajos care, cu o cange în mâini, sărind de pe un ghețar pe altul, a ajuns în insula Solovăț, aducând în mănăstire vestea despre situația grea în care se află închinătorii. Vestea a fost primită în seara zilei când a avut loc dialogul dintre Naum și egumen. Dându-li-se din mănăstire ajutorul cuvenit, credincioșii au ajuns cu bine.

Potrivit unui obicei de atunci, viteii care se sacrificau pentru mănăstire de locuitorii de pe litoral erau lăsați liberi pe insulă în tot cursul verii, ca să se hrănească. Într-o vară, Naum s-a dus la egumen și cu insistență l-a rugat să se îngrijească de tăurașii care pășteau pe insulă. “Dacă ne îngrijim de liniștea noastră sufletească, trebuie să ne îngrijim și de vite; vitele pasc fără nici o supraveghere și lăsate astfel pot nimeri undeva unde să moară”, spunea el. Rugămintea bătrânului a rămas neîmplinită. După o săptămână, iconomul, întâlnindu-se cu Naum, l-a întrebat: “ce-i de făcut, cum numărăm taurii?”. Clătinând din cap.

bătrânul a răspuns : “Acum este târziu!” Ce se întâmplase ? În una din căsuțele de pe mal, la 15 verste depărtare de mănăstire, unde lucrătorii mănăstirii aveau un adăpost, în timpul cositului fânețelor au pătruns înăuntru șapte tăurași din cei mai grași. Închizându-se ușa după ei, aceștia au pierit acolo de foame și sete.

În anul 1848, conducerea mănăstirii a dispus să se pună rezervele de un an de orz cumpărat, nu în hambarele care se găseau lângă mănăstire, ci în unul din turnurile de piatră din vecinătatea morii. Lui Naum nu i-a plăcut o asemenea dispoziție. Când aceasta a fost executată, el a propus ca podeaua din lemn să fie schimbată cu una de piatră. “Dumnezeu știe, - spunea el - uneori printre scânduri se poate infiltra apă, iar orzul umed nu mai poate fi bun pentru făină. ci numai pentru malț”. Se gândeau că bătrânul are în vedere protejarea orzului de ploaie, dar acoperișul și podeaua turnului se aflau în stare bună, așa că din acest punct de vedere nu se întrevedea nici un pericol pentru magazia de pâine. În același an, în una din nopțile de iarnă, în afara mănăstirii, în apropiere de turnul acela, a luat foc fabrica de cherestea, apoi și cortul de deasupra turnului și podeau de deasupra secarei. Și iată că la stingerea incendiului au curs șiroaie de apă peste orz, o bună parte din grăunțe fiind transformate în malț.

O negustoreasă evlavioasă din Arhanghelsk, rămânând văduvă la o vârstă înaintată, având un băiat și o fată, a venit la Naum pentru binecuvântare și îndrumare. Negustoreasa i s-a închinat lui până l-a pământ. “Lui Dumnezeu trebuie să I te închini, iar nu mie, carelului”, i-a spus ei bătrânul și, luând trei spice de secară dintr-un snop ce atârna deasupra ușii, i le-a dat spunându-i: “iată ție binecuvântare, ai grijă ca ceea ce-ți dau să păstrezi, iar când va veni vremea semănă-le și din rodul acesta să-ți hrănești fiicele tale”. Nu i-a fost deloc plăcut să primească o astfel de îndrumare, fiind o văduvă evlavioasă și neavând de gând să se recăsătorească; totuși, cuvântul bătrânului s-a împlinit. Peste 20 de ani, această văduvă a intrat în mănăstire, devenind stareța mănăstirii Sencursk, iar din cultivarea pământului își hrănea fiicele duhovnicești.

Naum n-a apucat ziua bombardării mănăstirii de către englezi, căci se mutase la Domnul cu doi ani înainte de a se petrece această, dar el prevăzuse de mult primejdia și necazul care amenința mănăstirea, prezicându-le în pilde ascunse. Încă în anii 1820, când se construiau lângă mănăstire arhondarice din lemn pe niște dealuri, Naum a atras atenția încă de atunci că este mai bine dacă acestea se vor ridica sub munte, ca să fie ferite de fulgere și furtuni. Unul dintre aceste arhondarice a avut mult de suferit în timpul bombardamentului, fiind ciuruît de ghiulele ca o sită.

În anul 1848, când Rusia, ajutând Austria, a intrat în luptă cu Ungaria, Naum nu înceta să vorbească despre războiul cu englezii. Probabil că nici cei mai buni dintre politicienii timpului nu prevedeau un război în apus.

Cu un an înainte de moarte, s-a accentuat și mai mult grija lui pentru apărarea mănăstirii și ferirea ei de un mare pericol. Ieșea de multe ori pe zidurile mănăstirii, chiar și în timpul nopții, și celor pe care-i întâlnea, le spunea: "ce bine era dacă toate ferestrele acestea se astupau cu un zid de cărămidă, iar pe ziduri, în loc de acoperiș de lemn, o boltă din piatră și apoi acoperită cu gazon. Dumnezeu știe ce se poate întâmpla", vorbea el, lămurind îngrijorarea sa: "dintr-o dată pot să se agite stihiiile, să bubuie tunetele, să cadă grindină, să zboare fulgerele. Ce va fi atunci la necaz?"

Mereu vorbea despre păstrarea pâinii: "E bine ca pâinea să fie îngropată în pădure: să se sape acolo o groapă mare în care să se așeze pâinea, acoperită cu scânduri și deasupra iarbă verde". După bombardament, în așteptarea unui nou atac din partea inamicului, potrivit sfaturilor bătrânului, pâinea a fost ascunsă într-o groapă din pădure și numai o parte în hambare.

Pentru păstrare vitelor cornute, care se întrețineau dincolo de strâmtoarea mănăstirii, pe insula Muskalin, la 9 verste de mănăstire, el îi învăța: "Mai bine să treceți vacile pe insula aceasta, făcând în acest scop o plută mare din bărne, iar pentru instalarea lor, să faceți o îngrăditură mare din scânduri". "Pentru ce?" - i se împotriveau lui cei

care îl ascultau. "Acolo este mai multă libertate și liniște pentru vaci". "Așa este precum vă spun, iar după aceea le veți duce din nou acolo" - răspunse bătrânul. Întocmai după spusele bătrânului, în timpul primejdiei, vitele au fost trecute din insula Muskalim pe o plută pe insula Solovăț și aici închise într-un țarc.

"Acești englezi privesc cu pîzmă la taurii noștri", - îi zicea el unui călugăr. Ei interpretau aceste cuvinte ca referindu-se la faptul că, englezii, plutind pe lângă insulă cu diverse probleme de negoț, pot să râvnească la vitele ce pășteau pe mal. Dar evenimentele ce au urmat au arătat că spusele bătrânului au avut un sens de prezicere. Într-adevăr, în timpul războiului, englezii au vrut să se folosească de taurii mănăstirii și au trimis la mănăstire un parlamentar ca să ceară vitele. Fiind refuzat, el a încercat să-l forțeze pe iconom prin amenințare.

Cu trei luni înainte de moarte, venind de la vecernie, Naum s-a oprit în pridvorul catedralei Schimbarea la față și întorcându-se spre apus, a privit mult timp în sus, ca și cum fusese străfulgerat de un cuget înfiorător și a spus cu lacrimi: "Foarte cald va fi pe aicea".

Prezicerile sale despre primejdiile viitoare, Naum le încheia, de obicei, cu încrederea nemărginită în voia lui Dumnezeu, precum și cu nădejdea în milostivirea Lui. "Dumnezeu este milostiv, iar slujitorii lui Dumnezeu vor feri mănăstirea de necazuri și prăpăd".

S-au păstrat în memoria urmașilor câteva cazuri care dovedeau că Naum cunoștea cele ascunse ale oamenilor și de multe ori îi muștra pe cei ce greșeau, dorind în felul acesta să-i îndrepta pe calea pocăinței și a mântuirii. Odată, la doi dintre frați se afla câte cineva, cu care aceștia discutau. Printre altele, în vorbăria lor deșartă, aceștia erau înclinați să-l osândească pe egumen, socotind că el conducea prost treburile mănăstirii și multe altele. A doua zi, Naum se apropie de unul dintre călugări și-l întreabă: "despre ce discutai ieri seară? Că arhimandritul la noi e slab? Că nu se pricepe să conducă? Tu vei conduce mai bine mănăstirea? Dar știi tu, oare, că nu-i putere care să nu fie de la Dumnezeu?" - și altele. Fiind uimit de acesta dezvăluire, fratele și-a cerut iertare. "Dumnezeu să te ierte" - i-a răspuns Naum - și s-a apropiat

de celălalt călugăr vinovat, făcându-i aceeași mustrare. Dar acest călugăr, fiind o fire aprinsă, s-a simțit jignit de atitudinea bătrânului și cu destulă iritare a început să demonstreze justetea părerilor sale despre egumen, pe care le formulase cu o seară în urmă. "Atunci vom vedea - i-a spus Naum - cum viitorul egumen va frânge coarnele tale". Nu a ajuns acest călugăr să viețuiască nici un an în timpul noului egumen, că a fost alungat din mănăstire.

Unul dintre călugări povestea despre sine următorul fapt: "Pe când eram frate de mănăstire am furat de la un credincios puțin ceai; deși am rămas în afara oricărei bănuieli, s-a dovedit că în afară de Dumnezeu mai sunt oameni care știu de fapta mea. Curând după aceea m-am întâlnit cu Naum, care mi s-a adresat cu chip vesel și cu blândete și mi-a spus următoarele: "Așa frate, bea ceai că ai din belșug, dar pace ai în suflet?" Spunându-mi acestea, bătrânul a plecat de la mine".

Doi dintre frații tineri care făceau ascultare în biserica Preacuvioșilor, în timpul slujirii canonului, s-au ascuns în altar după iconostas și vorbeau deșertăciuni. Deodată, Naum alergă și găsindu-i acolo, le-a zis: "cu ce vă îndeletniciți? I-a priviți ce fum înăbușitor iese de aici; veți afuma toată catapeteasma".

Multe erau modurile de ajutorare și povățuire prin care Naum se îngrijea de cei cu beteșuguri sufletești, dar nu de puține ori el ajuta și acelora care se aflau în neputințe trupesti. Călugărul I., fiind cizmar de meserie, suferea de o boală de ochi, așa încât nu era în stare să lucreze. Naum i-a uns ochiul care îl durea cu untdelemn din candelă, ochiul s-a vindecat și acest călugăr până la moarte nu a încetat să-și îndeplinească ascultarea.

Fratele M. (mai târziu ieromonah), în timpul noviciatului său, împlinea ascultarea la gospodăria schitului și a fost grav lovit de o vacă. Fiind ridicat de acolo în stare de comă, cu capul spart, cu răni pe față și cu fracturi pe corp, a fost trimis la mănăstire pentru tratament. În timp ce se petrecea necazul cu fratele respectiv, Naum spunea: "cât de atent trebuie să te porți cu vitele, ele, fiind necuvântătoare, pot schilodi și pe cei ce le îngrijesc și le adapă". Fratele M. îl respecta pe Naum și, la

sosirea sa în mănăstire, înainte de începerea tratamentului s-a dus la el. Dar numai ce a pășit pe holul unde se găsea chilia bătrânului, că acesta i-a ieșit întru întâmpinare cu chip luminos și l-a primit în chilie. Nelăsându-l pe frate să-i povestească întâmplarea. Naum l-a întrebat: "Crezi, frate, că la Dumnezeu toate sunt cu putință, că El poate să-ți tămăduiască și ție betesugurile?" La răspunsul afirmativ al acestuia, din nou l-a întrebat: "tare și din toată inima crezi că la Dumnezeu nu-i nimic cu neputință?" După cel de-al doilea răspuns afirmativ, Naum i-a turnat apă dintr-un ulcior de lemn, asupra căruia făcuse semnul crucii și i-a spus: "Bea în numele Tatălui și al Fiului, și al Sfântului Duh". Fratele a băut și a doua oară dar a refuzat hotărât să bea și a treia oară, zicând: "Nu pot mai mult să beau". Atunci bătrânul a turnat apa în capul lui, grăind: "în numele Prea Sfintei Treimi fii sănătos". Apa de pe cap i s-a scurs pe ceafă și pe tot corpul, după care cel suferind s-a simțit sănătos, iar după câteva zile s-a întors la ascultarea sa.

În încheierea relatărilor despre harul dumnezeesc ce lucra prin Naum, redăm și întâmplarea următoare din care se vede puterea rugăciunilor sale pentru cei care îi cereau ajutorul.

Ieromonahul G., din Solovăț, care fusese în pelerinaj pe la alte mănăstiri, se întorcea în mănăstire, împreună cu niște oameni, pe o corabie închiriată din Arhanghelsk, dar vântul care sufla împotriva a împiedicat navigația, astfel că multe zile corăbierii au stat, fără să se miște, în Delta Dvinei. Trebuie să spunem că în mănăstire se apropia sărbătorirea precuviosului Savatie (27 septembrie) și ieromonahul G. era foarte mâhnit în sufletul său că nu poate ajunge la mănăstire în ziua pomenirii Sfântului Părinte. Seara, cu o zi înainte de sărbătoare, stând pe munte și întorcându-se cu fața spre mănăstire, el, a început să se roage, zicând: "Sfinților făcători de minuni, Zosima și Savatie, priviți către mine, robul vostru, grăbiți-va de mă ajutați, ca să ajung cu bine la mănăstire de ziua prăznuirii voastre". Spunând acestea, el și-a amintit de Naum și adresându-i-se în minte, a zis cu lacrimi: "tu în fiecare zi te găsești în Biserica Sfinților și citești canonul lângă moaștele lor, roagă-i pe

aceștia să asculte și dorința mea și să mă învrednicească să sărbătoresc cu voi ziua minunată a prăznuirii lor”.

Noaptea a trecut și dimineața cărmaciul a dat poruncă să se ridice pânzele. Ajutați de un vânt puternic, ei au parcurs 300 de verste și în seara aceleași zile, ieromonahul G. a coborât din corabie pe mal la 15 verste de mănăstire. Nestând mult pe gânduri, el a pornit pe jos și a ajuns aici când tocmai începea Sfânta Liturghie. “Iată, frate - îi zise Naum lui pe când se salutau în biserică, înainte de liturghie - ai ajuns la timp acasă, la praznic dar și la Liturghie”. “Da - i-a răspuns G. - cu rugăciunile Preacuvioșilor Părinți”. “Aceasta-i adevărat, - a zis bătrânul - dar pe mine de ce mă pomeneai? Adu-ți aminte de la Arhanghelsk, cum te rugai acolo? Eu sunt praf și cenușă, ce rugăciune pot avea? Dar tu despre aceasta să nu spui nimic, până ce voi muri, iar acum pleacă de te închină lui Dumnezeu și Cuvioșilor Lui”.

Ca o făclie ce se stinge, împlinit de zile, Naum se apropia de sfârșitul pribegiei sale pământești. Cu doi ani înainte de moartea sa, el s-a îmbolnăvit grav și câteva zile n-a ieșit din chilie. “Va da Dumnezeu, spunea el, și din nou mă voi face bine”. Într-adevăr el s-a făcut sănătos și de data aceasta și, ca de obicei, s-a apucat iar de lucru. Ca și cum își prezicea sfârșitul, el i-a zis arhimandritului Dimitrie: “tu vei muri înaintea mea”, cu toate că acesta era cu zece ani mai mic decât Naum. În anul 1852, în luna august, când arhimandritul a pornit spre Arhanghelsk, petrecându-l, Naum a mers cu el până la chei, spre uimirea întregii obști. Sărutându-se pentru ultima oară cu egumenul său, într-o stare sufletească tulbure, el i-a spus: “iartă-mă, ai de făcut o cale lungă”. Privind la corabia ce se depărta a rostit cu voce tare și pentru cei din jur: “trebuia să-și ia pe drum și niște scânduri, se poate întâmpla să aibă nevoie de ele”, dând astfel de înțeles, după cum s-a dovedit mai târziu, că va fi nevoie de scriu. După două săptămâni, arhimandritul Dimitrie a murit în Arhanghelsk și trupul lui a fost adus pentru înmormântare la mănăstire. În locul lui a fost numit arhimandritul Vartolomeu din pustia Iugosk, dar o dată cu iarna, comunicația s-a întrerupt, iar Vartolomeu a rămas necunoscut pentru călugări, el s-a dezis de egumenie. Vrând din

curiozitate să afle unde este Vartolomeu - în pustia Iugosk sau în Arhanghelsk, frații îl rugau pe Naum să le spună. Dar bătrânul le răspundea: "demult locuiește în Arhanghelsk unul de o statură înaltă". Această prezicere s-a împlinit la numirea arhimandritului Alexandru ca egumen al mănăstirii Solovăț, din pricina refuzului lui Vartolomeu. În acest timp el slujea ca protoiereu în catedrala din Solombalisk.

Anul 1853 a fost ultimul din viața lui Naum, dar cu toate acestea, el a mers la biserică până în ultimul moment și nu a renunțat la preocupările sale și, judecând după voiciunea lui, nu se putea prevedea apropierea sfârșitului său. Cu două zile înainte de moarte, frații au observat o stare de istovire din cauza bolii, dar cu toate că abia se mișca, nu înceta să meargă la Biserică. Deci, cu două zile înainte de moartea sa, venind cu mare greutate la Biserică, a aprins o lumânare la icoana Maicii Domnului, spunându-i călugărului ce i-a venit în ajutor: "pentru ultima oară o aprind singur". După aceea el n-a mai venit la Biserică.

Cu toate că au fost desemnați doi ucenici să-l ajute, el singur încerca să-și facă cele ce avea nevoie. Cu o zi înainte de sfârșitul său, pe la amiază, el a ieșit și s-a dus la lac, a coborât în apă până la piept, zăbovind să iasă la mal, căci nu îl mai țineau puterile, până ce l-a ajutat un călugăr ce trecea pe acolo și l-a dus la chilia sa. În seara aceleiași zile i s-a făcut Sfântul Maslu, iar în dimineața zilei următoare, după Liturghie, a fost împărtășit cu Sfintele Taine.

În ultimele clipe de viață, el murmură rugăciuni, abia mișcând din buze și cu mâna tremurândă își făcea semnul crucii. Mulți dintre călugări veneau la el să-și ceară iertare și fără să spună ceva i se închinau lui, netulburându-i ultima rugăciune.

La ora două din zi, clopotul mare a anunțat fraților moartea preacuviosului, care, timp de 62 de ani, neslăbind în râvnă, s-a ostenit pentru mântuirea sa. Bătrânul Naum a murit în anul 1853, luna iunie, în ziua a 10-a. Toată obștea s-a adunat la Biserică să se roage pentru odihna sufletului său. De asemenea au venit și foarte mulți credincioși din afară.

La 12 iunie, din cauză că egumenul lipsea, liturghia pentru veșnica odihnă a celui răposat și prohodirea au fost slujite de iconom și obștea mănăstirii. Înainte de slujba propriu-zisă a fost rostit ultimul cuvânt, în timpul căruia vorbitorul și frații nu se puteau stăpâni din plâns. Din dorință fraților, mormântul a fost săpat înăuntrul mănăstirii, în spatele altarului catedralei Schimbarea la față, aproape de cavoul preacuviosului Zosima, cinste de care se învredniceau numai egumenii. Pe mormântul lui a fost pusă o lespede din piatră, pe care au fost gravate cuvintele: "Fericit cel ce moare în Domnul !"...

Nu se știe dacă Naum a fost tuns în monahism. Întâlnindu-se odată cu el, arhimandritul Dosoftei l-a întrebat: "dorești să te tunzi în rasă? Mă gândesc să mă adresez Sfântului Sinod, ca să îngăduie tunderea ta în monahism". "Dar oare eu nu sunt călugăr? Dar aceasta de pe mine ce-i?" - i-a reproșat Naum arătând la rasă și potcap. După aceea, atât Dosoftei, cât și ceilalți egumeni, nu s-au mai gândit să-l tundă în călugărie. Astfel, toți considerau că a fost tuns de cineva la chilie, iar când a murit, l-au așezat în sicriu, îmbrăcat în rasă.

Ieroshimonahul Matei

Originea. Viață în lume. Intrarea în mănăstire. Paracliseria. Preoția. Casieria. Îndeletnicirile din chilie. Schima. Boala. Sfârșitul.

Matei era un negustor din orașul Vologda și s-a născut în anul 1777. La 45 de ani, el a intrat în mănăstirea Solovăț. Încă în lume fiind, el ducea o viață evlavioasă, păstrându-se în feciorie și neprihănire, primind cu plăcere tot felul de vizitatori pe care îi întreba cu mult interes despre sfintele mănăstiri și viața monahală. Îndeletnicindu-se cu negustoria el nu scăpa, totuși, nici o slujbă bisericească. Cinstea lui, străină de orice fățarnicie, era cunoscută chiar și de locuitorii satelor îndepărtate, care așteptau cu nerăbdare întoarcerea lui de la Biserică, pentru a cumpăra de la el lucrurile necesare. "Iată, va sosi Matei de la biserică și vom cumpăra de la el și mai ieftin și fără înșelăciune" - vorbeau oamenii de la sate.

El a îndeplinit mulți ani funcția de epitrop și în acest răstimp și-a însușit atât de bine tipicul bisericesc, încât cunoștea fiecare slujbă bisericească pe dinafară. Când a intrat la mănăstire, mai întâi a fost primit ca paracliser, după care, ca unul care se descurcase bine în ale neguțătoriei a fost numit achizitorul mănăstirii. Apoi, primind preoția, i s-a încredințat funcția de casier, pe care a împlinit-o timp de 10 ani. Deprinzându-se cu înfrânarea, încă din tinerețe, niciodată în viața lui nu a băut vin sau ceai, nu-și făcea baie și lua masa o singură dată în zi și întotdeauna numai la trapeză. Niciodată nu s-a întâmplat ca el să piardă o slujbă cât de mică la biserică, până la adânci bătrâneți; venea la biserică

primul și niciodată nu ieșea înainte de terminarea slujbei; în timpul citirii catismelor nu stătea niciodată jos, deși acest lucru se obișnuia în mănăstire. Din cauza statului mult în picioare la biserică și la chilie, i se umflaseră picioarele și rănilor de pe ele nu se vindecau. De aceea el nu putea să poarte cizme și umbla numai în niște ghetete largi, dar nu-și trata niciodată picioarele și nu spunea nimănui nimic despre boala sa.

În chilie se îndeletnicea cu lecturi mântuitoare de suflet și de multe ori își extrăgea notițe din ceea ce citea. Copia de mână zeci de cărți cu conținut ascetic, care la acea dată încă nu erau tipărite. De aceste cărți se folosesc până acum cei care se îngrijesc de mântuirea lor. Împlinind întocmai pravila de chilie, el avea obișnuința ca o jumătate de noapte să o petreacă în citirea Evangheliei. Fiind permanent pătruns de un sentiment de evlavie adâncă, el avea un chip umil și stătea în timpul slujbelor bisericești cu capul plecat, fiind cu multă luare aminte la ceea ce se citea și se cânta.

Matei era un aprig adept al rânduielilor bisericești și îi sfătuia pe cei ce cântau și citeau să săvârșească slujbele cu toată exactitatea și bunacuviența cuvenite. Toți egumenii i se adresau cu mult respect și se bucurau de sfaturile și înțelepciunea lui; iar frații priveau la el ca la un călugăr model.

În 1849 a fost tuns în schimă și din acel moment a lăsat preoția. Se împărtășea cu Sfintele Taine la rând cu frații în mănăstire, în fața altarului; nici măcar nu binecuvânta pe nimeni ca preot. Iubind mult cântările lungi, el mergea la slujbă în catedrală, bucurându-se de frumusețea lor. Cu câțiva ani înainte de sfârșitul său, i s-a închis un ochi, din care cauză nu mai avea putință să se îndeletnicească cu copiatul cărților, dar ca să evite trândăvia, împletea metanii pentru frați și credincioși.

În tot cursul vieții sale, el nu s-a folosit de nici o slujire din partea vreunui din frați; și dorința de a nu supăra pe nimeni cu nimic până la sfârșit i s-a împlinit. Cu două zile înainte de moartea sa, el a fost la cântările utreniei în biserică, dar fiind foarte istovit a plecat din Biserică înainte de terminarea slujbei. A doua zi, frații au venit în chilie sa ca să

săvârșească pentru el Sfântul Maslu. “Dar mie mi s-a făcut deja Sfântul Maslu”, le-a răspuns bătrânul râzând că cei sosiți în chilie se pregăteau pentru această slujbă. “Cine ți-a făcut?” “Iată, nu de mult au venit din catedrală niște ieromonahi tineri și evlaviosi și m-au miruit”. “Și noi te vom mirui, deoarece această taină se repetă”- i-au replicat frații și au săvârșit asupra lui Sfântul Maslu. Bătrânul mai putea încă să se țină pe picioare. Pregătindu-se ca a doua zi să se împărtășească cu Sfintele Taine, el n-a permis ucenicului său, Paladie, să rămână peste noapte la el în chilie, dorind ca singur și fără martori să citească Canonul dinaintea Sfintei Împărtășiri. Dimineața a fost găsit așezat în fața tetrapodului, purtând epitrahilul. Cu fața luminoasă și stând pe picioarele sale, el s-a împărtășit cu Dumnezeieștile Taine și, peste câteva ore, cu pace a adormit întru Domnul, în anul 1857, la 25 septembrie, în vârstă de 82 de ani.

Schimonahul Gherasim

Originea și viețuirea în lume. Retragera în pustia Nicandru. Pelerinajul la Sfintele Locuri. Sosirea la mănăstirea Solovăț. Viața de pustnic. Petrecerea la mănăstire. Moartea.

Gheorghe s-a născut și a locuit de la început în orașul Karașev, regiunea Orlovsk, având soție și copii. Rămânând văduv, el s-a așezat în pustie, în pădurile Brianskului, ucenic la bătrânul cu o viață înaltă - Arsenie, care venise de la Athos. Nu după multă vreme, cei doi pustnici au trecut în județul Pskov, la mănăstirea Nicandru. Aici, Gheorghe a primit de la bătrânul său călugăria, luând numele de Gherasim. Îngropându-l pe învățătorul său, Gherasim, de unul singur, se nevoia în post și rugăciune. Ca o răsplată pentru deplina lui dăruire, către Dumnezeu, el s-a învrednicit să vadă asupra sa lucrarea minunată a Proniei Dumnezeiești, care dă întotdeauna cele de folos celor care caută din toată inima Împărăția lui Dumnezeu. Odată, i s-a întâmplat că rămăsese fără pâine și astfel a petrecut 12 zile fără hrană. Hotărând să se ducă în satul vecin să-și procure ceva, în dimineața zilei când plănuise să plece, a găsit în pragul chiliei sale o pâine de secară, mare și caldă, care i-a fost de ajuns să se hrănească din ea mai mult timp. Fiind foarte vechi, hainele i s-au lăcut zdrențe și, neavând nimic de schimb, pustnicul a umblat mai mult timp gol, dar, într-una din zile s-a pomenit cu o bucată de material în fața chiliei sale, care îi era de ajuns pentru a-și face haine.

Mult a mai suferit de pe urma năvălirilor drăcești, care-l înspăimântau cu diferite năluciri, vrând să-i slăbească răbdarea, dar el, cu rugăciunea lui Iisus și citirea psalmilor risipea vraja drăcească și citind cu umilință acatistul Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu îndepărta de la sine plictiseala și deznădejdea.

De două ori el a plecat din pustie și a făcut un pelerinaj la locurile sfinte din Rusia, - a fost la Kiev, Pociaev, Tihvin, ba chiar a rămas să viețuiască în două mănăstiri (Arzamansk și Dâmsk), dar, negăsind liniște pentru sufletul său a revenit în pustia sa, fiind mistuit de dorul după o liniște desăvârșită. În anul 1823, Gherasim a venit la mănăstirea Solovăi și, ca un bărbat duhovnicesc cu practică și cunoștință în viața pustnicească, el a primit binecuvântarea ca să viețuiască în pustie. La început, vreme de vreo cinci ani, el a viețuit într-o peșteră la 10 verste de mănăstire, hrănindu-se doar cu un pumn de posmagi pe zi și îndeletnicindu-se neconținut cu lucrarea rugăciunii. Apoi, din dorința obștei, pentru ca să se folosească de sfaturile sale, cât și datorită vârstei înaintate, el a fost mutat mai aproape de mănăstire, într-o chilie nouă. Dar după doi ani chilia lui a ars și el s-a așezat cu unul dintre ucenicii săi, pe nume Pamfil, în pustia Filipov, unde acum a fost ridicată Biserica cu hramul Izvorul Tămăduirii.

Învățătorul și ucenicul său se osteneau împreună, unindu-și ostenele pentru desăvârșirea duhovnicească prin mijlocirea rugăciunii și făcând vase mici pentru sărat scrumbia. În anul 1845, din pricină că i se istoviseră puterile și îi slăbise vederea, Gherasim a fost adus la bolnița mănăstirii. Ca pe un copil îl duceau la dumnezeieștile slujbe, de care el nu dorea să se lipsească. În acea vreme, el avea mai mult de o sută de ani, dar mintea lui nu a cunoscut sminteala și era plăcut să discuți cu el, ca și cu un călător venit din altă lume, atunci când, mergând, își depăna amintirile din timpul țarinei Elisabeta Petrovna.

Nespus de ziditoare erau discuțiile cu el despre viața ascetică și de o simplitate rară, alcătuite fiind din cugetări scurte, care-ți dădeau posibilitatea să simți în ele o ungere duhovnicească. În ultima vreme, bătrânul căpătase înfățișarea unui prunc; nu-și mai purta de grijă dacă este îmbrăcat sau nu, ba uita chiar ora la care se află; seara întreba dacă s-a terminat utrenia, iar dimineața dacă a sunat de vecernie, însă dispoziția sufletească pentru rugăciune nu-l părăsea niciodată. Se întâmpla ca discutând cu frații să se oprească o clipă și atunci începea să rostească rugăciunea lui Iisus. În anul 1848, la 28 octombrie, Gherasim s-a săvârșit în Domnul, în vârstă de 108 ani.

Monahul Pamfil

Viața în pustie. Practica ascultării. Faptele. Viziunile. Viețuirea în mănăstire. Clarviziunile. Sfârșitul.

Bătrânul Gherasim a crescut în persoana ucenicului său, Pamfil, un călugăr care-l depășea pe învățătorul său în creșterea duhovnicească. În mănăstire, Pamfil lucra ca dogar și rotar, încredințându-se unei ascultări necondiționate față de bătrân. Toată viața a împlinit porunca ascultării cu sfințenie, nefăcând un lucru cât de mic fără binecuvântarea învățătorului său. Dar poticniirile și greșelile sunt de neocolit în viața fiecărui om. Odată, el a primit de la magazia mănăstirii o curea de piele cu cataramă de fier pentru a se încinge, dar fără să fi luat binecuvântare de la bătrân pentru aceasta. Fiind nemulțumit pentru neascultarea ucenicului său și observând la acesta chiar o mulțumire și o bucurie pentru lucrul căpătat astfel, bătrânul i-a luat atunci cureaua dându-i în schimb o funie groasă ca să se încingă. Ascultător, ucenicul a folosit această funie până la moartea sa, vreme de 20 de ani.

Pamfil a locuit mulți ani împreună cu Gherasim; el se îndeletnicea cu făcutul doagelor. În ziua când nu reușea să îplinească porunca dată de bătrân el renunța la prânz. Mari erau însă lucrările lui duhovnicești. Sfințindu-și în rugăciune ochii minții, el s-a învrednicit să vadă și cu ochii trupești arătări mai presus de fire. De multe ori îi apărea în viziune o Biserică exact pe locul unde s-a zidit Biserica Izvorul Tămăduirii, spunându-i despre aceasta și bătrânului său. Câteodată, în noaptea întunecoasă, el vedea o lumină neobișnuită, care lumina împrejurimile pustiei lor. Dar era oprit să dea însemnătate unor asemenea arătări, ca nu cumva să cadă în ispita mândriei.

Nu zadarnice au fost aceste avertismente. Intr-una din nopți, aflându-se la rugăciune, el a fost zdrobit de o arătare strașnică, iar din cauza violenței dracilor sau numai de frică a căzut leșinat, fiind găsit dimineață fără cunoștință, culcat pe podea. "Eu am văzut atunci, povestea Pamfil după aceea, un om cu ochi de foc, stând la fereastră, căruia îi ieșeau flăcări din gură, care cerea să înnopteze înăuntru; pe urmă, toată chilia s-a umplut de ciori care croncăneau puternic, zburând și rotindu-se în jurul meu". Din acel moment i s-a închis un ochi și i s-a schimonosit fața.

Părăsind pustia, Pamfil petrecea acum în mănăstire, îndeletnicindu-se cu diferite rucodelii. Cu lacrimi în ochi petrecea el în rugăciune nopți întregi, hohotele sale de plâns trezind pe cei care locuiau în vecinătate. La miezul nopții, mergea la trapeza mănăstirii și acolo continua să se roage în fața icoanei Maicii Domnului din Tihvinsk. Întotdeauna tăcut și priveghind în rugăciune, Pamfil avea evlavie la o femeie socotită de mulți nebună, cu numele Cristina, care adeseori venea la mănăstire. Într-o zi a plecat pe chei, spunând celor pe care îi întâlnea în cale: "Cristina vine, merg s-o întâlnesc". Dar și Cristina, aflându-se încă departe de mănăstire, îi vestea pe cei din jur că în întâmpinarea lor vine un călugăr. Cu stimă reciprocă s-au întâlnit prietenii pe mal și s-au sărutat unul pe altul pe obraji.

Până la sfârșitul vieții sale el nu continua să-i încredințeze bătrânului Gherasim gândurile care le avea în conștiința sa, cerându-i sfatul ori de câte ori se afla în momente dificile. Toată viața și-a petrecut-o neîntrerupt în osteneli, după care s-a mutat la veșnica odihnă la 8 septembrie 1845, la care s-a dus mai înainte de bătrânul său. După moarte, trăsăturile i s-au îndreptat și, spre mirarea tuturor, fața lui era plină de evlavie și de bucurie.

Schimonahul Zosima

Viața în mănăstire. Neagonisirea. Făptuirile. Sfârșitul.

Întreaga viețuire în mănăstire a lui Zosima, care se trăgea din neamul ciudilor, a constat în nevoințe neîncetate, înfrânare aspră și neagoniseală exemplară. Locuind în mănăstire, el niciodată nu a primit bani în mâinile sale sau vreo altă recompensă care se oferea călugărilor, în sume mici, pentru nevoile de la chilie. Ctitorul din Golgota, voind să pună la încercare trăinicia făgăduințelor lui de a nu se atinge de bani, a poruncit să se pună o mână de monede de aramă și argint pe cărarea pe care urma să treacă Zosima spre schit, pentru privegherea din ajunul unei sărbători. Văzând banii, Zosima a pășit înlături, nimerind chiar în mlaștina pe lângă care se așternea cărarea, el socotind această întâmplare o ispită drăcească și dorind mai degrabă să se umple de noroi decât să se atingă de metalul disprețuit. Atunci au ieșit din ascunziș doi ispititori și i-au lămurit bătrânului cum stau lucrurile. "N-am știut eu de asta, a răspuns Zosima în simplitatea sa, că aș fi aruncat banii voștri în mlaștină".

În chilia călugărului neagonisitor nu se găsea nimic de prisos; în afară de rasă și potcap se mai găseau încă două haine, cea de iarnă, un cojoc scurt și cea de vară, un caftan sur. În felul acesta, Zosima, plecând din chilie își putea lua cu el toată averea, asemeni unei păsări care, schimbându-și locul, nu lăsa după sine nimic în urma ei. În toți cei 47 de ani de viețuire în mănăstire, vara el se ostenea cu vânatul animalelor și la pescuit pe lacurile Troițkii și Kirilovskii, iar în timpul iernii se îndeletnicea cu împletitul mrejelor. Adeseori, nopțile le petrecea

rugându-se cu lacrimi. Având cunoștință despre privegherile lui de noapte, frații îl rugau să-i trezească la o anumită oră și el împlinea rugămințile lor cu plăcere și la timp, cu toate că nu avea ceas la chilie.

Înainte de moarte, îmbolnăvinduse, el a refuzat schima, pentru ca, după însănătoșire, să aibă puterea să revină la ocupațiile lui de altă dată în folosul mănăstirii. Sfârșitul lui a fost în anul următor, la bombardarea mănăstirii de către englezi, când călugării nu erau încă la adăpost, în timpul celui de-al doilea atac din partea inamicului. Muribundul bătrân îi îndemna pe frații rămași în viață să nu șovăie în fața pericolului, încredințându-i că, pentru rugăciunile Preacuvioșilor, Dumnezeu nu va mai îngădui să se profaneze acel loc sfânt. Singurul bun care a rămas de la el a fost o curea. Schimonahul Zosima s-a săvârșit în Domnul în anul 1855, la 23 iunie.

Ieroschimonahul Ieronim

Viața în lume. Intrarea în mănăstirea Hutâni. Ieromonah. Slujirea la casa sinodală din Moscova. Petrecerea în pustia Nicolaevsk de pe litoralul Mării Negre și în Novgorod. Întemnițarea în cetatea din Petropavlovsk. Exilarea în mănăstire Solovăț. Sfârșitul. Învățătura lui despre preoție, despre Filocalie, despre schimă, despre rugăciune.

Ieronim, în lume Ierotei Lukin, mai întâi a ocupat o funcție civilă între anii 1782-1795, după care a intrat în mănăstire Hutâni din Novgorod, unde, în anul 1795 este tuns în monahism. În anul 1808 este hirotonit ieromonah în mănăstire Novospask din Moscova, după care a slujit în casa Sinodului din Moscova. În timpul năvălirii francezilor, s-a îngrijit pentru a expedia veșmântăria Patriarhiei din Moscova și, ieșind cu ea din oraș, nu a mai avut cum să se ocupe și de bunurile sale. După terminarea războiului a mers în pustia Nicolaevsk de pe litoralul Mării Negre, episcopia Ecaterinoslav, pentru ca, după patru ani, să se mute în episcopia Novgorodului.

Cunoscându-l pe Fotie, învățător de lege în corpul cadeților, iar mai târziu arhimandrit în Iurevsk, Ieronim a aflat de la acesta despre răspândirea în societate a masoneriei și a altor învățături potrivnice ortodoxiei; și atunci s-a hotărât să facă cunoscut acest lucru guvernului. În urma acestui raport, a fost închis în cetatea Petropavlovsk, de unde, în 1830, el a fost transferat sub pază grea, în mănăstire Solovăț. Ieronim a primit cu lacrimi înștiințarea despre scoaterea sa din fortul Petropavlovsk. "De ce plângi?" - l-a întrebat comandantul. "Credeți-mă,

- i-a răspuns deținutul - eu n-am găsit un loc mai bun ca acesta pentru practicarea virtuților”. Cu toate că Ieronim nu mersese la școală, el având o minte ageră, s-a cultivat citind literatură duhovnicească și purtând discuții cu bătrâni înduhovniciți, pe care i-a întâlnit în decursul vieții sale. El avea un dar încântător al vorbirii și o mare putere de convingere. Sfaturile lui erau deosebit de folositoare pentru cei munciți de gânduri rele și muștrați de conștiință. Îndrumările lui întemeiate pe practică erau adevărate leacuri duhovnicești. În ultimul timp, el ținea o evidență zilnică a gândurilor sale. Ieroschimonașul Ieronim a adormit cu pace în Domnul, în schitul Anzersk, în anul 1847, septembrie, ziua a 23-a, la 82 de ani.

Pasajele din manuscrisul bătrânului care le vom supune atenției cititorului, ne fac cunoscute orientarea duhovnicească și modul lui de exprimare.

Despre preoție

În timpurile de demult, călugării duceau o viață liniștită în singurătate; de aceea în paterice sunt amintiți foarte rar preoții-călugări. Acum însă, în mănăstire s-au înmulțit preoții-călugări, pentru îndeplinirea slujbelor dumnezeiești, așa încât ei tânjesc după liniștea de altă dată. În legătură cu această problemă, eu am purtat discuții nenumărate cu părinți iscusiți și am auzit de la ei următoarele: monahii retrași în liniștire și singurătate primeau mângâiere pentru sufletele lor, zicând rugăciunea lui Iisus cu mintea în inimă, sub îndrumarea nemijlocită a învățătorilor lor, pentru că mulți dintre ei, exersându-se în această rugăciune în singurătate, din nepricepere, cădeau în cursele diavolului, uneori îmbolnăvinduse fără leac. Călugării care se află în preoție, nu se expun unor asemenea ispite, pentru că sfințirea prin Sfintele Taine ale lui Hristos este lucrătoare și îi apără pe cei care le primesc cu credință. Aceiași călugări îmi spuneau că răsplata dăruită de Dumnezeu călugărului care cu vrednicie se află în preoție este de negrăit. De aceea, mă sfătuiau părinții, să nu ne măhnim că nu petrecem în liniștire ca ceilalți pustnici, ci să-I dăm slavă

Domnului că ne-a învrednicit de preoție. Scopul este unul și același: desăvârșirea duhovnicească. Aceia își clădeau suișuri în inimile lor, voi vă zidiți în Bisericele Domnului. Ei mergeau din putere în putere, din puterea faptelor în puterea vederii duhovnicești. Dar și vouă vi-i dat să parcurgeți același urcuș, trecând de la puterea credinței la puterea vederii înțelepte. Scris este : "Merge-vor din putere în putere, arăta-Se-va Dumnezeuului dumnezeilor în Sion" (Ps. 83,8). La aceștia Sionul este în inimă, la voi în Biserică pe Sfânta Masă. Aici, în timpul slujirii, cu un ochi înțelept vezi întreaga Sfântă Treime: Pe Tatăl Care primește Sfintele Daruri, pe Fiul Care Se aduce și pe Sfântul Duh care este Sfințitorul împreună-lucrătorul și Săvârșitorul lor.

Așa că, prietene, când te afli în fața Sfintei Mese la Liturghie, caută să nu-ți zboare mintea în nouri, căutându-l pe Dumnezeu. El e în fața ta și va fi în veci. De o așa vedere dumnezeiască te vei învrednici când, curățându-ți mintea de tot ce este pământesc, vei trăi pe pământ viața din ceruri. Iată ție, părinte-călugăr, răsplata ce ți se cuvine aici, pe pământ; despre cea viitoare, judecă singur.

Despre Filocalie

Care om se va afla în stare să ne învețe să vorbim cu Iisus în inima noastră, cum ne învață Filocalia? Cu greu va fi și pentru cel mai mare înțelept din veacul acesta să se apuce de acest lucru. Îngrozitor lucru este să trăiești fără Dumnezeu. Hristos a spus : "Fără Mine nu puteți face nimic" (Ioan 15,5). Deci, El ne-a transmis nouă voia Sa: să fim nedespărțiți de El. De aceea și Sfinții Părinți ne-au lăsat nouă în Filocalie învățătură cum să ne unim mintea în inima noastră cu Dumnezeu. În unele biblioteci există unele extrase din scrierile acestor părinți, făcute cu mult înainte de tipărirea Filocaliei. Până la apariția acesteia, cei ce doreau să deprindă rugăciunea lui Iisus, erau nevoiți să meargă în Moldova, la mănăstirea Neamț, la adevăratul învățător al rugăciunii lui Iisus, starețul Paisie Velicicovski, de la care primeau îndrumări, iar apoi viețuiau în Rusia potrivit acestora. Eu am întâlnit asemenea oameni.

Acum, după ce s-a tipărit Filocalia, pentru cei care doresc să practice rugăciunea minții este ceva nemaipomenit, pentru că în această carte sunt lămurite toate cursele diavolului. Rugăciunea inimii este un dar al lui Dumnezeu și nu a-l priceperii omenești.

Discutând cu rugători iscusiți, am văzut cum se preocupă de această lucrare; eu cred cu adevărat și vă spun cu mâna pe inimă că această lucrare e folositoare pentru suflet, numai că ea necesită o liniște desăvârșită. Dar acei oameni care se afundă în diferite griji se lipsesc de această lucrare minunată. În primul rând, după cum îmi spuneau mie bătrânii îmbunătățiți, trebuie să faci rugăciunea în șoaptă, măcar de o sută de ori de unul singur în chilie, în așa fel ca mintea noastră să asculte cuvintele rugăciunii, până ce rugăciunea se va întipări în minte. Trebuie să te păzești numai de diferite gânduri și năluciri. Dacă nu reușești să zici fără întrerupere de o sută de ori, începe din nou și străduiește-te să fie neprihănită de cugete. Acesta-i abecedarul nostru; cu acestea noi începem toate calea, spuneau bătrânii. Și dacă cineva o deprinde, poate să facă rugăciunea și mai mult de o sută de ori, neascultând de gândurile ce-i vin în minte. Eu am ascultat de acești bătrâni și de mai mult de 40 de ani învăț înțeleapta rugăciune și îi mulțumesc Domnului nostru Iisus Hristos pentru toate.

Cel care se îndeletnicește cu rugăciunea lui Iisus să nu negligeze slujbele din Biserică. El ajunge la Biserică înaintea tuturor și pleacă ultimul. Unii autodidați disprețuiesc slujbele Bisericești. Eu prefer să spun în Biserică o singură dată: "Doamne, miluiește!" decât să citesc în chilie toată Psaltirea.

Despre schimă

Rasa este logodna înainte de schimă. Rezultă de aici că fiecărui călugăr care poartă rasă i se cade să primească schimă. Dar acum înțelesul adevărat al cuvântului schimă aproape că a dispărut. Mulți dintre călugări nu primesc schimă, temându-se de regulile aspre în privința hranei, băuturii și metaniilor. Dar acest neajuns în înțelegere trebuie

corectat prin următorul raționament: Schimă este despărțirea de viața păcătoasă, care constă în aceea că, monahul, cu mintea sa, în liniștire, în inima sa, se exersează în rugăciunea lui Iisus. Schimnicul trebuie să folosească mâncăruri și băuturi ușoare, ca să nu se îmbolnăvească; el trebuie să facă metanii câte va putea cu ajutorul lui Dumnezeu, dar să nu le numere, sau un anumit număr. Dacă schimnicul nu cunoaște bine scrisul, trebuie să se antreneze în cititul cărților dumnezeiești și cărților Sfinților Părinți, dar să nu ducă prin această mintea la răvășire.

Atunci când Dumnezeu îi va da călugărului rugăciunea duhovnicească, săvârșită duhovnicește în inimă, atunci el să n-o întrerupă până ce ea singură nu va înceta, ci să se roage în smerenie, fără a se ocupa de altceva în acel moment. Schimnicul este împlinitorul adevărat al poruncii - să-L iubești pe Dumnezeu din toată inima, mintea, puterea ta și din tot sufletul tău. Schimnicul se poate asemana cu un Serafim, pentru dragostea fierbinte către Dumnezeu. Acum schimnicul este silit să se ocupe de lucruri care nu corespund chemării lui: să vândă lumânări, să strângă bani, să se roage și să pomenească pomelnice, să stea într-un anumit loc ca să ia legătura cu mirenii; asemenea meșterului care lucrează cu aurul și cu pietre scumpe căruia i se pune în mâini un clește de fier și un ciocan și este silit să facă cuie. Schimnicul este lăcașul Duhului Sfânt, purtătorul de multe daruri duhovnicești, stâlpul ortodoxiei, o copie vie a lui Iisus Hristos pentru omenire. Să nu creadă cineva că eu judec schima în felul acesta dintr-o anume slăbiciune pentru ea, nu, acesta-i adevărul.

Darurile Duhului, sălășluindu-se în inimă, îl înțeleptesc pe el mai mult decât orice știință. Și dacă cineva se împărtășește de aceste daruri ale Duhului Sfânt, un asemenea om poate să devină mai înțelept decât toți înțelepții; așa cum a fost Apostolul Pavel, Ioan Gură de Aur și Vasile cel Mare.

Despre rugăciune

Mulți petrecând în patimi, se străduiesc să câștige harul prin rugăciunea lui Iisus. Dar oare într-un butoi unde se ține păcură se va

învoi cineva ca, după terminarea păcurei, să toarne în el ulei aromat? Tot astfel, inima în care s-au sălășluit sau mai sălășluiesc patimile, va primi ea darurile Duhului Sfânt fără întârziere? De aceea, ne vom strădui mai întâi să curățim inima de păcura plăcerilor și apoi putem să nădăjduim să primim ceva bun.

Înainte de rugăciunea lui Iisus, trebuie să-I cerem lui Dumnezeu iertarea păcatelor noastre și să omoram în noi iuțimea și poftele. Atunci Însuși Dumnezeu îți va fi învățător în rugăciunea inimii. Rugăciunea inimii este un dar dumnezeiesc, care se dă robilor iubiți ai lui Dumnezeu; se învrednicește de aceasta unul dintr-o mie. Mie mi se pare ca numai rugăciunea lui Iisus, fără de împlinirea poruncilor, nu poate fi. Oare cum gândesc unii că ei sunt rugători și-i învață și pe alții rugăciunea lui Iisus, neîngrijindu-se ei câtuși de puțin de împlinirea poruncilor Domnului? Ba încă nici preasfântul Lui nume (Iisus), să-l pronunțe des cu buzele. Bine este să-ți zidești casa pe temelie și să nu-î pui acoperișul? Scris este: bate laptele și va fi unt. Aceasta înseamnă: să rostești rugăciunea lui Iisus cât mai mult cu buzele și ea va vorbi în inimă. Iubește cantitatea și va veni și calitatea, adică, după mulți ani de rugăciune orală, vei câștiga și pe cea a inimii. Cine învață de la început sau se învață să practice rugăciunea inimii, acela se vede că nici cu buzele nu poate să o rostească. Darul Duhului Sfânt vine pe neobservate. Câteodată, darul i se dă călugărului la începutul nevoințelor, alteori la sfârșitul vieții sale.

În bibliotecile din Solovăț și Anzersk sunt multe manuscrise. De aici se vede că erau cândva destui care se îndeletniceau cu rugăciunea lui Iisus. Acum aceste manuscrise nu le mai folosește nimeni.

Să nu creadă cineva că acum nu se mai găsesc dintre aceia care se învrednicesc de darul rugăciunii minții. În mănăstirea Porohov din Nicolaev, viețuia un călugăr, părintele Ambrozie, fostul ucenic al lui Paisie Moldoveanul. Ambrozie, într-un sat aflat nu departe de mănăstire, avea un prieten pictor de icoane, pe nume Atanasie. Odată Ambrozie a înnoptat la Atanasie, instalându-se să doarmă în curte. Ieșind noaptea în curte, Atanasie l-a văzut pe Ambrozie stând la rugăciune și rugându-se,

în timp ce fața lui strălucea de o lumină neobișnuită. Atanasie s-a înspăimântat, iar când l-a văzut Ambrozie, a strigat la el: "Nu crede, nu crede! Acestea-s năluciri!" apoi i-a poruncit să nu spună nimănui din ceea ce văzuse. Aceste lucruri le știu chiar de la Atanasie. Împreună cu Ambrozie, în aceeași mănăstire, mai era un călugăr, tot ucenic de-al lui Paisie, pe nume Atanasie, care avea un dar tot așa de mare.

Socot de prisos să amintesc despre viața plăcută lui Dumnezeu a schimonahului Vasilisc al Valaamului. Vasilisc a fost înfățișat mitropolitului Gavriil, care ținea să-l vadă neapărat.

Eu am întâlnit în Moscova un bărbat simplu, Grigore Feodorovici, căruia i se spunea Gonccar. El era cunoscut mitropolitului Platon și se bucura de simpatia lui. Odată, în discuțiile despre mântuire, Gonccar i-a spus Stăpânului: "învăță-mă să mă rog". Platon l-a îndemnat să practice rugăciunea lui Iisus. Ascultându-l, Gonccar a trecut la înfăptuirea poveții mitropolitului și după aceea l-a rugat pe Platon să-i dea și alte sfaturi. Stăpânul l-a trimis la mănăstirea Peșnov la ieromonahul Samuel. Gonccar a mers la acesta și s-au sfătuit, după care s-a întors acasă într-o tăcere adâncă. El a lăsat la o parte toate grijile casnice și făcând în casă un foisor modest și-a pus acolo o icoană și o candelă și a început să se liniștească. Mergea regulat la Biserică, până la sfârșitul vieții fiind episcopul Bisericii. Pentru smerenia și milostivirea sa față de cei săraci, Dumnezeu i-a descoperit ceasul sfârșitului său.

În mănăstirea Ozensk din Novorod, era un iubitor de liniștire, cunoscut de mine, anume monahul Paternufie. El a locuit în Otna, cât timp nu mergea într-acolo multă lume, dar, când au construit o șosea largă venind dinspre Novgorod, Paternufie a fugit de acolo și a început să ducă o viață de nebun. Mitropolitul Gavriil, simpatizându-l, i-a îngăduit să meargă unde va voi. Și a locuit el în Novgorod și Petersburg, pe unde se nimerea și deseori nopțile se ruga în apropierea Bisericilor. Se înveșmânta cu ce nimerea. L-am văzut cândva la o răscruce cu câteva copeici în mână, de parcă cerea milostenie; dar tot ce primea împărțea săracilor. Uneori îl vedeam în livada Orchorsk din Hutâni, petrecând acolo trei zile și era peste tot mușcat de țânțari. Timp de treizeci de zile

el nu a vorbit cu nimeni. Cunoștea toate scrierile sfinte și pe cele ale părinților bisericești; avea darul clarviziunii și al înțelepciunii. Cine îl întreba ceva cu credință, îi răspundea prin gesturi și corect. A murit și a fost îngropat în lavra Neva.

Știu și acum mulți asceți plăcuți lui Dumnezeu, care în trezvia inimii practică rugăciunea lui Iisus, dar Cel Ce ispitește inimile și numără mulțimea stelelor cunoaște și vede mai bine decât mine.

Sosirea sa în mănăstire. Paracliser. Retragera în pustie. Lucrarea ascetică. Schima. Sfârșitul.

Rămânând văduv, Nicodim și-a dat unica fiică la mănăstire, iar el a venit la mănăstirea Solovăț. Aici el s-a ostenit cu râvnă și iubire de osteneală în diferite ascultări; mult timp a condus treburile de la prescurărie, după care a fost numit paracliser la Biserica bolniței. Dar sufletul său tânjea după liniștea din pustie. Rămânând câțva timp în ascultarea de paracliser, în prima zi a Postului Mare el a plecat din mănăstire dis-de-dimineată. Degrab s-a aflat locul unde se găsește, dar arhimandritul Dimitrie, ca să nu-i tulbure postul, n-a permis nimănui să-i deranjeze petrecerea lui în pustie. După o săptămână, fiind chemat la mănăstire, a fost pus la canon pentru fapta săvârșită, astfel că Nicodim, timp de o săptămână, în lanțuri de fier, a bătut mătânii până la pământ în Biserică, după care, dându-se curs dorinței sale, i s-a dat binecuvântarea să plece în pustie.

Chilia lui Nicodim se afla la patru verste de mănăstire, într-o vâlcea din munți, acoperită de pădure. Aproape de chilie, el a săpat o fântână și a amenajat o grădină unde a cultivat legume. Aici el se ostenea cu toată sânguința în post și rugăciune, purta lanțuri, se hrănea cu pâine uscată înmuiată puțin în apă, iar mâncare gătită mânca numai la sărbători; la masa lui nu se afla niciodată unt. În Postul Mare, mărindu-și pravila de rugăciune, Nicodim citea cele patru Evanghelii în fiecare zi. Afară de mătânii, pentru a-și osteni mai mult trupul, el stătea îndelung la rugăciune

cu mâinile întinse în forma crucii lui Iisus și la aceasta îl îndemna și pe ucenicul său, care viețuia în altă pustie. Pentru a-și aduce aminte mereu de moarte, el a făcut un sicriu, pe care l-a așezat în fața ușii chiliei sale. Pe toți care îl vizitau, îi primea cu blândete și inimă bună și, după porunca iubirii de străini, îi ospăta cu cartofi și poame.

Viețuind în pustie 17 ani, Nicodim s-a îmbolnăvit și a fost adus la mănăstire unde, primind schima și luându-și rămas bun de la ceilalți, așa cum i se cade unui creștin, și-a încheiat viața de ascet în anul 1854 la 3 noiembrie.

Schimonahul Ioan

Originea. Închinovierea în mănăstire. Schima. Viețuirea în pustia Filipov. Făptuirile. Sfârșitul.

Schimonahul Ioan se trăgea dintr-o familie de țărani liberi ruși, din gubernia Pskov. Slujindu-l cinstit și cu tragere de inimă pe stăpânul său, el l-a însoțit pretutindeni în epoca grea a războiului Rusiei cu Napoleon I. Primind libertatea ca o răsplată pentru slujirea lui devotată și cu credincioșie, s-a dedicat întru totul slujirii lui Dumnezeu, intrând în monahism.

În anul 1827, s-a închinoviat în mănăstirea Solovăț, la vârsta de 52 de ani, îndeplinind multă vreme ascultarea de croitor. În anul 1842, el a primit tunderea în schimă și, din această clipă, mai bine de 20 de ani a petrecut în pustia Filipov, într-o înfrânare aspră, în liniște și rugăciune. Pravila de rugăciune din zi el o împlinea după rânduiala celei din Biserică, adăugând la aceasta și pravila de călugăr, care consta din trei catisme din Psaltire și trei sute de mătânii. Niciodată nu-și părăsea îndeletnicirea cu acul în folosul fraților. În mănăstire venea la unele sărbători ca să se împărtășească cu Sfintele Taine.

Multe și diferite necazuri a avut de îndurat de pe urma dracilor în timpul rugăciunilor de noapte. Era un sincer prieten al pustnicului Nicodim și de multe ori se cercetau unul pe altul, pentru întărirea reciprocă în asceză. Ultimii ani din viață i-a petrecut în bolnița mănăstirii, dar nici în afara pustiei el nu a părăsit modul de viață pustnicească, așa că nici în mănăstire și nici pe hol, între frați, nu puteai

să-l întâlnești prea des. Cu toată vârsta lui înaintată, era nelipsit de la slujbele bisericești până aproape de sfârșitul său. Liniștit și aproape fără de dureri se apropia sfârșitul său, treptat și abia perceptibil, stingându-se asemeni unei candelă care-și se temimă uleiul din pahar. Schimonahul Ioan s-a săvârșit în Domnul în anul 1870, la 26 mai, în vârstă de 95 de ani.

Originea. Tunderea. Petrecerea în pustie. Asceza. Ispitirile. Moartea.

La început, Teodor a slujit ca militar în regimentu Preobrajenski. Dar inima lui ardea de dorința de a-l sluji Împăratului Ceresc, în cinul monahal. Întâlnindu-l odată pe împărat, în simplitatea inimii sale, i-a măturisit acestuia intenția lui sinceră de a deveni călugăr în mănăstirea Solovăț. Ascultându-l, împăratul nu i-a răspuns nici un cuvânt, văzându-și de drumul său. Peste două zile, adjunctul i-a înmănat din partea țarului 25 de ruble pentru drum spre mănăstirea Solovăț, poruncindu-i să se prezinte la cancelaria regimentului spre a primi eliberarea din serviciul militar.

Își poate închipui cineva de câtă bucurie s-a umplut inima acestuia când lucrurile s-au îndreptat spre un făgaș atât de neașteptat? Teodor s-a grăbit din răspuțeri spre insula Solovăț, unde a fost primit cu multă dragoste și destul de curând s-a învrednicit a fi tuns, primind numele de Filip. Dar viața de mănăstire într-o obște plină de oameni nu corespundea pe deplin aspirațiilor lui înflăcărâte. De aceea Filip, cerând binecuvântarea de la conducere, s-a hotărât să viețuiască în pustie, unde s-a consacrat cu toată asprimea nevoițelor pustnicești. Postul și privegherile de noapte erau îndeletnicirile lui neîncetate; pâinea pregătită de el, provenea din amestecul de făină cu merișoare pisate.

La început, Filip locuia pe insula Zaiăț, în Biserica Sfântul Apostol Andrei, Cel întâi chemat, într-un loc sălbatic și mohorât. Apoi a trecut

pe insula Anzersk în pustia preacuviosului Elcazar. Multe năvăliri, mai ales în pustia Zaiat, a avut de suferit de pe urma duhurilor necurate. Într-una din nopțile întunecoase, pe când stătea la rugăciune, s-au auzit dintr-o dată niște lovituri puternice și dese în fereastă. Îngrijorat de acestea, pustnicul a ieșit rugându-se din chilie, gândind că va întâlni pe cineva dintre cei debarcați de curând pe mal, dar, spre surprinderea lui, n-a aflat pe nimeni. De multe ori auzea cum scârțâie ușa de la intrare și cum cineva pășește în tindă, se urcă pe scară în cerdac, merge pe acolo tropăind, după care se întoarce din nou jos. Dacă la început atenția pustnicului era atrasă de aceste întâmplări, mai apoi înțelegând că acestea sunt cursele vrăjmașului, fără să se tulbure, își continua pravila de rugăciune. Odată, în pustia Anzersk, în timpul rugăciunilor de noapte, el a auzit o bătaie în partea de sus a chiliei sale și, ieșind afară, a văzut un necunoscut, care la întrebarea lui: "Cine ești și ce faci aici?" a răspuns: "eu sunt un lucrător din mănăstire și îmi ascut toporul". "Dar oare aici se ascute?" - l-a dojenit pustnicul. "Hristos fie cu tine" - a adăugat el, și la aceste cuvinte, vedenia a dipărut.

Ajungând la adânci bătrâneți, Filip s-a retras din pustie în schitul Anzersk, unde a adormit în pace.

Schimonahii Adam și Andrei

Blândețea lui Adam. Pescuitul. Sfârșitul. Andrei. Vedenia înainte de moarte. Sfârșitul.

Schimonahul Adam era întruchiparea simplității și a blândeții, cu care Dumnezeu a înzestrat Împărăția Cerului. Niciodată nu a fost văzut Adam mâniindu-se și nu observa la nimeni greșeli sau metehne. Îndeletnicirea lui era pescuitul, iar la chilie se îndeletnicia cu împletitul mrejelor. Dacă se întâmpla ca peștele să nu ajungă pentru întreaga obște, atunci Adam se mâhnea și se amăra; și ca pedeapsă se lipsea pe sine de hrană. Nu neglija niciodată slujbele din biserică, iar aici nu sta niciodată jos. Neștiind să scrie și să citească, el își hrănea mintea și inima cu rugăciunea lui Iisus. Îi plăcea să asculte istorisiri din viețile sfinților și se silea, după putință, să-i imite pe aceștia. În timpul noviciatului său, el îl avea învățător pe unchiul său, schimonahul Andrei, un ascet aspru, de care abia își mai amintesc acum călugării.

În ultimele clipe ale vieții sale, satana a înconjurat patul lui Andrei cu legiunile sale, năpustindu-se asupra lui cu ură și cu furie, ca să tulbure și să clatine în călugăr credința în mila lui Dumnezeu. "O, cât de mulți s-au adunat aici, blestemații!" - exclama bătrânul, văzând chilia plină de oaspeții întunericului, dar tot în același timp, s-a învrednicit de mijlocirea și ajutorul de sus, iar duhurile răutății au dispărut. "Da, au fugit, înspăimântându-se de Împărăteasa Cerului", grăia el cu bucurie. După această, cu voce tremurândă și-a cântat sieși cântarea înainte de groapă: "Cu sfinții odihnește ... tânguire deasupra gropii" și cu cântarea de biruință "aliluia" și-a dat sufletul.

Schimonahii Ilarie și Matei

Viața din pustie și mănăstire a lui Ilarie. Viețuirea în schit a lui Matei. Sfârșitul în mănăstire.

Nu putem să nu prezentăm și aceste stele luminoase care au strălucit pe bolta ascetismului. Primul dintre acești călugări provenea dintr-o familie de preot și, după multe ascultări, a petrecut destul timp în pustie; apoi a revenit să viețuiască în mănăstire, gândind că lui îi este aceasta mai de folos. El își propusese ca trei zile pe săptămână să nu se atingă de mâncare și păstra o liniște desăvârșită, ascuzându-și faptele de vederea oamenilor; nu mergea nicăieri în afară de Biserică, care era la trei pași de chilia sa.

Al doilea, după tunderea în schimă, a locuit multă vreme în schitul Golgota-Răstignirea, nevoindu-se neconținut în rugăciune și muncă; el avea darul lacrimilor. În timpul nopții, hohotele lui de plâns răzbăteau până în chiliile vecine. Nu lipsea niciodată de la slujbele bisericești, iar când zăpada era mare și viscoalele puternice, se țara pe brânci până la Biserică. Murind în bolnița mănăstirii, el a văzut lângă patul său doi îngeri. "Iată stau de față doi îngeri"- a zis el duhovnicului său și, l-a întrebat: "ce fac ei ?", a răspuns : "vorbesc despre ceva". Cei doi asceți s-au săvârșit din viață la adânci bătrâneți.

Monahul Mihail se distingea prin sârguință, smerenie și tăcere. Timp de 24 de ani, cât a locuit în mănăstire, el a petrecut cu ciocanul în mână, înaintea foalelor, în funcția de fierar șef, ascultare în care a dat dovadă de sârguință și de o răbdare neslăbită. Astfel și-a curățit sufletul ca aurul lămurit în foc, făcându-se pe sine vas bineplăcut lui Dumnezeu. Neavând chilie, a dormit vreme de mai bine de zece ani în fierărie, lângă foale, într-o îngrăditură îngustă, unde nu puteai nici să te întinzi. Primind chilie, nu numai că nu avea nimic de prisos, dar nici măcar pe cele necesare, așa încât drept pat avea o scândură fără căpătâi.

Mihail păstra în tot timpul o tăcere desăvârșită, cu toate că venea în legătură cu mulți oameni. Nu îi plăcea să facă observații celor încredințați lui și nici nu îi îndemna la lucru, dar pe toți la fel și pe fiecare în parte îi antrena să-și îndeplinească datoria, prin atitudinea sa conștiincioasă față de muncă. Nu a legat cu nimeni prietenie mai strânsă, el nu cerceta pe nimeni în chilie; din smerenie nu lua niciodată masa împreună cu frații, ci se mulțumea cu ceea ce îi dădeau slujitorii de la trapeză, iar când se termina mâncarea nu cerea nimic altceva în schimb, hrănindu-se numai cu pâine. Neavând putința să meargă zilnic la liturghie, Mihail nu scăpa niciodată slujbele de dimineață și de seara. La primele bătăi ale clopotului, el lăsa din mână ciocanul și alergă grăbindu-se la vecernie asezându-se nu în rând cu frații, ci cu multimea muncitorilor

Din cauza postului și a lucrului greu, el era foarte slab, iar în chilie ținea lanțuri, cu care probabil înlănțuindu-se își împlinea rugăciunile de noapte. Cu un an înainte de moartea sa, Mihail a dorit să se tundă în schimă sau să se retragă în pustie, ca să se pregătească mai deplin pentru calea către veșnicie prin nevoițe ascetice, dar, din cauza vârstei nu prea înaintate, i s-a refuzat cererea, el primind această hotărâre a conducerii ca fiind rânduită de Dumnezeu: “Se vede că n-am chemare pentru așa ceva de la Dumnezeu”, – spunea Mihail, rămânând în fața foalelor înroșite, unde, în curând, l-a ajuns altă chemare a lui Dumnezeu: de la ostenele vremelnice la odihna veșnică, în anul 1853, în luna iunie, ziua 23, el a adormit în pace, având 48 de ani.

Ucenicul Ioan Sorokin

Originea. Fuga din țară. Viața peste graniță. Exilul în mănăstirea Solovăț. Visul minunat. Întoarcerea la ortodoxie. Sfârșitul.

Încheiem patericul, nu înainte de a aminti despre un bătrân-prunc, care a trăit 78 de ani, dar care, de fapt, și-a cuprins viața numai în 38 de zile, pe nume Ivan Vasilievici Sorokin, țăran șerb din gubernia Kaluga, care a fost născut și educat în schismă. Fugind din țară, mai mult de jumătate din viața sa a petrecut-o peste hotare în refugiul schismaticilor din Belokrinițk, unde a fost tuns în monahism, cu numele Iraclic. Întors în țară să se întâlnească cu ai săi, el a fost arestat și trimis în mănăstirea Solovăț, sub escortă strictă, fiind îndrumat și lămurit să se lepede de rătăcirile lui. Zece ani a petrecut el în insula Solovățului, rămânând neclintit în convingerile sale și, se vedea că dorea să-și sfârșească viața în nepocăință. Dar Bunu! Dumnezeu, nevoind moartea păcătosului, a găsit și această oaie rătăcită și a adus-o în staulul Sfintei Biserici. Mult timp a refuzat el să citească acele cărți care condamnau pe schismatici, dar odată a citit descrierea călătoriei monahului Partenie, care se întorsese din schismă, și lectura aceasta a trezit în el unele îndoieli cu privire la convingerile sale. El a început să-L roage pe Dumnezeu ca să-l lumineze. "Într-o dimineață, - chiar el povestea- după rugăciunea din chilie, în care cu lacrimi îl rugam pe Dumnezeu să-mi arate calea pe care să merg, am adormit și am auzit un glas care-mi spunea: "întră în Biserică, pentru că în afara Bisericii nu te mântuiești". Eu am răspuns:

“în Biserică se găsește multă pleavă și ispite”. Glasul mi-a șoptit: “ce ai tu cu toate acestea? Tu vei fi grâu din cel mai ales”. Eu am mai adăugat: “Dar în Austria este Biserică cu episcop și preoți”. Glasul mi-a răspuns: “Biserica din Austria nu e Biserică, pentru că ea s-a despărțit de Biserica de răsărit și în ea nu este mântuire”. Cu aceasta visul minunat s-a terminat și iată că Ioan, care nu pășise în viața lui pragul Bisericii, a venit la Biserică pe 6 ianuarie, de praznicul Arătării Domnului.

Solemnitatea marii sărbători, cu Liturghia Sfântului Vasile cel Mare, ceremonie maiestuoasă de sfințire a apei, cu urale de “mulți ani trăiască” la adresa țarului, Sinodului și tuturor creștinilor dreptmăritori, încăperea luminoasă, mulțimea de preoți evlavioși și cântările armonioase ale călugărilor - toate acestea au influențat puternic sufletul celui rătăcit și aici s-a încredințat că în Biserica ortodoxă lucrează harul lui Dumnezeu, pe care cei orbiți în zadar îl caută în pseudoierarhia din Belokrinițk. Din acel moment Ioan a început să se ducă la Biserică în fiecare zi, căindu-se cu lacrimi de rătăcirile sale și, la 17 aprilie 1860, cu permisiunea Sfântului Sinod, a devenit membru al Bisericii pravoslavnice și a fost primit în rândul obștei, cu dreptul să poarte rasă. Dar și după aceasta, el continua să-și facă cruce cu două degete. Aducându-i aminte despre aceasta chiar părintele, acesta a început să se roage cu credință și nădejde lui Dumnezeu ca El Însuși să-l încredințeze despre adevărul folosirii în Biserică a celor trei degete la închinare. Și iată că, într-o noapte, stând la rugăciune, Ioan a auzit deslușit o voce: “crede toate care ți se spun; ție îți grăiesc adevărul”. Cu o nespusă bucurie, el a unit în acea clipă cele trei degete și s-a însemnat cu semnul crucii. Acum el a devenit cu adevărat fiu al Bisericii, iar peste câteva zile a adormit în pace la 25 mai, petrecând în sânul obștei ca rasofoar 38 de zile.

În ultimele clipe din viață, părintele care priveghea la patul lui, temându-se ca vrăjmașul să nu-i clatine credința în Sfânta Biserică, l-a întrebat încet: “nu te tulbură acum nici un fel de gând?” și a auzit răspunsul: “nu, părinte, eu am pace în suflet și-I mulțumesc pentru aceasta lui Dumnezeu”. Trebuie precizat faptul că Ioan și între rascolnici a dus o viață de înfrânare și feciorie și se deosebea de ceilalți schismatici

prin blândețea și îngăduința sa față de toți acei care nu erau de acord cu părerile lui. Îndrumările care i se dădeau, el le asculta cu atenție; astfel el a ajuns să-și recunoască rătăcirile și să moară împăcat, în sânul Bisericii dreptmăritoare.

Încheiere

“Cu toate că, după legile firii omenești, eu mă despart de voi cu trupul, dar cu sufletul mă voi afla nemijlocit printre voi - așa le vorbea pe patul de moarte ucenicilor săi Prea Cuviosul Zosima. Să știți că dacă voi afla har la Dumnezeu, atunci, după săvârșirea mea din viață, mănăstirea și mai mult se va mări și se vor aduna în numele lui Hristos mulți frați; în acest loc va prisosi din belșug viața duhovnicească și nu vor lipsi nici cele trebuincioase trupului”. Și iată că sunt cinci veacuri de când există mănăstirea Solovăț datorită rugăciunilor precucuviosului ei întemeietor. Prin însăși condițiile sale naturale constituind un refugiu pentru viața monahală, ea fiind cu totul izolată de lume, mănăstirea a format mulți călugări și slujitori ai lui Dumnezeu, ale căror nume sunt pomenite cu evlavie, și ale căror vieți slujesc drept pildă pentru întărirea în ortodoxie. Șirul călugărilor din Solovăț încă nu s-a încheiat și, din mila lui Dumnezeu, nu se va încheia, cât timp va dăinui între valurile mării și ale lumii această fortăreață duhovnicească - mănăstirea Solovăț.

CUPRINS

Cuvânt înainte

Introducere

Monahismul. Trăsăturile lui. Monahismul din Solovăț. Punerea la încercare. Ascultarea. Tunderea. Călugăria. Schima. Viața de toate zilele. Utrenia. Liturghia. Trapeza. Vecernia. Pravila. Întâistătorul. Locașul. Funcțiile. Rânduiala sfintelor slujbe. Ascultările. Sfârșitul.....5

Ascetismul (privire generală)17

Preacuviosul Savatie, întemeietorul Solovățului, făcătorul de minuni

Viața la mănăstirea Kirilo Beloozersk. Trecerea la mănăstirea Vallam. Întâlnirea cu Gherman. Sosirea în insula Solovăț. Semnele prevestitoare. Presimțirea sfârșitului. Înotul spre râul Vaga. Întâlnirea cu egumenul Natanael. Împărtășirea. Convorbirea cu Ioan. Sfârșitul și înmormântarea. Aducerea moaștelor. Cinstirea lui..... 19

Preacuviosul egumen Zosima, făcătorul de minuni din Soloveț

Originea. Chemarea tainică spre călugărie. Întâlnirea cu Gherman. Sosirea la mănăstirea Soloveț. Vedenia. Zidirea mănăstirii. Iarna în singurătate. Ajutorul minunat. Zidirea bisericii Schimbarea la față. Egumenii Pavel și Teodosie. Preacuviosul egumen Zosima. Minunea cu prescura. Extinderea mănăstirii. Strămutarea moaștelor preacuviosului Savatie. Jignirile locuitorilor de la țărm. Călătoria lui Zosima la Novgorod. Proorocia și vedenia. Dialogul dinainte de moarte. Alegerea unui alt egumen. Sfârșitul. În mormântarea. Cinstirea.....24

Preacuviosul Gherman, făcătorul de minuni de la Soloveț

Originea. Simplitatea și evlavie. Vizitarea insulei Soloveț. Viața de lângă paraclisul de pe râul Vaga. Întâlnirea cu Preacuviosul Savatie. Petrecerea pe insula Solovăi împreună cu preacuvioșii Savatie și Zosima. Ostenelile pentru mănăstire. Sfârșitul. Strămutarea sfintelor moaște în mănăstire. Arătarea preacuviosului.....33

Preacuviosul Elisei Sumleanul

Țimpul viețuirii. Lipsa de informații. Boala. Schima. Ispita. Furtuna. Sosirea în Suma. Sfârșitul. Mormântul Preacuviosului..... 36

Fericitul Teodorit, luminătorul loparilor

Originea. Educația. Tunderea. Ierodiaconia. Pelerinajul pe la mănăstiri. Întoarcerea. Propăvăduirea la lopari. Ieromonah. Egumen. Arhimandrit. Întemnițarea. Vizita la Țarigrad. Sfârșitul39

Preacuviosul egumen Filip, mai apoi mitropolit al Moscovei și a toată Rusia

Originea. Educația. Slujirea la curte la 5 iulie 1537. Retragera din Moscova. Ascultarea. Călugăria. Sihăstria. Egumenia. Îmbunătățirea gospodăriei din mănăstire. Clădirile. Zidirea catedralei Adormirea Maicii Domnului. Punerea temeliei catedralei "Schimbarea la față". Administrarea comunelor. Pildă de călugărie. Alegerea ca mitropolit. Încăunarea. Amintiri despre mănăstirea Soloveț. Dialogul cu țarul. Mângâierea celor suferinzi. - 21 martie și 21 iulie, anul 1568. - Procesul. Judecata din 8 noiembrie. Ultima mângâiere a țarului. Închiderea în temniță. Dizgrația Colăcevilor. Închiderea în mănăstirea Ortoci. Rugăciunea înainte de moarte. Sfârșitul mucenicesc. Pedepsirea cleveților. Aducerea sfintelor moaște în mănăstirea Soloveț. Cinstirea. Aducerea sfintelor moaște la Moscova.....42

Fericții Ioan și Longhin

Viața virtuoasă. Scufundarea. Dobândirea trupurilor. Începutul mănăstirii Iarenga. Minunile. Apartenența mănăstirii Iarenga de

mănăstirea Solovăț. Aducerea sfintelor moaște în mănăstirea Solovăț.....64

Preacuvioșii Vasian și Iona

Hărnicia și ascultarea. Scufundarea. Aflarea moaștelor. Minunile. Începutul mănăstirii Pertominsk. Construirea catedralei Schimbarea la față a Domnului. Ieromonahul Iacob. Sfințirea catedralei. Vizita la mănăstire a lui Petru I. Catedrala din piatră a Adormirii Maicii Domnului.....67

Pustnicii Andrei, Damian, Adrian, Sava și Nestor

Întâlnirea cu Andrei. Relatarea vieții lui de pustnic. Damian. În vizită la pustnici. Singurătatea. Punerea temeliei mănăstirii. -Adrian. - Sava. - Nestor.....70

Pustnicul Nichifor

Sosirea la mănăstire. Plecarea în pustie. Relatările pustnicului.....74

Preacuviosul Irinarh, egumenul Solovățului

Virtuțile. Egumenia. Pustnicia. Gramata țarului. Preacuviosul Eliazar din Anzersk. Sfârșitul. Arătarea sa lui Vitalie, lui Veniamin și lui Marchel. Vindecarea lui Ioan. Ajutorarea locuitorilor din Dvinsk, Varzuga și Suma.....77

Preacuviosul Eleazar, întemeietorul schitului Troițko - Anzersk

Originea. Călugăria. Sihăstria pe insula Anzersk. Ispiririle. Schima. Începutul schitului. Nevoințele. Întâmplările minunate. Ridicarea unei biserici din lemn. Ctitoria lui Eliazar. Prietenia cu preacuviosul Irinarh. Cum se face cunoscut țarului. Gramata țarului din 1633. Ucenicii lui Eliazar. Grijă pentru înălțarea unei biserici din piatră. Schitul în purtarea de grijă a patriarhului Nikon. Practica vieții duhovnicești a lui Eliazar. Sfârșitul. Arătările și minunile. Povețele date călugărilor despre tundere, pravila de chilie, împărtășirea cu Sfintele Taine, înmormântare. Sfaturi în Sfântul și Marele Post. Starea schitului la moartea lui Eliazar. Egumenul Melchisedec. - Starea actuală a schitului.....81

Ieroschimonahul Iov - întemeietorul schitului Gologota-Raspiatsk

Originea Preoția. -Vizitatorii. Iubirea de săraci. Viața la curte. Vizitarea închisorilor. Însingurarea în casă. Boala. Clevetirea. Retragera în mănăstirea Solovăț. Ascultarea. Ispitirile. Mutarea în schitul Anzersk. Numirea în funcția de ctitor. Sfătuirea obștei. Rânduiala la schit. Îngrijirea bolnavilor. Schima. Arătarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Mutarea la Golgota. Întemeierea schitului. Zidirea bisericii. Donații de la rudele țarului. Scrisoarea țarinei Maria. Atacul tâlharilor. Înmulțirea schitenilor. Faptele lui Iov. Așezământul schitului. Arătarea Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Minunile. Boala. Iertarea. Sfârșitul. Înmormântarea. Starea schitului după moartea lui Iov. Alipirea la schitul Anzersk. Anexarea la mănăstirea Solovăț. Zidirea unei biserici din piatră. Starea actuală a schitului.....103

Pustnicul Teofan

Originea. Ascultarea. Pelerinajul în Moscova. Viețuirea în Mănăstirea Neamțu. Reîntoarcerea la Kiev. Dosoftei. Sosirea la mănăstirea Solovăț. Așezarea în pustie. Revenirea la mănăstire. Viața în Suma. Iconomia. Povestea clopotarului. Retragera pe malul Pomariei. Viețuirea în pustie. Reîntoarcerea în mănăstirea Solovățului. -Viața din schitul Golgota-Raspiatsk. Povățuirea. Ispitirea. Viziunea. Boala. Moartea.129

Bătrânul Naum

Originea. Starea de orfan. Sosirea în insula Solovăț. Intrarea în mănăstire. Ascultarea. Exilul. Îmbrăcarea în rasă. Transferul la schitul Anzersk. Exilul. Revenirea. Slujba la Sfintele Moaște. Al doilea exil. Sosirea în Kemi. Întoarcerea la mănăstirea Solovăț. Arhieriei la el în ospetie. Învățătura. Clarviziunea. Tămăduirea. O întâmplare minunată. Boala.....146

Ieroshimonahul Matei

Originea. Viața în lume. Intrarea în mănăstire. Paracliseria. Preoția. Casieria. Îndeletnicirile din chilie. Schima. Boala. Sfârșitul.....164

Schimonahul Gherasim

Originea și viețuirea în lume. Retragerea în pustia Nicandru. - Pelerinajul la Sfintele Locuri. Sosirea la mănăstirea Solovăț. Viața de pustnic. Petrecerea la mănăstire. Moartea.....167

Monahul Pamfil

Viața în pustie. Practica ascultării. Faptele. Viziunile. Viețuirea în mănăstire. Clarviziunile. Sfârșitul.....169

Schimonahul Zosima

Viața în mănăstire. Neagonisirea, Făptuirile. Sfârșitul.....171

Ieroschimonahul Ieronim

Viața în lume. Intrarea în mănăstirea Hutâni. Ieromonah. Slujirea la casa sinodală din Moscova. Petrecerea în pustia Nicolevsk de pe litoralul Mării Negre și în Novgorod. Întemnițarea. În cetatea din Petropavlovsk. Exilarea în mănăstirea Solovăț. Sfârșitul. Învățătura lui despre preoție, despre Filocalie, despre Schimă, despre Rugăciune.....173

Schimonahul Nicodim

Sosirea sa în mănăstire. Paracliser. Retragerea în pustie. Lucrarea ascetică. Schima. Sfârșitul.....181

Schimonahul Ioan

Originea. Închinovierea la mănăstire. Schima. Viețuirea în pustia Filipov. Făptuirile. Sfârșitul.....183

Schimonahul Teodor

Originea. Tunderea. Petrecerea în pustie. Asceza. Ispitirile. Moartea.....185

Schimonahii Adam și Andrei

Blândețea lui Adam. Pescuitul. Sfârșitul. Andrei. Vedenia înainte de moarte. Sfârșitul.....187

Schimonahii Ilarie și Matei

Viața în pustie și mănăstire a lui Ilarie. Vițuirea în schit a lui Matei.
Sfârșitul în mănăstire.....188

Monahul Mihail

Trăsături deosebite. Fierăria. Sfârșitul.....189

Ucenicul Ioan Sorokin

Originea. Fuga din țară. Viața peste graniță. Exilul în mănăstirea
Solovăț. Visul minunat. Întoarcerea la ortodoxie.Sfârșitul.....191

CUPRINSUL.....194

Așezământul Solovețului
din nordul Rusiei

70.000